

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DEKİ TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN
PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİNE İLİŞKİN
BİR MODEL ÖNERİSİ (ÇANAKKALE ÖRNEĞİ)**

Y. Mimar Cemal GÜVENÇ

F.B.E Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında Hazırlanan

DOKTORA TEZİ

Tez Savunma Tarihi : 05 / 04 / 2007
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ (YTÜ)
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. İlhan ALTAN (YTÜ)
: Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu YÜKSEL (İTÜ)
: Prof. Dr. Orhan HACIHASANOĞLU (İTÜ)
: Doç. Dr. Çiğdem BAYTİN (YTÜ)

İSTANBUL, 2007

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ	v
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ÖNSÖZ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1 GİRİŞ.....	1
2 KAPLICA KAVRAMI.....	4
2.1 Kaplica Konusunun Tıbbi Otoritelerce Değerlendirilmesi.....	4
2.1.1 Türkiye ve dünyada kaplica tedavisi	5
2.1.2 Ekolojik tıp	5
2.1.3 Kaplıcaların tıbbi donanımları	7
2.1.4 Kaplica tedavisinin avantajları.....	8
2.2 Termalizmin ve Kaplıcaların Tarihi Süreci	8
2.3 Termal Turizme İlişkin Türkiye'deki Yasal Durum.....	17
2.3.1 Termal suların değerlendirilmesinde sorumlu kuruluşlar ve görevleri	17
2.3.2 Termal sularla ilgili yasal düzenlemeler.....	19
3 TERMAL TURİZM TESİSLERİ, TÜRLERİ VE GELİŞİMİ	24
3.1 Sağlık Turizmi ve Termal Turizm.....	24
3.2 Turizmde Termal Turizm Tesislerinin Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen "Resort" Kavramının Analizi ve "Resort Otel" Planlama Kriterleri	26
3.3 Termal Turizm Tesislerinin Gelişimi ve Sınıflandırılması.....	34
3.3.1 Geleneksel kaplıcalardan modern termal turizm tesislerine geçiş süreci ve günümüzdeki kaplica anlayışı.....	35
3.3.2 Termal turizm tesis türleri ve türlerin oluşumunu etkileyen müşteri profili	37
4 TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA İNCELENEN TERMAL TURİZM TESİSLERİ.....	47
4.1 Bursa – Çekirge Bölgesi Genel Değerlendirme.....	49
4.2 Afyon ve Kütahya Çevresinde İncelenen Termal Oteller	57
4.3 İzmir ve Aydın Çevresinde İncelenen Termal Oteller	70
4.4 Sakarya - Sapanca'da İncelenen Tesis:"Richmond Hotels Nua Wellness-Spa"	82
4.5 Türkiye'de ve Dünyada İncelenen Otelere İlişkin Değerlendirmeler ve Sonuçlar	89
5 TÜRKİYE'DEKİ TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİNE İLİŞKİN MODEL ÖNERİSİ	101
5.1 Termal Turizmin Türkiye'ye Yapacağı Ekonomik Katkının İrdelenmesi.....	101
5.2 Termal Turizm Tesislerinin Makro Planlamasında Disiplinler Arası Çalışmanın Önemi	107

5.3	Termal Turizm Bölgelerinin Makro Ölçekte Planlama Aşamalarının Oluşturulması	107
5.3.1	Termal su kaynağının tespiti ve kaynak bölgesinin incelenmesi	108
5.3.2	Kaynak bölgesinin sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi ve turizm potansiyelinin incelenmesi	115
5.3.3	Kaynak bölgesinde termal turizm yapılabilmesi için strateji planı yapılması	116
5.3.4	İmar Planlarının Yapılması	122
5.4	Termal Turizm Tesislerinin Türlerinin Belirlenmesi ve Mikro Ölçekte Planlama İlkeleri	129
5.4.1	Termal turizm tesislerinin tasarımının vaziyet planı ölçeğinde irdelenmesi	131
5.4.1.1	Su esaslı tesis özellikleri	135
5.4.1.1.1	Doğal banyo alanları	135
5.4.1.1.2	Yüzme havuzları	136
5.4.2	Termal turizm tesislerinin tasarımının bina ölçeğinde irdelenmesi	138
5.4.3	Termal turizm tesislerinde kaplıca uygulama kürlerinin yapıldığı alanların irdelenmesi	147
5.5	Termal Turizm Tesislerinin Planlama ve Tasarım İlkelerine İlişkin Model Önerisi	155
6	TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİNE İLİŞKİN MODELİN ÇANAKKALE'DE UYGULANMASI	163
6.1	Model Önerisinin Uygulanması İçin Çanakkale'nin Seçilmesinin Sebepleri	163
6.2	Çanakkale İli Termal Su Kaynaklarının Tespiti ve Kaynak Bölgelerinin İncelenmesi	164
6.2.1	Kestanbol Kaplıcası (Çanakkale - Ezine)	165
6.2.2	Tuzla Köyü Kaplıcası (Çanakkale - Ezine)	172
6.2.3	Küçükçetmi Kaplıcası (Çanakkale - Ayvacık)	180
6.2.4	Küçük Tepeköy Kaplıcası (Çanakkale - Çan)	185
6.2.5	Bardakçılar Dağ Kaplıcası (Çanakkale - Çan)	187
6.2.6	Çan Kaplıcası (Çanakkale - Çan merkez)	191
6.2.7	Hıdırlar Kaplıcası (Çanakkale - Yenice)	194
6.2.8	Kırkgeçit Kaplıcası (Çanakkale - Biga)	197
6.2.9	Külcüler Kaplıcası (Çanakkale - Bayramiç)	201
6.2.10	Kocabaşlar Ilıcası (Çanakkale - Lapseki)	204
6.3	Çanakkale'nin Sosyo-Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi ve Mevcut Turizm Potansiyelinin İncelenmesi	208
6.3.1	Çanakkale'nin coğrafi konumu ve iklimi	208
6.3.2	Çanakkale'nin ekonomik ve sosyal yapısı, eğitim olanakları	209
6.3.3	Çanakkale'nin mevcut turizm olanakları ve turist potansiyelinin irdelenmesi	212
6.4	Çanakkale İli Termal Turizm Potansiyeline İlişkin Değerlendirmeler, Strateji Planı ve İmar Planları İçin Öneriler	219
7	DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR	224
	KAYNAKLAR	232
	EKLER	236
Ek 1	Kaplıca kavramına ilişkin tanımlar	236
Ek 2	Türkiye'de yürürlükte bulunan konuyla ilgili kanun ve yönetmelikler	239
Ek 2.1	Kaplıcalar yönetmeliği	239
Ek 2.2	Turizmi teşvik kanunu ilgili maddeleri	248
Ek 2.3	Umumi hıfzısıhha kanunu ilgili maddeleri	249

Ek 3	Türkiye termal sularını gösteren haritalar	250
Ek 4	Makro ölçekte planlama çalışmalarına yurtdışından bir örnek - Gönen termal su şehri nazım imar planı raporu	253
Ek 5	Makro ölçekte planlama çalışmalarına bir örnek - Gönen termal su şehri nazım imar planı raporu	254
Ek 6	Çanakkale ve Balıkesir'de termal turizmin gelişimi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yaptığı stratejik çalışma	258
ÖZGEÇMİŞ.....		260

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Roma kaplıcası plan örneği	11
Şekil 2.2 Tarihi Roma kaplıcası termal havuz örneği.....	11
Şekil 2.3 Tarihi Roma kaplıcası termal havuz örneği.....	12
Şekil 2.4 Kervansaray Bursa eski kaplıca planı	14
Şekil 2.5 Eski kaplıca ve Kervansaray Termal Otel (plan ve kesit)	15
Şekil 3.1 Otel tipleri evrimsel gelişim çizelgesi	27
Şekil 3.2a Bina yerleşiminin tasarıma etkileri.....	32
Şekil 3.2b Bina yerleşiminin tasarıma etkileri	32
Şekil 3.3 ASPA'nın termal tesis türleri ile ilgili çizelgesi.....	43
Şekil 4.1 Bursa – Çekirge'deki oteller bölgesinin çarpık yapılaşmasının örneği.....	51
Şekil 4.2 Bursa – Çekirge'deki oteller bölgesinin niteliksiz yapılaşmasının örneği	51
Şekil 4.4 Bursa – Çekirge'deki oteller bölgesinin yapılaşmasının örneği	52
Şekil 4.5 Bursa, Askeri Hastane ve solda kubbesi görülen tarihi hamamı	52
Şekil 4.6 Bursa – Çekirge'de, küçük otellerin termal banyolarına bir örnek.....	53
Şekil 4.7 Bursa – Çelik Palas Oteli.....	53
Şekil 4.8 Bursa – Çelik Palas Oteli.....	53
Şekil 4.9 Bursa – Çelik Palas Oteli.....	54
Şekil 4.10 Bursa – Çelik Palas Oteli.....	54
Şekil 4.11 Bursa – Çelik Palas Oteli.....	54
Şekil 4.12 Bursa – Kervansaray Oteli.....	54
Şekil 4.13 Bursa – Kervansaray Oteli.....	55
Şekil 4.14 Bursa – Kervansaray Oteli.....	55
Şekil 4.15 Uludağ Üniversitesi Atatürk Hidroterapi ve Rehabilitasyon Merkezi	55
Şekil 4.16 Uludağ Üniversitesi Atatürk Hidroterapi ve Rehabilitasyon Merkezi	55
Şekil 4.17 Uludağ Üniversitesi Atatürk Hidroterapi ve Rehabilitasyon Merkezi	55
Şekil 4.18 Uludağ Üniversitesi Atatürk Hidroterapi ve Rehabilitasyon Merkezi	56
Şekil 4.19 Bursa -Yıldız Termal Otel	56
Şekil 4.20 Bursa -Yıldız Termal Otel	56
Şekil 4.21 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel ve su parkı genel görünümü	58
Şekil 4.22 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, genel görünüm.....	58
Şekil 4.23 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, kapalı havuzlar	58
Şekil 4.24 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, kapalı havuzlar	58
Şekil 4.25 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, açık termal havuz.....	59
Şekil 4.26 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, spa dinlenme salonu.....	59
Şekil 4.27 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, odalar	59
Şekil 4.28 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel, buhar uygulaması.....	60
Şekil 4.29 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel.....	61
Şekil 4.30 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel, cilt bakım kürleri	61
Şekil 4.31 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel, aromatik banyo kürleri ve içme kürü	62
Şekil 4.32 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel, aromatik banyo kürleri ve içme kürü	62
Şekil 4.33 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel, kapalı rekreasyon havuzu	62
Şekil 4.34 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel, kapalı termal havuz	63
Şekil 4.35 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel, güzellik ve bakım kürleri	63
Şekil 4.36 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, genel görünüm	64
Şekil 4.37 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, genel görünüm	64
Şekil 4.38 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, tesis çevresi.....	65
Şekil 4.39 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, çarpıcı doğal çevre	65
Şekil 4.40 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, odalar.....	65
Şekil 4.41 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, özel masaj kürü	66
Şekil 4.42 Kütahya'da Güral Harlek Otel&Spa, kapalı havuzda özel aydınlatmalar.....	66

Şekil 4.43 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa, özel duş terapileri.....	66
Şekil 4.44 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi.....	67
Şekil 4.45 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi.....	68
Şekil 4.46 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi, kapalı termal havuz.....	68
Şekil 4.47 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi, kür havuzları.....	69
Şekil 4.48 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi, kür havuzları.....	69
Şekil 4.49 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi, ilkel kür havuzu.....	69
Şekil 4.50 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi, fizyoterapi, parafin havuzu	69
Şekil 4.51 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi, fizyoterapi, parafin havuzu	69
Şekil 4.52 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli	71
Şekil 4.53 İzmir’de Balçova Termal Tedavi ve Teşhis Merkezi.....	71
Şekil 4.54 İzmir’de Balçova Termal Oteli	72
Şekil 4.55 İzmir’de Balçova’da Princess Otel.....	72
Şekil 4.56 İzmir Balçova’da açık alanda yürüyüş ve egzersiz alanları.....	72
Şekil 4.57 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi, özel engelli çözümleri	73
Şekil 4.58 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli, kapalı havuz.....	73
Şekil 4.59 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli, aquapark	73
Şekil 4.60 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi	74
Şekil 4.61 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi	74
Şekil 4.62 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi, hobi odası.....	74
Şekil 4.63 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi, termal kür havuzu.....	75
Şekil 4.64 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi, tırmanma duvarı	75
Şekil 4.65 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi,	76
Şekil 4.66 İzmir’de Ilıca Otel, deniz manzaralı hidroterapi odası.....	76
Şekil 4.67 İzmir’de Ilıca Otel, dekorasyonda su etkisi hissettirilmeye çalışılmıştır	77
Şekil 4.68 İzmir Çeşme’de Sheraton Oteli.....	77
Şekil 4.69 İzmir Çeşme’de Sheraton Oteli, kapalı termal havuz	78
Şekil 4.70 İzmir Çeşme’de Sheraton Oteli, yüz ve vücut bakım odası	78
Şekil 4.71 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	79
Şekil 4.72 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli, termal merkez	79
Şekil 4.73 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	80
Şekil 4.74 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	80
Şekil 4.75 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	80
Şekil 4.76 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	81
Şekil 4.77 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli, rekreasyon.....	81
Şekil 4.78 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, ön görünüş	82
Şekil 4.79 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, restoran mekanı ve oda katları.....	82
Şekil 4.80 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, gölden görünüm	83
Şekil 4.81 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, yan görünüş (sağda koşu pisti)	83
Şekil 4.82 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, spa resepsiyonu	84
Şekil 4.83 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, spa resepsiyonu	84
Şekil 4.84 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, kapalı havuz.....	85
Şekil 4.85 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, soyunma odaları.....	85
Şekil 4.86 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, su kürü uygulama mekanları.....	86
Şekil 4.87 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, su kürü uygulama mekanları.....	86
Şekil 4.88 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, özel su kürü.....	86
Şekil 4.89 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, su yatağı.....	86
Şekil 4.90 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, solaryum	87
Şekil 4.91 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, yüz bakım odası	87
Şekil 4.92 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, masaj ve terapi odalarında lavabo kısmı ..	87
Şekil 4.93 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, tavanda aydınlatma düzenlemesi	88
Şekil 4.94 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, su hissini veren eğrisel formlar.....	88

Şekil 4.95 Termal turizm tesislerinde servisler ve aktiviteler	90
Şekil 5.1 Uluslararası turist girişleri ve turizm girdileri, 1990 – 2004 arası	101
Şekil 5.2 Uluslararası turist girişleri, aylara göre dağılım, 2002 – 2005 arası	102
Şekil 5.3 Termal suların kuyu yolu ile kaptajı	109
Şekil 5.4 Termal suların kuyu yolu ile kaptajı	109
Şekil 5.5 Termal suların galeri yolu ile kaptajı	110
Şekil 5.6 Termal suların sondaj yolu ile kaptajı	110
Şekil 5.7 Termal suları kirletici kaynaklar ve türleri	113
Şekil 5.8a Türkiye turizm stratejisi kavramsal eylem planı	118
Şekil 5.8b Türkiye turizm stratejisi kavramsal eylem planı – lejand.....	119
Şekil 5.9 Termal turizm bölgesi imar planlaması işlev şeması	125
Şekil 5.10 Termal turizm yerleşmelerinde yer alan bölgeler	126
Şekil 5.11 Termal turizm tesislerinin mikro planlama işlev şeması	133
Şekil 5.12 Canyon Ranch, Massachusetts, A.B.D.....	134
Şekil 5.13 Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda banyoları.....	141
Şekil 5.14 Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda banyoları.....	141
Şekil 5.15 Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda banyoları.....	142
Şekil 5.16 TÜTAV Termal Otel, Kütahya. Kapalı havuz ve çatı ışıklığı	143
Şekil 5.17 Spa mekanlarının konumlandırılması.....	143
Şekil 5.18 Birbirine geçişli açık ve kapalı havuz	144
Şekil 5.19 Tırmanma egzersizi mekanı.....	145
Şekil 5.20 Etkili spa planlama standartları, spa sirkülasyon ve işlev şeması.....	146
Şekil 5.21 Termal banyo terapisi.....	148
Şekil 5.22 Genel banyo alanı, kür havuzları (Teheran Spa Motel, Seul, Kore, 2003)	149
Şekil 5.23 Genel banyo alanı, kür havuzları (Central Spa Motel, Seul, Kore, 2003).....	150
Şekil 5.24 Ayak banyosu	150
Şekil 5.25 İnhalasyon uygulaması	152
Şekil 5.26 Sıvama çamur uygulaması	153
Şekil 5.27 Masaj uygulaması.....	154
Şekil 5.28 Elektrik akımlı tedavi	154
Şekil 5.29 Termal tesislerin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin model önerisi.....	156
Şekil 6.1 Çanakkale kaplıcaları	161
Şekil 6.2 Kestanbol kaplıcasının bulunduğu antik şehir “Alexandreia Troas”	163
Şekil 6.3 Kestanbol, Alexandreia Troas”taki “Herodes Atticus” hamamı.....	163
Şekil 6.4 Kestanbol kaplıcası çevresi.....	164
Şekil 6.5 Kestanbol kaplıcası giriş yönünden bakış (doğal çevre)	164
Şekil 6.6 Kestanbol kaplıcası yakınındaki Dalyan köyüne iniş (doğal çevre)	165
Şekil 6.7 Kestanbol kaplıcası yakınındaki Dalyan köyünün bakir sahili (doğal çevre)	165
Şekil 6.8 Kestanbol kaplıcası dış görünümü	166
Şekil 6.9 Kestanbol kaplıcası termal havuzu	167
Şekil 6.10 Tuzla Kaplıcası yanındaki 13. yy. yapısı olan Murat Hüdavendigâr Camii.....	171
Şekil 6.11 Tuzla Kaplıcası ve çevresi	172
Şekil 6.12 Tuzla Kaplıcası ve çevresi	172
Şekil 6.13 Tuzla Kaplıcası çevresi.....	173
Şekil 6.14 Tuzla kaplıcası ana kaynağında, tepe üzerinde tuz fabrikası yapılmıştır	173
Şekil 6.15 Tuzla kaplıcası ana kaynağı üzerindeki tuz fabrikasının içinden görünüm	174
Şekil 6.16 Tuzla kaplıcası yanında suyun aktığı dere.....	174
Şekil 6.17 Tuzla kaplıcası havuzu	175
Şekil 6.18 Tuzla kaplıcası ana bina	175
Şekil 6.19 Tuzla kaplıcası pansiyon binası	176
Şekil 6.20 Küçükçetmi kaplıcası tarihi çevresi (Zeus Altarı)örneği.....	178
Şekil 6.21 Küçükçetmi kaplıcası yakın çevresi (Küçükçetmi köyü).....	179

Şekil 6.22 Küçükçetmi kaplıcası doğal çevresi	179
Şekil 6.23 Küçükçetmi kaplıcası	180
Şekil 6.24 Küçükçetmi kaplıcası havuzu	180
Şekil 6.25 Küçük Tepeköy kaplıcası ve doğal çevresi	182
Şekil 6.26 Küçük Tepeköy kaplıcası (Önde resepsiyon, arkada termal havuz bloğu)	183
Şekil 6.27 Bardakçılar Dağ Kaplıcası ve doğal çevresi	185
Şekil 6.28 Bardakçılar Dağ Kaplıcası binaları	186
Şekil 6.29 Bardakçılar Dağ Kaplıcası yarı kapalı havuzu.....	187
Şekil 6.30 Bardakçılar Dağ Kaplıcası dere kenarı kafeteryası	187
Şekil 6.31 Çan merkez kaplıca tesisi ve oteli	189
Şekil 6.32 Hıdırlar kaplıcası doğal çevresi (kaplıca yolu)	192
Şekil 6.33 Hıdırlar kaplıcası doğal ve yapay çevresi (Hıdırlar köyü)	192
Şekil 6.34 Hıdırlar Kaplıca tesisi, konaklama birimleri.....	193
Şekil 6.35 Hıdırlar Kaplıca tesisi, termal havuz	193
Şekil 6.36 Kırkgeçit kaplıcası ve doğal çevresi.....	195
Şekil 6.37 Kırkgeçit kaplıcası, resepsiyon ve havuz binası	196
Şekil 6.38 Kırkgeçit kaplıcası, termal havuz, restaurant ve apart evler.....	196
Şekil 6.39 Kırkgeçit kaplıcası, genel görünüm	196
Şekil 6.40 Külcüler Kaplıcası doğal çevresi	199
Şekil 6.41 Külcüler Kaplıcası doğal çevresi (Kazdağları, Ayazma mesire yeri)	199
Şekil 6.42 Külcüler Kaplıcası.....	200
Şekil 6.43 Kocabaşlar ılıcasına inen yol ve doğal çevresi	202
Şekil 6.44 Kocabaşlar ılıcasına eski kaplıca kalıntıları	202
Şekil 6.45 Kocabaşlar ılıcası yapay çevresi (Kocabaşlar köyü).....	203
Şekil 6.46 Kocabaşlar ılıcasının bulunduğu vadinin genel görünümü	203
Şekil 6.47 Kocabaşlar ılıcasının bulunduğu vadinin çevresinden görünüm	203
Şekil 6.48 Kocabaşlar ılıcası	204
Şekil 6.49 İllerin sosyo – ekonomik gelişmişlik endeksi.....	208

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 4.1 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	92
Çizelge 4.2 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	95
Çizelge 5.1 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	103
Çizelge 5.2 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	104
Çizelge 5.3 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	105
Çizelge 5.4 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	105
Çizelge 5.5 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	106
Çizelge 5.6 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	127
Çizelge 5.7 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu	136

ÖNSÖZ

Bu doktora tezi, termal turizm planlaması konusunda yeni bilgiler üretilmesi, Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi oluşturulması ve bu modelin zengin ve değerlendirilmemiş termal turizm potansiyeline sahip Çannakkale ilinde uygulanmasına ilişkin bir çalışmadır. Bu çalışmayla, Türkiye turizmini on iki aya yayacak ve turizm gelirini iki katına çıkartacak termal turizm konusu mimarlık disiplini açısından ele alınmış ve bu multi-disipliner konunun diğer rol alanlarına ışık tutulmuştur. Tezin sektörde yapılacak çalışmaları önemli ölçüde yönlendireceğine ve kılavuzluk edeceğine inanılmaktadır.

Çalışmalarım sırasında değerli katkıları ile bu çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Ayfer Aytuğ’a (YTÜ) ve diğer tez yürütme jüri üyeleri Prof. Dr. İlhan Altan’a (YTÜ) ve Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu Yüksel’e (İTÜ) teşekkürlerimi sunarım.

Lisans öğrenimini “Turizm-Otelcilik” üzerine tamamlayan, bu tez çalışmasının konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar her aşaması sırasında bana, gerek görüşleri gerek yazıları ve araştırmalarıyla her konuda olduğu gibi destek ve yardımcı olan, gezi ve inceleme çalışmalarında beni yalnız bırakmayan sevgili eşim Arzu Güvenç’e, sevgili annem Özel Güvenç’e, tez çalışması sırasında benden maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen görev yaptığım “E Yapı” şirketinin yönetim kurulu başkanı ve değerli dostum İnş. Yük. Müh. Engin Bora’ya, İKÜ Müh. ve Mimarlık Fak. Dekanı Prof. Dr. Okay Eroskay’a, İTÜ Maden Fak. Jeoloji Müh. Bölümü Uyg. Jeoloji Anabilimdalı öğretim üyesi Doç. Dr. (Mimar) Nevin Çekirge’ye, tezin yazılmasında yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Aslı Akçay’a ve Gülben Çankaya’ya, Dr. Levent Aksoy’a, Dr. Soner Sanioğlu’na, ziyaret ettiğim kaplıca tesisi ve otellerdeki tüm yetkililere ve yöre halkına, çalışmanın başından itibaren benden bilgi, görüş ve önerilerini esirgemeyen, özellikle literatür araştırmasında özel kütüphanesini benimle paylaşan ve konuda uzman kişilerle görüşme randevularının alınmasını sağlayan İÜ Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji anabilimdalı eski başkanı Prof. Dr. Nurten Özer’e ve Nurten Özer’le görüşmemi sağlayan sevgili halam Op. Dr. Selma Güvenç’e teşekkürlerimi sunarım.

Bu tezi, doğumuna iki ay kalan sevgili kızım Deniz Güvenç’e ithaf ediyorum.

Ocak 2006

Cemal GÜVENÇ

ÖZET

TÜRKİYE’DEKİ TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİNE İLİŞKİN BİR MODEL ÖNERİSİ (ÇANAKKALE ÖRNEĞİ)

Cemal GÜVENÇ
Mimarlık, Doktora Tezi

Termal sularla ilgili balneolojik araştırmaların ışığında, eski Roma döneminden beri kullanıla gelen, aslında turizm ve konaklamanın da temelini ve ilk örneklerini oluşturan kaplıcalar ve uygulamaları, gelişmiş konaklama sistemleri olan otellerle birleşerek “termal turizm tesisleri” adı altında turizm literatürüne girmiştir. İngilizce zindelik anlamına gelen “wellness” ve yaklaşık olarak kaplıca anlamına gelen “spa” kelimeleri uluslararası tanımlanmış deyimler haline gelmiştir. “Spa&wellness” otelleri termal turizm tesislerinin programlarını günümüzün anlayışlarına göre zenginleştirip geliştiren yeni bir boyut olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu boyutun Türkiye’nin nitelik ve nicelik olarak zengin termal turizm potansiyelini değerlendirmeye yönelik kullanılmasıyla oluşacak termal turizm bölgelerinin ve tesislerinin, uygun ve doğru planlanması durumunda turizmi yıl geneline yaymak ve gelirini iki katına çıkartmak kuşkusuz olanaklıdır. Ülkemizde bu konseptle ilişkin gerek yeni oluşan gerekse geleneksel tesislerin sorunları ve yönlendirilme gereksinimleri saptanmıştır. Mevcut geleneksel kaplıca tesislerinin mekan standartları ve hijyen kriterlerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Termal turizm tesislerinin makro ölçekte çevreye uyumunda sorunlar yaşanmakta, koruma alanı sınırlarına yeterince uyulamamaktadır. Ayrıca, tesislerin günümüzdeki yeni anlayışlarla şekillenmeleri kaçınılmaz olmuş, “spa&wellness” gibi kavramların mikro planlama programlarına dahil olması bilinçli ya da bilinçsiz uygulamalarla sektörü yönlendirmeye başlamıştır. Bu yeni anlayışla şekillenen ve programı ağırlaşan termal turizm tesislerine yönelik, planlama kriterlerini ortaya çıkartan, makro planlamadan mikro planlamaya kadar olan aşamaları irdeleyen, rol alanların belirlenmesi ve yönlendirilmesi amacını taşıyan bir tasarım kılavuzuna gereksinim vardır.

Bu mimarlık tezinde konuya tasarımcı gözüyle bakılarak dünya genelinde mevcut termal turizm tesislerinin irdelenmesi ve konuyla ilgili yeni gelişmelerin belirlenmesi yoluyla, kullanıcı ve işletmeciler için yeni ve güncel bilgiler üretilmiş, planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi geliştirilmiştir. Modelde, termal turizm tesis tasarımının makro ve mikro ölçekteki aşamaları rol alanlarıyla birlikte irdelenmiş ve ülkemize özgü termal turizm tesis türleri belirlenmiştir. Ardından bu modelin Türkiye’nin önemli bir coğrafi konumunda yer alan, zengin ve değerlendirilmemiş termal su potansiyeline sahip Çanakkale’de uygulanmasının mimarlık bilimi ve genel bilgilendirme çerçevesinde gerçekleştirilebilecek kısmına ait çalışmalar yapılmış ve disiplinler arası koordinasyonla bölgede termal turizmin gelişimi için yapılacak çalışmaya ışık tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Spa&wellness otelleri, termal turizm tesisleri, kaplıca, makro ve mikro planlama, Çanakkale

JÜRİ:

1. Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ (Danışman)
2. Prof. Dr. İlhan ALTAN
3. Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu YÜKSEL
4. Prof. Dr. Orhan HACIHASANOĞLU
5. Doç. Dr. Çiğdem BAYTİN

Kabul Tarihi: 05 / 04 / 2007
Sayfa Sayısı: 272

ABSTRACT

A MODEL PROPOSITION ABOUT THE PLANNING AND DESIGN PRINCIPLES OF THERMAL TOURISM FACILITIES IN TURKEY (AN EXAMPLE IN CANAKKALE)

Cemal GÜVENÇ

Architecture, Doctoral Dissertation

Thermal springs and hot water treatments have been used since early Roman times and were in fact the first examples of tourism accommodations. These accommodations, with latest researches in balneology, started to merge with hotels to result in what is called “thermal tourism facilities”. The expressions “wellness” – meaning well being – and “spa” which refers to hot thermal springs, have become internationally accepted and entered the tourism literature. “Spa&wellness” hotels emerged as a new dimension by enriching and improving planning programs of thermal tourism facilities by the new concepts of today.

It is possible to add “spa&wellness” as a new dimension to the existing tourism potential and extending Turkey’s six months tourism season to a whole year and thus doubling the tourism income. While this potential is high both qualitatively and quantitatively, it has been observed that both existing traditional facilities and newer ones exhibit problems and need organizational, architectural requirements. It has also been observed insufficient design standards and hygiene criterias in existing traditional spas. There are macro level problems in conserving natural environment and obeying protection zone limits. Moreover; it is inevitable to isolate thermal torism facilities from new trends. “Spa&wellness” concept has been added, either in the correct way or not, to micro planning programs reshaping the sector. It has become necessary to prepare a design guide for thermal tourism facilities. This guide is expected to comprise of the design principles and insert the milestones from macro to micro planning, and also to determine and direct the actors.

This architectural study looks at the problem of the thermal tourism facilities from a designer’s point of view. Existing thermal facilities both in Turkey and around the world, are analysed, information about new techniques are obtained and a model for planning and design principles for thermal tourism facilities in Turkey is proposed. In this model, macro and micro level steps and actors who participate in designing a thermal torism facility are analysed and facility types special for Turkey, are developed. Consequently, architectural and general informative part of this model is applied to Canakkale, a city with trivial geographic location and having a rich and unused potential of thermal tourism, and multi-dicipline work and actors in related fields to take part in further research is encouraged.

Key Words: Spa&wellness hotels, thermal tourism facilities, hot springs, macro and micro planning, Canakkale

JURY:

1. Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ (Advisor)
2. Prof. Dr. İlhan ALTAN
3. Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu YÜKSEL
4. Prof. Dr. Orhan HACIHASANOĞLU
5. Assoc. Prof. Dr. Çiğdem BAYTİN

Date: 05 / 04 / 2007

Page: 272

1. GİRİŞ

Termal sularla ilgili tıbbi gelişmelerin ışığında çok eski çağlardan beri kullanıla gelen, aslında turizm ve konaklamanın da temelini ve ilk örneklerini oluşturan kaplıcalar ve kaplıcalarda yapılan uygulamalar, gelişmiş konaklama sistemleri olan otellerle birleşerek “termal turizm tesisleri” adı altında turizm literatürüne girmiştir. İngilizce zindelik anlamına gelen “wellness” ve yaklaşık olarak kaplıca anlamına gelen “spa” kelimeleri uluslararası tanımlanmış deyimler haline gelmiş ve “spa&wellness otelleri” termal turizmin yeni bir boyutu olarak karşımıza çıkmıştır. Bu boyutu içeren yeni tesisler inşa edildiği gibi mevcut tesisler, zincir oteller “spa&wellness”le ilgili servisleri bünyesine alarak yeni girişimlerde bulunmaktadır.

Günümüz anlayışı içinde yeniden şekillenen termal turizm tesislerinin Türkiye’de makro ölçekte çevreye uyumunda sorunlar yaşanmakta, özellikle şehir merkezlerine yakın tesisler yoğun yapılaşma baskısı altında kalmakta, koruma alanlarına yeterince uyulamamaktadır. Ayrıca mevcut kaplıca tesislerinin mekan standartları ve hijyen kriterlerinin de düşük olduğu gözlenmektedir. “Spa&wellness” gibi kavramların turizm ve otelcilik sektörüne girmesiyle birlikte mikro planlama programı da oldukça ağırlaşan tesislerin makro ve mikro ölçekte irdelenmeleri, planlama kriterlerinin ortaya çıkartılmaları gerekmektedir. Bu mimarlık tezinin **ana amacı** konuya tasarımcı gözüyle bakarak Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi geliştirmektir. Bu modelin geliştirilmesinin ardından Türkiye’nin önemli bir coğrafi konumunda yer alan, nitelik ve nicelik olarak zengin ve değerlendirilmemiş termal su potansiyeline sahip bir ili olan Çanakkale’de termal turizmin gelişim kriterleri irdelenecektir. Tezin **alt amaçları** ise şöyle sıralanabilir:

- Konunun çok disiplinli olarak değerlendirilmesine katkıda bulunmak,
- Türkiye’de “spa&wellness” kavramının, bakanlıkça yapıldığı gibi “güzellik ve zindelik turizmi” adı altında ayrı bir turizm türü olarak ele alınması yerine, termal turizmin içerisinde değerlendirilmesi ve bu kavramın termal turizm tesislerinin servis ve aktivitelerinin içerisine alınmasını desteklemek,
- Bu sayede yatırımların Türkiye’nin jeotermal kaynak potansiyelini değerlendirmeye yönelik olarak yapılması konusuna dikkatleri çekmek,
- Termal turizm tesislerinin Türkiye’de tasarlanmasına ışık tutacak bir kaynak oluşturmak, yurtiçinden ve dünyadan yazılı ve görsel örneklerin de desteğiyle kaplıca kavramındaki yeni gelişim ve anlayışları ortaya koymak,

- Türkiye’deki termal turizm tesislerinin müşteri profiline ve bulunduğu konumun özelliklerine uygun gelişimi ve tasarımı için tesis türleri belirlemek,
- Çanakkale ilinin termal turizm potansiyeli açısından irdelenmesi ve bu yönde gelişimin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Tezde öncelikle “kaplıca kavramı” adlı bölümde, konuya ilişkin tanımlamalar yapılmış, kaplıca konusunun tıbbi otoritelerce değerlendirmesi alınmış, kaplıcaların tarihi süreci ve termal sularla ilgili hali hazırda Türkiye’de yürürlükte olan yasal düzenlemeler incelenmiştir. “Termal turizm tesisleri, türleri ve gelişimi” bölümünde, sağlık turizmi ve termal turizm kavramları irdelenmiş, termal turizm tesislerinin oluşumu, gelişimi, türleri ve günümüzdeki kaplıca anlayışı üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Alan çalışması olarak, Türkiye’de çeşitli termal turizm bölgeleri ve tesisleri yerinde ziyaret edilerek incelenmiş, fotoğraflanmış, tesisler ve bölgeler üzerinde yapılan literatür araştırmalarıyla birlikte gezi ve inceleme notları derlenerek sunulmuştur. Bu incelemenin ardından dünyada örnek termal turizm bölgeleri ve tesisleri üzerinde internet üzerinden ve yazılı kaynaklardan yapılan araştırmaların ardından Türkiye ve dünya örnekleri bir tabloda toplanarak karşılaştırılmalı değerlendirilmiştir. Sonraki bölümde, termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkeleri ortaya çıkartılmış ve bu ilkelere ilişkin bir model önerisi geliştirilmiş, geliştirilen modelin Çanakkale ilinde uygulanmasının mimarlık bilimi ve genel bilgilendirme çerçevesinde gerçekleştirilebilecek kısmına ait çalışmalar yapılmış ve disiplinler arası koordinasyonla bölgede termal turizmin gelişimi için yapılacak genel çalışmaya ışık tutulmuştur. Tezin sonunda, değerlendirmeler ve sonuçlar belirtilmiştir.

Gelişen dünyada hızlı kentleşme ve sanayileşme sonucunda ağırlaşan çevre koşullarıyla karşılaşan ülkelerde, insan sağlığının olumsuz etkilenmesiyle birlikte son yıllarda doğal kaynaklara dönmek, doğal besinlerle beslenmek, ekolojik tıp ve alternatif tedaviler tüm dünyada güçlenen bir eğilim haline gelmiş ve gelişen teknolojiye rağmen giderek insanların daha fazla tercih eder olduğu sağlıklı yaşam modellerini oluşturmuştur.

Geleneksel tedavi yöntemleri içinde su, önemli bir yer tutar. Su, çeşitli biçimlerde hastaya uygulanmasıyla, birtakım rahatsızlıkların ortadan kalkmasına yardımcı olabilmektedir. İçme, ılık, kaplıca ve benzeri tesislerde, bazı bedensel hastalıkların tedavisi mümkün olduğu gibi, ruhsal sıkıntıların da giderilmesi olanaklıdır. Kaynaklarda yapılan analizler, su içinde birçok mineral ve elementin bulunduğunu göstermektedir. Şifalı suların (termal suların) ya doğrudan doğruya ya da havuzlarda bekletilerek insanların yararına sunulmasıyla gelişen su ile tedavi,

tıpta ayrı bir bilim dalı “hidroklimatoloji” ya da “balneoloji” adıyla ele alınmaya başlanmıştır. Tıp otoriteleri, termal suyun, tedavi edici özelliğinin yanı sıra, bağışıklık sistemini kuvvetlendirici, hastalıklar gerçekleşmeden önce önleyici ve suyla yapılan uygulamalarla kişiyi rahatlatıcı, zindeleştirici etkilerinin olduğunu benimsemişlerdir.

Termal turizm tesislerinde termal suyun şifalı özelliği başarılı bir şekilde diğer tedavi, terapi ve dinlendirici-keyifli tatil kavramıyla kombine edilmektedir. Bu tesisler, sağlık ve rekreasyon turizminin birleştirilebildiği mekanlardır. Geçmişte genellikle sadece yaşlı insanların ilgisini çeken kaplıcaların sıkıcı mekanlar oluşu fikri ortadan kalkmaktadır. Bugün “spa”lar değişik yaş gruplarını ve her türlü insanı hedef kitle olarak alan modern mimari tasarımlarıyla daha kapsamlı hale gelip, suyun şifalı özelliğini en son tıbbi olanaklar eşliğinde sunmakla birlikte rahatlama – dinlenme, kültürel aktiviteler, değişik lezzetlerle beslenme, spor yapma olanaklarıyla ayrı bir popüler tatil alternatifini oluşturmaktadırlar.

Jeotermal kaynaklar (jeo-yer, termal-ısı anlamına gelir) yerkabuğunun çeşitli derinliklerinde birikmiş ısının oluşturduğu, kimyasallar içeren sıcak su, buhar ve gazlardır (<http://tr.wikipedia.org/>). Türkiye önemli bir jeotermal kuşak üzerinde yer almaktadır. Jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada yedinci, Avrupa’da ise kaynak potansiyeli açısından birinci sıradadır. Sıcaklıkları 20°C – 100°C arasında, debileri ise 2 – 500 lt./sn. arasında değişebilen 1500’den fazla kaynağa sahiptir (*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006*). Kaynakların termal turizm amaçlı değerlendirilmesi halinde “deniz-kum-güneş” turizminin dışına çıkılamayan ülkemizde alternatif bir turizm türü geliştirilerek turizmin 12 aya yayılması anlamında çok önemli bir adım atılmış olacak ve ülke ekonomisine ciddi bir katkı sağlanacaktır.

Türkiye’de üniversitelerde konu, “Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji” anabilim dallarında tıbbi açıdan bilimsel olarak ele alınmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın da termal turizmin gelişimi anlamında çalışmaları olmakta, özel sektörde konuyla ilgili bilinçli veya bilinçsiz yatırımlar ortaya çıkmaktadır. Ancak, konu disiplinler arası koordinasyon ve ülke çapında katılım gerektiren bir konudur. Bu sebeple her yönüyle bu mimarlık tezinde tasarımcı gözüyle incelenecektir.

Çalışmanın, son yıllarda popülaritesi tüm dünyada hızla yükselmekte olan termal turizm tesislerinin ülkemizdeki uygulamalarını önemli ölçüde yönlendireceğine inanılmaktadır.

2. KAPLICA KAVRAMI

İnsanlık tarihinin çok eski dönemlerinden beri, “şifalı” olarak kabul edilen suların ve çamurlardan bilinçli ya da bilinçsiz olarak yararlanılmaktadır. Basit olarak bu suların ve çamurların kullanıldığı kapalı mekanlar olarak tanımlanabilecek olan “kaplıca” kavramı da eski çağlardan günümüze ulaşan kavramlardandır. Türkiye’deki modern kaplıcalar olan “termal turizm tesislerinin” planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi geliştirilecek olan tezin bu bölümünde, kaplıca kavramının tıbbi yönüne, tarihi sürecine ve Türkiye’deki konuyla ilgili yasal platforma ilişkin irdelemeler yapılacaktır. Kaplıca kavramına ilişkin tanımlar Ek 1’de verilmiştir.

2.1 Kaplıca Konusunun Tıbbi Otoritelerce Değerlendirilmesi

Doğal etkenlerle özellikle termal ve mineralli sular, çamurlar ve iklimsel faktörlerle yapılan kaplıca tedavisi geleneği günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Kaplıca kürleri, daha çok tedavide kullanılan etkenlerin doğal olarak bulunduğu yerlerde kurulan kaplıca ve kür merkezlerinde yapılmaktadır. Genellikle kaplıca tedavisi ya da kür tedavisi olarak anılan bu tedavilerin kullanımı, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarihinin değişik dönemlerinde, değişik toplumlarda ve değişik kültürlerde farklı görünüm ve özellikler taşımış olsa da, kaplıca tedavisi geleneği sürmüştür. Bu gelenek hemen tüm uygarlıklarda var olmuştur. Ancak tıpta, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan bilimsel ve teknolojik devrim, bu doğal tedavi yöntemini özellikle, Amerika ve Britanya’da büyük ölçüde geçerli tıp uygulamalarının dışına itmiştir. Bu ülkelerde, kaplıca tedavisinin etkinliği üzerine yeterli bilimsel kanıtların bulunmadığı eleştirisi bilimsel tıp çevrelerince sık dile getirilmekte ve kaplıca tedavisi konvansiyonel tıp dışı bir alternatif yöntem olarak görülmekte, daha çok alternatif ya da komplementer tıp içinde değerlendirilmektedir.

Oysa çağdaş kaplıca tıbbı, bir çok ülkede giderek tıptaki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ürünleri ile de zenginleşerek gelişmiştir. Kaplıca tedavisinin özünde bir uyarı-uyum tedavisi olduğu gerçeği daha iyi anlaşılmıştır. Kaplıca küründe değişik yöntemlerle uygulanan doğal faktörlerin, hem spesifik hem de non-spesifik olarak insan vücudunda, özellikle fizyolojik ve homeostatik süreçleri olumlu yönde etkileyerek, uyararak, destekleyerek ve güçlendirerek etki gösterdiği üzerine önemli bir bilgi birikimi oluşmuştur. (Karagülle, M. Z., 2002)

2.1.1 Türkiye ve dünyada kaplıca tedavisi

Türkiye toprakları üzerinde kaplıcaların sağlık ve tedavi amaçlı kullanım geçmişi bin yıllara kadar uzanan ve halen süren bir gelenektir. Aslında bu gelenek hemen tüm uygarlıklarda var olmuştur. Günümüzde de tüm kıtalarda daha çok Güney, Orta ve Doğu Avrupa, Asya (Orta Doğu, Japonya, Çin, Türki Cumhuriyetler), Güney Amerika (Arjantin, Meksika, Kolombiya) ve Kuzey Afrika (Fas, Tunus) ülkelerinde yaygınlığını korumaktadır. Ancak ülkemizin de içinde bulunduğu bir çok ülkede kaplıca tedavisinin geleneksel ve ampirik niteliği pek değişmezken, Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, İsrail gibi ülkelerde kaplıca tedavisi yüksek bir kalite standardına ulaşmıştır. Almanya’da kaplıca ve kür tıbbı, büyük ve önemli bir sağlık sektörü konumundadır. Bu ülkede 2000 yılında 10 milyon kişi, 69 milyon gün, kaplıcalarda, yataklı kurumlarda tedavi görmüş ve giderleri büyük ölçüde sigortaları tarafından karşılanmıştır. Ülkemizde ise, 1990 yılında 6.5 milyon kişi kaplıcalara gitmiş, ancak % 5’i sigorta ve emekli sandığına kısmen karşılanmıştır. Ülkemiz için ilginç olan bir özellik de, bu hastaların % 60’dan fazlasının kendi kararlarıyla, tıbbi bir kontrolden geçmeden, kaplıcalara gitmeleridir. Halkımızın bu alanda yüzyıllara dayanan deneyim ve geleneği süre gelmektedir. Kaplıca tedavisi geleneği kaplıca turizmi olgusunu da geliştirmiştir. Kaplıca tedavisi, bu yüzden genellikle ortam değişimi ile, seyahatle eş zamanlıdır. Son yıllarda bu alana yönelik yatırımcı ve işletmeci ilgisi de giderek artmaktadır. (Karagülle, M. Z., 2002)

2.1.2 Ekolojik tıp

Günümüzde ekolojik tıp, insanı sosyal, fiziksel ve ruhsal bir bütün şeklinde, doğal ve yapay çevresiyle birlikte ele alıp değerlendiren tıp yaklaşımı olarak kısaca tanımlanabilir. Ekolojik tıp bu yaklaşımıyla hem sağlıklı kalmanın koşullarını, hem de hastalıkların nedenlerini inceler. Hem kişinin hem de çevresinin sağlıklı olması ve sağlıklı kalmasını amaçlar. Hastalıkların tedavisine de aynı bütünsel (holistik) tıp anlayışıyla yaklaşır. Hastalıkların tedavisinde ekolojik düzenleme ve doğal faktörlerin kullanılmasını temel alır. Çağımızın uygarlık hastalıkları diye de anılan bir çok kronik hastalığında, ekolojik tıp yaklaşımının yaraları ve tedavi yöntemlerinin etkinliği üzerine önemli bir bilgi birikimi oluşmuştur.

- Kişi ekolojik bir bütün olarak değerlendirilmeli ve tedavi edilmelidir: Ekolojik tıp, hastalık ve sağlığın, kişinin fiziksel, mental, ruhsal, emosyonel, genetik, çevresel ve sosyal komponentler arasındaki karşılıklı etkileşiminden kaynakladığı görüşüne dayalıdır. Sağlık, bu komponentler arasındaki kompleks ilişkinin iyi ve sağlıklı olması, hastalık ise bu ilişkinin kötü ve sağlıksız olması - bu yüzden homeostazisin bozulması-

demektir. Nitekim günümüz bilimsel tıp bilgi birikimi bu görüşü büyük ölçüde desteklemektedir.

- Sağlıklı yaşam koşullarına uyma ve hastalıklardan korunma en etkin tedavidir: Ekolojik tıp öncelikle hastalıkların önlenmesi ile uğraşır. Hastalıkların fiziksel, kimyasal, ruhsal, kalıtsal, çevresel ve sosyal nedenlerini araştırır. Bununla da kalmaz, bu nedenlerin sağlığı korumada etkin bir şekilde kullanılmasının yol ve yöntemlerini araştırır. Örneğin, günlük yaşantı, beslenme-diyet ve çalışma koşullarının düzenlenmesi gibi yöntemlerle sağlığın korunmasını amaçlar.
- Hastalıkların semptomatik tedavilerinin ötesinde etyolojik tedavileri amaçlanmalıdır: Ekolojik tıp, hastalıkların etyolojilerinin açıklanmasına çalışır ve hastalıklardaki etyolojik faktörlerin elemine veya modifiye edilmesine yönelik önlemler geliştirir.
- Doğanın iyileştirici – tedavi edici gücü ve doğal iyileştirici etkenler kişinin sağlığını güçlendirmede en etkin araçlardır. Ekolojik tıp, sağlığın korunması, hastalıkların tedavisi ve rehabilitasyonda öncelikle doğal iyileştirici faktörleri kullanır. Ayrıca insan organizmasının hastalıklarla mücadele potansiyeli ve mekanizmalarını güçlendirici bir dizi yöntem de kullanır. Bu anlamda, var olan değişik yöntemleri inceler, yenilerini araştırır ve geliştirir.
- İnsanlık tarihi boyunca geliştirilen tüm tıbbi pratik ve sistemler ile geleneksel ve ampirik yöntemler sağlığın korunması ve hastalıkların tedavisinde değerlendirilmelidir. Ekolojik tıp, alternatif ve komplementer tıp yöntem ve yaklaşımlarını reddetmemektedir. Aksine, bilimsel tıbbın ve bilimsel metodolojinin yol göstericiliğinde geleneksel ve tamamlayıcı tıbbın günümüz tıbbına entegrasyonunu ön görür. Ekolojik tıbbın çağdaş yaklaşımlarının, Geleneksel Çin Tıbbı, Geleneksel Hint Tıbbı (Ayurveda), Geleneksel Japon Tıbbı (Kampo) gibi hemen bütün geleneksel tıp felsefelerinde yer aldığını görmek olanaklıdır.
- Hekim aynı zamanda bir eğitici, bir öğretmen görevi de taşımaktadır. Ekolojik tıp, öncelikle hastaya zarar vermeme ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalarak, hekimin içtenliğe ve güvene dayanan, sağlıklı bir hekim-hasta ilişkisi kurmasını savunur. Hekim hastasının sağlığını koruma ve güçlendirme için eğitirken bilgi ve deneyimiyle öne çıkabilir, ama hastasıyla karşılıklı ilişkide eşit konumda olmalıdır. Hastanın özerkliği ve karar verme özgürlüğü temelinde, hekim hastasını eğitmeli, kendi sağlığı ile ilgili sorumluluk almada desteklemeli ve tedaviye motive etmelidir.

(Karagülle, M. Z., 2002)

Ekolojik tıbbın yukarıdaki ilkelere dayanarak kullandığı tedavi yöntemleri genel olarak “doğal tedavi” yöntemleri olarak tanımlanabilir. Ekolojik tıpta termal turizm tesislerinden yapılan uygulamaları da oluşturacak klasik doğal tedavi yöntemleri şunlardır:

- Balneoterapi
- Hidroterapi
- Klimaterapi
- Fototerapi
- Termoterapi
- Fitoterapi
- Hareket tedavisi
- Beslenme ve diyet tedavileri
- Yaşam tarzı düzenlenmesi

2.1.3 Kaplıcaların tıbbi donanımları

Çağdaş balneoterapi uygulamalarının yapıldığı ülkelerde, hazırlanmış olan yönetmeliklerle bu uygulamaların ve tesislerin nitelikleri ve donanımları hakkında ayrıntılı şekilde tanımlamalar yapılmıştır. Bu bakımdan örnek bir ülke durumunda olan Almanya’daki kurallara göre bir kaplıca ve/veya kür merkezinin genel özellikleri şunlardır:

- a- Yörenin tedavi edici etkenlere sahip olduğunun bilimsel olarak kanıtlanmış olması
- b- Yöredeki iklimin ve hava-hijyenik özelliklerinin incelenmiş olması
- c- Uygun kaplıca-kür donanımının olması
- d- Uygun kaplıca-kür merkezi karakterinin olması
- e- Bilimsel olarak endikasyon ve kontredikasyonların belirlenmiş olması

İlk iki koşul kaplıca yöresi için, son üç koşul ise kaplıca yöresinde kurulacak olan tüm tesis tipleri için geçerlidir.

Kaplıca-kür donanımları denince, toprağın, denizin ve iklimin şifalı etkenlerinden gerektiği gibi yararlanabilmek için, söz konusu olan yerde kurulmuş yapılar akla gelmektedir. Bu donanımın, işletme tarafından yasal yükümlülöklere uygun bir şekilde, kullanım kolaylığı gözetilerek ve tamamıyla hijyenik olarak tesis edilmiş olması ve konukların kullanımına eğitilmiş personel gözetiminde sunulması gerekmektedir.

Kaplıcadaki endikasyonlara göre değışmekle birlikte genel olarak;

- Banyo kürü (şifalı su, peloid, veya gaz banyosu) yapılacak küvetler, termal havuz(lar)
- İçme kürü için uygun çeşme ve musluklar
- İnhalasyon tedavilerinin uygulanabileceği inhalotoryum ve inhalatörler
- Hastanın egzersiz tedavisi kapsamında su içi egzersiz uygulamaları yapacakları şifalı su havuzları
- Bir kaplıca kür merkezi binası ya da birimi içinde öncelikli olarak aranan, başka bir deyişle genellikle bulunan donanımlardandır.

(Karagülle, M. Z.; Doğan, M. B., 2005)

2.1.4 Kaplıca tedavisinin avantajları

Kaplıca kürü, bir dizi kronik hastalıkta hem tedavi amacıyla hem koruyucu ve rehabilitatif amaçlarla kullanılır. Kaplıca tedavisi kararı verilebilecek hastalıkların akut dönemleri veya akut alevlenmeleri hastanelerde ya medikal ya da cerrahi yöntemlerle tedavi edilmelidir. Böylesi dönemlerde kaplıca tedavisi genellikle anlam kazanmaz ve uygulanmamalıdır. Ama kişi yaşantısının büyük bir kısmında (veya tümünde, örneğin kronik romatizmal hastalıklar, şeker hastalığı, astım vb.) kronik bir hastalığı vücudunda taşıyacaksa, dönem dönem (örneğin senede bir veya iki senede bir) kaplıca kürüne gönderilmesi bu kronik hastalık üzerinde ve hastanın yaşam kalitesi üzerinde önemli yaralar sağladığı giderek daha iyi kanıtlanmaktadır. (Karagülle, M.Z., 2002)

Diğer yandan, kaplıca tedavisi daha uygulanma sırasında bir dizi avantajlar sağlar:

- Kişi günlük iş ve aile yaşantısının yarattığı fiziksel ve ruhsal streten uzaklaşır.
- Kişi yaşadığı ortamda varolan ve hastalığını kötüleştirici etki gösteren birçok faktörün etkisinden uzaklaştırır.
- Kaplıca yöresinin ve ikliminin olumlu ve yararlı faktörleri devreye girer.
- Kişinin günlük yaşantısı (diyet, egzersiz, uyku, dinlenme) düzene girer.
- Kişinin hastalığı ile günlük iş ve aile yaşantısını aktif sürdürebilmesi için rehabilitasyon çalışması yapılabilir.
- Kişi hastalığı konusunda etkin bir sağlık eğitiminden geçirilebilir.

2.2 Termalizmin ve Kaplıcaların Tarihi Süreci

İlk insanların yerleşim yerlerini sürekli deniz ve göl kenarlarına, pınar başlarına yapmaları, suyun değişik alanlarda kullanımına önem vermelerinin yanı sıra, doğal su gereksinimlerini

gidermek amacına yöneliktir. Suyun insan sağlığını olumlu yönde etkilediği ilaçla tedavi kuralları ortaya konmadan asırlar önce anlaşılmış ve insanoğlu çeşitli hastalıklara karşı kullandığı şifalı bitkilerin yanına bir de şifalı sulardan yararlanmayı eklemiştir. Şifalı sular, tarih boyunca insanlar için sadece şifa kaynağı olarak kalmamış, zindelik ve güzellik iksiri olmuştur.

Uygarlığın ögesi olan “su” ile yıkanma fikri, insanlık tarihinde tıp tarihi ile birlikte, kültürel gelişim doğrultusunda, günümüz koşullarına kadar ulaşmıştır. Sağlıklı yaşam için doğal enerji kaynaklarından yararlanma olanakları da uygarlığın gelişmesi oranında, bilimsel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Milattan önceki dönemlerde yıkanma işlevinde akarsuların ön planda olduğu gözlenmiştir. Hintliler Ganj nehrini, Asurlular Fırat’ı, Mısırlılar Nil’i dini inançlar doğrultusunda mukaddes sayarak, nehirleri günahlarından arınmak amacıyla kullanırken, Hititlerin Anadolu’daki hamamlarda, suların toplandığı havuzlarda yıkandığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte, Asuriler’in Suriye’de, Baalbek’te Mısır’da Aduf mabedinde yıkanma amaçlı hamam kalıntıları günümüze kadar ulaşmıştır.

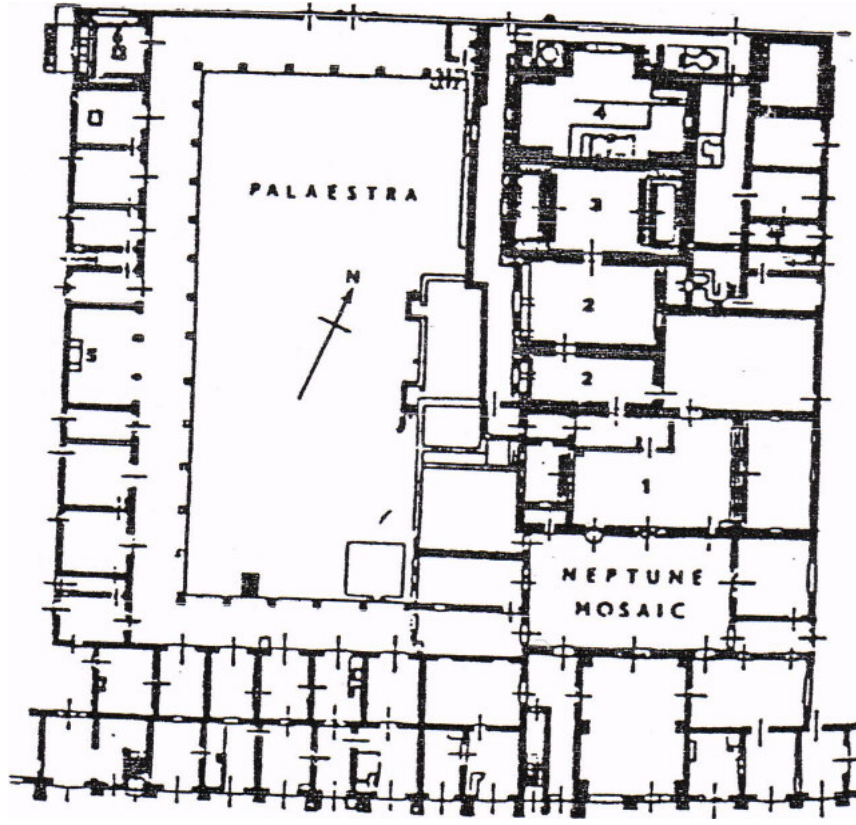
Suyun şifa verici özelliklerinden yararlanmak konusunda atılan ilk adımlar, bilim ve teknolojinin ilerlemesinden ziyade, büyük ölçüde tesadüflerin yardımıyla gerçekleştirmiştir. Bu hususta kesin bir tarih vermek mümkün olmamakla birlikte, konuya ilgi duyulmasının M.Ö. 2000’li yıllara kadar uzandığı sanılmaktadır. Hasta hayvanların doğal bir içgüdüyle yararlandıkları şifalı suları kullanan insanoğlu, zaman zaman çevreye saçılan kokunun, akıntıların oluşturduğu renkli tortu görüntülerinin ya da olağan dışı sıcaklıkların cazibesine kapılmış ve ilgisini bu tür kaynakların üzerine yoğunlaştırmıştır. Şifalı su kaynaklarının bulunuşu ve zamanla tedavi edici özelliklerinin ortaya çıkışı, ilk insanlarda akıl ve mantığın olgunlaşmasıyla birlikte mistik bir görünüm kazanmıştır. Suların şifa verici gücünü ilahlara bağlama alışkanlığı, insanların bu gibi yerlerde tapınaklar, sunaklar inşa etmelerine yol açmıştır. Aslında şifalı suların gizemi dünyamızın derinliklerinden getirdikleri doğal bileşimlerinde ve içerdikleri madensel tuzların tedavi edici özelliklerinde saklıdır.

Mineral ve termal banyolar daha geç bir tarihte, M.Ö. 500 civarında Yunanistan’da kendini göstermiştir. Eski Yunan banyoları doğal sıcak kaynaklar ya da volkanların yakınında inşa edilmişlerdir. Yunanlı ünlüler ve elit tabaka, felsefi görüşlerini paylaşmak ve fiziksel şikayetlerini tedavi etmek amacıyla bu doğal sıcak kaynaklarda buluşmuşlardır. Plato her kim yüzme bilmiyorsa cahil saymıştır. Tıbbın mucidi olarak bilinen Hipokrat (M.Ö. 460-375), sarılık ve romatizma gibi rahatsızlıklar için hidroterapiyi tavsiye etmiştir. Dönemin tarihçisi

Herodot ise, sadece Atina yakınlarında Termopil Geçidi civarındaki sıcak su kaynaklarından söz etmiştir (*Wilkerson, R., 2006*).

Roma çağı ise, ılıcaların önemli ölçüde kullanıldığı bir dönem olmuştur. (*Şekil 2.1’de bir kaplıca planı, Şekil 2.2’de ve 2.3’de ise Roma döneminden bir termal havuz görülmektedir.*) Romalılar şifalı su kaynaklarını Akua, Akuca ya da Akuos şeklinde isimlendirmişler ve diğer ulusların aksine, bu gibi yerleri mamur hale getirmek için olağan üstü çaba harcamışlardır. M.Ö. 2. yüzyıldan başlayarak, hem banyo yapıp sohbet edilebilen, hem de oyun oynanıp spor yapılabilen hamamları inşa ederlerken, planlarını temizlik ve tuvalet gereksinimlerinin karşılanabileceği tarzda hazırlamışlardır. Hamamlarda; Egzersiz ve rekreasyon alanı - oyun yeri (Palaestra), soyunma yerleri (Apoditerium), sıcak banyolar (Caldarium), soğuk kısım (Frigidarium), yüzme havuzları (Piscina) ve masaj salonları yaptıkları, üstü açık tesisleri kapatarak Kaplıca konumuna soktukları, tek kişilik banyoları hizmete açtıkları ve banyolara sırayla girilmesi kuralını getirdikleri bilinmektedir. Romalı bilgin Pilinus ise, Tabiat Tarihi adlı eserinde, kaplıcalardaki çamur banyolarının yararlarından söz etmektedir.

Avrupa, Kuzey Afrika ve Türkiye’de aileleriyle seyahat eden elit ve yüksek rütbeli Roma lejyonierleri, bugün halen iyi tanınan bölgelerde spalar inşa etmişlerdir. Roma yakınlarında bulunan deniz kenarı resortlarına ait kayıtlar mevcuttur. Spanın doğal cazibesine, casinolar, yarış alanları, şık toplantı mekanları eklenmiş ve gerçek “resort destinasyonları” kurulmuştur. Erken dönem Roma spaları, misafir odaları, sıcak ve soğuk banyolar, spor salonları ve mağazalar gibi bir çok modern resort özelliğine sahiptiler. Güney İtalya’da bulunan Ostia’daki Neptune Roma Banyolarının planı, her biri yaklaşık 5600 m² olan iki kattan oluşmaktadır. Ostia’daki çalışmalar, misafirlerin sıcak ya da soğuk sulardaki tedavi öncesinde jimnastik salonundaki aktivitelere katıldıklarını göstermektedir (*Huffadine, Margaret, 2000*).

Şekil 2.1 Roma kaplıcası plan örneği (Angelo ve Vladimir, 1994; Huffadine Margaret, 2000)
 Anahtar: (1)Frigidarium (soğuk banyolar) (2) Tepidaria (bir dizi ısıtılmış oda) (3) ve (4)
 Caldariums (sıcak banyolar) (5) imparatoriçenin heykeli (6) tuvalet, (Palaestra) jimnastik
 alanı, (Neptune Mosaic) özel mozaik döşenmiş lobi

Şekil 2.2 Tarihi Roma kaplıcası termal havuz örneği (Huffadine M., 2000, s:18)

Şekil 2.3 Tarihi Roma kaplıcası termal havuz örneği (ASPA, 2006, s:71)

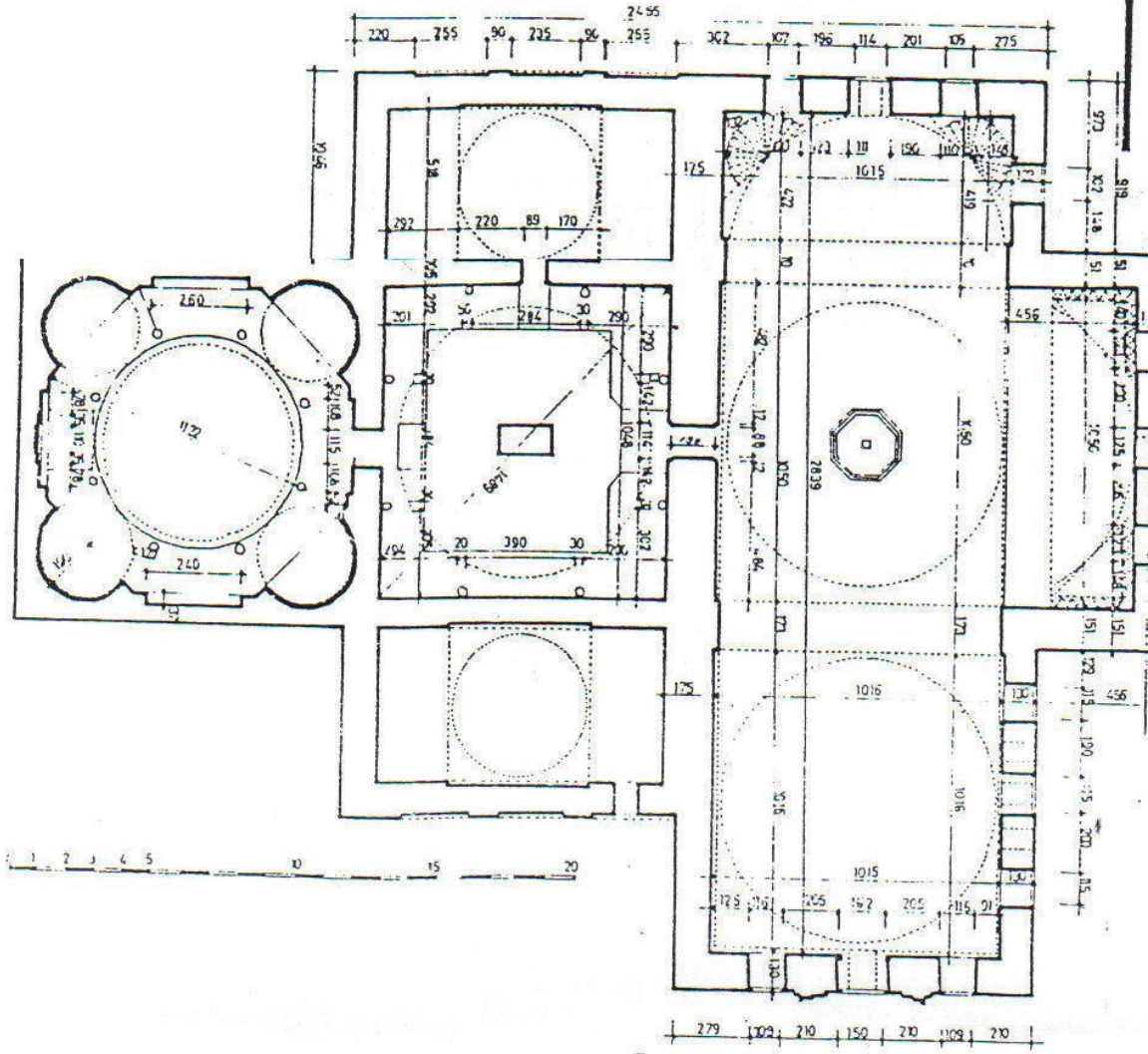
Şifalı suların hastalıkları tedavi edici özelliklerinin farkına varan Romalılar gittikleri her yerde bu tür kaynakların üzerinde büyük tesisler inşa etmişlerdir. Romalıların askerlerin savaş sonrası hastalıklarını kaplıcalarda tedavi etmeleriyle Kaplıca Tedavisi verimli bir anlam kazanmıştır. Sıcak yer altı sularını spor amacıyla da değerlendiren Romalıların konuya gerek mimari yönden gerekse bilimsel yönden katkıları büyüktür. Pompei kenti kalıntılarındaki plan ve tesisat gibi, Anadolu’da bulunan günümüz önemli kaplıcalarındaki mevcut kalıntılar Roma ve Bizans yapıtlarıdır. Bu kaplıcaların sosyo-kültürel alanda etkinliği önemlidir; ne yazık ki, orta çağa kadar geçen süre içinde din ve politikanın sömürü aracı olarak kullanılmış, çağın Hristiyanlık felsefesiyle olumsuz yönde etkilenmiş ve tahrip edilmiştir.

Roma imparatorluğunun çöküşü sırasında banyo resortlarının çoğu tahrip edilmiştir. Bir çoğu orta çağlarda yeniden canlandırılmış, fakat zayıf hijyenik koşullar ve enfeksiyonel hastalıkların yayılması nedeniyle kullanımdan düşmüşlerdir. (Wilkerson, R., 2006).

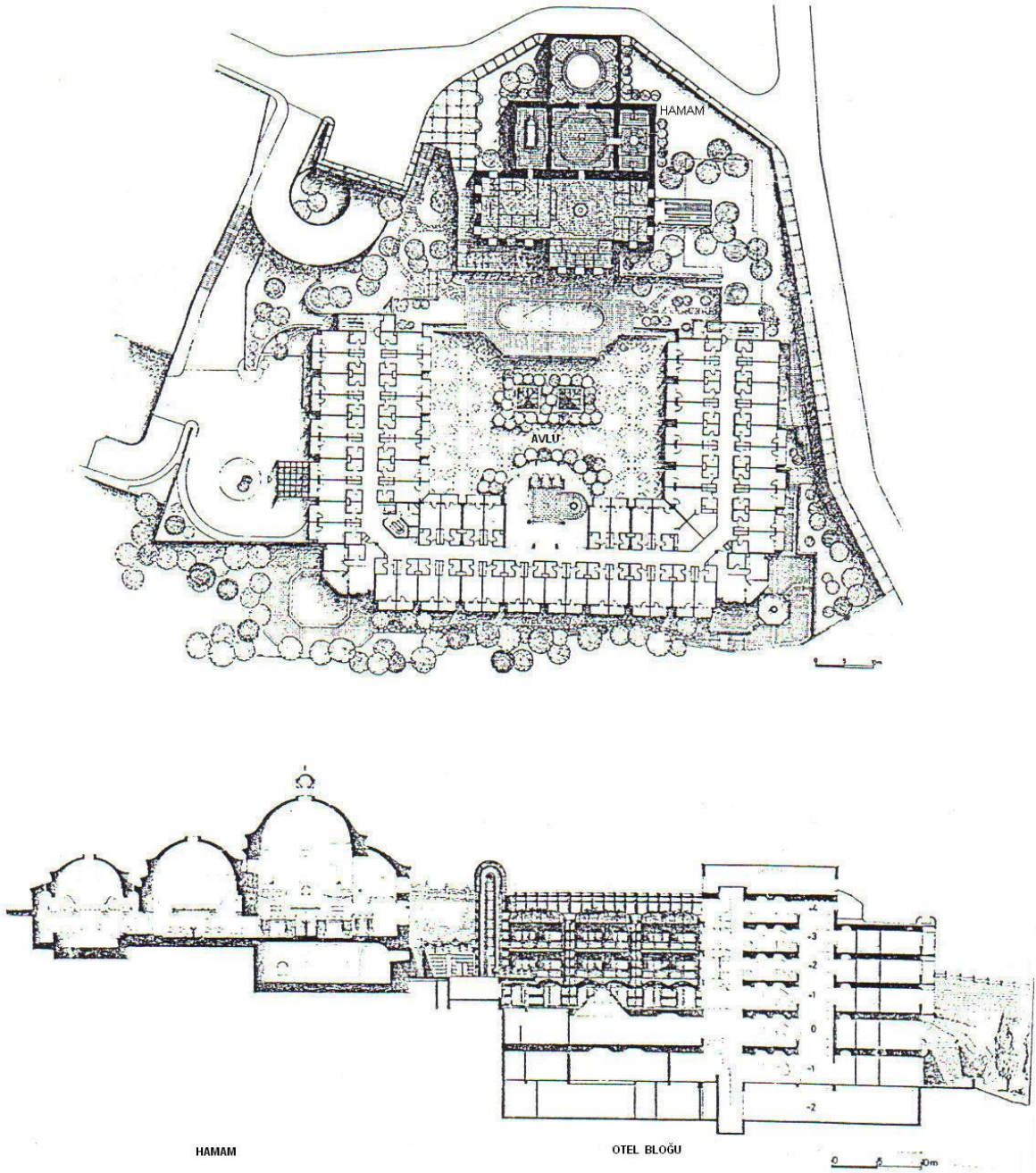
Keltler dönemi de, aynen Roma İmparatorluğu egemenliğinde olduğu gibi, kaplıcaya önem verilen bir dönem olmuştur. Devrin ünlü doktorlarından I. Valentino’nun oğlu Antonis yazmış olduğu kitapta, vatani Bordeaux’nun şifalı su kaynaklarını kutsal olarak nitelemiştir.

Türkler Anadolu'ya adım attıklarında, her tarafa dağılmış hamam enkazlarıyla karşılaşmışlardır. Başkent Constantinopolis (İstanbul) yakınlarında, Bursa ve Yalova'da ayakta kalabilmiş birkaç kaplıca vardı ki, onlar da Bizans sarayına hizmet verebilmek amacıyla sağlam bırakılmıştır. O yıllarda, Anadolu'daki enkazlar üzerinde tipik Selçuklu mimarisinin yükselmeye başladığı görülmüştür. Roma ve Bizanslıların aksine, halka açık tutulan termalizm anlayışı ilk kez Türkler tarafından geliştirilmiş ve sosyal termalizm denilen bu kavram ilk kez Selçuklular tarafından yaygınlaştırılmıştır. Türklerin ve Orta Asya'dan Anadolu'ya taşıdıkları geleneksel kültürün içinde var olan “Yıkanma” ve “Temizlik” işlevi akarsu boylarında yerine getirilirken, Anadolu'da yerleşik toplumsal gelişme, köy, kasaba, kent yaşamına geçişle birlikte “Hamamlar” ortaya çıkmıştır. Türklerin kırsal ve kentsel yaşam kültürünün şekillenmesi sürecinde, İslam dininin vücut temizliğine getirdiği esaslar ve akan su ile temizlenme ilkesine dayalı gelenek ve göreneklerle, Anadolu'daki Bizans ve Romalılarından kalma Kaplıca kalıntılarına yepyeni bir ruh ve anlam kazandırılmıştır. Türk kültürü ve de o günün tıp görüşüyle daha sağlıklı bir biçimde uygulanmaya başlanan bu gelişme sayesinde, “Türk Hamamı” tipindeki “kurnalı yıkanma” yerleri ve yanında tedavi amaçlı Kaplıca'nın büyük havuz tekniği, Avrupa'ya kadar yayılmıştır. Günümüzde Avrupa'da olduğu gibi, Amerika'daki Türk Hamamları da bu kültürün eserleridir.

Osmanlı döneminde, şifalı sulardan yararlanma konusu en parlak devrini yaşamıştır. Tarihi kayıtlar, sadece İstanbul ve Bursa'da 7536 hamamın bulunduğunu göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde şifalı kaynaklar üzerine yapılan tesisler incelendiğinde, bu tesislerin halka açık ve en az yüz, yüz elli kişinin birden tedavi görebileceği tarzda düzenlendiği, ek olarak tek kişilik tedavi yerlerinin ve buğu kabinlerinin yapıldığı görülmektedir. I. Murat tarafından Bursa'da Rum mimar Chistodulos'a yaptırılan ve günümüzde eklenen konaklama tesisi ile beş yıldızlı Kervansaray Turistik Termal oteli olarak hizmet veren “Eski Kaplıca” ilk Osmanlı kaplıcalarına güzel bir örnektir. (Şekil 2.4)

Şekil 2.4 Kervansaray Bursa Eski Kaplıca planı (Ayverdi E.H. Osmanlı Mimarisinin İlk Devri, 1989)

Şekil 2.5 Eski Kaplıca ve Kervansaray Termal Otel plan ve kesit (Mimarlar Odası Dergisi 89/2)

18. ve 19. yüzyılda Avrupa’da gelişen bilimsel aşamalar, 20. yüzyılın başında Madam Curie’nin radyoaktiviteyi bulması, radonlu sıcak suların değerlendirilmesi gibi gelişmelerle, Kaplıca Tedavisinin tıptaki amacına uygun yönlendirilmesi mümkün olmuştur. Kaplıcaların sağlık açısından değerlendirilmesi ve Kaplıca Hekimliğinin (Balneoloji) öneminin vurgulanmasıyla, İtalya ve Fransa başta olmak üzere Doğu Avrupa ülkelerinde Kaplıcalar tıp akademilerinin denetimine verilmiş, tıbbi ilkeleri saptanmış, sosyal ve hukuksal durumları ele alınmıştır. 1930-1940 sürecinde Almanya ve Fransa’da yoğun kaplıca hekimliği=Balneoloji eğitim çalışmaları, tıp fakültelerinde kurulan Balneoloji Enstitüleri Hidro-Klimatoloji kürsüleri tarafından ele alınarak, konu ampirizmden kurtarılmıştır.

Ülkemizde, 20.yüzyılın başında Osmanlı padişahları Yalova Kaplıcaları’na Mekteb-i Tıbbiye’nin teklif ve tavsiyesi ile hekim istemişlerdir. Çağdaş aşamayı gerçekleştiren Atatürk ise, 1936 yılında Yalova Kaplıcalarını modern bir örnek “Kür Merkezi” haline getirmeyi planlayarak, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde “Hidro-Klimatoloji” kürsüsünü kurmuştur. Daha sonra kürsü, Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji adını almış ve Türkiye’deki Maden Suları Envanteri’ni hazırlamıştır. Böylece termal turizm tesislerinin yönlendirilmesini sağlayabilecek tıbbi olanaklar doğru bir zemine oturtulmaya başlanmıştır. (Özer,N., 1991)

Yukarıda sözü edilen bilimsel çalışmalara ek olarak, kaplıcaların geliştirilmesi sürecinde ekonomik kalkınmaya katkıları daha iyi anlaşılmış ve sağlık turizmine yönelik çalışmalara hız verilmiştir. Hekim – hasta ilişkilerinin son zamanlarda çok daha üst seviyelere yükselmesinin yanı sıra, yeni tedavi yöntemlerinin ortaya çıkışı bu çalışmaları körükleyen faktörler olmuştur. Hidroterapi, krenoterapi, kinesiterapi, talassoterapi, vb. gibi yeni tedavi yöntemleri, uzmanlık alanlarında da bir takım değişikliklere yol açmıştır. Hem tıbbi alanda, hem de turizm ve turizm mimarlığı alanında konuyla ilgili gelişim kaçınılmaz hale gelmiştir.

Büyük kentlerdeki hızlı yaşantı, ses ve çevre kirliliğinin önlenemez yükselişi, aşırı çalışma, dengesiz ve yetersiz beslenme, yorgunluk ve uykusuzluk, doğal gıdalardan uzaklaşarak katkılı ve hormonlu gıdalara yönelme, sosyal ekonomik baskı, bir çok hastalığa kaynaklık eden stres ve tüm bunlara bağlı olarak yaşanan organik ve ruhsal rahatsızlıklar, aslında, doğal radyoaktivite bakımından zengin, sıcak ve soğuk su kaynaklarından yararlanılması halinde giderilebilecek sıkıntılardır.

Bugün, dünyanın en zengin ülkeleri bile, termalizm yoluyla turist çekmek, dinlence, eğlence, spor ve sağlığın aynı anda yaşanmasını sağlamak için yarışa girmişlerdir. Fransa’da (Aix-en-

provence, Plombieres, Neris-les-Bains, Sail-les-Bains), Almanya'da (Baden-Baden, Wiesbaden), Belçika'da (Spa), Estonya'da (Revel), İsveç'te (Bad Bagez), İtalya'da (Albano Terme, Castellamare, Montecatini), Avusturya'da (Bad Gastein), Çek Cumhuriyeti'nde (Carlsbad, Marienbad), Romanya'da (Felix, Herculane, Sovata, Tuşnad, Sinaia, Geoagiu, Eforie), Japonya'da (Yomogino) ve benzeri binlerce kaplıca, ülke ekonomilerine çok büyük katkılarda bulunan ünlü şifalı su kaynaklarıdır.

Gerek sağlık, gerekse turistik yönünün yanı sıra, bitmez tükenmez bir jeotermal enerji kaynağı olan ve ülke kalkınmasında en kolay ve en ucuz çare sayılabilecek termalizme Türkiye'de son yıllara gelinceye kadar fazla önem verilmemiş, sayıları iki bine yaklaşan şifalı su kaynaklarından (ki bu rakam Fransa'da 120, Almanya'da 270'dir) yararlanmak, onları iç ve yöresel turizmin dar vadisinden çıkararak uluslararası platforma taşımak yolunda gereken adımlar yavaş atılmaktadır.

Bugün şifalı suların bulunduğu yerlerde çoğunlukla, gerekli sağlık tesisleri, tıbbi donanım ve uzman doktor kadrosu bulunmamaktadır. Konaklama ve sosyal tesisleri yeterli değildir. Bu durum sağlık açısından olduğu gibi ekonomik yönden de büyük bir kayıptır. Bu nedenle bazı yatırımcılar, girişimci belediyeler ve il özel idareleri ile birlikte, yörelerindeki kaplıcaları onararak yerlerine modern termal merkezleri kurma yolunda çalışmalara başlamışlardır. *(Tarihçenin yazılmasında Özer, N., 1991; Karagülle, M.Z., 2006; Huffadine M., 2000; Tekin, Y., 2004; Wilkerson, R., 2006; Angelo ve Vladimir, 1994 kaynaklarından yararlanılmıştır.)*

2.3 Termal Turizme İlişkin Türkiye'deki Yasal Durum

Türkiye'deki kaplıca sularının değerlendirilmesine sorumlu kuruluşlar ve görevleri, şifalı sularla ilgili yasal düzenlemeler aşağıda özetlenmiştir.

2.3.1 Termal suların değerlendirilmesinde sorumlu kuruluşlar ve görevleri

Termal suların değerlendirilmesinde sorumlu kuruluşlar Türkiye'deki ilgili bakanlıklardır. Bunlar ve görevleri aşağıda özetlenmiştir:

1. Sağlık Bakanlığı:

- Kaplıca, içme, deniz ve iklim kür merkezlerindeki sağlık tesisleri ile ilgili denetiminin gerçekleştirilmesi
- Bayındırlık Bakanlığı ile işbirliği yaparak tedavi ve kür tesisleri yapı ölçütlerinin “Yapı ihtiyaç programının tespiti”
- Üniversiteler, Tıp Fakülteleri ile işbirliği yaparak deniz ve kaplıca tedavi ve kür merkezlerinde araştırma enstitülerinin açılması, özel öğrenim görmüş kür doktorları ile yardımcı sağlık personelinin yetiştirilmesi
- Kaplıca, içme ve deniz suyu analizlerinin yapılması, bu suların olumlu ve olumsuz etki yaptığı hastalıkların belirlenmesi
- Sağlık tesislerine ilişkin nitelikler yönetmeliğinin hazırlanması, bu kuruluşun yasal görevleri arasında yer almaktadır.

2. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

“Maden Tetkik Arama” Enstitüsü aracılığı ile tüm olarak;

- Kaplıca ve içme kaynaklarının jeolojik – hidrojeolojik etütlerinin yapılması, kaynak emniyet alanlarının belirlenmesi
- Kaplıca ve içme sondajlarının yapılması
- Kaynak akım güçlerinin gerçekleştirilmesi
- Maden suları kaynak emniyet alanları ve sularının korunmasına ilişkin yönetmelik hazırlanması yasal görevleri arasındadır.

3. Kültür ve Turizm Bakanlığı

- Birinci derecede önemli ve öncelikli kaplıca, içme ve deniz kaplıcası ve kür merkezlerinin İmar Planlarının (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile işbirliği yapılarak) hazırlanması ya da hazırlattırılması
- Bu merkezlerde iç – dış kaplıca turizmine dönük konaklama tesislerinin gerçekleştirilmesi için belge ve kredi verilmesi
- Alt yapı tesisleri ve tedavi kür birimlerinin gerçekleştirilmesi için yardım, kredi ve teşviklerde bulunulması
- Bu konularda ülke içi ve dışı tanıtma faaliyetlerinde bulunulması, hizmetlerini yürütmek durumundadır.

4. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

- Önemli – öncelikli kaplıca, içme, tedavi ve kür merkezlerinin imar planlarının hazırlanması “kaplıca şehri” veya daha küçük ölçekli kaplıca yerleşmelerinde geliştirilecek tedavi veya kür merkezlerinin projelerinin hazırlanması
- Arsa ofisi aracılığı ile arsa ve arazi tahsis işleri
- İller Bankası Genel Müdürlüğü aracılığı ile Köy Tüzel kişilikleri, belediyeler ve il özel idareleri ile işbirliği yaparak 1. derecede önemli ve öncelikli olmayan kaplıca merkezlerinin geliştirilmesi ile bu merkezlerin imar planları veya genel yerleşme planlarının hazırlanması ya da hazırlattırılması bu bakanlığın görevleri arasında yer alır.

5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

- Emekli Sandığı genel müdürlüğü ile işbirliği halinde, sendikalar, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur gibi kuruluşların üyesi olan (çalışan ve emekli) işçi ve memurların tedavi ihtiyaçlarını karşılayacak hazırlıkları ve gerekli tesisleri yapmakla (Bu konuda ayrıca kar amacı güden yatırımlar da yapabilir) yükümlüdür.

(Ülker, İ., 1988)

2.3.2 Termal (şifalı) sularla ilgili yasal düzenlemeler

Türkiye’de şifalı sularla ilgili ilk yasal hareket 10.6.1926 gün ve 927 sayılı yasanın çıkarılmasıyla başlamıştır. Bu yasanın 2. 3. ve 4’üncü maddeleri, kaplıca sularının kullanma hakkı ve kamulaştırmayla ilgili konuları içermektedir.

4. 1. 1934 yılında çıkarılan 2376 sayılı yasanın 1’inci maddesi; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’nca öngörülen niteliklerde maden suyu şişeleme tesislerinin kuruluşuna ait esaslara yer verilmiştir.

6309 sayılı Maden yasasının 1’inci maddesine göre de sıcak ve soğuk maden suları bu yasanın kapsamına alınmış ve maden sayılmıştır. Aynı yasanın 158’inci maddesi; içmeye, yıkanmaya mahsus şifalı sıcak ve soğuk maden suları ile kaplıcalarla ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 12 Nisan 1914 tarihli ‘Maden Nizamnamesi’ni yürürlükten kaldırmıştır.

158'inci maddede yer alan hükümler, 4268 sayılı Madenlerin Aranması ve İşletilmesi hakkındaki yasanın 2'nci maddesine aynen aktarılmıştır. Bu maddede kısaca şu hükümler bulunmaktadır:

- a) İl özel idareleri, bu suları doğrudan işletebilecekleri gibi, işletme belgesi vermek suretiyle isteklilere ihale edebilir.
- b) İl özel idareleri tarafından işletilmeyen suların gelir ve gider payları, valilikçe belediye veya köylere terk edilebilir.
- c) Bu gibi sular, gerektiğinde doğrudan devletçe ele alınıp işletilebilir ya da ihale yoluyla isteklilerine, gerçek veya tüzel kişilere devredilebilir. İşletme hakları devletin güvencesi altındadır.
- d) İçme ve yıkanmaya mahsus suların işletme ve sağlık yönünden denetlenmesinde 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha yasası hükümleri uygulanır. Her türlü tesis yapımı için müracaat Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na yapılmalıdır.

4268 sayılı yasanın 2'nci maddesi, 1957 tarihli 6977 sayılı yasayla şu şekilde değiştirilmiştir: “Ancak Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek şartlar çerçevesinde, bu suların mülkiyet hakları, il özel idarelerine, belediyelere, köylere ve kamu iktisadi kuruluşlarına devredilebilir. Mülkiyet hakları devredilen maden suları, bu idareler tarafından doğrudan doğruya veya bunların katılacağı kuruluşlar aracılığıyla işletilebilir.”

Yasanın bu maddesi, anayasanın doğal servetlerle ilgili 130'uncu maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle, Anayasa Mahkemesi'nin 16.2.1965 gün ve 965/7 sayılı kararıyla bozulmuştur. Mahkeme; ne özel kişilerin, ne de devlet idarelerinin bu sular üzerinde mülkiyet hakkının bulunamayacağını, bu sular üzerinde sadece devletin hüküm ve tasarruf hakkının olduğunu hükme bağlamıştır.

Sıcak ve soğuk şifalı maden sularının tanımlanması, işletilmesi, işletme belgesi alımı ve sağlık denetimlerini kapsayan 1593 sayılı kanunun ‘Maden Suları ve Kaplıcalar’ başlıklı bölümünde, 12 Ekim 1957 tarihli 9326 sayılı kararla yayımlanan tüzüğün ilgili maddelerinde ve ayrıca 3153 sayılı kanunla belirlenen fizyoterapi ve benzer müesseselerle ilgili yönetmelikte şu hususlara yer verilmiştir:

- Radyum ve elektrik tedavi merkezleri ile fizyoterapi ‘fizik tedavi’ müesseselerinin, elektroterapi, ışın tedavisi, masaj ve hareket tedavileri bölümlerini ihtiva edecek tarzda

oluşturulması, muayene ve dinlenme odalarının yeterli sayıda ve genişlikte bulundurulması,

- Elektroterapi kısmında; kısa dalga (lokal uygulama için en az 50 miliamper, genel uygulama için en az 200 miliamper gücünde) diyatermi, galvani, faradi (şiddeti ve sürekliliği ayarlanabilecek durumda) ve ultrason (en az 3 watt/cm² ultrason verilebilecek özellikte) cihazların bulundurulması,
- Işın tedavisi kısmında; ışın banyolarının enfraruj ve ultraviyole cihazlarının bulundurulması,
- Teşhis ve tedavi amaçlı kullanılacak alet ve cihazların belirlenen nitelik ve özelliklerde olması,
- Kaplıcalara işletme ruhsatının nasıl verileceği,
- İşletme ruhsatı alacak içmelerin sağlık şartlarına uygunluğu ve gerekli donanım ve malzemelerinin ne olacağı,
- Kaplıca ve içmelerde, müessese doktoru tarafından tedaviye başlanmadan önce çeşitli ölçüm ve tahlillerin (tansiyon, kan, idrar vb.) yapılabilmesi için bir laboratuvar tesis edilmesi gerekliliği,
- İşletme ruhsatı alacak kaplıca ve içmelerin uzman doktor bulundurmaları, bulundurmadıkları takdirde, belde sınırları içinden iç hastalıkları veya sinir hastalıkları uzmanıyla anlaşma yapmaları vb. (Tekin, Y., 2004)

Sağlık Bakanlığı tarafından işletme ruhsatı verilen ılıca, kaplıca, içme ve maden suları merkezlerinde görev yapmak üzere uzman hekim yetiştirme çalışmaları uyarınca; Tıpta Uzmanlık Yönetmeliği'ne göre, 1956 yılından itibaren 'Hidroterapi Uzmanlık Belgesi', 1962 yılından itibaren 'Fizikoterapi Uzmanlık Belgesi' ve 1973 yılından itibaren 'Fizikoterapi ve Rehabilitasyon Uzmanlık Belgesi' verilmektedir. Ancak, son yıllarda atılan güzel adımların yanı sıra, sayıları 50'yi geçmeyen termal merkezlerin dışında büyük bir çoğunluğun ruhsatsız olduğu ya da gerekli yasal koşullar yerine getirilmeden işletildiği, her türlü denetimden (tıbbi, mali, idari vb.) uzak çalıştıkları gerçeğini de göz ardı etmemek gerekir. Kaplıca, içme ve madensuyu işletme ruhsatı almak için gereken şartlar aşağıdaki gibidir:

1. Dilekçe (Valilik makamına verilecektir)
2. Suyun en son kimyasal ve bakteriyolojik tam analiz raporları (Refik Saydam Merkez Hıfzısıhha Enstitüsü'nden alınacaktır)
3. Su hakkında tetkik raporu
4. Maden Kanunu gereğince alınmış olan imtiyaz

5. Hidrojeolojik inceleme raporu (hidrojeolog veya jeolog tarafından düzenlenecektir)
6. Kaynağın, yarıçapı en az 500m. olmak üzere çizilecek bir dairenin içi ve çevresinin 1/2000 ölçekli topoğrafik haritası
7. 1/20 ölçekli kaptaj projesi (kaptaj birden çok ise her biri için ayrı birer proje yapılacaktır)
8. Korunma bölgelerini gösterecek biçimde hazırlanmış 1/500 ölçekli kaynak plankoteleri
9. İçme ve kullanma suyuna ait isale hattı ve plan ve profili (1/2000-1/200 ölçekli)
10. Her iki suya ait 1/20 ölçekli depo projeleri
11. Tesislere ait 1/50 ölçekli projeler (drenaj, bölmeler ve duvar kaplamaları işaret edilecektir)
12. 1/20 ölçekli foseptik yapı projesi
13. Sosyal tesislere ait projeler
14. Fizik tedavi bölümü projesi (1/50 ölçekli)
15. Tüzük uyarınca bulundurulması gerekli fizik tedavi alet ve cihazlarının listesi
16. Fizik tedavi uzmanıyla yapılan noter anlaşması (*Tekin, Y., 2004*)

2001 yılında ve 2004'teki ilave ve değişiklikleriyle “**Kaplıcalar Yönetmeliği**” yürürlüktedir. Bu Yönetmelik; toprak, yeraltı, deniz ve iklim kaynaklı doğal tedavi unsurlarının tedavi edici faktör olarak kullanıldığı kaplıcalar, içmece ve iklim kür merkezleri ile ilgili hususlar ve buralarda kurulacak tedavi ve rekreasyon amaçlı her türlü tesisin nitelik ve niceliklerinin belirlenmesi, kurulması, işletme izinlerinin verilmesi, denetlenmesi ve sağlık koşullarına uygun biçimde kontrol altına alınması için gerekli esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Kaplıcalar yönetmeliğinde termal tesislerle ilgili olarak üzerinde durulan konulardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Termalizmle ilgili genel tanımlar
- Kaplıca tesislerinin tür ve tanımları (Kaplıca kür merkezi, kaplıca kür oteli, vb.)
- Kaplıca tedavisinde kullanılan yöntemler
- Tedavilerle ilgili bölümler (Banyolar, havuzlar, inhalasyon birimleri, dinlenme odaları, vb.)
- Kaplıca tesislerine ilişkin kaynak koruma alanları, tedavi ortamları, talassoterapi, balneoterapi, fizik tedavi ve rehabilitasyon birimleri ve özellikleri
- Destek birimleri (laboratuvar, diyet mutfağı vb.)
- Kaplıca tesislerine ilişkin çevre düzenlemesi

Türkiye’de kaplıcalara ve termal turizm tesislerine ilişkin kanun ve yönetmeliklerin ilgili maddeleri Ek 2’de sunulmuştur:

- Kaplıcalar Yönetmeliği (2001)
- Kaplıcalar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2004)
- Turizmi Teşvik Kanunu İlgili Maddeleri (1982)
- Umumi Hıfzısıhha Kanunu İlgili Maddeleri (1930)

Bu bölümde, termalizmle ilgili tanımlar, tıbbi otoritelerin görüşleri belirtilmiştir. Ayrıca, kaplıcaların geçirdiği tarihi süreç ve günümüzde termalizm alanında Türkiye’de geçerli olan yasal düzenlemeler belirtilerek bir sonraki bölüm olan “termal turizm tesisleri”nin alt yapısı tamamlanmıştır.

3. TERMAL TURİZM TESİSLERİ, TÜRLERİ VE GELİŞİMİ

Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi getirebilmek için bu ilkelerin makro ve mikro ölçekte ortaya çıkartılıp irdelenmesi ve yerli – yabancı tesislerle örneklenmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın öncesinde, konuya altyapı oluşturması açısından bu bölümde termal turizm kavramı tanımlanacak, termal turizm tesislerinin günümüzdeki konumu ve türleri irdelenecektir.

3.1 Sağlık Turizmi ve Termal Turizm

“Tıbbi turizm” olarak da bahsedilebilecek turizm türü olan sağlık turizmini; dinlenme amaçlarına yönelik turizm, tedavi amacı ile yapılan turizm, iklim tedavisi, su tedavisi, doğal turizm, vb. turizm tipleri oluştururlar. Doğanın sağlık verici özelliklerinden yararlanmak isteyen insanların, sıcak su, maden suyu, hamam, kaplıca ve bunları tamamlayan kür merkezlerini ve bazı tıbbi hizmetlerin, (protez yapımı vb.) ucuz olarak sunulduğu, sağlık merkezlerini ziyaret etmeleridir. Bu turizm tipinin altında “Turizm Mevzuatımız”da şu başlıklardan bahsedilmiştir: (Kalkan, O. , 1995)

- Termalizm: Doğal ve şifalı su kaynaklarıyla (kaplıcalarda) uygulanan tedavi sistemidir. (Balneoterapi)
- Klimatizm: Dağ istasyonlarındaki, açık hava ile uygulanan tedavi sistemidir. Termalizmle birlikte ele alınabilmektedir.
- Üvalizm: Bazı şehirlerde üretilen meyve ve sebzelerin, kür amacıyla müşterilere sunulmasıdır.
- Mağara turizmi: Sağlık nedeniyle mağaralara yapılan seyahatlerdir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2006) sağlık ve termal turizmi 3 ana kategoride değerlendirmiştir: (T.C. Kültür ve Turizm B., 2006, Türkiye Turizm Stratejisi)

1. Sağlık turizmi: Sağlık turizmi; tedavi amacı ile yapılan seyahatler şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, sağlık turizmi, fizik tedavi ve rehabilitasyon gereksinimi olanlarla birlikte uluslararası hasta potansiyelini kullanarak sağlık kuruluşlarının büyümesine olanak sağlayan turizm türüdür.

2. Güzellik ve zindelik turizm (Wellness tourism): Son yıllarda sağlık ve termal turizm konsepti içinde güzellik ve zindelik turizmi önemli bir yer tutmaktadır. Deniz suyu ile terapi (talassoterapi) ve spa ise güzellik ve zindelik turizminde yer almaktadır. Spa günümüzde yalnızca su ve çamur terapilerini değil sıcak su havuzu, çeşitli masaj terapileri, aroma terapileri, güzellik ve bakım gibi sağlık kür hizmetleri de sunan tesislere verilen bir isim olup, su ile iyileşme suyun kullanımından gelen sağlık, suyun sıcak, soğuk ve farklı biçimlerdeki akıtma, damlatma, püskürtme gibi uygulamaları ile kazanılan dinlenme ve ferahlama duygularının edinildiği bütünüleyici bir terapi anlamında kullanılmaktadır. Wellness kelimesi ise akıl, vücut, ruh ve ilişkilerde zinde olmayı ifade etmektedir. Bu kapsamda insanın kendisini ruhsal, bedensel, zihinsel ve ilişkisel olarak iyi ve zinde hissetmesini sağlayan her türlü masaj, cilt bakımı, çamur ve yosun banyoları, küvet bakımları, talassoterapi gibi doğa ve doğal ürünlerle sağlıklı yaşam yöntemleri ile yapılan vücut bakımları wellness kapsamına girmektedir.
3. Termal turizm: Ülkemiz önemli bir jeotermal kuşak üzerinde yer almaktadır. Jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında Avrupa’da ise kaynak potansiyeli açısından birinci, kaplıca uygulamaları konusunda ise üçüncü sıradadır. Ülkemiz, sıcaklıkları 20 -110 °C arasında debileri ise 2 – 500 lt / sn arasında değişebilen 1500’den fazla kaynağa sahiptir.

Termal turizm bu kaynakların değerlendirilmesini ve turizm girdisinin artmasını sağlayacaktır. Turizm Bakanlığının öngördüğü gibi “spa&wellness” konseptini “güzellik ve zindelik turizmi” adı altında ayrı bir turizm türü olarak ele almak yerine, termal turizmin içerisinde değerlendirilmek ve bu konsepti termal turizm tesislerinin servis ve aktiviteleri arasına sokmak daha doğru olacaktır. Bu sayede yatırımların da termal su potansiyelini değerlendirmeye yönelik gelişimi desteklenmiş olacaktır. Bu gelişim, termal turizmi geleneksel kaplıca kavramının dışına çıkartacak, “spa&wellness” kavramlarını da içine alacak şekilde ve “resort” tipi otellerin özellikleriyle de donatarak genişletecektir. Böylece günümüzde oluşturulan termal turizm tesislerinin bu anlamda planlama ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi gerekmektedir.

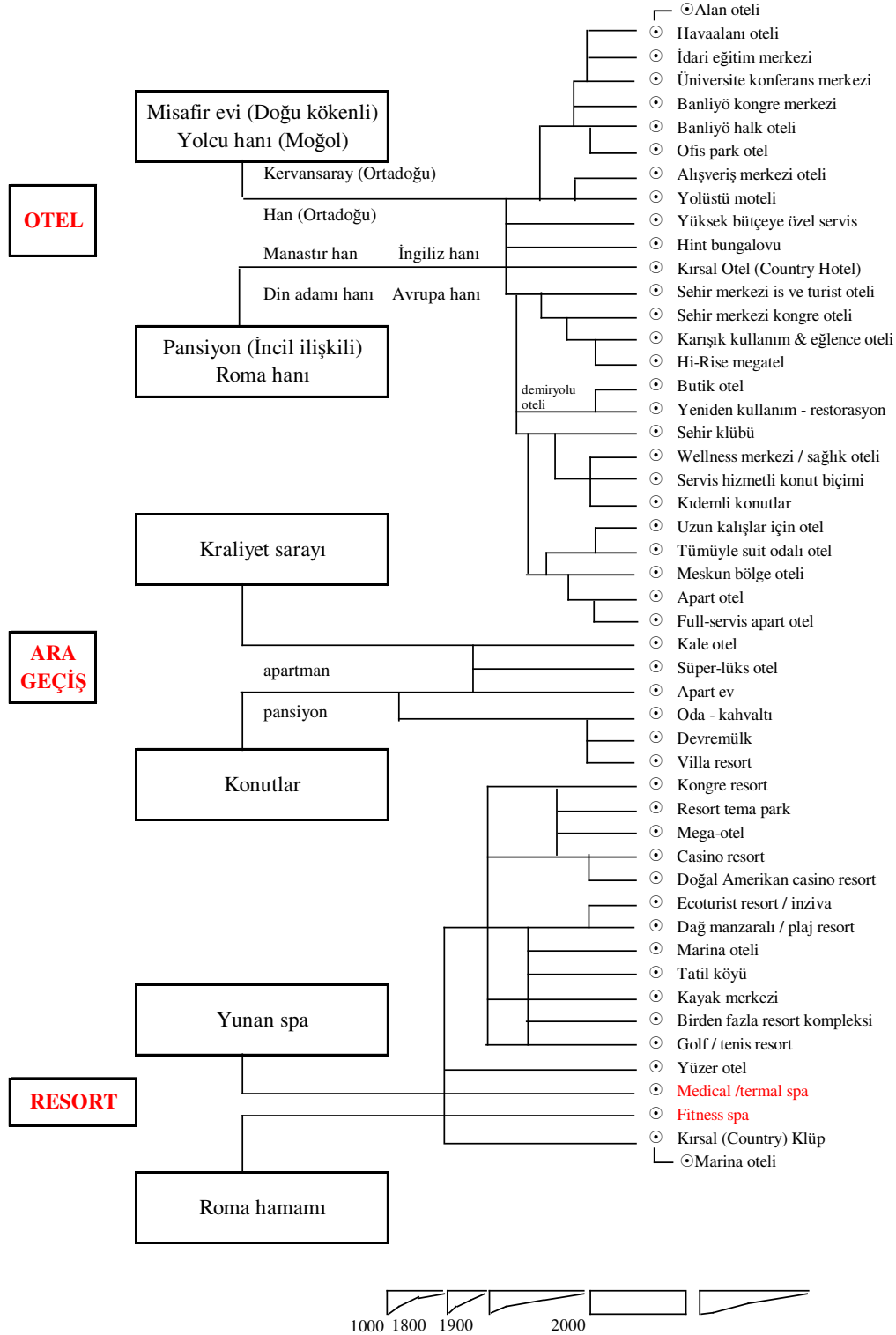
Bu ilkeleri belirlerken öncelikle turizmde “resort” tipi otellere geçiş sürecine bakılması ve termal turizm tesislerinin biçimlenmesini etkileyen bu otellerin tasarım kriterlerinin irdelenmesi gereklidir.

3.2 Turizmde Termal Turizm Tesislerinin Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen “Resort” Kavramının Analizi ve Resort Otel Planlama Kriterleri

“Resort” sözcüğünün Türkçe karşılığı sözlükte “sık gidilen yer, sığınılacak yer, dinlenme yeri, vb.” olarak geçmektedir (*Redhouse, Oxford Learner’s, Chamber’s, Grolier Webster*). Diğer bir anlamıysa turizmde kullanıldığı gibi insanlar tarafından tatil amacıyla düzenli gidilen yer, tatil ve rekreasyon yeridir (*Longman, Grolier Webster*). Başka bir kaynakta, “Belirli sebeplerden ötürü tatilcilerin kaldığı kent, kasaba, köy veya diğer yerleşim. Bireysel tercihler çeşitlilik gösterdiğinden hemen her yer resort olarak değerlendirilebilir. Ancak, Londra gibi büyük merkezler, çok sayıda ziyaretçi çekmelerine rağmen resort değildir. Amerika Birleşik Devletleri’nde sözcük çoğunlukla büyük ölçekli otel ve dinlence kompleksleri, hatta geniş alanı ve yaygın hizmetleri olan tekil oteller için dahi kullanılmaktadır.” olarak geçmektedir (*Turizm terimleri sözlüğü, <http://www.turizmdebusabah.com/sozluk/index.htm>*). Bu son tanım aslında “resort” sözcüğünün anlamının gelişim sürecini özetlemektedir. Resort sözcüğü, turistlerin sıkça ziyaret ettiği kasaba ya da kentleri ifade ederken, bu kentlerdeki turistlerin rağbet gösterdiği temel mekan ve komplekslerin tek bir otel çatısı altında toplanmaya başlanması ile “resort otel” deyimini ortaya çıkıştır. Aynı kaynakta “Resort” sözcüğünün yanından pek ayrılmayan yine dilimize de geçmiş yabancı kökenli sözcük “rekreasyon” ise insanların boş zamanlarında, eğlence ve tatmin dürtüleri ile, gönüllü olarak katıldıkları aktiviteler olarak tanımlanır.

Resort ve rekreasyon kelimelerinin turizm literatüründe yerini alması ve pek çok dilde de aynen kullanılıyor olması olayın uluslar arası turizm platformunda kabul görmüş olduğunu gösterir. Termal turizm tesislerinin günümüzdeki pozisyonunu ortaya koymak, planlama ve tasarım ilkelerini inceleyebilmek için öncelikle resort ve rekreasyon komplekslerinin yukarıda belirtilen anlamlarıyla irdelenmesi gerekir.

Konaklama tesislerinin ortaya çıkış ve gelişiminin temelini oluşturan seyahat kavramı tarih öncesi insanlarla beslenmek ve sığınmak amacıyla birlikte başlamıştır. İlk otellerin tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir. Eldeki bulgular kayıtlı tarihin öncelerine uzanmaktadır (*Angelo, Vladimir, 1994*). Konaklama tesislerinin türleri o zamandan günümüze turizmdeki kavramlarla birlikte değişerek ve gelişerek gelmiştir (*Çizelge 3.1*).

Şekil 3.1 Otel tipleri evrimsel gelişim çizelgesi. Günümüzdeki otel tipleri ve tarihte dayandıkları temeller özetlenmiştir (Rutes, A. Water; Penner, Richard H.; 2001, sayfa:3)

Şekil 3.1 incelendiğinde otelcilik sektörünün gelişimi, günümüz tesislerinin geçmişte dayandığı temeller ve ilkeler görülmektedir. Termal turizm tesisleri bölümünde irdelenecek olan suyla ilgili tüm tesislerle birlikte diğer resort otellerin temellerinin de eski kaplıca tesisleri ve hamamlara dayandığı çarpıcı bir biçimde görülmektedir. Zira, eski çağlardaki kaplıca ve hamam kültürü temizlik ve hijyen gibi konuların dışında zindelik, sosyallik, sportif faaliyetler, kültürel faaliyetlerden iş ilişkilerine kadar pek çok konuya ev sahipliği etmiş mekanlardır.

Yolculara yatacak yer ve rahatlık sunulan özel evlerle başlayan otel kavramı tarihi süreç içerisinde çok değişik tür ve adlarla anılmakta ve değerlendirilmektedir. 18. yüzyılın sonuna kadar birkaç istisnaıyla turizm tesisleri otoyollar boyunca hanlar tavernalar, misafirhanelerle sınırlı kalmıştır. Birçok insan arkadaşlarının yanında veya kiralık evler ve odalarda konaklamak zorunda olmuştur. 19. yüzyıl içinde nakliyenin gelişmesinden itibaren aşağıdaki temel tatil yerleri ortaya çıkmıştır:

- Sağlık ve eğlence için kaplıcalar (termal turizm – balneoterapi),
- Tüberküloz tedavisi için iklimsel tatil yerleri (klimatizm),
- Dağ otelleri,
- Tedavi ve boş zaman değerlendirmek için deniz kenarı “resort”ları, (sayfiye)
- Yirminci yüzyılın başlarında kayak merkezleri yaratılmıştır.

Geleneksel tatil beldeleri, hali hazırdaki köy ve kasabaların geliştirilmesi ile oluşmuştur. Resort sözcüğü aslına bu tatil beldelerine verilen ad olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde çeşitli kaynaklarda “resort pazarı” şeklinde nitelendirilen tatil yöreleri temel olarak birçok otelden oluşan kasaba veya şehirdir ve oluşturulurken ya mevcut kasaba değiştirilmiştir ya da yakındaki alanlar geliştirilmiştir. Şehrin ya da bulunduğu yerin yerel özellikleriyle donatılmıştır. Bu resortlar, sosyal temas kurma, rekreasyonel faaliyetlere katılma, sağlığı ve formdalığı geliştirme yerleri olmuştur. Sosyallikle ilgili bir başka konu da diğer kültürleri tanıma arzusu olmuştur.

Konaklama temel olarak aşağıdaki temel tiplerle gelişimini sürdürmüştür:

- Oteller düzensiz süreçlerde konaklama, yemek ve içecek temin eder. Pratikte, tatil otelleri belirli grupları barındırmak için anlaşmalar yapabilir (örnek olarak tur işletmeleri) ve sadece tatil zamanında açık olabilirler.

- Misafirhaneler ve pansiyonlar genel olarak küçük özel üniteler olup ikamet edenler için daha uzun süre ve düzenli periyotlarla yemek ve konaklama temin ederler.
- Moteller özellikle seyahat molası amaçlı konumlanmış ve planlanmıştır. Yemekler bireysel esasa göre sıkça ayrı olarak mevcuttur.
- Apart otel ve benzeri kuruluşlar yemeksiz olarak “oda – kahvaltı” şeklinde çalışırlar. Ortak veya bireysel mutfaklarla kişiler kendi yemeklerini kendileri hazırlayabilirler. İkinci konutlar, villalar, şaleler, evcik ve evler bu kapsamda düşünülür. Konaklama mal sahibinin turizm operatörlerine kısa veya uzun vadeli kiralama esasına göre devre-mülk olarak kullanılabilir veya apart olarak idare edilebilir.
- Hosteller genel olarak spesifik kullanıcılar (genç insanlar, dernekler, hacılar vs) içindir ve tesisler sabit olarak paylaşılır. Konaklama temel (ekonomi için) olabilir veya yemek, sosyal ve rekreasyonel servisleri kapsayabilir.
- Tatil köyleri temel olarak merkezi yemek tedariki ve rekreasyon tesisleri etrafında bireysel olarak gruplanmış çoklu konaklama üniteleridir. Köyler, bir yönetim altında planlanmış tatil yerinin bütün yeterli tesislerini sunar. Bazı tatil köyleri sosyal turizm için inşa edilmiştir, diğerleri ticari gelişmelerdir. (Club Mediterraine vb.). Onlar genel olarak ana tatil köylerinden farklıdır fakat bazen sosyal turizmle bütünleşmiştir. Ticari tatil köyleri genel olarak yaklaşık 500 ile 2000 yatak kapasitesi (merkezi faaliyetler için 800 ila 1000 arası uygun değer olarak dikkate alınır) temin eder ve aşamalı olarak gelişebilir. Sosyal karakterli köyler genel olarak çok daha küçüktür.
- Kampingler; karavan alanları, sıhhi hizmetler, restoran veya kafeterya, araç servis istasyonları, dükkanlar, dahili ve harici rekreasyon tesisleri ve diğer özellikleri içerebilir.

20. yüzyılda II. Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemden günümüze, tatil yöresi (resort) içindeki konaklama noktaları olan oteller (resort destination), tatil köylerinin oluşumuyla birlikte içinde birçok tesisi bir arada bulunduran kompleks otellere dönüşmüş ve bunlar bir tatil yöresinin özelliklerini bünyesinde bulundurmasından dolayı “resort” otel olarak nitelendirilmişlerdir. Kendi bünyesinde birçok faaliyeti bir arada bulundurma konsepti şu nedenlerle gelişmiştir;

- Resort, müşterilerini kendi kompleksleri içinde tuttukça gelirini arttırmaktadır.
- Resort’un coğrafi konumu çoğunlukla yerleşim merkezine uzaktır.
- Sportif faaliyetler ve diğer faaliyetlerde gelişim oluşması müşterileri etkilemiş ve ortalama geceleme süresini uzatmıştır.

Bu çok yönlü resortlar, resort tasarımı üzerinde çeşitli etkilerde bulunmuştur:

- Resortlar daha geniş ve komplike organizasyonlar haline gelmiştir.
- Otel odalarında ekstra alan ihtiyacı doğurmuştur.
- Gerek otel işletmesi gerekse müşteri kullanımı amaçlı güncel telekomünikasyon sistemleri faydalı olmuştur.
- Spor standartları güncellenerek rekreasyonel ve sağlık amaçlı faaliyetler için yeni teknik ekipman geliştirilmiştir.
- Bu çok yönlü resortlar karmaşık organizasyon ve planlama sistemlerini gerektirmiştir.

Resortlar pazar ve yatırım ihtiyaçlarına cevap vermeli, cazip bir imaj yaratmalı, çevreyle uyum sağlamalı ve sosyo – ekonomik hedeflere uymalıdır. Turistik “resort” veya rekreasyon komplekslerini planlamak için her durum bireysel değerlendirme ve yorumlama gerektirir. Aşağıdaki paragraflar özellikle turistik “resort” için uygulanabilecek olan esasların bazılarını göstermektedir.

Turistler ve rekreasyonistler çelişkili bir şekilde şunları ararlar:

- Sessizlik ve dinlence – ama aynı zamanda eğlence ve spor için tesisler isterler,
- Mahremiyet – tanınmadan diğer insanlarla tanışma olanağı ve değişen toplumun sosyal aktivitelerinde rol almak isterler,
- Doğa ile temas etmek – yabancı ülke ve kültürlerle ilişkiye girmek, uzak mesafe turizminde olduğu gibi henüz endüstrileşmemiş toplumların içine girmek isterler, fakat bunları yaparken evlerinin konforunu ararlar.
- İnziva ve özel hayata saygı – fakat, güvenlik ve yakınlığın faydaları ile birlikte değişik dinlence ve eğlence tesisleri ararlar.

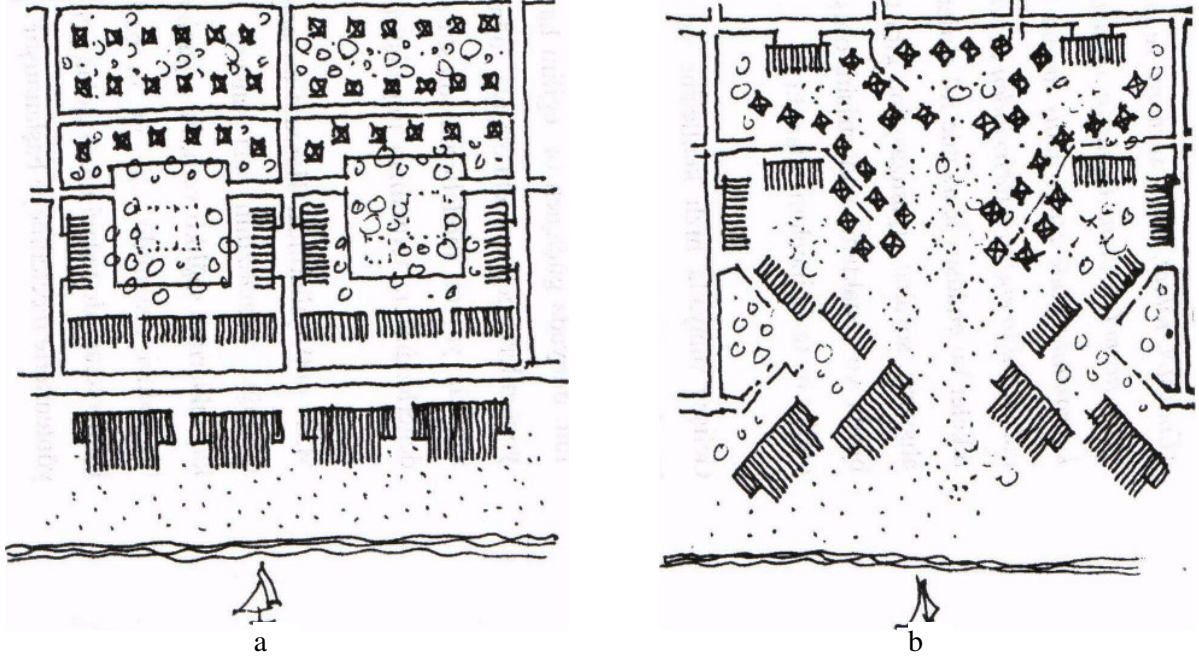
Resortlarda değişik deneyimler sunulur: Çoğu turist normalde şehir ve kasabalarda oturmaktadır. Bu kişilere göre günlük geziler ve tatiller özellikle şehrsel şartlardan, yüksek yoğunluktan, kirlilikten ve monoton hayattan kaçış anlamı taşır. Bunların tam tersi güzel bir deneyim yaşatmak için, turistik tatil beldeleri ve dinlence tesisleri, şehirdeki durumun aksine sessizlik, rahatlamak için hayat akış hızının ve olanakların değişmesi, doğayla, güneş, kar, orman ve dağ ile temas sağlanması gibi olaylara sahne olur.

Çekici bir imaj oluşturulur: Mekana kolayca hatırlanacak bir karakter vermesi için olabildiğince orijinal bir imaj oluşturulmalıdır. Bunu birkaç yol ile elde etmek olanaklıdır:

- Alandaki belli kaynakların, çevresinin ve ikliminin, mümkün olan yerlerde yerel materyal ve teknikler kullanılarak en iyi şekilde kullanılması;
- Geliştirme planı, ölçek ve binaların tasarımını ana aktivitelerin karakteristik özelliklerini yansıtacak şekilde planlamak. (örn: kayak, binicilik, yelken, sörf veya avcılık)
- Yerli insanlar, onların el sanatları ve kültürleri ile temas olanakları sağlamak

“Resort”ların planlanması için her durum özel ekspertiz ve yorum istemektedir. Bir tatil yeri ve onun doğal ortamı arasında iyi bir ilişki kurmak gerekir. Bütünleşme mimariyle sağlanır fakat o daha çok makro planlamada, inşaat kuralları ve yönetmeliklerde tanımlandığı gibi bir ölçek meselesidir. Doğayla temas, balkon veya terastan panoramik bakış gibi görsel, veya çiçekler, ağaçlar, kayalar ve doğal peyzajın diğer özelliklerine dokunmak gibi fiziki olabilir. Muhtemelen görsel temastan daha önemli olan fiziki temas yüksek binalarda sağlanamaz. Birçok durumda binalar ve çevre arasındaki temas ağaçlar ve bahçeler, su (tabi veya suni göller) ve kar pistlerinin yapılmasıyla vurgulanabilir. Diğer durumlarda tatil yeri, doğal ortamla teması muhafaza ederek, deniz ve dağların manzarasını kullanmak avantajı için uzatılabilir. Tatil yeri aktivitesinin merkezi (mesire yeri, iskele veya meydan) doğayla her zaman dolaysız temasta olmalıdır. Bu rekreasyonel değerlerin en temel unsurlarından birisidir ve turistlerin bir çoğunun tatil yerinden beklediği imajın yaratılması için çok önemlidir. Şekil 3.2a ve 3.1b’deki krokiler bina yerleşiminin tasarıma etkilerini belirtmektedir.

Ana rekreasyon aktivitelerin izole edilmiş ceplere ayrılmasından kaçınılmalıdır. Tesisler ilgili rekreasyon bölgeleriyle bir dereceye kadar temas sağlayacak şekilde bir araya gelmelidir. Tesisler öyle bir şekilde birleştirilmelidir ki, ilgili alanlar birbirleri ile temas halinde olmalıdır: Bir alandan diğerine ve bu alanlardan mesken alanlarına ilgi ve heyecan akmalıdır. Aynı zamanda genel dinlence alanları çok açık olmamalıdır veya monoton bir şekilde büyük ve kalabalık olmamalıdır. Değişik beklentiler çatışmamalıdır (örneğin, gürültülü bir aktivite ve sessiz rahatlama).

Şekil 3.2a Bina yerleşiminin tasarıma etkileri. Yüksek yoğunlukta ve uzun binalardan oluşan bir sıra, ana doğal ilgi odaklarını en iyi şekilde değerlendirmek için konumlandırılmıştır. Sahil boyunca (fakat aynı şey kayak pistlerinin alt kısımlarında da olabilir) bu, arkada kalan tatil beldesi alanı için görsel bir engel oluşturmakta ve sadece çok az sayıda bina deniz ve kumsal ile doğrudan ilişkiden yararlanabilmektedir.

Şekil 3.2b Bina yerleşiminin tasarıma etkileri. Bina sıralarını doğru açılar ile konumlandırıdığımız zaman, daha kısa olan binaların dengesini koruyarak sahil alanı bu düzenleme ve peysaj ile genişletilebilir. Sahilden resort içi daha çok hissedilir hale gelebilir. (Lawson, F., 1998)

Bir tatil yeri veya rekreasyon kompleksinde iyi peyzaj çok önemlidir. Kayalar, olgunlaşmış ağaçlar ve su ögesi en yoğun bölgelerde peyzaj tasarımının bileşeni olarak korunmalıdır. Dik yokuşlar ve kaya teşekkülleri terasların, basamakların inşası ve hatta asansör şaftının erişimi için kullanılabilir. Bununla beraber, modern “resorts” ve rekreasyon kompleksleri her zaman cazip doğal çevreden faydalanmazlar. Birçok durumlarda yer diğer pazar faktörleriyle belirlenir (havaalanından olan mesafe ve ana trafik rotaları, bölgenin merkezi olup olmaması vs). Sıkça bu özelliklerden bir veya iki tanesi üstün olur ve birçok tatil yerleri çıplak kıyı gölü, bataklık ve kayalık araziler, terk olunmuş endüstriyel mülkler, taş ocakları üstüne yerleştirilmiştir.

Bütün alanda binaların dağılımı büyük miktarda küçük ve sıkça enteresan olmayan bahçe boşlukları yaratır. Binaların belirli bir bölgeye toplanması bölgenin en kıymetli doğal alanlarının korumasını sağladığı için tercih olunur. Vaziyet planı aşağıdaki hususlar için iyi bir manzara veya ilgiyi dengelemek için özellikler sunmalıdır:

- Restoranlar ve barlar gibi ana kamu alanları (gelir getiren bölümler),
- Yerden dolayı dezavantajlı olacak misafir odaları;
- Müstesnalık ve değer katkısı yapmak için müstakil “rezidans” tipi konaklama.

Resort planlamasının başlangıç aşamalarında trafik kontrol politikaları (ziyaretçi, hizmet ve inşaat araçları) belirlenmelidir. Trafik kontrolü genel olarak araçlar ve yayaların ayrılması esasına dayanır. “Resort” içinden geçmekte olan rotalar yerine, trafik yayaların merkeze trafiği aşmadan geçmelerini sağlamak için çevreyle kısıtlı olabilir. Aynı prensip bireysel komşu ünitelerde de uygulanabilir. Geleneksel sokak vaziyet planıyla karşılaştırıldığında ikametgahların demet tipi gelişmesi alt yapı maliyetleri bakımından yüzde 30 oranında bir tasarruf sağlar. Büyük entegre gelişmelerde, “resort” alanı içinde kamu taşımacılığı genel olarak ücretsiz yapılabilir. Özel arabayı izole etmenin alt yapı tasarrufları, tıkanıklık azalması, gürültü, duman, tehlike vb. faydalarının yanında, bu sıkça orijinal değeri arttıran bir unsurdur. Bununla beraber, geçici ziyaretçiler için gereksinimler, araba parkı, kabul yeri, bagaj muhafazası ve transfer, yolcu iç transferleri, konaklama hizmetleri, bakım ve havanın etkisi ilk planlama aşamasında dikkate alınmalıdır. Geniş spektrumlu turistler için özel arabaların tamamen dışlanması mantıklı değildir. Bu durumda, özel ve servis veya ticari araçların gireceği aktivite bölgesinin tanımlanması ve yerel parkların inşası gerekir (marina, spor stadyumu veya konferans salonları vb). Araç trafiğini ve park etme bölgelerini ayırmak için bazı engel tipleri temin olunmalıdır (ağaçlar ve çalılar, duvarlar vs). Meydanların, mesire yerlerinin ve bahçelerin altında yeraltı park alanları oluşturulmalıdır.

Binaların inşaat kalitesi ayrıca önemlidir. Birçok ülkede genel yasaların uygulanması (inşaat yasaları ve kuralları) kalite standartlarını idare etmek için yeterli olabilir fakat tatil yerinin kapsamlı gelişmesi için daha spesifik planlama gereksinimleri sunulmalıdır. Her bir durumda, ölçek, malzeme ve renkleri, ilgi ve sosyal atmosfer yaratacak olan insan ilişkisini korumak önemlidir.

Kaynakların korunması turizm kalitesinin emniyeti ve devamlılığı için yapılan planlamanın bir bütünüdür. Turizm ve rekreasyon gelişimi çevre üstüne hem zararlı ve hem de yararlı etkiler yapar. Negatif etkiler iyi bir şekilde belgelenmiştir; fakat ziyaretçiler çevrenin korunması, yönetimi ve uygulaması önlemlerine yol açan değeri takdir etmelidirler. Turizmin ekonomik avantajları kaynakların değerinin arttırılması, tarihi değerlerin korunumu ve restorasyonu, hava kirliliği üstüne kontrol ve kısıtlama (hava, yeraltı suları, deniz, göl ve

ırmaklar, atık imhası) ve yerel toplumların çevre gelişmeleri için diğer çevresel gelişmelerin finanse edilmesini doğrulayabilir ve bu konuda yardımcı olabilir.

Günümüz resortları geleneksel iş otellerinin sahip olduğu özellikleri, tatil otellerinin özelliklerini, su esaslı tesis özelliklerini (büyük havuzlar, su parkı vb.), kumarhaneleri ve nihayet spa konseptiyle kaplıcaların özelliklerini değişik kombinasyonlar şeklinde ya da hepsini birden içine almıştır. Bu durum tüm turizmi, konaklama tiplerini etkilemektedir. Rekabette zorlanan diğer konaklama tipleri, bir gelişim stratejisi başlatmışlar ve resortlarda tipik olarak bulunan bir çok faaliyeti bünyelerine almaya başlamışlardır. Şehir otelleri, tiyatro, alışveriş, tarihi eserler ve arkeoloji gibi faaliyetlerdeki rollerini sürdürürken, bünyelerine spa ve bazı resortların ana özelliğini oluşturan “casino” (kumarhane) gibi bölümleri de ekleyerek yenilenmektedirler.

(Lawson, F., 1998 - Huffadine, M., 2000 - Rutes, A. W.; Penner, Richard H., 2001)

3.3 Termal Turizm Tesislerinin Gelişimi ve Sınıflandırılması

İnsanlık tarihi incelendiğinde, pek çok kültürde su ve suyun insan üzerindeki pozitif etkilerinin fark edilmiş ve sıklıkla kullanılmış olduğu görülmektedir. Aslında günümüzdeki resort otellerin ana fikir olarak bir modelini oluşturan kaplıca tesislerinde sudan sağlık, zindelik, sosyallik ve sportif amaçlı faydalanma ilk olarak M.Ö. 25 yılında gerçekleşmiş, Romalılar tarafından yapılan “thermae” adındaki bu tesisler daha sonraları büyük kompleksler haline gelmiş; alternatifli banyoları, restoranları, sportif faaliyetleri, kütüphane ve toplantı salonu benzeri kültürel mekanları da kapsamıştır.

Günümüze kadar olan sürece bakıldığında kaplıcaların zaman zaman popüler olduğu, bazı dönemlerde unutulduğu, tekrar hatırlanıp popülerleştiği ilginç bir şekilde görülmektedir. Kaplıcalar 21. yüzyıla birlikte yeniden dirilme dönemini atlayıp yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olma yolunda ilerlemektedir.

Suyla ilgili aktivitelerin çeşitli etkenlerle günümüzdeki adlandırılma ve anlamlandırılma biçimlerinin kazandığı yeni boyut ve bu boyutun ülkeler ve kültürler arasında farklı yorumlanması gibi etkenler suyla ilgili turizm tesislerinin çeşitlenmesini sağlamıştır. Kaplıca, spa, “health resort”, “spa resort”, kaplıca oteli, termal otel vb. adlandırmalar yapılmaktadır. Türkçe’de doğal sıcak ve mineralli suların ve şifalı çamurların sağlık amaçlı kullanıldığı yerler ılıca ve kaplıca adıyla anılır. Ilica, doğal sıcak su veya bu suyun çıktığı yer

anlamındadır. Kaplıca ise, “kapalı ılıca”dan türemiştir ve sıcak suyun daha çok banyolar şeklinde sağlık ve sosyal amaçlı kullanılmasına yönelik tesisi-binası olan ılıca anlamını taşır. Sosyal ve temizlenme amaçlı geleneksel kullanım buraların hamam olarak adlandırılmasının da nedenidir. İngilizce’de kaplıca kelimesinin sözlük karşılığı “spa” sözcüğüdür. Bu sözcük İngilizce’ye Belçika’nın güneyindeki mineralli su kasabası Spa’dan geçmiştir. Giderek İngilizce konuşulan ülkelerde sıcak veya soğuk mineralli suların sağlık amaçlı kullanıldığı yerler “spa” ya da “health resort” kavramları ile ifade edilir olmuştur. Bu sözcüklerin hepsinin Türkiye’deki karşılığı “kaplıca” dır. Ne var ki Amerika Birleşik devletleri ve Kanada’da 20. yy.’ın sonlarına doğru spa sözcüğüne başka anlamlar da yüklenmiş, sözcük kavramsal bir dönüşüm geçirmiştir. Spa kavramının doğal mineralli ve termal suların çıktıkları yerlerde tedavi ve sağlık amaçlı kullanımı ile bağlantılı esas içeriğine diğer doğal tıp yöntemlerinin de kullanımı eklenmiş ve tedavi, sağlık amaçlı kullanımdan çok güzellik, kozmetik ve estetik amaçlı kullanım ön plana çıkmıştır. Artık bu spa kavramında doğal mineralli sıcak sular ve kaynaklandıkları ortamlar ana ve özgün öge olmaktan çıkmıştır. Spalar her ortamda kurulabilen ana unsur olarak suya (normal su) dayanan ama düz suyun ve paketlenmiş mineral tuzlar ve çamurların bakım veya tedavilerde kullanıldığı tesislere dönüşmüştür. Bu sayede spaların günlük yaşama entegrasyonu kolaylaşırken, mineral sularla ve ortam değişimiyle birliktelikleri ise gerilemiştir (*Karagülle, Z., 2004*).

Spa sözcüğünün resmen olmasa da halk arasında kullanımına bakıldığında dilimize de girmiş olduğu, pek çok ülkede konuyu tanımlayan uluslararası bir ifade haline geldiği bir gerçektir. Kaplıca ya da spalarda kullanılan su termal sudur. Kaplıca unsurunun zengin konaklama unsuruyla da birleştiği turizm amaçlı tesisler bu çalışmada “termal turizm tesisleri” başlığı altında irdelenecektir.

3.3.1 Geleneksel kaplıcalardan modern termal turizm tesislerine geçiş süreci ve günümüzdeki kaplıca anlayışı

Dünya geneli ele alındığında özellikle gelişmekte olan ülkelerde geleneksel kaplıcalar geleneksel bir kullanımın yani sosyal ve temizlik amaçlı kullanımın devam ettiği yerlerdir. Türkiye’de de durum böyledir. Havuzu nispeten büyük kaplıcaların özellikle ülkemizde de olduğu gibi dini inançları gereği açık havuza veya denize girmeyi uygun görmeyen kişilerin kapalı ve erkek – bayan olarak ayrılan havuzlarda bu isteklerini rekreasyonel anlamda gidermeleri de ayrı bir kullanım yönü olarak söz konusudur.

Bu kaplıcalarda olanaklar genellikle kısıtlıdır. Termal mekanları genellikle pek büyük olmayan bir ana havuz, bazılarında ayrı bayanlar havuzu, tek kişilik ya da “aile banyoları” adı altında büyükçe küvet benzeri havuzlar oluşturur. Tıbbi olanakları ve hijyen kontrolleri yetersizdir. Müşteriler kendi inisiyatifleriyle kaplıcaya gelip uzman kontrolü olmadan denetimsiz olarak termal özellik taşıyan, insan üzerinde fiziksel ve ruhsal değişik etkiler yapabilecek sulara banyo yapmaktadırlar. Yöre halkının dışında uzaktan gelenler için konaklama ise tesisin bünyesinde de olabildiği gibi daha ziyade kaplıcaya en yakın kasabada ya da kaplıca alanında kamp yapmak şeklinde olmaktadır. Orta yaş üstü kullanıcıların oranı daha yüksektir. Bazılarında “kafeterya” olarak adlandırılan yemek ve dinlenme salonları vardır. Soyunma bölümleri, wc, servis alanları diğer mekanlardır.

Geleneksel bir kaplıca tesisinde aşağıdaki kriterlerin olması yeterli sayılabilir:

- İçme suyu kaynakları
- Büyük havuz ya da ferdi banyolar
- Duş odaları
- Yataklı dinlenme odaları
- Soyunma odaları
- “Wc”ler
- Teknik servis ve personel mekanları
- Az sayıda oda (konaklama ünitesi)

Daha çok yerel halka hizmet verecek geleneksel kaplıca tesislerini “modern kaplıca tesisleri” haline getirmek için, aynı mekanları içerecek şekilde tıbbi kontrol ve denetimleri arttırarak standartları yükseltmek suretiyle hesaplı fakat hijyenik bir tesis oluşturulabilir. Termal turizmin gelişiminin temeli olan termal oteller ise alternatif tedavi ve tesis olanaklarına sahip modern bir resort otel özellikleri taşıyacaktır.

Geleneksel kaplıca tesislerden modern termal turizm tesislerine geçiş sürecini oluşturan ve hızlandıran faktörler şöyle sıralanabilir:

- Geleneksel kaplıca tesislerinin köhnemiş olması, hijyen kontrollerinin ve denetimlerinin eksikliği, gerek kür gerekse konaklama amaçlı mekanlarının yetersizlikleri ve standardizasyon ihtiyacı olması
- İnsanların, son yıllarda ağırlaşan çevre koşulları, değişen iklim şartları vb. ile insan sağlığını bozan ve stres yükleyen sorunlardan arınma arzusu

- Sulardan fiziksel tedavi amaçlı yararlanmanın bilimsel tabana oturtulması, hidroklimatoloji ya da balneoloji gibi adlarla kaplıca kürlerinin bilimsel olarak yapılması ve tıbbın özellikle hastalıkları engellemede yetersiz kalmasının fark edilmesi, kaplıcaların bazı kronikleşmiş hastalıkların tedavisinde etkili olması
- Kaplıcaların termal turizm tesisleri bünyesinde olması durumunda özellikle hijyenin daha iyi sağlanabiliyor olması
- Tatil anlayışlarının değişip insanların geçmişte olduğu gibi ruhsal arınma ihtiyacı hissetmesi, tatilcilerin su esaslı tesislerle birlikte rekreatif, sportif ve sosyal faaliyetleri bir arada istemesi
- “Wellness” kavramının kaplıca konseptinin içerisine alınması (“Wellness”, iyi olma, iyi ve zinde hissetme ve iyi görünme olarak tanımlanabilir). Sağlıklı yaşam, genç kalma ve güzellik temelli, özel diyet mönülü beslenme vb. kültürün yükselen değerler haline gelmesi ve bu durumun kitle iletişim araçları tarafından sürekli empoze edilmesi.
- Yaşlı ve refah seviyesi yüksek kişi gruplarının artışı ve bu gruplar arasında yükselen değer haline gelmesi, talep görmesi
- Genç nüfusun konuya oldukça ilgi göstermesi, zindelik arzusu ve bu konsepti yaşam biçimi haline getirme istekleri
- Sayfiye “resort” otellerinin turizmi 12 aya yayma yolundaki çabaları ve kaplıcaya ilişkin mekanları otellere eklemeleri
- Turizm endüstrisinde faaliyet gösteren kuruluşların farklı potansiyeldeki müşteri gruplarını etkileyerek yeni pazar arayışları içersine girmeleri.

Yukarıda sayılan özellikler kaplıcaların bir kullanım değişimi arzusuna maruz kaldıkları ve bunun etkisiyle geleneksel kaplıca tesislerinden modern termal turizm tesislerine geçiş süreci oluştuğunu özetlemektedir ve bu süreç giderek hızlanmıştır.

3.3.2 Termal turizm tesis türleri ve türlerin oluşumunu etkileyen müşteri profili

Günümüzdeki kaplıca anlayışı aslında temelinde geçmişte Romalıların gittiği “thermae” konseptinden çok farklı değildir. İlke olarak benzer özellikler ve bazı ilave özellikler teknolojik olanaklarla birleştirilmektedir. Romalılar döneminde değişik yaş gruplarını bir arada kültürel ve sportif faaliyetlerle kaplıcada bir araya getiren anlayış, günümüzde kaplıcaların tekrar popüler hale gelmeye başlamasından hemen önceki yakın tarihe

bakıldığında görülmemektedir. Bunun sebebi, önceki bölümlerde belirtildiği gibi kaplıcaların çeşitli sebeplerle popülerliğini dönem dönem kaybedip yeniden kazanmalarıdır.

Hemen yakın geçmişte kaplıcalar ağırlıklı olarak yaşlı nüfusun rağbet ettiği, kaplıcanın bulunduğu yerel halk tarafından ziyaret edilen, geleneksel kullanımın sürdüğü (hamam alışkanlığı) mekanlar olmuştur. Ancak, yapılan araştırmalar gelişmiş ülkelerde kaplıcaların, yani termal turizm tesislerinin değişen yüzüyle birlikte müşterilerinin %60'a yakınına genç nüfusun oluşturduğu ve bu grubun %81'inin spa konseptini içeren otellerde kaldığını göstermektedir (*Penner ve Rutes, 2001*). Termal turizmin gelişimini etkileyecek, günümüzün kaplıca anlayışını yönlendiren en önemli konu, bu sektördeki kullanıcı sayısının giderek artması ve özellikle 30 yaş altı insanların iş seyahatlerinde dahi termal tesisleri, en azından spa konseptini içeren otelleri tercih etmeleridir.

Termal turizm tesis türlerini oluşumu aslında müşterilerinin tercih sebeplerine göre şekillenmektedir: (*Hannelore R. L., Reinhard R. B., 2003; Mogelhoj H., 2002*)

- Tatil amacıyla termal tesislere giden müşteriler. Konseptin alternatif tatil olanağı sunma yönüne rağbet eden ve tatili süresince zaman zaman spa konseptinden yararlanarak bir resort otelde kalan, rahatlayan ve dinlenen kişiler.
- Özellikle sağlık amaçlı termal tesislere giden müşteriler. İlaç tedavisiyle iyileşemeyen ya da kaplıca kürüyle reçetesi alan kişilerle, bir rahatsızlığı olmadan hastalıklara yakalanmama ve bağışıklık sistemini kuvvetlendirme amacını taşıyan müşteriler. Sürekli kaplıcalara gitme alışkanlığı olan ve daha önce bazı rahatsızlıkları kaplıcalar sayesinde gerileyen müşteriler.
- Sağlık amaçlı giden müşterilerin bir başka kolu da psikolojik ve hayat tarzıyla ilgili seminerler alıp meditasyon vb. faaliyetler ve “wellness” amacıyla giden kişilerdir.

Sonuçta amacı ne olursa olsun bu tesislere giden kişilerin %70'in üzerindeki bir grubunun rahatlamış olarak tesisleri terk ettikleri önemli bir gerçektir.

Amerika'da bazı spalara giden müşterilerin, aldıkları sağlık seminerleri, psikolojik ve farkındalık temelli seminerlerin de etkisiyle, meditasyondan bağışıklık sisteminin güçlendirilmesine kadar çeşitlenen, kilo vermeye yönelik diyetlere kadar uzanan sağlık temelli amaçlar taşıdıkları, spa restoran ve kafelerini tecrübe ettikleri fark edilmiştir. Psikolojik sağlık seminerleri genellikle şu başlıkları içermektedir: (*Penner ve Rutes, 2001*)

- Yaşam tarzı
- Sanat ve ruh
- Ebeveynlik
- Hafıza kuvvetlendirmesi
- Stres yönetimi
- Sigara bırakma
- Beslenme alışkanlığı
- Alkol ve sağlık
- Hastalık ve değişim

ISPA - International Spa Association* (Uluslararası Kaplıcalar Birliği), merkezi Kanada olan ve Amerikan anlayışının hakim olduğu gözlemlenebilen bir kuruluş olarak spa ile ilgili 10 adet tanım kümesi (*Register, J., 2006*) ve kilit noktayı vurgulamıştır:

1. Sular
2. Yiyecek, Gıda, Diyet ve Beslenme
3. Hareket, Egzersiz ve Fitness
4. Dokunma, Masaj ve Beden hareketleri
5. Zihin – Beden – Ruh
6. Estetik – Cilt bakımı – Doğal güzellik acentaları
7. Fiziksel alan – Klimatoloji – Global ekoloji
8. Sosyal / kültürel sanatsal değerler, Spa kültürü
9. Yönetim, Pazarlama ve işletme
10. Zaman, Ritm ve döngü

Bütün kaplıcalar yukarıda sayılanların tümünü birden kapsayacak olmamakla birlikte, çeşitli biçim, boyut ve odak noktalarına sahiptir. Görüldüğü gibi günümüzün kaplıca anlayışı fiziksel hastalıkların iyileştirilmesinden estetiğe, sportif faaliyetlerden, kültürel faaliyetlere kadar pek çok konuyu kapsamaktadır ve pek çok kavramla özdeşleşmektedir. Ancak kesin olan kaplıca reçetesinin ayrılmaz parçalarının aşağıdakiler olduğudur:

- Su, çamur (Isısı, fiziksel ve kimyasal özellikleriyle terapi ve kürler)
- Hareket (Egzersiz, masaj, fitness)

* Günümüz kaplıca anlayışını ve yeni oluşumları yönlendiren termal turizm tesislerini belli çatılar altında toplamak amacıyla çeşitli birlikler ve kuruluşlar oluşturulmaktadır. ISPA - International Spa Association (Uluslararası Kaplıcalar Birliği), ASPA - Australasian Spa Association (Avustralya ve Yeni Zelanda Kaplıcalar Birliği), ESPA - European Spas Association (Avrupa Kaplıcalar Birliği) bunlardan bazılarıdır. Bu birliklerin bazı alt kuruluşları da vardır. TÜRKAP (Türkiye Kaplıcalar Birliği) ESPA üyesidir.

- Bitkisel (Tıbbi kazanımlar)
- Diyet (Özenli beslenme)
- Dinlenme
- Yaşam tarzı modeli ve stress yönetimi (*DeVierville,1998 - ASPA, The Spa Phenomenon, 2006*)

Günümüz kaplıca anlayışının zenginliği ve çeşitliliği termal tesis türlerinin oluşumunu etkilemiştir. Aşağıda çeşitli kaynaklara göre termal tesis türleri özetlenmiştir.

Kaplıcalar, iki ana grupta toplanırlar (*Huffadine, M., 2000*) :

- 1) Sağlık temelli spa ya da wellness klinikliği: Vejeteryan restoranları, mağazalar ve bazen konferans faaliyetleriyle, misafirlerin çoğunlukla tedavi amaçlı ve uzun süreli konakladığı tesislerdir. Stres, sağlık sorunları, ince ve “fit” yani ideal kilo ve vücut formunda olma isteklerinin artmasıyla oluşturulmuştur. Wellness kliniklerinin programları her bir şahsın özel terapisi üzerine yoğunlaşabilecek özelliktedir. Tedavi, egzersiz ve diyet önemli köşe taşlarıdır, ayrıca yaşam tarzı seminerleri de verilir. Özel dizayn edilmiş gurme restoranları mevcuttur.
- 2) Çok amaçlı resort: Spayla diğer sportif aktiviteleri, rekreasyonel ve konferans faaliyetlerini birleştiren çok yönlü resort biçiminde oluşumlardır. Spalar her çeşit büyük çok amaçlı veya daha küçük resortların başlıca çekiciliklerine katkıda bulunmaktadır. Yerel emlak değerlerini ve mülk edinilmesini olumlu yönde etkilerler ve resortu yerel halkla bütünleştirirler. Sağlık kulüpleri genellikle hem konaklayan misafirlerine hem de klüp ücreti karşılığında yerel halka hitap ederler. Spa resortları, sıcak – soğuk banyolar, jakuzi, whirlpool, tedaviler, masaj kürleri ve su sporları gibi amaçlar ile iç ve dış aktiviteleri birleştirmişlerdir. Sıklıkla deniz ürünlerinden faydalanılan dietleri ve zayıflama uygulamaları programların esaslı bölümlerini oluşturur. Spa yönetimi, günü birlik veya uzatılmış hafta sonu için gelecek olan müşterilerine uygun olanaklar (fitness, jimnastik, genel bakım gibi) sağlamaktadır. Gerek seyahat, gerekse iş veya sosyal amaçlı misafirlerine, festival ve spor karşılaşmaları gibi özel aktivitelerle kombine bir servis sunmaktadır.

ISPA - International Spa Association (Uluslararası Kaplıcalar Birliği) termal tesis türlerini 7 gruba ayırmıştır: (*T.C. Kültür ve Turizm B., 2006, Türkiye Turizm Stratejisi*)

1. Klüp Spa: Fitness gibi sağlık hizmetlerini sunan klüplerdir. Ayrıca günlük kullanıma dayalı spa hizmetleri de sunulmaktadır.
2. Kurvaziyer Spa: Bir kurvaziyer gemide wellness hizmetleri yanında spa menüsü de bulunan klüpler olup profesyonel tedaviler, kişisel idman çalışmaları ve salon hizmetleri alakart şekilde sunulmaktadır.
3. Günlük Spa: En yaygın spa türü olup, profesyonelce yönetilen günlük spa hizmetleri sunulmaktadır.
4. Destinasyon Spa: Fiziksel sağlık ve eğitim amaçlı profesyonelce yönetilen hizmet programları ile, yerinde konaklama yapılması yoluyla yaşam şeklinin ve sağlığın artırılmasına yönelik hizmetler sunulmaktadır.
5. Medi-Spa (Tıbbi Spa): Amacı öncelikle geniş kapsamlı sağlık ve wellness bakımlarını, geleneksel spa hizmetleri ve tamamlayıcı tedavilerin bütünleştirildiği bir ortamda sağlamak olup, tıbbi spa profesyonelleri tarafından verilen uygulamaları da kapsar.
6. Mineral Kaplıca Spa: Kaynağından alınarak kullanılan doğal mineral, termal veya deniz suyu ile yapılan wellnes - spa hizmetlerini ve hidroterapi uygulamalarını kapsar.
7. Resort Otel Spa: Bir tatil yeri veya otel içinde yerleşik şekilde sağlık ve iyileştirme ünitelerinde profesyonelce yönetilen spa hizmetlerinin, spa mutfağı menü seçeneklerinin günlük veya daha uzun süreli sunulması olup, wellnes ve fitness hizmetlerinin de sunulmasını kapsar.

Bir başka kaynağa göre termal tesis türleri şöyle gruplanmış ve tanımlanmıştır: (*Hannelore R. L., Reinhard R. B., 2003*)

1. Destinasyon Spa: Çıkış noktası “kilo verme ve detoks” faaliyetleridir. Spa faaliyetleri ve konaklama olanağı bir aradadır. Buradaki müşteri sadece spa müşterisidir ve burada uygulanacak programa katılımı peşinen kabul etmiştir. Harici otel müşterisi alınmaz. Kilo verme, stresten arınma, kas geliştirme, sağlıklı beslenme amaçlıdır. Lezzetli ve düşük kalorili spa menüsü, doğada egzersiz ve rekreasyon olanakları, yaşam tarzı konuşulan ders benzeri toplantılar, tıbbi testler uygulama alanlarıdır.
2. Resort / Otel Spa: Birçok otel ve tatil köyü bünyesine spayı almaktadır. 1960’larda yüzme havuzları, 70’lerde tenis kortları, 80’lerde golf sahaları ve 90’larda spa, resort otel konseptinin içinde yerini sağlamlaştırmıştır. Resort / otel spa iki grupta incelenir. Eğlence spası: Otel içerisindeki egzersiz alanlarından geliştirilerek oluşturulmuştur. Otelde kalan müşteri ücretsiz olarak ya da az bir ücretle spadan yararlanırken dışardan gelen günlük müşteri de üyelikle kabul edilir. Resort spa: Destinasyon spayla örtüşen

ve ayrılan yönleri vardır. Benzer özelliklere sahipken spa dışında da müşteri kabul ettiği için normal yemek menülerine ve diğer faaliyetlere sahiptir. Spa müşterisi için avantaj ya da dezavantaj olabilecek bir konu olarak spa programından sapma söz konusudur.

3. Günlük Spa: Öncüleri şehirlerdeki hamamlardır. 80'lerin sonu ve 90'ların başında destinasyon spaların popüler olmaya başlamasıyla estetisyenler masaj, kese, beslenme programları, yaşam tarzı etüdleri gibi konulara önem vermeye başlamışlardır. Güzellik salonları da bünyelerine “spa” anlamında birşeyler eklemektedir. Farkı algılayabilmek için DSA (Day Spa Association – Günlük Spalar Birliği) aşağıdaki kılavuz kriterleri belirtmiştir:

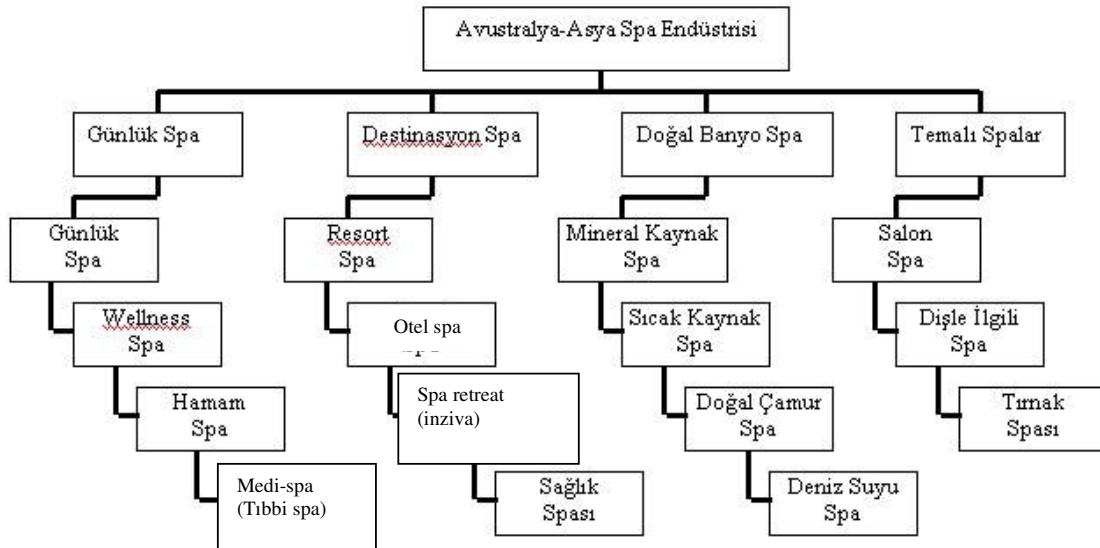
- Temiz, güvenli, sakın ve bakımlı bir çevre
- Kişiyeye özel uygulamaların yapılacağı özel uygulama odaları
- Erkekler ve bayanlar için duşlar ve soyunma odaları
- Çeşitli beden ve numaralarda spa bornoz ve terlikleri
- Personel arasında uzman terapist ve estetik uzmanları
- Uzmanlar tarafından bilinen ve kullanılan özel spa ürünleri
- Özel masajlar
- Vücut uygulamaları (Selülit giderme, kese, ayak bakımı vb.)
- Yüz uygulamaları
- Aromaterapi
- Hidroterapi veya buhar ve sauna
- Beslenme danışmanlığı / kilo yönetimi veya özel eğitmen / yoga / meditasyon veya spa mutfağı
- Opsiyonel olarak; full saç bakım servisi salonu, manikür-pedikür.

4. Klüp Spa: Sağlık klüpleri de spa konusunu bünyelerine almışlardır. Ancak, en doğrusu sağlık klüplerinin spa mekanlarını hareketli sağlık klübü mekanlarının trafiği ve aksiyonundan izole edecek şekilde tasarlamalarıdır.
5. Medi-Spa: Spa ürünleri ve kürleri erkek ya da kadın, yaşlı ya da genç, farklı kültürlerden insanlar arasında popüler hale geldikçe estetik ve wellness amaçlı uygulamalar da popüler hale gelmiştir. İlaç endüstrisi ve tıp ile kesişme noktaları oluşması, bazı kozmetik operasyonlar ve dermatolojik uygulamalar için spanın mekan olması “medi-spa” (tbbi spa)yı ortaya çıkartmıştır.

6. Wellness Merkezleri: Konsepti basit, kullanışlı ve verimlidir: Müşteri spayı ve medikal servisleri bir çatı altında bulabilmektedir. Ortak bir resepsiyon ve spa/wellness koordinatörü eşliğinde faaliyet yürütülür.
7. Rehabilitasyon Merkezi ve Hastane Spa: Kaplıca ya da spa kürleriyle ilgili uzmanlıklar arttıkça, çok eskiden beri var olan hastalıkların tedavisi amaçlı kullanımı da gelişmiştir. Watsu (Water – Shiatsu), Trager Masajları, Pilates (Genel beden kuvvetini ve esnekliğini geliştiren egzersizler) gibi faaliyetlerle tedavi kürleri yapılmaktadır. Tıbbi hastaneler hastaların nekahat dönemlerinde ya da kronik hastalıklarda kaplıcayı önerirken ağrı uzmanları da kürleri ana tedavi olarak kullanmaktadırlar.

ASPA (Avustralasian Spa Association), termal tesis türlerini aşağıdaki gibi 4 ana grupta toplamış, bu grupları da bazı alt kategorilere ayırmıştır: (Şekil 3.3) .

1. Günlük Spa: Profesyonel olarak yönetilen ve konaklama unsurunu içermeyen günlük spa işletmesidir. Günlük spa, wellness spa, hamam spa, medi-spa, cosmedi-spa gibi adlar altında çeşitlenir ve incelenir.
 - Günlük spa: Vücut ve su uygulamalarını içeren servisler, güzellik kürü ve masaj servisi, müşteri dinlenme ve rahatlama alanları, soyunma odaları – kilitli dolaplar ana mekanlarıdır.
 - Wellness spa: Spa servisleri ve wellness programlarını birleştirir. Günlük spa servisleri, vücut uygulamaları, zindelik ve yaşam stili programları, spa mutfağı gibi servisleri içerir.
 - Hamam spa: Günlük spa servislerine hamam ve kişisel banyolar eklenmiştir.

Şekil 3.3 ASPA'nın termal tesis türleri çizelgesi (ASPA, *The Spa Phenomenon*, 2006,s:77)

- Medi-spa: Tıbbi servislerle wellness programlarını ve günlük spa uygulamalarını birleştirir.
 - Cosmedi-spa: Tıbbi kozmetik prosedürleri içeren güzellik ve spa terapileridir.
2. Destinasyon Spa: Spa ve konaklama olanağı bir aradadır. 4 grupta toplanır:
- Resort spa: Bir tatil yöresinde (resort) spa stilinde güzellik ve vücut uygulamaları, su uygulamaları gibi hizmetleri veren işletmedir. Wellness programı ve spa mutfağı vardır
 - Hotel spa: Su terapisi ve rahatlama alanlarını içeren tam günlük spa programları sunan ve bir otel içerisinde konumlanmış işletmedir.
 - Spa Retreat: Konaklama esaslı “inziva köşesi” olarak tanımlanabilecek sakin bir bölgede spa işletmesi içeren tesistir. Spa uygulamalarını, spa mutfağı ve sağlıklı yemek köşesi ile birlikte sunar.
 - Health (Sağlık) spa: Sakin bir coğrafi lokasyonda faaliyet gösteren spa işletmesidir. 3 ila 7 günlük diyet, fitness vb. içeren paket programlar, spa uygulamaları, spa mutfağı, konaklama unsuru ana kriterleridir.
3. Doğal Banyo Spa: Sakin bir coğrafi lokasyonda faaliyet gösteren spa işletmesidir. Bir halk hamamını, (çamur havuzları vb. de içerebilen) çok çeşitli spa servislerini sunar. Konaklama olabilir ya da olmaz. 4 grupta toplanır:
- Mineral kaynaklı spa: Doğal kaynak suyu içeren havuzlarla ya da banyolarla hizmet veren sakin bir bölgede konumlanmış spa işletmesidir. Konaklama olabilir ya da olmaz.
 - Sıcak kaynaklı spa: Banyo ve çamur banyosu faaliyetleri olan sıcak kaynaklı spalardır.
 - Doğal çamurlu spa: Doğal çamur içeren havuzlarla ya da banyolarla hizmet veren sakin bir bölgede konumlanmış spa işletmesidir. Konaklama olabilir ya da olmaz.
 - Deniz suyu spa: Kapsamlı deniz suyu banyolarını ve spa servislerini birlikte sunan sakin bir bölgede konumlanmış spa işletmesidir. Konaklama olabilir ya da olmaz.
4. Temalı Spalar: Spa prensiplerini, felsefesini, pratiğini, asgari su faaliyetleriyle birlikte kullanan işletmelerdir. 3 grupta toplanır:
- Salon spa: Güzellik uygulaması ve/veya kuaför hizmetini asgari su özelliği ile sunar. Vücut uygulamaları, bir duş veya küvette basit bir su uygulaması vardır. Diğer uygulamalar güzellik salonu uygulamalarıdır.

- Dişle ilgili spa: Diş bakımı spa uygulamalarıyla entegre olmuştur. Günlük spadaki uygulamalarla diş bakımı bir arada yapılır.
- Tırnak spası: El ve vücut bakımı spa stili bir çevrede verilir.

Bu dört temel spa kategorisi insanların sağlıklı bir yaşam için gereksinim duyacağı bir dizi unsuru bünyesinde bulundurur:

- Masaj
- Su uygulamaları
- Özel beslenme
- Fitness aktiviteleri
- Vücut uygulamaları
- Tıbbi değerlendirme ve uygulamalar
- Sağlıklı yaşam tarzı danışmanlığı
- Özel beslenme desteği ve eğitimi
- Stress yönetimi
- Sağlık
- Ruhi gelişim
- Hareket terapisi
- Egzersiz fizyolojisi (*ASPA, 2006*)

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'nın yürürlükteki kaplıcalar yönetmeliğinde termal turizm tesis türleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

1. Kaplıca Kür Merkezi: Kaplıca ortamında kurulu konaklama imkanlarından yararlanılan, hastaların uzman doktor tarafından düzenlenen ve kontrol edilen bir kür programı çerçevesinde açık kür denilen uygulamadan faydalandıkları ve hastaların ayakta kaplıca tedavisi gördükleri tesistir.
2. Kaplıca Kür Kliniği: Klinik tarzında düzenlenip inşa edilmiş, kaplıca tedavisi endikasyonu konulmuş hastaların uzman doktor tarafından düzenlenen kapalı kür denilen uygulamadan faydalandıkları ve hastaların yatırılarak kaplıca kürü uygulandığı tesistir. Kür kliniği, tıbbi değerlendirme kurulu raporuna uygun olarak sadece belirli hastaların ve hastalıkların tedavisinde hizmet verecek spesifik kür kliniği olarak değerlendirilebilir.

3. Kaplıca Kür Oteli: Kaplıca tedavisi endikasyonu konmuş hastaların ve/veya sağlık amaçlı kür görenlerin konakladığı, uzman doktor kontrolünde kaplıca uygulamaları görmelerini sağlayan ve denetlenen tedavi bölümlerini ihtiva eden otel tipi tesistir. Otel bölümü, Turizm Tesisleri Yönetmeliğine uygun olarak yapılır. Bu madde hükümlerinin uygulanmasında Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik ve özel hastaneleri düzenleyen mevzuat hükümleri saklıdır.

Termal turizm tesis türleri, yukarıda belirtildiği gibi çeşitli kaynaklarda ve kuruluşlarca bazı farklılıklarla gruplandırılmakta ve adlandırılmaktadır. Bu bilgiler incelendiğinde, türlerdeki çeşitlilik ve farklılaşmanın termal tesisin bulunduğu ülke ve kıtaya, mikro ölçekte tesisin bulunduğu çevreye, tesisin müşteri kitlesine ve tesisin kullanış biçimine göre olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Termal tesis, spa, kaplıca vb. olarak adlandırılan bu sektör dünyada anlayış ve uygulama farklılıkları yönünden, bulundukları kıtaların kültürüne ve yaşam biçimine göre şekillenmektedir:

- Avrupa: Geleneksel kaplıca tesisleri gelişerek varlıklarını korumaktadırlar. Tedavi ve hastalıklara karşı direnç kazandırma amaçlı kürlerin yapıldığı tesislerle (rehabilitasyon), otel konforu birleştirilmektedir. Termal tedavi tıbben kabul edilmekte ve sağlık sigortaları konuyu bünyelerine almaktadır.
- Amerika: İlaç sektörünün de etkisiyle kaplıca suyunun tedavi etkisi reddedilmekte, ancak “kozmetik, estetik ve zinde olma – wellness, strese arınma” kavramlarıyla hidroterapi ele alınarak çok yıldızlı “spa&wellness” otelleri önerilmektedir.
- Asya: Geleneksel kaplıca tesisleri gelişerek varlıklarını korumaktadırlar. Asya kıtasında konunun felsefesi ve psikolojik bölümü detaylı olarak ele alınmaktadır. Konunun ruha hitab ettiği söylemi hakimdir. Geleneksel terapi, masaj vb. faaliyetler kaplıca otellerinin paket programlarında yerini almıştır.

Termal turizm tesislerinin türleri ve günümüz kaplıca anlayışının değerlendirildiği bu bölümde verilen bilgiler ışığında, sonraki bölümde Türkiye’de ve dünyada termal turizm tesis örnekleri üzerinde irdemeler yapılacaktır. Bu bölümde çeşitli kaynaklara göre belirtilen termal turizm tesis türlerinin bir başka sınıflandırılması “Türkiye’de oluşması olası termal tesis türleri” olarak Bölüm 5’te irdelenecektir.

4. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA İNCELENEN TERMAL TURİZM TESİSLERİ

Dünyada çeşitli ülkeler termal turizmin insan sağlığında önemli bir yeri olduğunun bilincinden hareketle termal turizm konusuna önem vermektedir. Yılda, termal turizm amaçlı olarak, Almanya ve Macaristan'a 10 milyon kişi, Rusya'ya 8 milyon kişi, Fransa'ya yaklaşık 1 milyon, İsviçre'ye 800 bin kişi gitmektedir. 126 milyon nüfuslu Japonya'nın sadece Beppu şehrine 13 milyon kişi termal turizm amaçlı olarak gitmektedir.

Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya, Yunanistan, Rusya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler Avrupa’da kaplıca merkezleri bakımından başta gelmektedir. Termal turizm Avrupa ülkelerinden özellikle Almanya’da önemli bir sektör haline gelmiştir. 263 adet resmi belgeli termal merkez bulunan Almanya’da tesislerin toplam yatak kapasitesi 750.000’dir. Almanya’nın Stuttgart kentinde bulunan Das Leuze Kaplıca ve Rekreasyon Tesislerini yaz aylarında günde 8000 kişi ziyaret etmektedir. Bu rakam, yıllık ortalama 3000 kişi/gün olmaktadır. Doktor teşhisi ve raporu olması şartıyla, kaplıca tedavilerinin hem özel hem de kamu sağlık sigorta şirketleri tarafından tam veya kısmen karşılandığı ülkelerden biridir.

Çek Cumhuriyeti ve Slovakya’da son yıllarda çok gelişmiş tedavi edici kaplıca merkezleri kurulmuştur. İki ülkede 60 tedavi edici termal merkezi bulunmakta olup yılda 500.000’e yakın hastaya tedavi hizmetleri verilmektedir. Doktor raporu olması kaydıyla, sigorta şirketleri tedavi masraflarını tam veya kısmen karşılamaktadır.

Ayrıca, Fransa’da 104, İspanya’da 128 adet ve İtalya’da ise 360 civarında termal tesis bulunmaktadır. Rusya’da çok sayıda kür merkezi bulunmakta olduğu ve yılda 8 milyon turistin geldiği belirtilmektedir Japonya’da 1500 adet kaplıcada 100 milyon geceleme kapasiteli termal turizm yapılmaktadır. Beppu’da 1000 lt./sn. jeotermal su termal turizm amaçlı kullanılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Arkansas eyaletinde ise 55 bin kişinin yararlanacağı termal tesislerin yapılmış olduğu, Hawaii’de turizmi 12 aya yaymak için termal sulardan yararlanılarak yeni kurulan tesisler ile termal turizm ağırlıklı uygulamalara başlandığı bilinmektedir (*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006*).

Türkiye jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında yer almakta olup, Avrupa'da birinci sıradadır (*Karagülle Z., TÜRKAP, 2006*). Termal sular doğal çıkışlı ve bol su verimli, eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengindir. Türkiye, sıcaklıkları 20°C'nin üzerinde debileri ise 2–500 lt/sn arasında değişebilen 1500'den fazla kaynağa sahip bulunmaktadır.

Türkiye’de 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan termal amacına yönelik olarak (Sağlık Bakanlığı’nca kür merkezi olarak uygun görülen) turizm yatırım belgesi almış 10 tesisin yatak sayısı 2.461, turizm işletme belgesi almış 30 tesisin yatak sayısı ise 8.562’dir. Yaklaşık olarak 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir (*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006*). Türkiye termal potansiyelini gösteren haritalar Ek 2’de sunulmuştur.

Bu bölümde öncelikle tez çalışması kapsamında Türkiye’de ziyaret edilip incelenen otellere ilişkin bilgiler, gözlemler ve değerlendirmeler yapılacaktır. Oteller, Türkiye’deki değişik otoritelerce “iyi” örnekler olarak sözü edilen tesisler arasından seçilmiştir. İncelenen bölgeler sırasıyla şunlardır:

- Bursa – Çekirge bölgesi: Bursa’nın termal otellerinin bir arada bulunduğu Uludağ eteklerindeki Çekirge semti, tesis içi düzenlemelerden daha çok makro planlama açısından, kentlerdeki yoğun yapılaşmanın kent merkezlerinde kalan termal bölgelere etkileri bakımından gözlenmiştir.
- Afyon – Kütahya bölgesi: Afyon ve Kütahya illerinde termal turizm konusunda öne çıkan yatırımlardan olan üç otel “Oruçoğlu, İkbal ve Güral Harlek” ile mülkü devlete ait bir tesis olan (Kütahya Yoncalı kaplıcalarının bulunduğu bölgede kurulmuş olan) “Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi” incelenmiştir.
- İzmir – Aydın bölgesi: İzmir’de öncelikle, tıp otoritelerince Türkiye’nin bu konuda en iyi termal tesis örneği olarak kabul edilen olan Balçova Tedavi Merkezi ve Oteli ile İzmir Çeşme ilçesindeki, termal su ve deniz suyunu bir arada bulunduran Ilıca mevkiinde, termal ve talassoterapi otelleri olan iki otel “Sheraton ve Ilıca Hotel” incelenmiştir. Daha sonra oldukça değişik bir konseptte sahip olan Aydın, Kuşadası yakınındaki “Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli” mercek altına alınmıştır.
- Sakarya’nın Sapanca ilçesi: Burada termal otel olmamasına karşın oldukça yeni ve nitelikli bir örnek olarak karşımıza çıkan “Richmond Hotels Nua Wellness – Spa”

Richmond zincir otellerinin “spa danışmanı” eşliğinde gezilerek incelenmiş ve mikro planlama kriterlerine ışık tutabilecek bazı bilgiler derlenmiştir.

Ziyaret edilen otellerde, termal tesisin özellikle termal merkez, spa&wellness merkezi, kür alanları vb. şekilde isimlendirilen ıslak hacimleri gezilip incelenmiş, fotoğraflanmış ve yetkililerle görüşmeler yapılmıştır. İncelenen tüm oteller bir değerlendirme tablosunda derlenmiştir. Daha sonra da değişik kıtalardan farklı örnekler literatür, internet, yazılı ve görsel basın üzerinden incelenerek aynı değerlendirme tablosunda özellikleri toplanmıştır. (*Ek 3'te Türkiye’de incelenen otellere ilişkin özet tablosu, Ek 4’te Dünyada incelenen otellere ilişkin özet tablosu verilmiştir.*) Sonraki bölümlerde ise bu değerlendirme ve literatür araştırmalarının ışığında termal turizm tesislerin tasarım ve planlama ilkeleri ortaya çıkartılacaktır.

4.1 Bursa – Çekirge Bölgesi Genel Değerlendirme

Bursa termal su kaynakları miktar, kalite ve zenginliği bakımından ülkemizde önemli yer tutan bölgelerin başında gelir. Kaplıcaların yanı sıra içmeleri, doğal maden ve kaynak suları ile çeşitli yönlerden termal özellikler taşır. Bursa’daki termal ve mineral suların kaynağı eski bir volkan olan Uludağ’dır. Bursa’nın termal suları Uludağ’ın kuzey eteklerinden çıkıp Çekirge semtinden inerek Uluabat Gölü’ne kadar uzanan bir hat boyunca ilerler. Bursa’da Roma döneminden başlayarak günümüze kadar ulaşmış termal sular içeren kaplıcalar vardır. O dönemden beri bölgenin bu sular sebebiyle turistik bir niteliği vardır ve tarihi hamamların yanı sıra modern otellerde de bu sulardan faydalanılabilmektedir.

Bursa’daki termal sular Uludağ’ın eteklerinden Çekirge semtinin başladığı Çelik Palas Otel’inin bulunduğu yere doğru 20-50 derecelik bir eğimle kaymaktadır. Denizden yüksekliği yaklaşık 240 m.’dir. Suların hemen hepsi oligometalik (madeni az) ve hipertermal (çok sıcak) sulardır. İçinde bir miktar demir bulunduğundan aktığı yerleri kırmızı pas rengine boyamaktadır. (*Tekin, Y., 2004*)

Bursa’da devlet tesisleri olan “Askeri Hastane ve Hamam” ve “Uludağ Üniversitesi Atatürk Hidroterapi ve Rehabilitasyon Merkezi” dışındaki otel yapılarında genellikle; termal banyolara ve hamamlara rastlanmakta, ancak tedavi ve rehabilitasyon üniteleri bulunmamaktadır. Bursa’nın geneli gibi, kaplıcalar semti Çekirge de yoğun ve çarpık yapılaşmadan nasibini fazlasıyla almıştır. Koruma alanlarıyla ilgili kriterler uygulanmamıştır.

Bölgenin havası kirlidir. İncelenen otellerden hiçbirisi; termal tesis ve “spa”ların ana şartı olan dinlendirici doğal ve yapay çevreye sahip değildir. Termal suların kaynağı olan Uludağ oteller bölgesinden başlayan çarpık ve yoğun yapılaşmanın, suların kalitesinin bozulmasına ve yok olmasına sebep olması kaçınılmaz gözükmektedir.

İncelenen tesislerden “Uludağ Üniversitesi Atatürk Hidroterapi ve Rehabilitasyon Merkezi”nin değerlendirme kapsamına alınmasının sebebi açık alanların, yürüyüş yollarının, doğal yeşil çevrenin ve nitelikli yapılaşmanın bir arada olduğu bu anlamdaki tek tesis oluşudur. Aşağıda Bursa kaplıcalar bölgesi ve termal otellere ilişkin genel değerlendirmeler şöyle özetlenmiştir:

- Uludağ’dan başlayarak Bursa merkeze doğru gelen termal su kaynağının etrafındaki hidrojeolojik koruma sınırı tanımlanmamıştır, bu sebeple yoğun alt ve üst yapılaşmaya maruz kalmıştır ve kaynakların temizliği şüphelidir.
- Tarihi kaplıca ve ayrı bir otel binasının bileşiminden oluşan termal tesislerde (Kervansaray Oteli gibi), kaplıca binası ile oteli birbirine bağlayan kapalı ya da yarı açık geçiş yolu ve arkadlar düşünülmemiştir. Bu özellik otel ve hamamın aynı anda inşa edildiği komplekslerde mevcuttur (Çelik Palas oteli gibi).
- Gürültü kirliliği ve hava kirliliği bölgeye hakimdir.
- Çekirge semtindeki küçük otellerde; termal olanaklara gününbirlik gelecek müşterinin otopark gereksinimini karşılamak bir yana, konaklayan otel müşterisinin araçları dahi sıkıntı yaşamaktadır.
- Alanında en önemli örneği oluşturacağı umulan, 5 yıldızlı “Kervansaray Termal Otel”de fizik tedavi, rehabilitasyon ve uzman doktor eşliğinde kaplıca kürleri yapılmamaktadır. Yalnızca termal sudan rekreatif anlamda açık ve kapalı havuzlarda serbest banyo olarak faydalanılabilmektedir. Otel, daha çok yerli ve yabancı turiste hoş zaman geçirecek sosyal aktiviteler, sanatçı eşliğinde gece programları vb. tarzda eğlenceye yönelik bir hale dönüşmüş ve termal tesis özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir.
- Varolan eski hamamlar korunmuş ve bunlardan faydalanılmaktadır. Ancak termal servisler ve aktiviteler, yardımcı tesisler ve bu tesislerin planlaması 5 yıldızlı otellerde dahi yetersizdir. Termal tesislerin çağımızda kazanmasına çalışıldığı “spa, wellness” kavramlarına oldukça uzaktır.
- Atatürk’ün inşa ettirdiği Çelik Palas Oteli’ne 1958’de eklenen (ayrı ve büyük bir bina olarak yanına inşa edilen) binadan sonra; 2000 yılında Swiss Otel zincirine dahil

4.2 Afyon ve Kütahya Çevresinde İncelenen Termal Oteller

Afyon ve Kütahya illeri, Türkiye'nin kaplıca kaynaklarının niteliği ve niceliği bakımından en zengin, uluslar arası alanda tanınmış termal su rezervlerine sahip bölgesidir. Tarihi Romalılar dönemi öncesine uzanan termal geçmişiyle termal tedavi olanaklarının ilk kez topluma sunulduğu eski Anadolu kentleridir.

Aşağıda Afyon – Kütahya bölgesinde incelenen otellerden detaylar ve genel değerlendirme sunulmuştur.

- Thermal Resort Oruçoğlu:

Yeri ve konumu: Afyon – Kütahya karayolunun 14. km.'sinde konumlanmıştır. Afyon'un rakımı 1034 m.'dir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: Otel anayol üzerinde ve bozkır bitki örtüsüne sahip düz bir coğrafi konumdadır. Özel bir doğa dokusuna sahip değildir. Ancak, otelin arazisinin peyzajı yapılmış ve tesis içerisinde kısa yürüyüş parkurları düzenlenebilmiştir. Yakın çevrede yapılaşma yoktur.

İklim özellikleri: Afyon'da en yüksek hava sıcaklığının 25°C'yi aştığı yaz günlerinin sayısı 100, günlük hava sıcaklığının 0°C'nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 92, karla örtülü günlerin sayısı 10 – 30 gündür. Yarı nemli, yarı kurak iklim tipi hüküm sürmektedir.

Otel yapısı, donanımları ve değerlendirmeler: Otel binası, termal merkez ve otel kısmı olarak net bir şekilde birbirinden ayrılmamaktadır. Ancak, asansör bağlantılı özel galeriler ile müşterilerin lobi ve resepsiyona uğramadan odalarından termal bölümlere ulaşmaları sağlanmıştır. Otel, termal şehir oteli olarak nitelendirilebilir. Suyla ilgili servisleri sunan mekanları üç ayrı merkez şeklindedir. “Afrodit Termal Kür Merkezi” adındaki bölümde, çamur terapi, aromaterapi, masaj, cilt bakımı, saç bakımı, zayıflama vb. wellness uygulamaları yapılmaktadır. “Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi”nde termal tedavi uygulamaları yürütülmektedir. Tesiste bir de su parkı (aquapark) mevcuttur. Tesisin müşteri profilini, özel olarak tedavi ve kür amaçlı gelen grupların dışındaki önemli bir bölümünü, İstanbul'dan Antalya bölgesindeki turizm tesislerine giden ve yolculuklarını orta nokta olan Afyon'da gece konaklayarak bölen, kısa bir süre için termal olanaklardan faydalanıp terk eden bir grubun oluşturduğu görülmüştür. Otelde odalara termal su verilmektedir.

Şekil 4.21 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel. Otel ve su parkı genel görünümü

Şekil 4.22 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel. Genel görünüm

Şekil 4.23-24 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel. Kapalı havuz, üstte ışıklık ve hidroterapi havuzu

Şekil 4.25 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel. Açık sıcak termal havuz

Şekil 4.26 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel. Spa dinlenme salonu

Şekil 4.27 Afyon'da Oruçoğlu Thermal Otel. Odalar normal std.lara göre daha geniş ve balkonludur.

Şekil 4.28 Afyon’da Oruçoğlu Thermal Otel. Buhar uygulaması

- İkbal Thermal Hotel:

Yeri ve konumu: Afyon’a 9 km. uzaklıkta, Afyon – İzmir ve Kütahya yol ayrımında, anayol üzerindedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: Otel anayol üzerinde ve bozkır bitki örtüsüne sahip düz bir coğrafi konumdadır. Özel bir doğa dokusuna sahip değildir. Otelin arazisinin çimlendirilmesi yapılmıştır. Açık alanda rekreatif olanak yoktur.

İklim özellikleri: Afyon’da en yüksek hava sıcaklığının 25°C ’yi aştığı yaz günleri sayısı 100, günlük hava sıcaklığının 0°C ’nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 92, karla örtülü günlerin sayısı 10 – 30 gündür. Yarı nemli, yarı kurak iklim tipi hüküm sürmektedir.

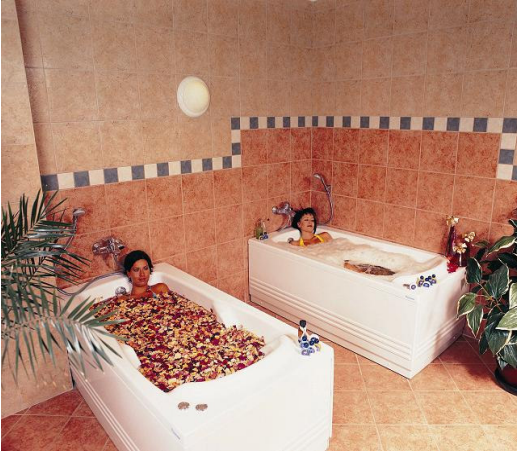
Otel yapısı, donanımları ve değerlendirmeler: Termal merkez ve otel kısmı aynı binada farklı katlarda yer almaktadır. Özel asansör bağlantısı ile müşterilerin lobi ve resepsiyona uğramadan odalarından termal bölümlere ulaşmaları sağlanmıştır. Otel, beş yıldızlı termal şehir oteli olarak nitelendirilebilir. “Spa&wellness” servisleri gelişmiştir. Odalara ve genel havuza termal su verilmemektedir. Termal su kür amaçlı havuzlarda ve terapi küvetlerinde kullanılmaktadır. Tedavi amaçlı uygulaması yoktur.

Şekil 4.29 Afyon’da İkbâl Thermal Hotel

Şekil 4.30 Afyon’da İkbâl Thermal Hotel. Cilt bakımı kürleri

Şekil 4.31-4.32 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel. Aromatik banyo kürleri ve içme kürü

Şekil 4.33 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel. Kapalı rekreasyon havuzu

Şekil 4.34 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel. Kapalı termal havuz

Şekil 4.35 Afyon'da İkbâl Thermal Hotel. Güzellik ve bakım kürleri

- **Göral Harlek Otel&Spa:**

Yeri ve konumu: Kütahya – Eskişehir karayolu üzerinde 23.km.’de Ilica mevkiindedir. Anayoldan 4 km. içeridedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: Tesis, çarpıcı bir doğal çevreye sahiptir. Çam ormanı ile kaplıdır. Bu bakımdan açık havada rekreasyon olanakları, klimaterapi imkanı zengindir. Ancak, yakın çevreyi oluşturan Ilica mevkiinde çarpık yapılaşma söz konusudur ve tesis manzarasına girmektedir.

İklim özellikleri: Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C’yi aştığı yaz günleri sayısı 89, günlük hava sıcaklığının 0°C’nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 93, karla örtülü günlerin sayısı 30 – 60 gündür. Yarı nemli iklim tipi hüküm sürmektedir.

Otel yapısı ve donanımları ve değerlendirmeler: Termal merkez ve otel kısmı aynı binada farklı katlarda yer almaktadır. İç akışı düzenli planlanmamıştır. Kamuya ait bir bina oluşu ve restorasyonunun belli kurallarla kısıtlanmış olması bunda etkili olmuş olabilir. Ancak, nitelikli bir mimariye sahip olduğu söylenebilir. “Spa&wellness” servisleri gelişmiştir. Tedavi amaçlı uygulaması yoktur. Termal otel konsepti anlamında iyi bir örnek oluşturmasa da, doğal çevresi ve mimarisiyle “termal resort otel” konseptine yakındır.

Şekil 4.36 – 4.37 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Genel görünüm

Şekil 4.38 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Tesis çevresi çam ağaçlarıyla kaplıdır.

Şekil 4.39 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Lobiden çarpıcı doğal çevrenin görünümü

Şekil 4.40 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Tüm odalar yeşil dokuya açılmaktadır.

Şekil 4.41 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Özel masaj kürü

Şekil 4.42 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Kapalı havuzda özel aydınlatmalar

Şekil 4.43 Kütahya’da Güral Harlek Otel&Spa. Özel duş terapileri

- Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi (Yoncalı Kaplıcası):

Yeri ve konumu: Kirazlı dağı eteklerinde Kütahya – Tavşanlı karayolu üzerinde Kütahya'ya 16 km. uzaklıkta bulunmaktadır.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: Bir yönden karayolu ve otoparka dönük iken, diğer yönden yoğun ağaçlık olmasa da yeşil bir dokuya sahiptir. Yoncalı kasabası yapay çevresini oluşturur. Nitelikli bir yapılaşma söz konusu değildir.

İklim özellikleri: Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C'yi aştığı yaz günleri sayısı 89, günlük hava sıcaklığının 0°C'nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 93, karla örtülü günlerin sayısı 30 – 60 gündür. Yarı nemli iklim tipi hüküm sürmektedir.

Otel yapısı ve donanımları ve değerlendirmeler: Termal merkez ve otel kısmı ayrı binalarda ve birbirine bağlı bir biçimde tasarlanmıştır. Termal kür merkezinin otel kısmından ayrı bir girişi ve resepsiyonu vardır. Tesis tedavi ağırlıklı 4 yıldızlı termal tesistir. Odaların önemli bir bölümünün giriş avlusundaki otoparka ve yola dönük tasarlanmış olması olumsuzdur. Mülkü devlete ait olan tesis bakımsızdır, yenilenmeye ihtiyacı vardır. Islak mekanları zengindir ve tedavi amaçlı düzenlenmiştir, ancak revizyonu gerekmektedir. Oldukça ilkel donatılara sahiptir.

Şekil 4.44 Kütahya'da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi. Solda otel kısmı, sağda kür merkezi kısmı, üst katta otopark ve yol cephe odalar

Şekil 4.45 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi. Restoran arka cepheden yeşil dokuya hakimdir.

Şekil 4.46 Kütahya’da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi. Kapalı termal havuz

Şekil 4.47, 4.48 Kütahya'da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi. Solda soğuk şok havuzu, sağda hidroterapi havuzu

Şekil 4.49 Kütahya'da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi. İlkel donatılara sahip kür havuzu

Şekil 4.50, 4.51 Kütahya'da Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi. Fizyoterapi odası, parafin havuzu

4.3 İzmir ve Aydın Çevresinde İncelenen Termal Oteller

İzmir ve Aydın illeri, Türkiye'nin niteliksel ve niceliksel olarak zengin termal kaynaklara sahip bir başka bölgesidir. Bu bölgede, tedavi amaçlı sağlık turizmi dışında, “spa&wellness” oteli tarzına yakın, turizmi 12 aya yayabilecek adımlar atılmış ve iyi tesisler oluşturulmaya başlanmıştır. İzmir’de deniz kıyısındaki tesislerde termal su kürleri ile talassoterapi birleştirilebilmektedir. Aşağıda bu bölgede incelenen belli başlı tesislere ilişkin veriler ve genel değerlendirmeler sunulmuştur:

- Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Otel

Yeri ve konumu: İzmir şehir merkezine 8 km., havaalanına 25 km., Efes ve Bergama’ya 90 km., Üniversite Hastanesine 500 m. uzaklıktaki bir konumdadır. Balçova ilçesindedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: Şehir merkezine yakın olmasına karşın bulunduğu özel konum sayesinde şehir kalabalığından ve trafik gürültüsünden uzak, sırtını verdiği ormanlık alan sayesinde ilgi çekici bir doğal çevreye sahiptir. Yakın çevresinde yapılaşma yoktur, tesis arazisi geniştir. Açık hava rekreasyon olanaklarına sahiptir.

İklim özellikleri: Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C’yi aştığı yaz günleri sayısı 152, günlük hava sıcaklığının 0°C’nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 6, karla örtülü günlerin sayısı 0,1 – 10 gündür. Yarı nemli iklim tipi hüküm sürmektedir.

Otel yapısı ve donanımları ve değerlendirmeler: M.Ö. 1400 yılında Agamemnon kaplıcaları olarak bilinen tesis günümüze kadar ulaşmıştır. Tesis “Balçova Termal Tedavi ve Teşhis Merkezi” adındaki kaplıca yapısı, “Balçova Termal Otel” adındaki devlet tarafından işletilen konaklama yapısı ve özel sektöre kiraya verilmiş olan ikinci otel binası “ Hotel Princess İzmir”den oluşmaktadır. Balçova Termal Otel ile kaplıca yapısı birbirinden uzaktadır ve kapalı ya da yarı açık bağlantısı yoktur. Özürlüler için golf araçlarıyla servis veriliyorsa da yetersiz kalmaktadır ve sorun yaşanmaktadır. Ancak, Princess Hotel’in kaplıcaya kapalı arkadla bağlantısı vardır. Tesiste bir de su parkı mevcuttur. Balçova Termal Tedavi ve Teşhis Merkezi, Kaplıca Kliniği anlamında Türkiye’de en önemli örnektir. Dünyadan özellikle, Norveç’ten önemli ölçüde tedavi ve kür amaçlı, “spa&wellness” amaçlı müşteri almaktadır. Tedavi amaçlı kürlerin yanında wellness sevisleri de oldukça gelişmiştir. Bu merkez eski kaplıca binasında oluşturulmuş ve bir klinik konseptinde tefriş edilmiştir. Klinik kısmı oldukça olumlu bir tablo çizerken kompleks genel olarak değerlendirildiğinde düzensizdir. Tesise giriş – çıkışlar kontrolsüzdür. Bu bakımdan hafta sonu şehirlilerin zaman geçirdiği bir kent parkı görünümündedir.

Şekil 4.52 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli. Şehir merkezine yakın olmasına karşın doğa içerisinde konumlanabilmiştir.

Şekil 4.53 İzmir’de Balçova Termal Tedavi ve Teşhis Merkezi (Agamemnon Kaplıcaları)

Şekil 4.54 İzmir’de Balçova Termal Oteli

Şekil 4.55 İzmir’de Balçova’da Princess Otel. Tüp arkadla termal merkeze bağlantılıdır.

Şekil 4.56 İzmir Balçova’da açık alanda yürüyüş ve egzersiz alanları

Şekil 4.57 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi. Engelliler için özel çözümler üretilmiştir.

Şekil 4.58 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli. Kapalı havuz.

Şekil 4.59 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli. Aquapark açık havuz

Şekil 4.60 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi. Kaplıca kliniği ana servis koridoru

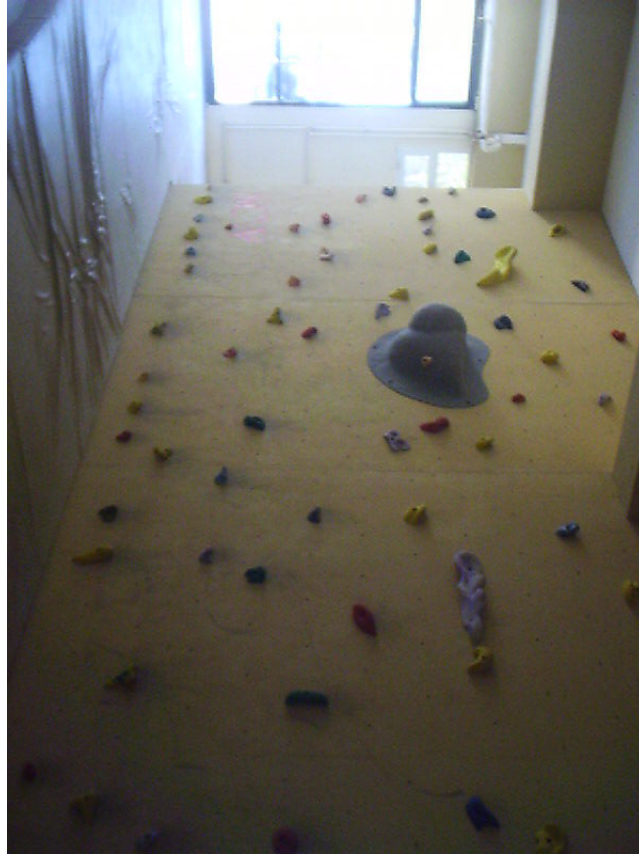
Şekil 4.61 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi. Yeni düzenlemede bazı çözümsüzlükler oluşmuştur. Termal havuz kolonu içine almıştır.

Şekil 4.62 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi. Hobi odası düzenlenmiştir.

Şekil 4.63 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi .Termal kür havuzu

Şekil 4.64 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi. Tırmanma duvarı

Şekil 4.65 İzmir’de Balçova Termal Tedavi Merkezi. Grup egzersiz havuzu

- Ilıca Hotel Çeşme

Yeri ve konumu: Boyalık mevki, İzmir Çeşme'dedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: İzmir’in sayfiye kasabası Çeşme’de yer almaktadır. Çevresinde genellikle nitelikli turizm yapılaşması hakimdir. Dikkat çekici bakir ve doğal özellikler yoktur.

İklim özellikleri: Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C ’yi aştığı yaz günleri sayısı 152, günlük hava sıcaklığının 0°C ’nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 6, karla örtülü günlerin sayısı 0,1 – 10 gündür. Yarı nemli iklim tipi hüküm sürmektedir.

Otel yapısı ve donanımları ve değerlendirmeler: Tesis Ege denizi kıyısında konumlanmıştır ve termal havuz ile talassoterapi havuzunu bir arada sunabilmektedir. Servisler, genellikle rekreatif ve wellness amaçlıdır. Ayrı bir termal merkez binası yoktur. Tedavi amaçlı kürleri yoktur.

Şekil 4.66 İzmir’de Ilıca Otel. Deniz manzaralı hidroterapi odası

Şekil 4.67 İzmir’de Ilıca Otel. Dekorasyonda su etkisi hissettirilmeye çalışılmıştır.

- Sheraton Çeşme, Hotel, Resort & Spa

Yeri ve konumu: Ilıca mevki, İzmir Çeşme'dedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: İzmir’in sayfiye kasabası Çeşme’de yer almaktadır. Çevresinde genellikle nitelikli turizm yapılaşması hakimdir. Dikkat çekici bakir ve doğal özellikler yoktur.

İklim özellikleri: Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C ’yi aştığı yaz günleri sayısı 152, günlük hava sıcaklığının 0°C ’nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 6, karla örtülü günlerin sayısı 0,1 – 10 gündür. Yarı nemli iklim tipi hüküm sürmektedir.

Otel yapısı ve donanımları ve değerlendirmeler: Tesis Ege denizi kıyısında konumlanmıştır ve termal havuz ile talassoterapi havuzunu bir arada sunabilmektedir. Servisler, genellikle rekreatif ve wellness amaçlıdır. Ayrı bir termal merkez binası yoktur.

Şekil 4.68 İzmir Çeşme’de Sheraton Otel. Talassoterapi ve termal su kürlerinin bir arada yapılabilirdiği ender bölgelerden birinde yer alıyor.

Şekil 4.69 İzmir Çeşme’de Sheraton Oteli. Kapalı termal havuz, dekorasyonda antik dönemi hatırlatacak unsurlar kullanılmış.

Şekil 4.70 İzmir Çeşme’de Sheraton Oteli. Yüz ve vücut bakım odası

- Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli

Yeri ve konumu: Aydın ilinin Kuşadası ilçesine bağlı, Davutlar köyünde bulunmaktadır.

Doğal ve yapay çevre özellikleri: Davutlar kasabasının hemen yanında, ancak sırtını ormana yaslamış bir konumda yeşil dokuya hakim bir tesistir. Yakın çevresinde kasaba yapılaşması vardır.

İklim özellikleri: Kuşadası’nda yazları kurak ve sıcak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklimi hakimdir. Kış çok hafif şartlar altında geçer. Kar çok seyrek yağar. Genellikle, poyraz ve lodos rüzgarları eser.

Otel yapısı ve donanımları ve değerlendirmeler: Tesis, Türkiye’de diğer incelenen örneklerden oldukça farklı bir konsepte sahiptir. Sadece kaplıca ve kür amaçlı ve paket

programlarla uzun süreli müşteri kabul edilmektedir. Program harici müşteri kabul edilmemektedir. Günlük programlar bellidir, sabah jimnastik ve ormanda yürüyüşle başlamaktadır. Daha sonra açık veya kapalı termal havuzda egzersiz, havuz başı solunum egzersizi uygulanır. Doktor görüşmesinden sonra hazırlanan tedavi programı doğrultusunda “yoğun arındırma uygulamaları”nı mini uyku terapisi ve serbest saat takip eder. Akşamüzeri su içi grup jimnastiği, dinlenme, sağlık seminerleri, müzik dinleti ve terapileri ile güne devam edilir. Tesis, otel resepsiyonu ve odaları kapsayan 4 katlı bir ana bina, 2 katlı yardımcı bir odalar yapısı ve ayrı bir binada bulunan termal merkezden oluşur. Termal merkezden ana binaya kapalı geçiş söz konusu değildir. Tesiste dünyadan özellikle Almanya’dan çok sayıda müşteri ağırlanmaktadır. Bunun en önemli sebebi, tesisin Alman bir doktorun önderliğinde kurulmuş olmasıdır.

Şekil 4.71 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli.
Zeytin ve çam dokusu arasında genel görünümü

Şekil 4.72 Aydın’da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli. Termal merkez genel görünümü (sağda), termal havuz üst kattadır ve yeşilin manzarasına sahiptir. Solda ilave konaklama yapısı görülmektedir.

Şekil 4.73 Aydın'da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli. Ana bina genel görünümü, ön tarafta resepsiyon kısmı arkada 4 katlı odalar bloğu

Şekil 4.74 Aydın'da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli. Yarı açık restoranda, özel diyet menüleri sunulmaktadır.

Şekil 4.75 Aydın'da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli. Ana termal havuz yanında konumlanan ikinci havuzda su içi grup jimnastiği yapılmaktadır.

Şekil 4.76 Aydın'da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli. Yeşil dokuya hakim olabilmesi için termal merkezin ikinci katında konumlandırılan termal havuz.

Şekil 4.77 Aydın'da Natur – Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli. Açık havada rekreasyon olanağı

4.4 Sakarya - Sapanca’da İncelenen Tesis: “Richmond Hotels Nua Wellness – Spa”

Sapanca’da bulunan “Richmond Hotels Nua Wellness – Spa”, termomineral özelliği olmayan normal suyla hidroterapi ve “wellness” faaliyetleri uygulayan bir otel olmasına karşın, yeni ve nitelikli bir örnek olduğu için incelemeye alınmıştır. Richmond Hotels Spa Consultant (Spa danışmanı) Gaby Neuner eşliğinde yapılan gezi ve inceleme değerlendirmeleri şunlardır:

- Otel, Sapanca gölü kenarındadır ve kapsamlı bir arıtma sistemine sahiptir, gölü kirletici bir özelliği yoktur. (Şekil 4.78)

Şekil 4.78 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, ön görünüş

- Çarpıcı ve sakinleştirici bir atmosfere sahiptir. Tüm otel genel mekanları, lobi, restoran vb. ve tüm odalar gölü görecektir şekilde tasarlanmıştır. İç mekan “atrium” tarzında kurgulanmıştır. Oda katları asma katta yer almaktadır. (Şekil 4.79)

Şekil 4.79 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, restoran mekanı ve oda katları

- Otel kaplıca oteli değildir. Ancak, normal suyla ve suya ilave edilen bir takım malzemelerle kürler yapılmaktadır. “Spa & wellness” kavramının tam bir örneğidir. Spa bölümü ana otel binasında yer almaktadır ve bu bölümden odalar katına asansörle çıkmak olanaklıdır.
- Ana binadan ayrı, bahçe kotunda kalmak isteyebilecek müşterilere hitaben bahçe odaları tasarlanmıştır. Bahçede koşu yolları vardır. (Şekil 4.80, 4.81)

Şekil 4.80 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, gölden görünüm (Solda ana bina, sağda havuz restoranı ve bahçe odalarını içeren bina)

Şekil 4.81 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, yan görünüş (sağda koşu pisti)

- Araç trafiği ve bunun gibi kirlilik oluşturabilecek kaynaklar tesisin arka cephesinde gizlenmiştir.
- Özel diyet menülerini de içeren çok seçenekli bir mutfak düzeni kurulmuştur.
- Odalar normalden daha büyüktür ve oda içerisinde bir “spa&wellness” otelinde bulunduğu kesinlikle hissedilmektedir. Konseptte özel duşu ve “spa bag” denilen spa’yla ilgili malzemelerin bulunduğu (bornoz, terlik, kimono, vb.) bir çanta mevcuttur.
- “Spa” resepsiyonu ve ön büro alanı otel lobileri benzeri zengin tasarlanmıştır ve geniş bir bekleme salonu vardır. Ancak göl kıyısında tasarlanmış olan bir otelde ana kapalı havuzun – 2. katta olması eleştirilebilir. (Şekil 4.82, 4.83, 4.84)

Şekil 4.82 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, spa resepsiyonu

Şekil 4,83 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, spa resepsiyonu havuz girişinin tam karşısına konumlandırılmış.

Şekil 4.84 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, kapalı havuz

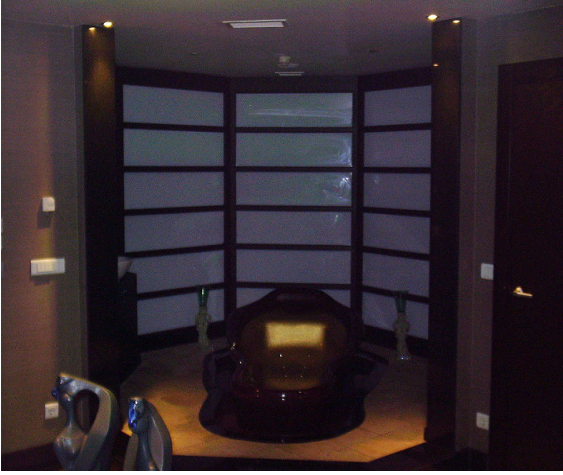
- Spa resepsiyonundaki kayıt sonrasında değerli eşyalar için kilitli dolap vb. olanaklar düşünülmüştür.
- Soyunma odaları, lükstür ve dolap sayısı yeterlidir. (Şekil 4.85)

Şekil 4.85 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, soyunma odaları

- Tıp, fitness vb. uzmanların yönetiminde çeşitli sağlık ve “wellness” aktiviteleri yapılmaktadır:

- Çeşitli masajlar (aroma terapi, derin baskı, bölgesel, İsveç, geleneksel Türk hamamı masajı, Asya masajı, sıcak taş terapisi, vb.)
- Vücut sağlığı (çeşitli vücut bakımları, çamur, yosun vb. ile bakımlar)
- Banyo terapileri (tatlı suyla, tuzlu suyla, aromatik) Farklı odalarda ve farklı küvetlerde uzman yönetiminde yapılmaktadır. (Şekil 4.86, 4.87, 4.88, 4.89)

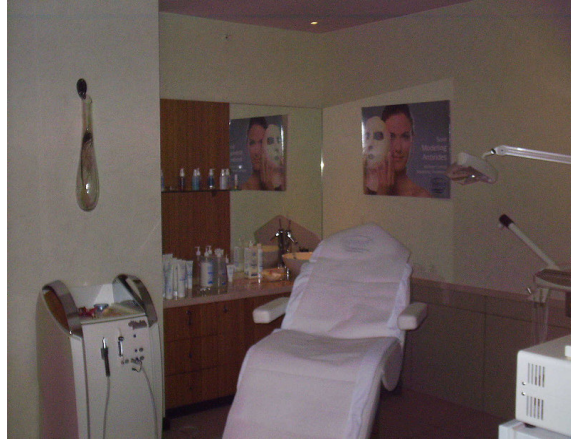

Şekil 4.86, 4.87 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, su kürü uygulama mekanları

Şekil 4.88, 4.89 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, solda özel su kürü, sağda su yatağı.

- Türk hamamı
- Solaryum (Şekil 4.90)
- Thalgo (yüz ve vücut bakımları) (Şekil 4.91)

Şekil 4.90, 4.91 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, solda solaryum, sağda yüz bakım odası

- Havuz terapileri
- Çeşitli saunalar (İki çeşit ahşap sauna – Bio sauna (çok sıcak) ve Loft sauna (daha az sıcak), iki adet seramik sauna – Tepidarium (ergonomik ve ısıtılmış taş bankların yer aldığı sauna), Laconium (duvarlar, banklar ve zemin ısıtılıyor, mekan ortasında nem dengelemesi ve görsellik için bir fıskiye yerleştirilmiş)
- Çeşitli duş terapileri
- Nemli mekanlar havalandırması titizlikle yapılmıştır.
- Merkez havuz etrafı (egzersiz ve spor amaçlı) sauna, buhar banyosu, duşlar, jakuzi vb. havuzlar ile çevrelenmiştir.
- Islak hacimlerdeki ekipman ve bitişler doğru yapılmıştır:
 - Buhar odalarında ve her türlü masaj ve terapi odasında, duş, lavabo mekanları ayrı ayrı mevcuttur. (Şekil 4.92) Bu mekanların yapı malzemeleri neme dayanıklıdır.
 - Masaj ve terapi odalarında uygun loş aydınlatma kullanılarak, ışık da bir terapi ögesi haline getirilmiştir. (Şekil 4.93)

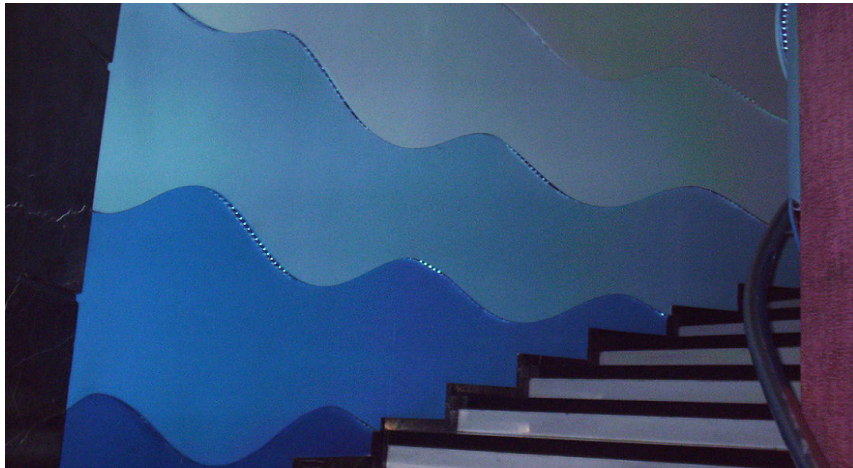

Şekil 4.92 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, masaj ve terapi odalarında lavabo kısmı

Şekil 4.93 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, Terapi odasında tavanda loş ışık veren aydınlatma düzenlemesi

- Güzellik ve kondisyon amacıyla bir araya gelen insan gruplarının yönlendirilmesi için toplu ders mekanı düşünülmüştür.
- Otel odaları geliştirilip suyla ilgili fasiliteleri (jakuzi, özel duş başlıklı duşlar) içerecek şekilde düzenlenmiştir. Otel odasında bir “spa” otelinde bulunduğu hissedilmektedir.
- Engelli ziyaretçiler tasarımı da göz önüne alınmış, özel odalar düşünülmüş ve genel mekanlarda ergonomik tedbirler alınmıştır.
- Otelin hemen her mekanında “spa” otelinde bulunulduğunu hissettirmek amacıyla dekorasyonda özel düzenlemeler yapılmıştır.
 - Otel ön büro (resepsiyon) mekanından restoran kısmına geçişte kapalı mekan içerisinde süs havuzlarının üzerinden köprüyle geçilmektedir.
 - Tavanlarda yer yer eğrisel formlar kullanılmış ve sudaki dalga hissi verilmeye çalışılmıştır.
 - Bu eğrisellik ile dalga hissi bazı geçiş koridorlarının duvarlarında da değişik boya renkleri ve aydınlatmayla da verilerek tekrar edilmiştir. (Şekil 4.94)

Şekil 4.94 Richmond Sapanca Nua Wellness-Spa, duvarda su hissini veren eğrisel formlar

4.5 Türkiye’de ve Dünyada İncelenen Otelere İlişkin Değerlendirmeler ve Sonuçlar

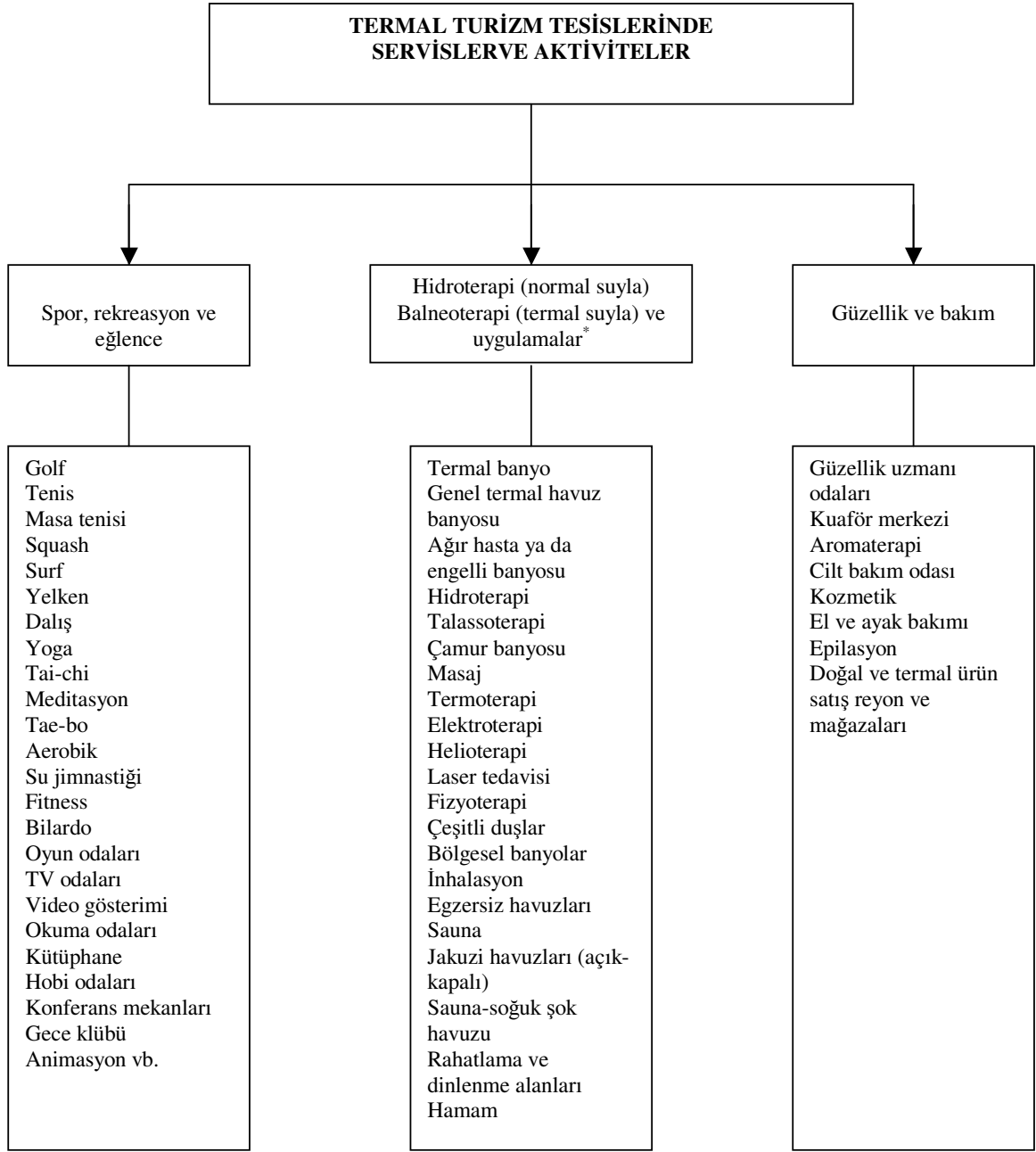
İleride çizelge 4.1’de, Türkiye’de incelenen otellere ilişkin özet bir genelleme tablosu oluşturulmuştur.

Çizelge 4.2’de ise dünyadan değişik kıtalardan farklı örnekler literatür, internet, yazılı ve görsel basın üzerinden incelenerek özellikleri toplanmış ve bu otellere ilişkin özet bir genelleme tablosu oluşturulmuştur (*). Her iki tablo grupları oluşturulurken makro ve mikro planlama kriterlerinin ortaya çıkartılmasında etkin olacağı düşünülen konular işlenmiştir. İzlenen metot şöyledir:

- Tesisin bulunduğu kıta, şehir ve tesisin adı belirtilmiştir.
- Tesislerin benzer özellikleri göz önüne alınarak gruplanmış ve aşağıda geliştirilen sınıflandırmaya göre türleri yazılmıştır.
 - Termal şehir oteli : Şehir içindeki termal otelleri,
 - Termal resort : Kırsal bölgede ve doğal çevreye sahip termal otelleri,
 - Kaplıca Kliniği ve Termal Otel : Tedavi ağırlıklı konseptte düzenlenmiş termal otelleri,
 - Otel + spa (normal su) : Termal su ve bu suyla yapılan kürleri içermeyen, normal suyla hidroterapi uygulayan otelleri nitelendirmektedir.
- Doğal termal kaynak bulunup bulunmadığı vurgulanmıştır.
- Tesislerin termal merkezindeki ve sportif-rekreasyonel servis ve aktiviteleri belirtilmiştir.
- Açık hava rekreasyon olanağı ve doğal çevrenin bulunup bulunmadığı vurgulanmıştır.
- Tesiste, özellikle bir “tıbbi tedavi” gerçekleştiriliyor ise belirtilmiştir.
- Tesislere ilişkin tanımlayıcı ve bilgi verici özel notlar eklenmiştir.

Tablolardaki servisler ve aktiviteler kolonunda; aşağıda Şekil 4.95’deki şemada bulunan başlıklar kullanılmıştır. Bu şemada otellerde yapılan incelemeler sırasında rastlanan değişik servis ve aktiviteler gruplanarak belirtilmiştir. Tüm bu tablolardaki bilgiler Bölüm 5’te irdelenecek planlama kriterlerinin ortaya konmasında etkili olacaktır.

* Yurtdışındaki otellere ilişkin bilgiler ağırlıklı olarak “Asensio, Paco, 2005, Spa&Wellness Hotels” kaynağından ve otellerin internet sitelerinden derlenmiştir.

Şekil 4.95 Termal turizm tesislerinde servisler ve aktiviteler.

* Değişik tedavi türlerine olanak verecek kür ve terapi odaları (hidroterapi ve balneoterapi) (ıslak zon)

Türkiye’de ve dünyada yapılan incelemelere göre çalışmaya ışık tutacak önemli noktalar şunlardır:

- Dünyanın değişik bölgelerinde oteller termal suya sahip olsun ya da olmasın su ile ilgili kür uygulamalarını bünyesine almaktadırlar. Tablolarda belirtilen aktivitelerin giderek modern toplumda bir yaşam biçimi haline geliyor olmasının bunda etkisi büyüktür.

- İncelenen tesislerde açık hava ve rekreasyon olanağının bulunmasına ağırlıklı olarak önem verildiği, şehir merkezindeki tesislerde dahi bu olanağı yaratmanın yollarının arandığı görülmüştür.
- Termal otel veya “spa&wellness” oteli olarak adlandırılan tesislerdeki özellikle suyla ilgili ve güzellik, rahatlama amaçlı servisler ve aktiviteler, birbirine benzer nitelikler göstermektedir.
- Tesislerdeki sportif, rekreasyonel ve eğlence faaliyetlerinde çeşitlilik görülmüştür. Güzellik ve bakım, hidroterapi, yüzme havuzu ve fitness aktiviteleri hemen her tesiste bulunurken, sadece doğal termal kaynağa sahip oteller, balneoterapi ve tıbbi uygulamalara yer verebilmektedir.
- Termal resort otellerde, “aquapark” benzeri su tesislerinin yer alması rekreatif faaliyetler açısından olumludur.
- Termal otellerin yukarıda sayılan özelliklere ilave olarak birçok rekreasyonel alanı, çok çeşitli servisleri içerisinde barındırır. Cazibeyi arttırmak amacıyla modern kaplıcanın imajı, tıbbi terapilerin üzerine eğilmenin dışında; kültür alışverişi, hoş, etkileyici konforlu ortamlarda tatil yapmak, spor ve eğlence etkinliklerinde bulunmak gibi konuları da içerisine alacak şekilde zenginleştirilmektedir.
- Sportif aktiviteler, yatçılık ve kayak yapmaya kadar uzanabilmekle birlikte tenis, bowling, golf, voleybol, basketbol, mini futbol gibi dalları içermektedir. Ayrıca, sinema, tiyatro ve müzik festivalleri, şık alışveriş pasajları gibi olanaklar müşterilerin hizmetine sunulur. Uzun tatillerin dışında kısa tatilciler de hedeflenmiştir.
- Yurtdışındaki termal turizm bölgeleri genel olarak değerlendirildiğinde, özellikle makro planlama ölçeğinde koruma alanlarına ağırlıklı olarak uyulduğu görülmektedir. Mikro planlama sırasında ise tasarım sürecinden itibaren bir “spa danışmanı” ile çalışıldığı ve bu danışmanın tesisin inşaatı bittiğinde tesiste görevine devam ettiği şeklindeki bir yol izlenmektedir.
- Termal resort otellerde, termal şehir otellerinden farklı olarak güzel bir doğal ortam öncelikle önem taşımıştır:
 - Park ve bahçeler
 - Akarsu, göl vb. su ögeleri
 - Güneşlenme terasları
 - Manzaralı yürüyüş yolları
 - Jogging, jimnastik amaçlı kulvarlar düzenlenir.
- Tüm dünyada tesislerde uygulanan, birbirine benzer nitelikler gösteren servisler ve aktiviteler, Türkiye’deki termal otellerin programlarına da aynen alınmaktadır.

Çizelge 4.1 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu

	ADI	TÜRÜ	DOĞAL THERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Şehir							
Bursa / Merkez	Kervansaray Oteli - Termal (****)	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım			Osmanlı döneminden kalma eski hamam binası ve yeni otel binasından oluşmaktadır.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Yüzme havuzu, fitness			
Bursa / Çekirge	Çelik Palas Oteli (Swissotel)(****)	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım			1935'de levanten mimar Mongeri'ye Atatürk tarafından yaptırılmıştır. 1958 yılında yeni otel binası eklenmiştir, 2000'den itibaren de yeni binaların ilavesi sürmektedir.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Yüzme havuzu, fitness			
Bursa / Çekirge	Gönlüferah Hotel (****)	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım			Geniş kapsamlı açık hava rekreasyon ve spor faaliyetlerine yönelik yapım devam etmekte.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Yüzme havuzu, fitness			
				Hidroterapi			
Bursa / Çekirge	Yıldız Termal Oteli (***)	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım		Fizik tedavi ve rehabilitasyon, romatizma, sindirim sistemi	Termal su ve uzman doktor eşliğinde kür olanağına sahip termal otel.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Yüzme havuzu, fitness			

Çizelge 4.1 Türkiye'de incelenen otellere ilişkin özet tablosu

	ADI	TÜRÜ	DOĞAL THERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Şehir							
Afyon	Thermal Resort Oruçoğlu (*****)	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım	✓	Fizik tedavi ve rehabilitasyon, romatizma, sindirim sistemi, sinir sistemi, cilt hastalıkları	Afyon Kocatepe Ün. Fizik Ted. ve Hidroterapi Böl. ile yapılmış olan anlaşmaya göre;emekli san., S.S.K.ve Bağkur kurumlarına mensup emekli ve çalışanlar, tedavi ücreti ödmeden “Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon –Kür Merkezinde” tedavi olabilecekler.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Yüzme havuzu, fitness, masa tenisi			
Afyon	İkbal Thermal Hotel (*****)	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım		Fizik tedavi ve rehabilitasyon, romatizma, sindirim sistemi, sinir sistemi, cilt hastalıkları	Sporculara izoteknik ölçüm ve tedavi, performans ölçümü, laktak analizleri ve ergojenik yardım da uygulanabiliyor
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Fitness, step, aerobik, squash, futbol sahası ve tenis kortu.			
Kütahya	Güral Harlek Hotel & Spa (*****)	Termal Resort	✓	Güzellik ve bakım	✓		Çam ormanlarıyla kaplı alanda gezi ve yürüyüş parkuru, tüm odalarda jakuzi mevcut.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Fitness, tenis kortu.			
Kütahya	Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi (****)	Kaplıca Kliniği ve Termal Otel	✓	Güzellik ve bakım	✓	Fizik tedavi ve rehabilitasyon, romatizma, cilt hastalıkları	Teşhis ve tanısı konulmuş hastalara fizyoterapistler gözetiminde fizik tedavi ajanları ile tedavi uygulanmaktadır
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Fitness, masa tenisi			

Çizelge 4.1 Türkiye’de incelenen otellere ilişkin özet tablosu

	ADI	TÜRÜ	DOĞAL THERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Şehir							
İzmir / Balçova	Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli (***)	Kaplıca Kliniği ve Termal Otel	✓	Güzellik ve bakım	✓	Romatizma, ortopedi, nöroloji, diş hastalıkları	Yabancı turist ağırlama oranı yüksek
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Fitness, step, futbol, voleybol, tenis, mini golf			
İzmir / Çeşme	Ilıca Hotel Çeşme (****)	Termal Resort	✓	Güzellik ve bakım	✓	Fizik tedavi ve rehabilitasyon	Talassoterapi ve termal su kürlerinin bir arada uygulanabildiği deniz kenarı oteli
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Talassoterapi			
				Fitness, tenis, basketbol, voleybol, su sporları, dalış			
İzmir / Çeşme	Sheraton Çeşme Hotel Resort & Spa (****)	Termal Resort	✓	Güzellik ve bakım	✓	Fizik tedavi ve rehabilitasyon	Talassoterapi ve termal su kürlerinin bir arada uygulanabildiği deniz kenarı oteli
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Talassoterapi			
				Hidroterapi			
				Fitness, tenis, su sporları			
Aydın/Davutlar	Natur-Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	Termal Resort	✓	Güzellik ve bakım	✓	Fizik tedavi ve rehabilitasyon, romatizma, cilt hastalıkları, solunum, dolaşım, sindirim sistemleri	Tesis, Türkiye’de diğer incelenen örneklerden oldukça farklı bir konsepte sahiptir. Sadece kaplıca ve kür amaçlı ve paket programlarla uzun süreli müşteri kabul edilmektedir.
				Balneoterapi (havuz + özel kür)			
				Hidroterapi			
				Fitness, masa tenisi			
Sakarya/Sapanca	Richmond Hotels Nua Wellness - Spa (****)	Otel + spa (normal su)		Güzellik ve bakım	✓		Çarpıcı doğal çevreye sahip, gl kıyısında konumlanmış Spa & Wellness otelidir
				Hidroterapi			
				Fitness, tenis, su sporları, jogging			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
Asya	Endonezya	Ubud	Amandari Resort	Otel + spa (normal su)		Güzellik ve bakım	✓		Geleneksel dağ köyü düzenlemesiyle doğal huzur ortamı sağlanmış.
						Yoga, tenis, golf, rafting, fitness, yüzme havuzu			
						Hidroterapi (normal suyla)			
Asya	Tayland	Bangkok	Mandarin Oriental	Otel + spa (normal su)		Güzellik ve bakım	✓		Yerel çizgiler ve klasik uygulamalar modern tekniklerle birleştirilmiş.
						Yoga, tenis, golf, squash, fitness, yüzme havuzu			
						Hidroterapi (normal suyla)			
Avrupa	Fransa	Dax	Grand Hotel Mercure Splendid	Termal şehir oteli	✓	Güzellik ve bakım	✓	Romatizma, dolaşım sistemi	Geçmiş Romalılara dayanan, Fransa'nın en önemli Spa kentlerinden birinde bulunmaktadır.
						Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)			
						Yüzme havuzu, fitness			
						Hidroterapi (normal suyla) (normal suyla)			
Avrupa	Fransa	Evian-les-Bains	Royal Park Evian	Termal resort otel	✓	Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)	✓		Yaz ve kış turizmine yönelik hizmet ve aktiviteleri bir arada barındırıyor.
						Hidroterapi (normal suyla)			
						Güzellik ve bakım			
						Su kayağı, tenis, golf, squash, fitness, yüzme havuzu, binicilik, bisiklet, kış sporları			
Avrupa	Fransa	Martillac	Les Sources de Caudalie	Termal resort otel	✓	Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)	✓	Romatizma, dolaşım, stres, uykusuzluk, cilt hastalıkları	Tesiste şarap ve sıcak mineral suyun birleşimiyle çeşitli tedaviler uygulanmakta.
						Hidroterapi (normal suyla)			
						Güzellik ve bakım			
						Jimnastik, golf, tenis, jogging			
Avrupa	Fransa	Megeve	Les Fermes de Marie	Termal resort otel	✓	Hidroterapi (normal suyla)	✓		
						Güzellik ve bakım			
						Fitness			
Avrupa	Fransa	Saint-Paul-les-Dax	Termas Caliceo	Termal resort otel	✓	Hidroterapi (normal suyla)	✓		
						Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su jimnastiği			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
Avrupa	Almanya	Baden-Baden	Dorint Baden-Baden	Termal resort otel	✓	Hidroterapi (normal suyla)	✓	Romatizma, dolaşım, cilt hastalıkları	Almanya'nın ünlü kaplıca şehrindeki resort, 800 m2'lik sağlık, Güzellik ve bakım alanına sahip çok yönlü bir tesis.
						Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)			
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su jimnastiği			
Avrupa	Almanya	Bad Kissingen	Hotel Frankenland	Termal resort otel	✓	Hidroterapi (normal suyla)	✓	Romatizma, dolaşım, cilt hastalıkları, fizyoterapi	Almanya'nın ünlü kaplıca şehrindeki resort, Sürekli up doktoru bulunduruyor, içme ve inhalasyon yolu ile de tedavi uyguluyor.
						Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su jimnastiği			
Avrupa	Almanya	Hamburg	Side Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)			Şehir merkezinde gelişmiş spa hizmeti sunan bir tesis.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, jimnastik			
Avrupa	Almanya	Helgoland	Atoll Hotel Helgoland	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla), Türk hamamı	✓		Denizden esinlenerek dizayn edilmiş geleceği yansıtan çizgilere sahip bir spa.
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, jimnastik, reiki			
Avrupa	Çek Cumhuriyeti	Carlsbad	Karlovy Vary	Termal Şehir oteli	✓	Hidroterapi (normal suyla)	✓	Kan dolaşımı, tansiyon, kas-sindirim sistemi, gut, sinir-iskelet sistemi, cilt hastalıkları, metabolizmal rahatsızlıklar	Çeşitli konaklama birimlerinin bulunduğu aynı zamanda sanatsal, sosyal ve kültürel aktivitelerin yoğun olduğu bir kaplıca şehri
						Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)			
						Güzellik ve bakım			
						Basketbol, voleybol, futbol, bisiklet, golf, binicilik, hokey, avcılık, kayak, dalış, yüzme,tennis, fitness			
Avrupa	Hollanda	Amsterdam	Newport Health Hotel & Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Mavi bayraklı plajlar ve tarihi yerlere yakın konumlanmış.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness,yoga, meditasyon, tae-bo			
Avrupa	İrlanda	Neenane	Delphi Mountain Resort Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Olağanüstü dağ ve doğa manzarasına sahip
						Güzellik ve bakım			
						Fitness,yoga, tai-chi			
Avrupa	İtalya	Cernobbio	Villa D'este	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla), Türk hamamı	✓		Tarihi bir yapıdan otele çevrilen tesiste biri göl üzerinde olan 3 yüzme havuzu mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Tenis, squash, golf, spor klübü			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
Avrupa	İtalya	Chianciano	Spa Deus	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla), talassoterapi, Türk hamamı	✓		Kaliforniya stiliyle Tuskan'ın çevre güzelliğinde inşa edilmiş bir tesis.
						Güzellik ve bakım			
						Su aerobiği, fitness, jimnastik			
Avrupa	İtalya	Monsumano Terme Tuskan	Grotta Giusti Spa and Hotel	Termal resort otel	✓	Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)	✓		Tesis bünyesinde 1849'da keşfedilmiş doğal bir yer altı mağarası mevcut.
						Hidroterapi (normal suyla)			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, tenis			
Avrupa	İtalya	Saturnia Tuskan	Terme Di Saturnia	Termal resort otel	✓	Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)	✓	Cilt hastalıkları, solunum rahatsızlıkları, romatizma, artrit, migren, jinekoloji, dolaşım, sindirim, diyabet	Saniyede 800 lt. 37 derecelik su veren kaynaktan 4 adet sıcak açık havuz için de yararlanılmış.
						Hidroterapi (normal suyla)			
						Güzellik ve bakım			
						Su jimnastiği, fitness, aerobik, yoga			
Avrupa	Malta	San Anton	Atheneum Spa Corinthia Palace Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Adanın merkezinde geniş bahçeler içindeki tesis gelişmiş spa hizmeti veriyor.
						Güzellik ve bakım			
						Su jimnastiği, fitness, tenis, squash, yoga, tai-chi			
Avrupa	Portekiz	Lizbon	Lapa Palace	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla), Türk hamamı	✓		Tarihi bir saraydan otele dönüştürülmüş ve modern spa hizmeti veriyor.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, tenis, squash, binicilik			
Avrupa	İspanya	Barselona	Hotel Rey Juan Carlos I	Termal resort otel	✓	Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)	✓	Fizyoterapi, dolaşım sistemi, doğum sonrası bakım, metabolizma rahatsızlıkları	Modern dizayn edilmiş olan tesis her türlü termal hizmeti vermekte.
						Hidroterapi (normal suyla)			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness center			
Avrupa	İspanya	Cadiz	Spa Elysium	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla), Türk hamamı	✓		Doğal çevreye zarar verilmeksizin geniş golf alanlarıyla çevrilmiş.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, aerobik, body-building			
Avrupa	İspanya	Cambrils	Hotel Monica	Otel + spa (normal su)		Sauna, jakuzi			Yeterli Hidroterapi (normal suyla) vb. olanaklara sahip değil.
						Squash, masa tenisi, jimnastik			
Avrupa	İspanya	Gran Canaria Kanarya Adaları	Talasoterapia Hotel Gloria Palace			Hidroterapi (normal suyla), Türk hamamı	✓	Yüz ve vücut bakımları	Talasoterapi uygulamaları için tıp personeli mevcut.
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
						Fitness, su jimnastiği, tenis, squash			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
Avrupa	İspanya	Malaga	Byblos Andaluz	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓	Kemik hastalıkları, romatizma, kas, sinir ve dolaşım sistemi	Tedavilerde yüksek seviyede iyot, sülfür, kalsiyum ve magnezyum içeren 37°C'lik deniz suyu kullanılıyor.
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su jimnastiği, tenis, squash			
Avrupa	İspanya	Malaga	Poly Mar Beauty Spa in Kempinski Resort Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Vücut bakım ve rahatlatma terapilerinde oldukça gelişmiş bir spa mevcut.
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su jimnastiği, golf, tenis, squash, binicilik			
Avrupa	İspanya	Mallorca	Dorint Royal Golf Resort & Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		400 m ² 'lik alanda kurulmuş olan spa çeşitli bakım ve rahatlatma hizmetleri veriyor.
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf			
Avrupa	İspanya	Mallorca	La Residencia	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		İç ve dış ısıtılmış havuzları mevcut
						Güzellik ve bakım			
						Fitness			
Avrupa	İspanya	Mallorca	Ofra Resort Hotel Mallorca	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Yaz sporları ve golf turizmine ağırlık veren bir tesis.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, tenis, squash, surf, yelken, dalış			
Avrupa	İspanya	Montbrió del Camp	Termes de Montbrió	Termal resort otel	✓	Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)	✓	Obezite, romatizma, kemik, dolaşım ve solunum sistemi rahatsızlıkları	Tedavilerde sodyum klorid, iyonlar, bikarbonat, sülfat, sodyum, potasyum, magnezyum balımından zengin 41-81°C'lik doğal kaynak suyu kullanılıyor.
						Hidroterapi (normal suyla)			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness center			
Avrupa	İsviçre	Gstaad	Palace Hotel Gstaad	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Alplerin muhteşem manzarasına sahip dağ otelinde her türlü lüks donanım mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, squash, kayak			
Avrupa	İsviçre	Lausanne	The Lausanne Palace & Spa rahatlatma Center	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)			Vücut ısısında ısıtılmış havuz mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, pilates, yoga, tai-chi			
Avrupa	İsviçre	Mont-Pelerin	Le Mirador	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla), Türk hamamı	✓		En gelenekselden, en moderne 40 farklı çeşit bakım uygulaması sunuyor.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su jimnastiği			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL THERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
Avrupa	İsviçre	Zürih	Ladies First	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		28 odalı otel modern tasarımlarıyla dikkat çekiyor.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness			
Avrupa	İngiltere	Frome	Babington House	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		18. Yy.'dan kalma muhteşem manzaraya sahip bir taş ev, modern dokunuşlarla otel olarak kullanıma sunulmuş.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness			
Avrupa	İngiltere	Newport	The Celtic Manor Resort	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Tesiste, süt banyosu ve benzeri değişik bakım hizmetleri sunan bir Spa mevcut
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, aerobik			
Avrupa	İngiltere	Taplow	Cliveden House Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Tesis içinde gelişmiş bir Spa mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, tenis, squash, binicilik			
Avustralya	Avustralya	Great Barrier Reef	Hayman Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Deniz ve doğa manzarasına sahip tesiste Spa hizmeti veriliyor.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, tenis, squash, golf, su sporları			
Avustralya	Avustralya	St. Kilda	Aurora Spa Retreat	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Tesis içinde gelişmiş bir Spa mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, yoga, reiki			
Afrika	Mısır	Kahire	Four Seasons Cairo at the First Residence	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Nil kıyısında, botanik bahçeler içindeki tesiste gelişmiş Spa hizmeti verilmekte
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, aerobik			
Amerika	Belize	San Ignacio	Chaa Creek Belize Adventure Center, Rainforest and Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Çok çeşitli doğa etkinlikleri olanağına sahip olan tesis, günü Spa rahatlığıyla sonlandırmayı öneriyor.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, yüzme, kano, yürüyüş, bisiklet			
Amerika	British Virgin Islands	Virgin Gorda	Little Dax Bay	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Sahil tesisi içinde spa ünitesi mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, su sporları, tenis			
Amerika	Mexico	Puerto Morelos	Ceiba de Mar Hotel & Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Sahil tesisi içinde spa ünitesi mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, tenis, yoga, pilates, su sporları			
Amerika	Puerto Rico	Fajardo	Wyndham El Conquistador Resort & Country Club	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Sahil tesisi içinde spa ünitesi mevcut.
						Güzellik ve bakım			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
						Fitness, golf, tenis, su sporları.			

Çizelge 4.2 Dünya genelinde incelenen otellere ilişkin özet tablosu

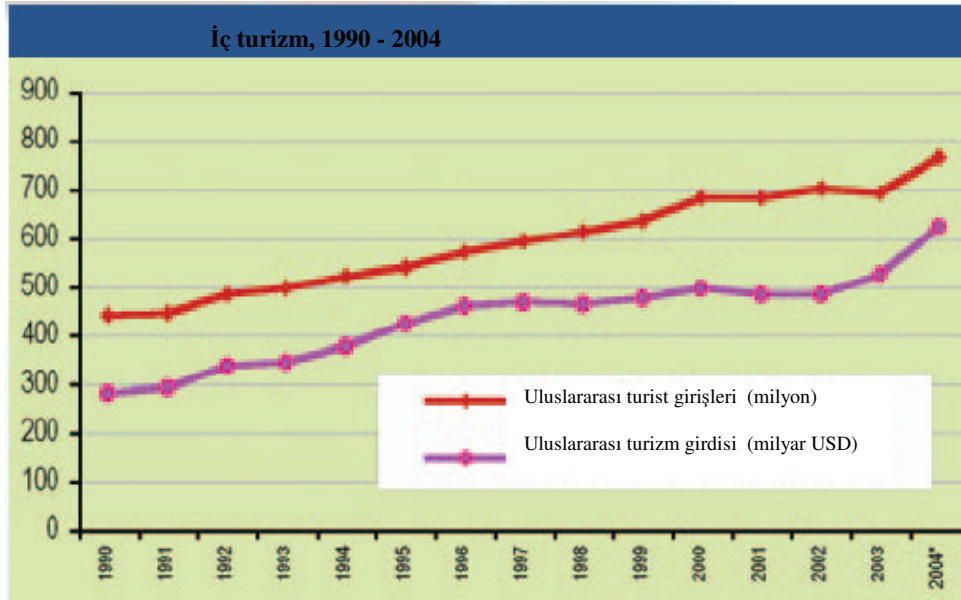
TESİSİN KONUMU			ADI	TÜRÜ	DOĞAL TERMAL KAYNAK	SERVİSLER, AKTİVİTELER	AÇIK HAVA REKREASYON OLANAĞI VE DOĞAL ÇEVRE	TIBBİ TEDAVİ	ÖZEL NOTLAR
Kıta	Ülke	Şehir							
Amerika	Puerto Rico	San Juan	Olas Spa & Health Club at the Caribe Hilton	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Sahil tesisi içinde sağlık klübü ve spa ünitesi mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, yoga, yüzme			
Amerika	ABD	Bal Harbour	Beach House	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Sahil tesisi içinde spa ünitesi mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, tenis, su sporları, voleybol			
Amerika	ABD	Bal Harbour	Sheraton Bal Harbour Beach Resort	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Sahil tesisi içinde spa ünitesi mevcut.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness club, su sporları			
Amerika	ABD	Galisteo	Vista Clara Ranch Resort & Spa	Termal resort otel	✓	Hidroterapi (normal suyla)	✓	Solunum enfeksiyonları, migren, alerji, tansiyon, stres ve yorgunluk	Doğa, sanat ve bilim üzerine çeşitli aktiviteler sergilenmekte
						Balneoterapi (termal suyla) (havuz + özel kür)			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, yoga, golf, pilates			
Amerika	ABD	Hallandale Beach	The Diplomat Country Club & Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Gelişmiş terapi ve masaj uygulamalarına sahip bir Spa içeriyor.
						Talassoterapi			
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, jimnastik			
Amerika	ABD	Miami	Mandarin Oriental	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Ruh ve vücut iyileşmesi için eski ve yeni teknikler kombine olarak uygulanıyor.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, golf, tenis, yoga, pilates			
Amerika	ABD	Miami Beach	Aqua Spa Delano Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		ABD'nin en canlı şehirlerinden birinin merkezinde klasik mimari ile huzur ve dinginlik atmosferi yaratılmış.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness center			
Amerika	ABD	Miami Beach	Massage by Design, Mercury Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Yüz ve vücut bakımının yanı sıra akupunktur uygulamalarıyla çeşitli tedaviler uygulanmakta.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, yoga, akupunktur			
Amerika	ABD	Miami Beach	Sagamore Hotel	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Tamamen modern ve gelişmiş bir Spa anlayışı ile hizmet verilmekte.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness			
Amerika	ABD	Santa Barbara	Bacara Resort & Spa	Otel + spa (normal su)		Hidroterapi (normal suyla)	✓		Güzel bir doğal çevre ve sahile sahip olduğundan açık hava aktiviteleri ağırlıkta.
						Güzellik ve bakım			
						Fitness, yoga, su aerobiği, golf, su sporları			

5. TÜRKİYE’DEKİ TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİNE İLİŞKİN MODEL ÖNERİSİ

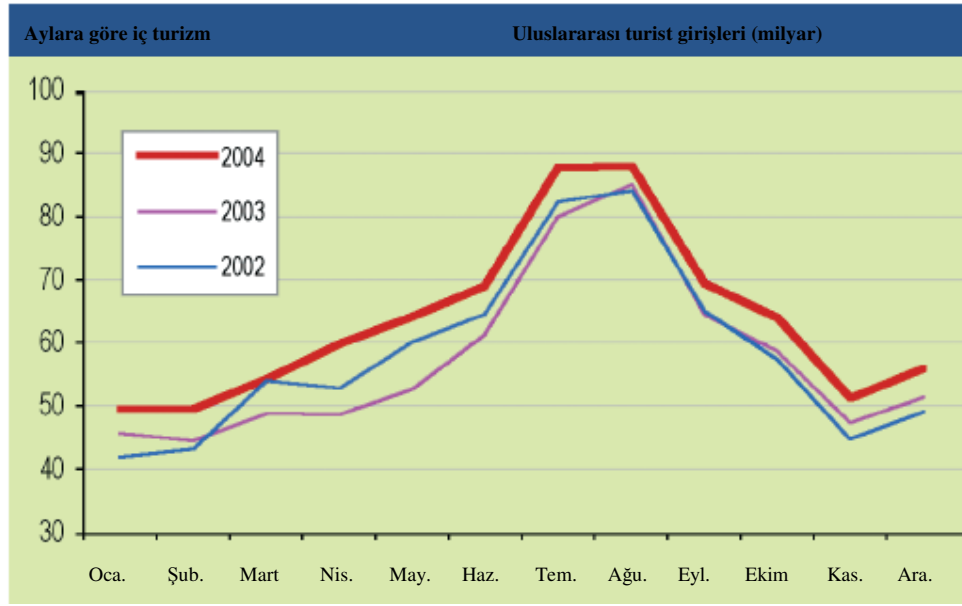
Türkiye’de termal turizm tesislerinin doğru bir modele uyarak tasarlanıp termal su potansiyelinin değerlendirilmesi halinde, turizmin 12 aya yayılması ve önemli bir oranda ekonomik katkı elde edilmesi sağlanacaktır. Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi oluşturmanın temeli, makro ve mikro ölçekteki tasarım ilkelerini örnekler ışığında ortaya çıkartıp bilimsel tabana oturtmaktır. Bilgilerin ortaya çıkartılıp sıralanması tasarım modelini oluşturacak ve modeldeki sıralama ve ilişkiler ağına göre tasarımcılar izleyecekleri yolu bulabileceklerdir.

5.1 Termal Turizmin Türkiye’ye Yapacağı Ekonomik Katkının İrdelenmesi

Uluslararası iç turizm değerlerine baktığımızda, turist giriş sayısının “808 milyon” gibi bir rakama ulaştığı gözlenmektedir. Bu rakamın artışının doğal sonucu olarak da uluslararası turizm girdisi “650 milyar Amerikan dolarına” ulaşmıştır. Dünya genelindeki artış %5,5’e ulaşmıştır. (Şekil 5.1, 5.2)

Şekil 5.1 Uluslararası turist girişleri ve turizm girdileri, 1990 – 2004 arası.
(UNWTO, Tourism Highlights 2005, sayfa:2)

Şekil 5.2 Uluslararası turist girişleri, aylara göre dağılım, 2002 – 2005 arası.
(UNWTO, Tourism Highlights 2005, sayfa:2, Ocak 2006)

Şekil 5.1 ve 5.2’de görüldüğü üzere, dünya genelinde turist sayısı ve buna bağlı olarak turizm girdisi artmakta, ancak bu artışın en yüksek olduğu ayların geçmişte olduğu gibi 15 Haziran – 15 Eylül döneminde olduğu görülmektedir. Yaz turizmi egemenliğini sürdürmektedir. Güney yarımküre ülkelerinde bu periyot kış dönemine denk düşmesine karşın bu değer düşmemektedir. Çizelge 5.1’de bölgelere göre uluslararası turist giriş sayıları detaylı olarak verilmiştir. Çizelge 5.1 incelenirken Türkiye’nin, “Avrupa” kıtasında değerlendirilmekte ve “Güney Avrupa (Akdeniz)” bölümüne girmekte olduğunu bilmek gerekir. (Bu gruba giren diğer ülkeler; Arnavutluk, Andorra, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Kıbrıs, Makedonya, Yunanistan, İsrail, İtalya, Malta, Portekiz, San Marino, Sırbistan, Slovakya, İspanya’dır.) Türkiye’nin yer aldığı grubun Avrupa ortalamasının altında olmadığı gözlenmektedir.

Çizelge 5.2’de ise, Türkiye’deki durum özetlenmiştir. Türkiye’de de, askeri darbe, ekonomik kriz, deprem vb. olayların olduğu spesifik dönemler haricinde turist sayısı ve turizm girdisi artan bir grafik çizmiştir. 2002 –2005 arası dünyanın en popüler turizm bölgeleri sınıflandırmasındaki 25 ülke arasına Türkiye de girmiştir ve turist sayısına göre yapılan sıralamada 12. sırada yer almıştır. İlk 12 sırasıyla şöyledir: Fransa, İspanya, ABD, Çin, İtalya, İngiltere, Hong Kong, Meksika, Almanya, Avusturya, Kanada, Türkiye. (WTO, *World’s Top Tourism Destinations*, Mayıs 2005)

Çizelge 5.1 Uluslar arası turist giriş istatistik tablosu (UNWTO, Tourism Highlights 2005,sayfa:3, Ocak 2006)

ULUSLARARASI TURİST GİRİŞLERİ (KITALARA VE BÖLGELERE GÖRE)														
	Bütün yıl									Ortalama			Paylaşım	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	03/02	04/03	05/04	05/04	05/00	2000-2005	2000	2005
	(milyon)						değişim(%)			(milyon)		değişim(%)	(%)	
Dünya	689	688	709	697	766	808	- 1,7	10,0	5,5	42,3	119,2	3,2	100	100
Avrupa	396,2	395,8	407,4	408,6	425,6	443,9	0,3	4,2	4,3	18,3	47,7	2,3	57,5	54,9
Kuzey Avrupa	44,6	42,3	43,8	44,5	48,4	51,8	1,8	8,6	7,1	3,4	7,2	3,0	6,5	6,4
Güney Avrupa	139,7	135,8	138	136,1	138,7	141,1	- 1,4	1,9	1,7	2,3	1,4	0,2	20,3	17,5
Orta/Doğu Avrupa	71,2	74	78,1	80,3	89,1	92,3	2,8	11,0	3,6	3,2	21,1	5,3	10,3	11,4
<i>Güney Avrupa (Akdeniz)</i>	<i>140,8</i>	<i>143,7</i>	<i>147,6</i>	<i>147,7</i>	<i>149,5</i>	<i>158,8</i>	<i>0,1</i>	<i>1,2</i>	<i>6,2</i>	<i>9,3</i>	<i>18,0</i>	<i>2,4</i>	<i>20,4</i>	<i>19,6</i>
Asya	111,4	116,6	126,1	114,2	145,4	156,2	- 9,4	27,3	7,4	10,8	44,8	7,0	16,2	19,3
Kuzey-Doğu Asya	58,3	61	68,2	61,7	79,4	87,5	- 9,6	28,6	10,2	8,1	29,2	8,5	8,5	10,8
Güney-Doğu Asya	37,8	40,7	42,8	37,0	48,3	50,2	- 13,6	30,3	4,1	2,0	12,5	5,9	5,5	6,2
Pasifik	9,2	9,1	9,1	9,0	10,2	10,6	- 0,9	12,4	3,9	0,4	1,3	2,7	1,3	1,3
Güney Asya	6,1	5,8	5,8	6,4	7,6	7,9	10,2	18,1	4,5	0,3	1,8	5,4	0,9	1,0
Amerika	128,2	122,2	116,7	113,1	125,8	133,1	- 3,1	11,2	5,8	7,3	4,9	0,8	18,6	16,5
Kuzey Amerika	91,5	86,4	83,3	77,4	85,9	89,4	- 7,1	10,9	4,1	3,5	-2,1	-0,5	13,3	11,1
Karibbean	17,1	16,8	16	17,0	18,2	19,2	6,5	6,7	5,4	1,0	2,1	2,3	2,5	2,4
Orta Amerika	4,3	4,4	4,7	4,9	5,8	6,6	4,2	17,8	13,6	0,8	2,2	8,6	0,6	0,8
Güney Amerika	15,2	14,6	12,7	13,7	16,0	18,0	7,9	16,2	12,7	2,0	2,8	3,4	2,2	2,2
Afrika	28,2	28,9	29,5	30,7	33,3	36,7	4,1	8,4	10,1	3,4	8,5	5,4	4,1	4,5
Kuzey Afrika	10,2	10,7	10,4	11,1	12,8	13,6	6,6	15,5	6,1	0,8	3,4	5,9	1,5	1,7
Güney Afrika (Sahara altı)	18	18,2	19,1	19,6	20,5	23,1	2,8	4,5	12,6	2,6	5,1	5,2	2,6	2,9
Ortadoğu	25,2	25,0	29,2	30,0	35,9	38,4	2,9	19,8	6,9	2,5	13,2	8,8	3,7	4,8

Çizelge 5.2 Türkiye'deki turist girişleri ve turizm girdisi ilişkisi, 1964-2005
(Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, www.türsab.org.tr)

TÜRKİYE'DEKİ TURİST SAYISI VE TURİZM GİRDİLERİ (1964-2005)				
YIL	Turist girişleri (bin kişi)	değişim (%)	Turizm girdisi (milyon USD)	değişim (%)
1964	229	15,7	8	14,3
1965	361	57,6	13	62,5
1966	449	24,4	12	-7,7
1967	574	27,8	13	8,3
1968	602	4,9	24	84,6
1969	694	15,3	36	50
1970	724	4,3	51	41,7
1971	926	27,9	62	21,6
1972	1034	11,7	103	66,1
1973	1341	29,7	171	66
1974	1110	-17,2	193	12,9
1975	1540	38,7	200	3,6
1976	1675	8,8	180	-10
1977	1661	-0,8	204	13,3
1978	1644	-1	230	12,7
1979	1523	-7,4	280	21,7
1980	1288	-15,4	326	16,4
1981	1405	9,1	381	16,9
1982	1391	-1	370	-2,9
1983	1625	16,8	411	11,1
1984	2117	30,3	840	104,4
1985	2614	23,5	1482	76,4
1986	2391	-8,5	1215	-18
1987	2855	19,4	1721	41,6
1988	4172	46,1	2355	36,8
1989	4459	6,9	2556	8,5
1990	5389	20,9	2705	5,8
1991	5517	2,4	2654	-1,9
1992	7076	28,3	3639	37,1
1993	6500	-8,1	3959	8,8
1994	6670	2,6	4321	9,1
1995	7726	15,8	4957	14,7
1996	8614	11,5	5650	13,9
1997	9689	13	7008	23,9
1998	9752	0,6	7177	2,4
1999	7464	-23,4	5193	-27,64
2000	10412	39	7636	47
2001	11569	11	8090	5,9
2002	13247	14,5	8481	4,7
2003	14030	5,3	9677	14,1
2004	17517	24,86	12125	25,3
2005	21122	20,59	13929	14,8

Bu verilerden sonra Türkiye'deki turist sayısının ve turizm girdisinin aylara göre dağılımına bakmak gerekir. (Çizelge 5.3, 5.4)

Çizelge 5.3 Türkiye'deki turist girişlerinin aylara göre dağılımı, 1986 – 2005
(TÜRSAB, 2006)

TÜRKİYE'DEKİ TURİST GİRİŞLERİNİN AYLARA GÖRE DAĞILIMI (bin kişi)													
YILLAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Toplam
2005	699	693	1107	1349	2303	2403	3164	2859	2502	2107	1052	862	21.100
2004	534	608	784	1104	1799	1898	2591	2493	2125	1842	950	789	17.517
2003	364	481	500	669	1146	1511	2131	2275	1874	1658	776	644	14.029
2002	307	426	676	853	1326	1458	1897	1900	1771	1420	663	560	13.257
2001	359	405	547	885	1232	1388	1777	1601	1440	1066	521	398	11.619
2000	334	354	435	721	986	1079	1526	1419	1369	1178	602	424	10.427
1999	359	372	409	427	691	785	932	1079	876	801	436	321	7.488
1998	350	371	478	642	987	1039	1145	1377	1164	1034	502	371	9.460
1997	300	315	555	640	1020	1045	1208	1427	1207	949	540	500	9.706
1996	284	324	537	556	874	902	1106	1153	1117	909	452	395	8.609
1995	274	302	368	535	732	810	1008	1070	1054	836	393	340	7.722
1994	267	301	394	468	644	671	820	899	773	695	392	341	6.665
1993	211	273	343	578	797	682	743	784	692	699	382	309	6.493
1992	208	255	337	579	739	727	970	992	861	697	370	336	7.071
1991	158	157	284	376	502	517	635	761	773	581	404	366	5.514
1990	115	143	242	429	529	559	707	777	667	526	367	323	5.384
1989	110	126	251	345	479	443	562	633	605	462	245	192	4.453
1988	112	126	200	298	451	434	595	601	543	440	205	163	4.168
1987	77	90	104	230	286	321	393	456	341	265	152	135	2.850
1986	79	77	138	183	232	234	316	338	277	231	151	128	2.384

Çizelge 5.4 Türkiye'deki turizm girdisinin aylara göre dağılımı, 1997 - 2005
(TÜRSAB, 2006)

TÜRKİYE'DEKİ TURİZM GİRDİSİNİN AYLARA GÖRE DAĞILIMI (milyon USD)													
YILLAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Toplam
2005	457	403	604	695	1226	1321	2017	2504	1968	1603	682	448	13.928
2004	394	365	476	620	1017	1177	1645	2166	1740	1450	643	431	12.124
2003	247	264	292	329	637	896	1346	1967	1600	1125	572	323	9.598
2002	213	262	421	451	759	877	1126	1450	1237	978	435	272	8.481
2001	223	216	298	555	827	983	1113	1315	1127	825	384	224	8.090
2000	217	218	302	422	662	747	1054	1207	1056	984	476	291	7.636
1999	196	186	224	255	422	508	618	859	696	691	313	225	5.193
1998	261	229	318	420	718	869	729	1169	1041	827	357	239	7.177
1997	212	175	312	416	707	794	854	1169	1054	715	358	236	7.002

Çizelge 5.3 ve 5.4'te görüldüğü gibi yıllara göre artış gösteren turist sayısı ve turizm girdileri en yüksek durumlarını yaz aylarında almaktadır. Çizelge 5.4'te 2005 yılını ele alırsak yıllık turizm girdisi ortalaması 1.160.000.000 USD'dır. Haziran – Eylül dönemi aylık ortalaması 1.952.500.000 USD, diğer ayların ortalaması ise 765.000.000 USD'dır. Yaz dönemi dışındaki aylardaki turizm girdisi de termal turizm yoluyla bu düzeylere çekilebilirse, yıllık yaklaşık iç turizm hariç “1 milyar USD’lık” gelir artışı sağlanacaktır.

Türkiye’de 1000’in üzerindeki termal kaynakların pek azı değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla hazine yer altında durmaya devam etmektedir. Ülkemize “kaplıca” amaçlı gelen yabancı turist sayısı giderek artmasına karşın oldukça azdır. (Bazı yıllara ilişkin tablo Çizelge 5.5’te görülebilir.)

Çizelge 5.5 Yabancı turistlerin Türkiye'ye geliş nedenleri (* : veri yok)
(DİE Yabancı Ziyaretçiler Anketleri, TÜRSAB Ar-Ge departmanı, Ağu. 2005)

YABANCI TURİSTLERİN TÜRKİYE'YE GELİŞ NEDENLERİ (toplam turist sayısı içerisinde %)							
Geliş Nedeni	2005	2004	2001	1998	1997	1996	1993
Tatil (gezi, eğlence)	49,59	46,29	52,3	49,79	56,12	50	60
Kültürel	9,56	9,08	9,2	9,86	10,45	13	9
Alışveriş	7,77	8,14	8,3	5,73	5,94	4,4	11
Yakın Ziyaret	8,66	7,88	7,9	5,91	6,28	4,5	4
Toplantı / Konferans	2,76	3,44	2,4	2,17	1,49	1,5	1
Sağlık - kaplıcalar	0,95	0,94	1	0,55	*	*	*
Dini	0,84	0,49	0,3	0,25	*	*	*
Sportif ilişkiler	1,80	1,88	1,3	1,03	*	*	*
Eğitim - öğretim	0,71	1,38	*	1,06	*	*	*
Transit	2,35	1,53	3,1	0,71	*	*	*
İş ilişkileri	*	*	*	8,9	5,51	10	6
Ticaret	*	*	*	6,10	6,7	4,8	3,5
Ticari ilişkiler / fuar	4,94	6,94	5,0	*	*	*	*
Kamu hizmeti	*	*	*	0,40	*	*	*
Çalışma	*	*	*	4,81	3,91	4,3	2
Görev	6,17	8,36	5,0	*	*	*	*
Diğer	3,90	3,67	4,3	2,74	*	*	*

Türkiye’deki mevcut tesisler hem sayı bakımından, hem de çoğu kalite bakımından yukarıda bahsedilen geliri elde ettirmekten çok uzaktır. Dolayısıyla, termal turizm potansiyeli yüksek fakat henüz değerlendirilmemiş gelişim bölgelerine yatırımcıların dikkatlerini çekmek gerekmektedir. Bunu yapmadan önce de bu bölgelere bir “gelişim modeli” oluşturmak şarttır.

Oldukça yoğun ve yanlış yapılaşmaya maruz kalmış ve termal turizmin temel şartlarını karşılamaktan uzaklaşmış “Bursa” ilinden çıkarılacak dersle (*bkz. Bölüm 4.2.1*) diğer bölgelere sağlıklı öneriler getirmek gerekmektedir.

5.2 Termal Turizm Tesislerinin Makro Planlamasında Disiplinler Arası Çalışmanın Önemi

Termalizm ve klimatizm konusu pek çok disiplini kapsar:

- Jeoloji – Hidrojeoloji - Jeofizik
- Jeoloji mühendisliği
- Klimatoloji – Meteoroloji – Biyometeoroloji
- Hidroloji – Su kimyası
- Ekoloji
- Biyoloji
- Tıp (Kaplıca hekimliği ve kaplıcanın özelliğine göre ilgili branş uzmanı; dahiliye, kadın-doğum, çocuk hastalıkları, fizik tedavi – rehabilitasyon vb.)
- İnşaat mühendisliği
- Turizm işletmeciliği
- Mimarlık (Termal turizm tesis projelerinde uzmanlaşmış mimarlar)
- Şehir ve bölge planlamacılık

Türkiye’de özellikle kaplıca hekimleri, konunun tek söz sahibi ya da hakimi durumundadırlar. Oysa ki konu tüm incelemelerin ışığında görüldüğü üzere çok disiplinlidir. Termal turizm tesisini özellikle mikro ölçekte projelendirecek kişi mimardır ve diğer inşaat faaliyetlerinde olduğu gibi “orkestra şefliği” görevini yürüterek olayı ilgili disiplinlerin gözetimi altında yönetecek ve yönlendirecektir. İnşa edilecek bina çok disiplinli bir fikir tartışmasının ürünü olacak, fakat sonuçta mimarın elinden çıkacaktır. Bu sebeple, özellikle mimarlar bu konuda faaliyet gösterecekleri takdirde tüm disiplinlerin görev alanından belli ölçüde haberdar ve bilgi sahibi olmak zorundadır.

5.3 Termal Turizm Bölgelerinin Makro Ölçekte Planlama Aşamalarının Oluşturulması

Termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerinin doğru belirlenerek Türkiye’deki termal turizm potansiyelinin geliştirilmesi için oluşturulacak modelin temel taşı makro planlama aşamalarıdır. Makro ölçekteki kararlar doğru, bilimsel bir şekilde disiplinler arası

bir çalışmayla, zamanında ve sırasıyla uygulandığı takdirde, termal turizm bölgelerinde doğru bir gelişimin temelleri atılmış olacaktır. Bu ilkeler aşağıdaki başlıkları ve sıralamayı kapsayan bir süreçtir:

- 1. Termal su kaynağının tespiti ve kaynak bölgesinin incelenmesi**
- 2. Kaynak bölgesinin sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi ve turizm potansiyelinin incelenmesi**
- 3. Kaynak bölgesinde termal turizm yapılabilmesi için strateji planı yapılması**
- 4. İmar planlarının yapılması**

Bu ilkeleri, kapsamlarını ve ilgili disiplinleri, bilim dallarını belirterek ayrı ayrı incelemek gereklidir.

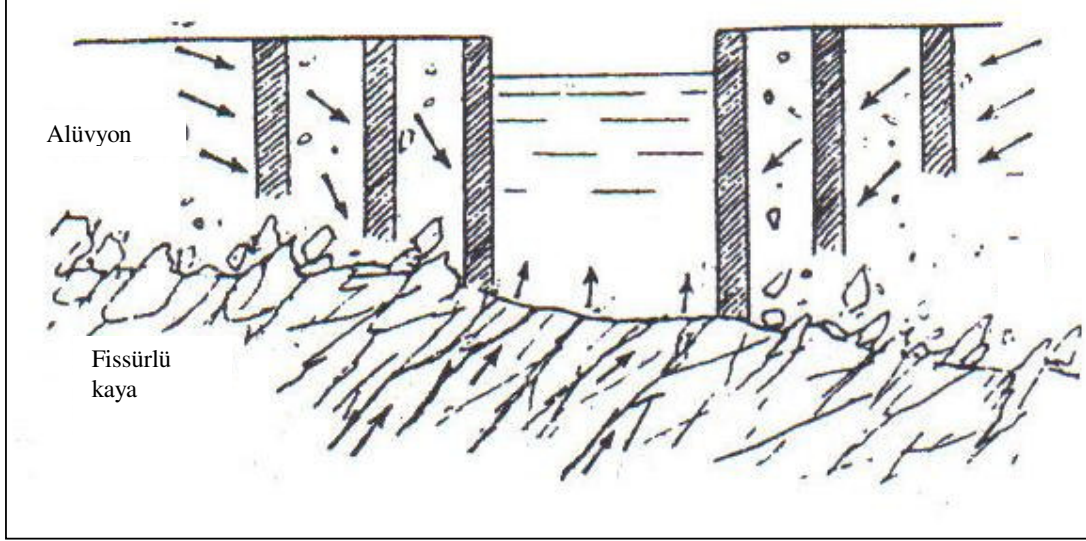
5.3.1 Termal su kaynağının tespiti ve kaynak bölgesinin incelenmesi

Bir su kaynağının varlığı fiziksel olarak tespit edildiği takdirde yapılacak her türlü iş ve süreç yasal olarak “Bölüm 2’de ve Ekler’de belirtilen Türkiye’deki yasal duruma, kanun ve yönetmeliklere ve kurumların taleplerine uygun bir biçimde yürütülecektir. İlk konu, termal su kaynağının ve bölgesinin tespiti ve incelenmesidir.

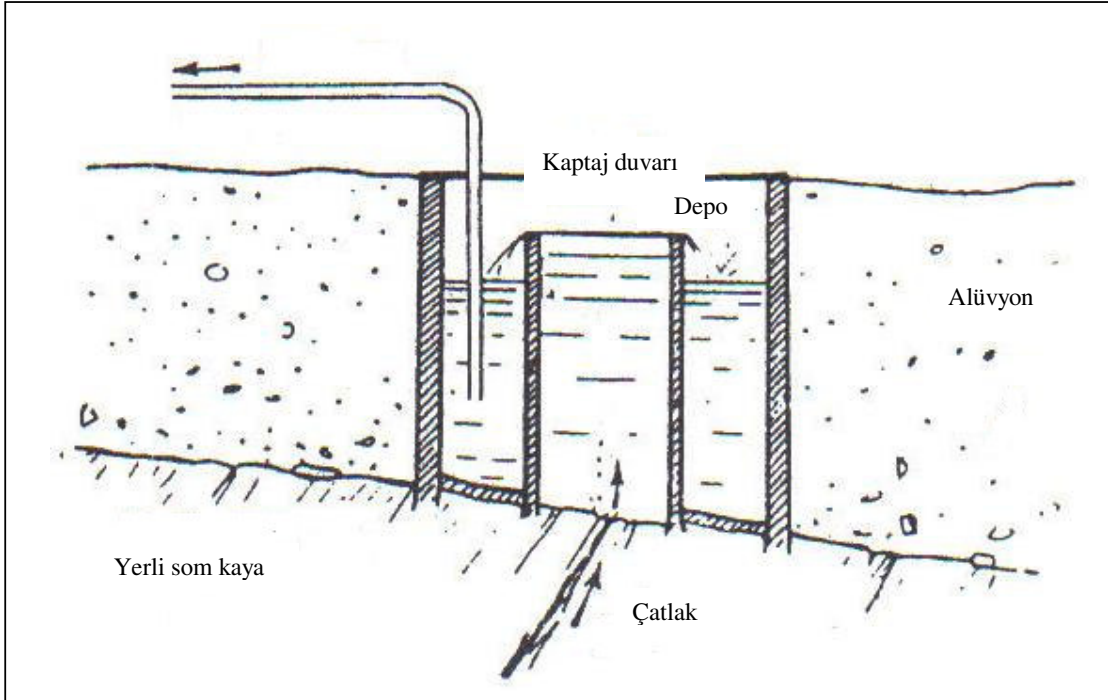
Yerbilim mühendislikleri (jeoloji, jeofizik), kimya – inşaat – makine mühendislikleri ve tıp disiplinlerinin uzman kişilerinin danışmanlığında ve koordinatörlüğünde tespit çalışmaları yapılacaktır. Bu disiplinler grubu, aynı zamanda inşa edilecek olan termal tesisin sınırına kadar suyun getirilmesinden de sorumlu ve yetkili olan bilim dallarıdır. Hidrojeoloji, su kimyası ve kaptaj konularında araştırmalar yapılacaktır:

- Suyun debisinin ölçülmesi suretiyle suyun kalıcı olduğunun ve termal tesislerde kür amacıyla kullanılmaya yeterli olduğunun saptanması gerekir. Bunun için bir alt sınır yoktur, ancak minimum 1-2 lt./sn. olması arzu edilir, 5 – 10 lt./sn. olması daha olumludur.
- Suyun kaptajının bu grup danışmanlığında yapılması gerekir. Kaptaj yapılmasının amaçları; fiziko-kimyasal özelliklerinin korunması yani sıcaklık, kimyasal özellik, gaz vb.’nin değişmemesi, debilerinin korunması ve artırılması, kirlenmesinin önlenmesi ve su boşalım sürekliliğinin sağlanmasıdır. Kaptaj 4 şekilde yapılır:

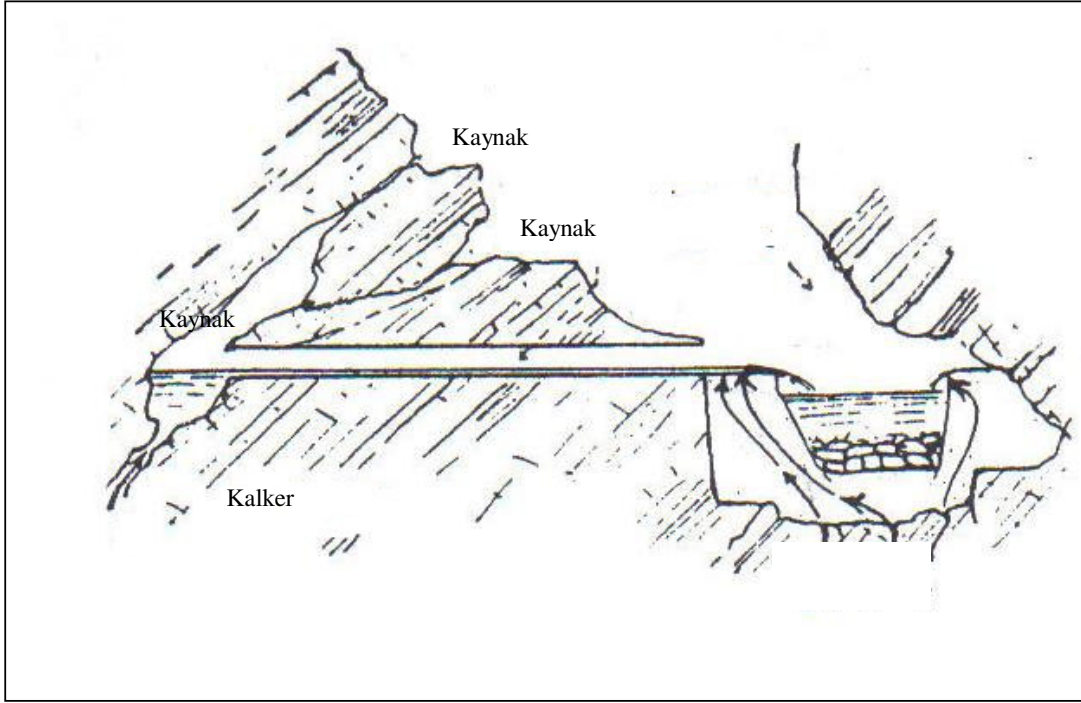
1. Kuyu yolu ile kaptaj (bkz. Şekil 5.3 – 5.4)
2. Galeri yolu ile kaptaj (bkz. Şekil 5.5)
3. Sondaj yolu ile kaptaj (bkz. Şekil 5.6)
4. Karışık kaptaj: Yukarıdaki üç kaptaj şeklinin bir arada kullanılmasıdır.

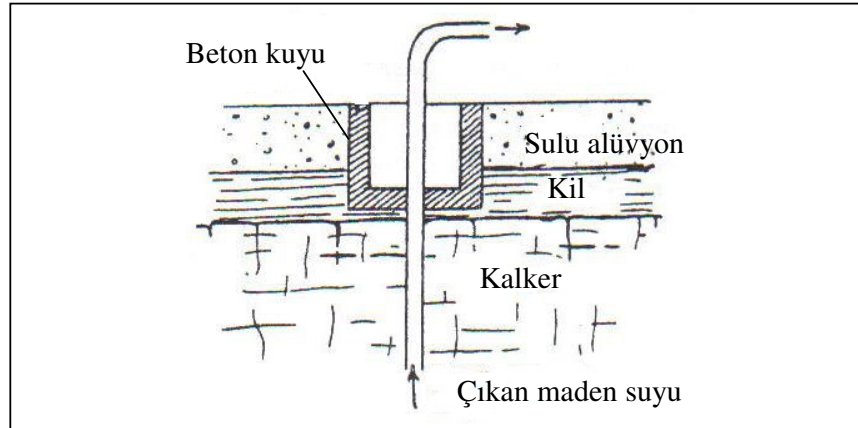
Şekil 5.3 Termal suların kuyu yolu ile kaptajı (1) Yeraltından birden çok sayıda çatlaklardan çıkan termal sular birbiri ardına sıralı oluşturulacak betonarme perdelerle alüvyonlarla karışması önlenerek kuyu yolu ile toplanır, "kapite edilir". (Çekirge, N., 2006)

Şekil 5.4 Termal suların kuyu yolu ile kaptajı (2). Yeraltından bir çatlaktan çıkan termal sular oluşturulan kuyu yolu ve yanlarındaki depolarla ile toplanır, "kapite edilir" ve tesise pompalanır. (Çekirge, N., 2006)

Şekil 5.5 Termal suların galeri yolu ile kaptajı. Yeryüzünden birden çok çatlaktan çıkan termal sular oluşturulan galeri ile “kapite edilir”. (Çekirge, N., 2006)

Şekil 5.6 Termal suların sondaj yolu ile kaptajı. Özellikle debisi az olan kaynakların debisini arttırmak için yeryüzüne doğru dikey döşenen boru hattı ile termal su çoğaltılır. (Çekirge, N., 2006)

- Termal sular ve çamurların bulunduğu bölgenin kaynak koruma alanlarının belirlenmesi gerekmektedir. Kaynak koruma alanları yapılaşmada ve çevre

düzenlemesinde uyulması zorunlu bazı koşulları kapsamaktadır ve kirliliğin önlenmesi amacıyla belirlenir. Şifalı suların belirtilen kirleticilerden ve diğer her türlü olumsuz etkilerden korunması, fiziksel ve kimyasal özelliklerinin bozulmadan kullanılmaları onlara uygun koruma yöntemlerinin seçilmesiyle olur. Koruma alanları saptanırken aşağıdaki özellikler dikkate alınır;

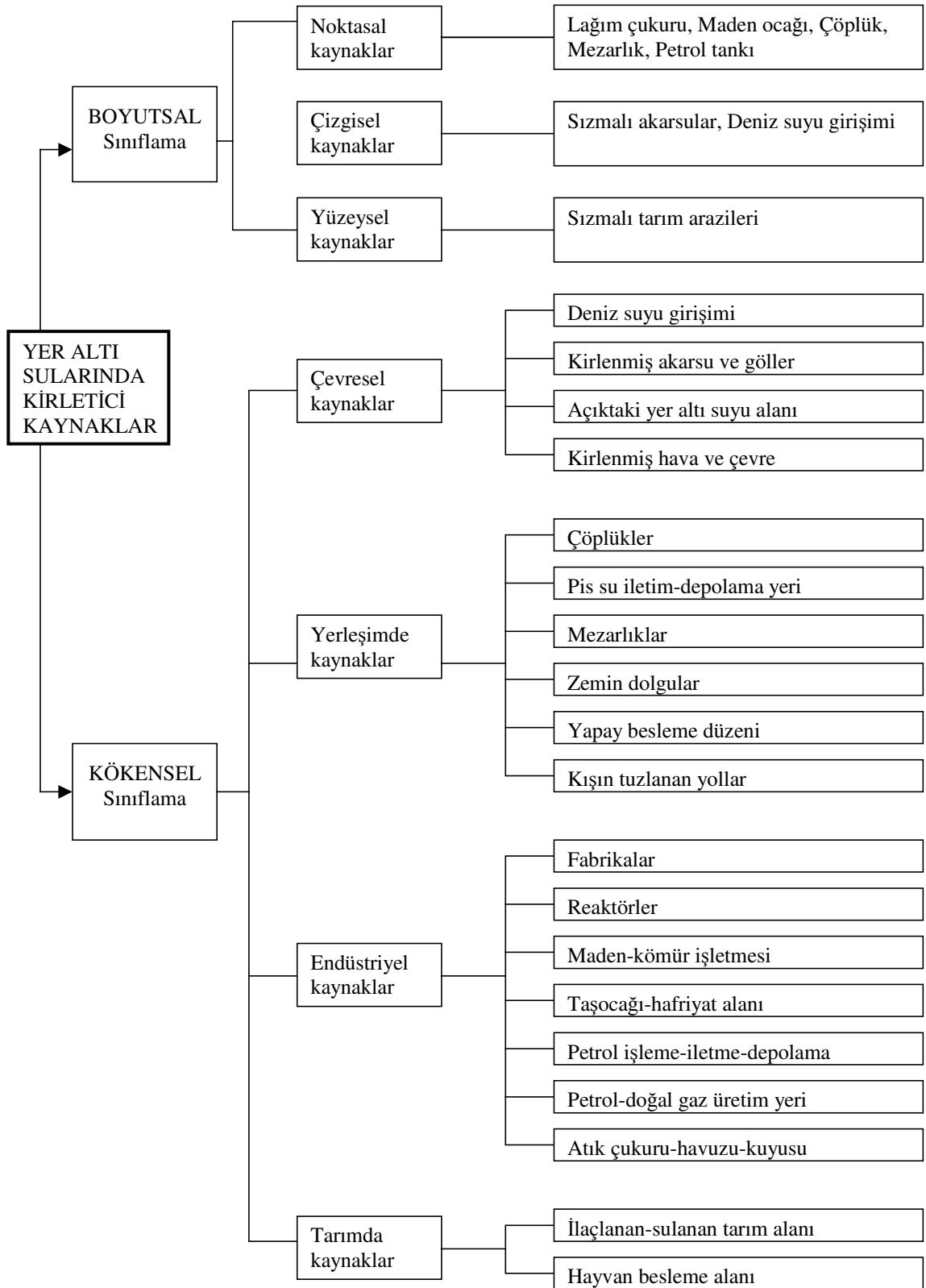
- . Jeolojik yapı ve hidrojeolojik koşullar,
- . Meteoroloji ve iklim koşulları,
- . Zeminin cins ve tipleri, (temizleyerek süzülen, kısmen süzen v.b.)
- . Drenaj sahası sınırı,
- . Kaynak veya kuyu çevresindeki yerleşim birimleri, endüstri tesisleri vb.,
- . Çevrenin topoğrafik yapısı.

“Koruma alanı” kavramı özellikle yer altı sularında kirlenme sorununun güncellik kazanmasına paralel olarak ortaya atılmış ve önemi gün geçtikçe çok daha somut bir şekilde anlaşılmıştır. Koruma alanları, üretim yapılan yer altı suyu noktasının en yakın çevresini ve yer üstü-yer altı drenaj alanını içine alır. Koruma alanları olarak 1. zon, 2. zon ve 3. zon şeklinde adlandırılan bölümler harita üzerinde işaretlenir ve her bir zonda yapılabilecek alt ve üst yapı çalışmalarının sınırları ortaya konulur.

I. Zon: (Birinci bölge, kaynak çıkışından 10-50 m. uzaklığa kadar olan alandır.)Her türlü kirlenme olasılığı kesinlikle önlenmelidir. Bu alanda çöp ve moloz yığını bulunmamalıdır. Bu alanda suyun depolanması ve alınması dışında (kaptaj) hiçbir yapıya izin verilmemelidir. Her ne amaçla olursa olsun kaynak sularına zarar verebilecek kimyasal veya diğer maddeler bu bölgede bulunmamalı ve kullanılmamalıdır. Yağmur ve yüzey sularının birikim yapması engellenmelidir. Sıcak su kaynaklarının kaptajı yapılmalı ve kaynak çıkışı koruma altına alınmalıdır. Kaynak kaptajı yapımında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir; Kaptaj, sıcak suyun her türlü kirlenmesine engel olacak şekilde ve dışarıdan içeriye hiçbir şey sızmayacak veya tam kaynağın çıkış noktasına gelecek şekilde inşa edilmelidir. Her kaynak çıkış noktasında ayrı bir kaptaj yapılması zorunludur. Birbirinden ayrı (10-15 m. uzaklıkta) kaynaklardan çıkan sular her ne surette olursa olsun aynı kaptajda toplanmamalıdır. Kaptajı yapılan kaynaktan dışarı alınacak olan sıcak sular kapalı kanallarla alan dışına taşınarak kullanıma alınmalıdır.

II. Zon: (İkinci bölge, kaynak çıkışından sonra, 50-250 metreler arasındadır.) Kaynaklar civarında mevcut olabilecek kirli ve atık sular izole edilerek birinci bölge içinden geçmeyecek şekilde bölge dışına aktarılmalıdır. Bu alan içerisinde kirlenmeye sebep olabilecek gübre ve çöp biriktirilmesine izin verilmemelidir. Alanda yeni mezarlık kurulmamalı ve benzeri türde kirletici unsurlara izin verilmemelidir. Dinamit kullanılarak gerçekleştirilecek her türlü hafriyat çalışmasına izin verilmemelidir. Sıvı veya katı yakıt depolanmasına izin verilmemelidir. Bu koruma alanlarında, drenajı birinci bölgeye doğru olmamak koşulu ile yol yapımına izin verilebilir.

III. Zon: (Üçüncü bölge sınırları kaynağın bulunduğu bölgenin jeolojik yapısına göre belirlenir. Yer altı suyunun beslediği alanın sınırı, genellikle bu bölgenin sınırlarının belirleyicisidir.) Kirlenmeye neden olabilecek atıklarını, emniyetle koruma alanının dışına sevk edemeyecek hiçbir kuruluşa izin verilmeyecektir. Dıştaki bölgeler için uygulanacak önlemler, içteki koruma bölgeleri için de geçerlidir. Koruma alanlarını saptama yetkisi, ülkemizde 28 Mayıs 1983 tarihli bir yönetmelikle, MTA tarafından yapılmak veya hazırlanmış bir raporu onaylamak şeklinde MTA kurumuna verilmiş ve resmîyet kazandırılmıştır.

Şekil 5.7 Termal suları kirletici kaynaklar ve türleri (Yüzer E., Öztaş T., 1985)

Termal suların kirlenmelerine yol açan en büyük neden, yer üstünde kirlenerek yer altına sızan yüzey sularıdır. Bütün sular yer üstündeki yolculuklarına başlamadan önce temas ettikleri zemindeki kimyasal ve/veya bakteriyolojik kirleticiler ile kirlenmiş olurlar. Kirlenen bu yüzey suları zeminin cins ve durumuna göre yer altına sızarken bir kısım kirleticiler elemanı bırakır, bir kısmı ise bünyesinde kalarak şifalı su ile birleşir, dolayısıyla o da kirlenmiş olur. Kirlenen suyun arıtılması zor olacağından, önceden yapılacak araştırma sonucunda, kirlenmeyi önlemek için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi daha yerinde bir hareket olacaktır. Kirlenmenin derecesi yüzeydeki kirleticilerin sayı ve cinsine, zemindeki birimin geçirimsizliğine, doğal temizleme kabiliyetine, topoğrafik duruma ve yöredeki tektonizmaya bağlıdır. Termal suların ilksel halinin bozulmadan kullanıma sunulmaları, kaynak veya kuyu civarında belirlenecek koruma alanları ve bu alanlarda alınacak koruma önlemleriyle sağlanabilir. Termal sular, çevrelerinde kurulan yerleşme birimleri ve diğer etkenler nedeniyle kirlenme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Gereken önlemler zamanında alınmazsa bu tehlike zamanla daha da artacaktır. Yağmur ve kar suları termal su kaynağı veya kuyusu yakınındaki kirleticilerle temas ederek kimyasal ve/veya bakteriyolojik olarak kirlenirler. Kirlendikten sonra yeraltına sızarak termal suyu da kirlenmiş olurlar. Termal suların kirlenmeleri çevredeki kayacın litolojisiyle yakın ilişkilidir. Geçirimsizliği fazla olan kayacın bulunduğu yörede kirlenme fazla, geçirimsizliği az olan kayacın bulunduğu yörede ise az olacaktır. Yukarıda, Şekil 5.7’de suları kirleticiler etkenler gruplanarak belirtilmiştir.

- Termal su kaynağının bulunduğu bölgede genel jeoloji çalışmaları çerçevesinde, muhtelif ölçekli jeoloji haritaları hazırlanır, yapısal özellikler, geoteknik özellikleri depremsellik, malzeme jeolojisi ortaya çıkartılır.
- Hidrolojik çalışmalar çerçevesinde, yağış miktarları ile akarsuların taşkın su miktarı saptanır; meteorolojik veriler, iklim özellikleri ortaya çıkartılır ve tesislerin konumu belirlenir.
- Hidrolojik çalışmalar çerçevesinde, çevresel sıcak ve soğuk kaynak, akarsu, çeşme, kuyular tespit edilir, sular ve bunları ileten ortamlar belirlenir.
- Termal su kaynağının tespiti ve incelenmesinin tıp uzmanları tarafından ele alınacak bir başka adımı da suyla ilgili yapılacak balneolojik araştırmalardır. Çağdaş balneoterapi uygulamalarının yapıldığı ülkelerde uygulamaların ve tesislerin nitelikleri ve

donanımları hakkında ayrıntılı şekilde tanımlamalar yapılmıştır. Bu bakımdan iyi bir örnek tesis eden Almanya'daki kurallara göre, bir yörenin tedavi edici etkenlere sahip olduğunun bilimsel olarak kanıtlanmış olması ve yöredeki iklimin ve hava – hijyenik özelliklerinin incelenmiş olması gereklidir (*Karagülle, Z. ve Doğan, M., 2002*). Balneolojik araştırmalar sonucunda söz konusu termal suyun tedavi edici ve bağışıklık sistemini kuvvetlendirici tüm özellikleri belirlenir.

(*Çekirge N., 2006 – Eroskay, O., 2006 – Şentürk, N., 1986 - Özer, N. 1985- Karagülle Z., Doğan M.,2002' den yararlanılmıştır.*)

5.3.2 Kaynak bölgesinin sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi ve turizm potansiyelinin incelenmesi

Kaynak bölgesinin bulunduğu kentin ya da bölgenin öncelikle sosyo – ekonomik yapısının incelenmesi gerekir. Bu aşamada yapılacak çalışmalar şöyle sıralanabilir:

- Kentin ekonomik yapısının belirlenmesi: Geçim kaynaklarının neler olduğu, turizmin buradaki payı, kentin ülke genelindeki sosyo – ekonomik gelişmişlik sıralamasında hangi konumda olduğu ortaya çıkartılmalıdır.
- Kentin sosyal yapısının belirlenmesi: Halkın eğitim düzeyi ve kentin genel ve turizm amaçlı eğitim olanakları, halkın turizme ve turizm eğitime yatkınlığı incelenmelidir.
- Kentin ulaşım olanaklarının belirlenmesi: Karayolları, hava ve deniz yolları ile alternatifli ulaşım olanaklarının araştırılması gereklidir.
- Kentin doğal çevresinin incelenmesi: Özellikle tesisin yapılacağı bölge başta olmak üzere doğal çevre özellikleri, bitki örtüsü, açık hava rekreasyon olanakları, doğal güzellikler ve olumsuzluklar belirlenmelidir.
- Kentin yapay ve tarihi çevresinin incelenmesi: Kentte geçmişte yapılmış tarihi nitelikteki yapı, antik şehir kalıntıları vb. turistik cazibe noktaları belirlenmeli, kentin genel ve nitelikli mimari özellikleri, çarpık yapılaşma, olumlu ve olumsuz her türlü yapılaşma özellikleri ve bölgeleri belirlenmelidir.
- Kentin mevcut turizm olanaklarının belirlenmesi: Kentin mevcut turizm tesisi sayısı, varsa termal tesis sayısı, doluluk oranları, genel nitelikleri, milliyetlere göre gelen yabancı turist sayısı ve profili, yerli turist sayısı ve profili incelenmelidir.

Yukarıda sayılan tüm analizler, bölgede oluşturulacak termal turizm alanlarının konumlarının, özelliklerinin ve türlerinin belirlenmesine ışık tutacaktır.

5.3.3 Kaynak bölgesinde termal turizm yapılabilmesi için strateji planı yapılması

Stratejik planlama “herhangi bir konu veya aktivitede hedeflenen başarıya ulaşabilmek ve avantaj elde edebilmek için ve organizasyonel önceliklerin, görev paylaşımlarının, amaçların ortaya çıkartılması için yapılan plan” anlamını taşımaktadır. Bu anlamıyla strateji planı bir termal kaynağın bulunduğu bölgede termal turizmin gelişimi için kullanılacaktır ve bu planın içeriği aşağıdaki olası başlıklardan oluşacaktır:

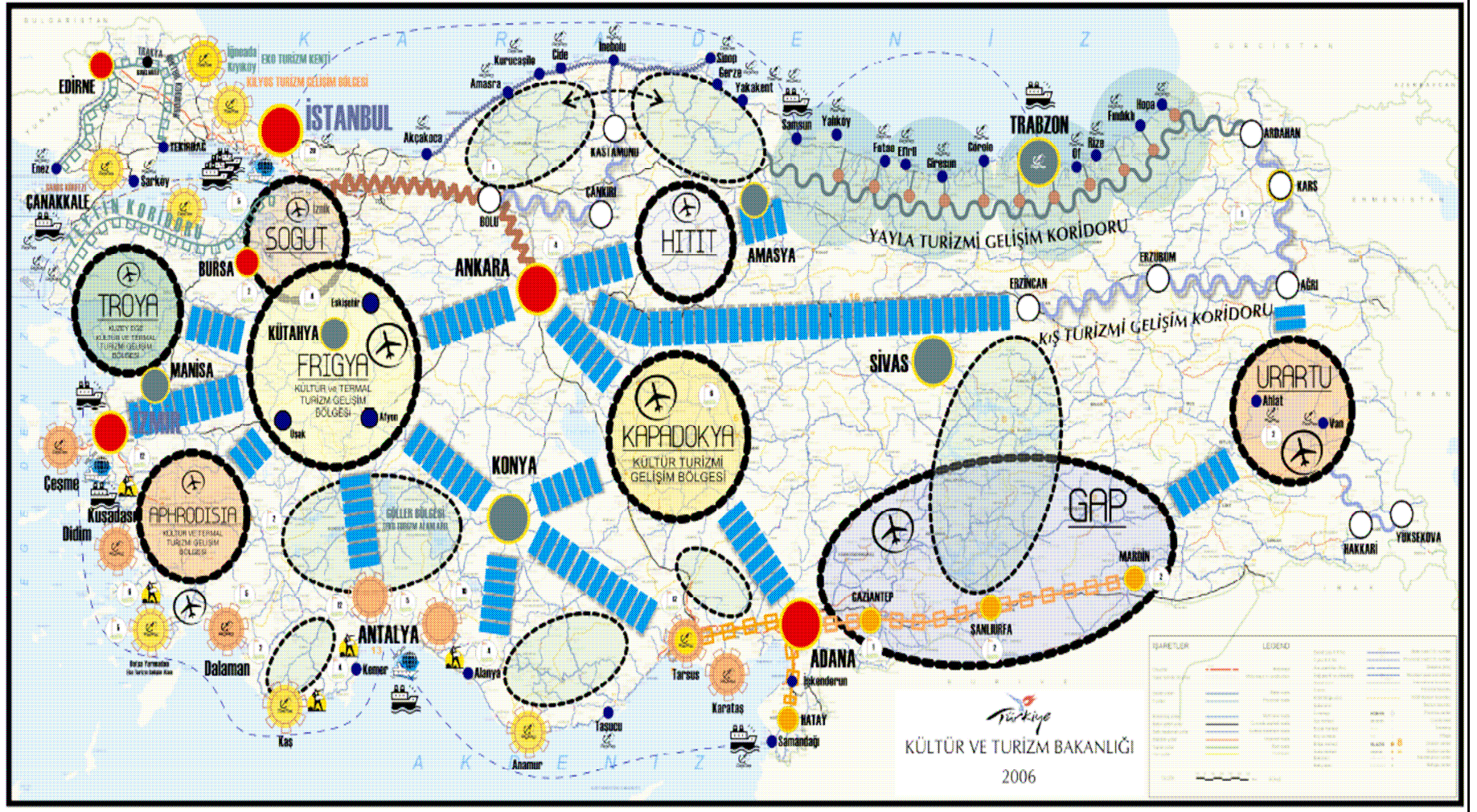
- Planlama ve örgütlenme stratejisi, termal turizm master planı (Termal turizm planlamasını yönlendirecek ve rol alanların görev paylaşımını belirleyecek strateji)
- Yatırım stratejisi (Termal turizm amaçlı yatırımların yönlendirilmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve sektöre bazı teşvikler sunulmasına ilişkin strateji)
- Araştırma ve geliştirme stratejisi (Hizmet standartlarının geliştirilmesi, ulaşım ve alt yapının güçlendirilmesi)
- Tanıtım ve pazarlama stratejisi (Dış ve iç tanıtımda pazar ve müşteri profilindeki gelişmelerin sürekli izlenmesini, tanıtım etkinliklerinde değişen koşullara hızlı uyum sağlanması ve bu konularda bilimsel yöntemlerin, çağdaş bilgi ve iletişim teknolojilerinin en etkin biçimde kullanılmasına yönelik strateji)
- Kalite stratejisi (Turizmin temel taşı olan müşteri memnuniyetine yönelik, sürekli gelişmeyi temel alan strateji)
- Eğitim stratejisi (Termal turizm kaynaklarının tüm toplumca farkına varılmasını, korunmasını ve ülke ekonomisine termal turizmin katkısının yükseltilmesini amaçlayan turizm eğitime ilişkin strateji)
- Yasal durumun geliştirilmesi (Termal turizmi ilgilendiren yasal prosedür, kanun ve yönetmeliklerin sektördeki gelişmelere uygun detaylandırılması, iyileştirilmesi, geliştirilmesine yönelik strateji)

Stratejik plan sayesinde imar planları yönlendirilip kamuoyu ve yetkililerin örgütlenmesi, disiplinler arası doğru çalışma ile sonuca ulaşılması sağlanacaktır. Bu planlama sırasında Avrupa’da tüm imar planlarının (çevre düzenleme planı, nazım ve uygulama imar planları) üst ölçeği olarak hazırlanan, ancak Türkiye’de uygulanmayan “bölge planı” mutlaka gündeme alınmalıdır. Bu plan bölgesel gelişmeye yön verip, bölgesel örgütlenmeyi sağlayacaktır. Bölge planı sırasında imar planlarına yön vermesi açısından söz konusu bölgede

uygulanabilecek değişik termal turizm tesis türleri de belirlenmeli ve mikro planlamacıların yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006 yılında “Türkiye turizm stratejisi kavramsal eylem planı” hazırlamıştır. Bu stratejik planlamada yukarıda bahsedilen “bölge planı” kavramı benzeri bir planlama ele alınmıştır. Türkiye, bazı turizm gelişim bölgelerine ayrılmış ve her biri için stratejik eylem planları yapılmıştır (*Şekil 5.8*).

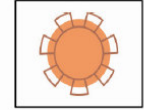
Stratejik planlama sırasında kaynak bölgelerinin arazi mülkiyeti ile ilgili tespitler yapılmış olmalıdır. Termal suların mülkiyeti daima devlet üzerindeyken, suyun yakın çevresinde bulunan araziler özel mülkiyete ait olabilmektedir. Termal turizm tesislerinin inşa edileceği arazilerin özel mülkiyet oluşu ya da hazine arazi oluşunun oluşturacağı farklı problemlerin söz konusu olup olmayacağı tespit edilmiş olmalı ve imar planları bu bilgi ışığında yönlendirilmelidir. Bölge hazine arazisiyse, Sağlık ve Turizm Bakanlıkları kontrolünde uzun süreli özel sektöre kiralama konusu gündeme gelebilecektir. Ancak, özel mülkiyete ait ise koruma planlarına aykırı ve suyun turizme kazandırılmasının dışında bir yapılaşmaya gidilmesinin önü alınmalıdır.

Şekil 5.8a Türkiye turizm stratejisi kavramsal eylem planı (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi, 2006, s:179)

GÖSTERİM (şematiktir)

GELİŞİM ODAKLARI / ALANLARI

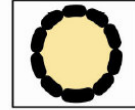
Mevcut Turizm Kenti

Kış Turizmi Gelişim Odağı

Şehir Turizmi Odaklı Yerleşimler

Tematik Gelişim Bölgeleri
(Renklere göre farklılık gösterir.)

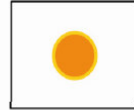
Yayla Turizmi Gelişim Bölgesi

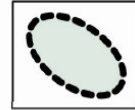
Öneri Turizm Kentleri

Yat Limanı İle Gelişecek Yerleşimler

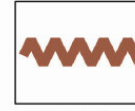

Kültür ve İnanç Turizmi Odaklı Yerleşimler

Eko Turizm Odaklı Gelişim Bölgeleri

BAĞLANTI TİPLERİ / GELİŞİM AKSLARI

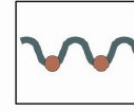
İpek Yolu

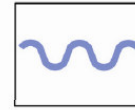
Doğu Akdeniz ve Güneydoğu İnanç ve Gurme Turizmi Aksı

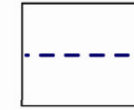
Fonksiyon ve Ulaşım Bağlantısı

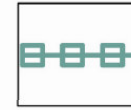
Yayla Turizmi Gelişim Aksı

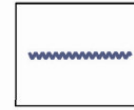
Kış Turizmi Aksı

Deniz Ulaşım Bağlantısı

Güney Marmara Zeytin ve Trakya Kültür Aksı

Batı Karadeniz Aksı

DİĞER GÖSTERİMLER

Havaalanı

Yat Limanı

Kurvaziyer Limanı

Golf Alanları / Golf Saha Sayısı

Mega Yat Limanı

İnceleme ve Analiz Çalışması İle Turizm Potansiyeli Açısından Yeniden İrdelenecek Alanlar

Şekil 5.8b Türkiye turizm stratejisi kavramsal eylem planı – lejand (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi, 2006, s:179)

Turizm Bakanlığı çizelgede de görüldüğü gibi ülkeyi aşağıdaki turizm gelişim bölgelerine ayırmıştır:

- Frigya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi
- Troya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi
- Aphrodisia Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi
- Söğüt Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi
- Kapadokya Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi
- Göller Bölgesi Turizm Gelişim Bölgesi
- Hitit Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi
- Urartu Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi
- GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi

Bu gruplamada termal turizmin gündeme alındığı görülmektedir. Bölgesel planlamadan sonra imar planlarının yapılmasından önce buradaki bölgelere ilişkin turizm “master” planları yapılmalıdır. Burada yeni bir termal turizm gelişim bölgesi olan bölge “Troya” adıyla bahsedilen Balıkesir ve Çanakkale bölgesidir.*

Bir termal su kaynağının varlığının tespit edildiği ilde bu zenginliği termal turizm amaçlı değerlendirmek üzere geliştirilecek strateji planında değerlendirilecek öneriler şunlardır:

- Sıcak su kaynaklarının yerinde ve/veya taşınarak daha iyi değerlendirilebilmesi için imar planında da düzenlemeler yapılarak, yüksek nitelikli termal tesis projelerinin gerçekleştirilmesi koşulları zorlanmalıdır. Girişimci, yatırımcı ve mülk sahiplerinin bu konuda bilgilendirilmesi, teşvik edilmesi sağlanmalıdır.
- Kaynağın bulunduğu kent yüzeyine yayılmış olarak bulunan termal suların önem ve öncelik sırası da dikkate alınarak yeniden fiziksel, kimyasal analiz ve tıbbi değerlendirmelerinin yapılması, böylece (yer altı hareketleri nedeniyle değişmiş olabilecek) envantere ilişkin bilgilerin yenilenmesi sağlanmalıdır. Bölgede yeni termal kaynaklar bulunması, var olanların debi ve kalitelerinin iyileştirilmesi için arama, inceleme ve araştırma çalışmaları yapılmalıdır. İlin turistik nitelikli yöreleriyle ilgili imar planlama, imar uygulama, projelendirme, yatırım teşvik belgesi, işletme belgesi ve tanıtım gibi konularda girişimci, yatırımcı ve işletmecilere yol gösterilmelidir.

* Bu tezde, termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin geliştirilecek model önerisinin uygulanması için seçilecek il olan Çanakkale’yi içine alan “Troya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi”nin bakanlıkça belirlenen strateji planı EK 6’da verilmiştir.

- Turizm işletmeci ve girişimcilerinin yasal mevzuat, kredi imkanları ve değerlendirilebilecek termal turizm potansiyeli konularında bilgilenmeleri sağlanmalıdır. Girişimci ve yatırımcı olmaya aday kişi ve firmalara adı geçen konularda eğitim alma olanakları yaratılmalıdır. Finans kredisi, ithalat kolaylığı, KDV iadesi gibi özel sektör teşvikleri arttırılmalı, termal turizm öncelikli teşvikler içerisinde ele alınmalıdır.
- Termal turizm çalışmasının ekonomik sınırlaması, fizibilite etütleri, uzun ve kısa dönemli yatırım planlaması ile ortaya konulmalıdır.
- Termal turizme ilişkin seminerler düzenlenmeli ve bu seminerlerin bilim, tıp ve iş dünyasının katılımı ile önce ulusal, daha sonra uluslararası boyutlara ulaşması sağlanmalıdır.
- Termal turizmle ilgili yasal durum gözden geçirilerek yeni konseptlere uyarlanmalı ve yasal durumun açık bir şekilde uzmanlar ve uygulayıcılar tarafından tanınması ve bilinmesi sağlanmalıdır.
- Kent üniversitesinin de desteği ve katkılarıyla sağlık turizmi ve termal sıcak sularla tedavi konusunda ulusal ve uluslararası atölye (workshop) çalışmaları yapılmalıdır.
- Termal turizm bölgesinin gelişimi için ekonomik sınırlamalar belirlenmeli; fizibilite etüdü ve uzun – kısa dönemli yatırım planlaması detaylı bir biçimde yapılmalıdır. Buna göre yatırımcı yönlendirmeleri yapılmalıdır.
- Yerel idarelerce yürütülecek şehir ısıtması, seracılık v.b entegre uygulamalarda termal turizm potansiyeli de hesaba katılmalı, birbirlerinin yararını ortadan kaldıran tek taraflı uygulamalara gidilmemelidir. Turizm merkezlerinde yer alan jeotermal merkezi ısıtma sistemlerinde ısısı alınarak sistemden çıkan mineralli sıcak suların termalizmde değerlendirmesinin sağlanması, jeotermal enerji ile kaplıcanın insan sağlığına katkısının kesin çizgilerle belirlenmesi gerekmektedir.
- Termal turizm tesislerinin müşteri profilinin eskisi gibi sadece yaşlı ve sağlık sorunları olan insanlardan oluşmadığı bilinciyle bu özellikte dış pazarlama olanakları araştırılmalıdır. Yabancı ülkelerdeki sağlık ve sosyal yardım kuruluşlarıyla kurulacak ilişkiler bu açıdan önemlidir.
- Özel sektörü teşvik amacıyla kamu arazisi ve termal su tahsisleri yapılmalıdır. Termal alanlar genelde belediye veya özel idare mülkiyetinde olduğundan bu çeşit arazilerin Kültür ve Turizm Bakanlığına yetki verilerek yatırımcılara tahsisi sağlanmalıdır. Kamulaştırma gibi olanaklar içinde gerektiğinde kaynak yaratılmalıdır.

- Yerel yönetimlerce başlatılacak termal projeler için mutlaka uzman kurum ve kişilere fizibilite etütleri yaptırılmalı, aşırı maliyetli projelerden kaçınılmalıdır.
- Termal turizm tesis projelerinde uzmanlaşmış mimarların yetişmesi için gerekli olanaklar hazırlanmalı ve yönlendirmeler yapılmalıdır.
- Bu konudaki yatırımlar normal suyla hidroterapi, spa ve wellness faaliyetleri yapan otellere değil, termal su potansiyelini değerlendirmeye yönelik olmalı, spa ve wellness faaliyetlerinin de termal otellerin bünyesinde yapılacağı tipte tesisler için gerekli yönlendirme ve düzenlemeler yapılmalıdır.

(Yukarıda belirtilen strateji planının bazı maddelerinde “T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006, Türkiye Turizm Stratejisi” kaynağından yararlanılmıştır.)

5.3.4 İmar planlarının yapılması

Bir termal su kaynağının tespitinin ardından, kaynak bölgesinin jeolojik, hidrojeolojik ve tıbbi açılardan incelenmesi, daha sonra bölge yapısının sosyal amaçlı ve turizm - mimarlık açısından incelenmesi ve strateji planı yapılması çalışmaları tamamlandığında, tüm bu çalışmaların ışığında ve yönlendirmesinde termal turizm bölgesinin imar planları yapılacaktır.

İmar planı başlığının altında bir üst ölçekte planlarla birlikte çeşitli tanımlamaları yapmak gereklidir:

- **Nazım İmar Planı;** Varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak hali hazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plandır (T.C. İmar Kanunu, 2006). Nazım İmar Planlarının onay mercii Kültür ve Turizm Bakanlığıdır. Doğal olarak, gerek hazırlama ve gerek onay aşamalarında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve yerel yönetimlerinin görüş ve önerileri planlamaya yansımaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006).
- **Uygulama İmar Planı;** Tasdikli halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı

adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır (*T.C. İmar Kanunu, 2006*). Turizm amaçlı uygulama imar planları Belediye Meclis Kararı veya İl İdare Kurul Kararına dayalı olarak yerel yönetimlerin görüşünün değerlendirilmesi ile birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanmaktadır. Uygulama imar planları Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılmakta veya yaptırılmakla birlikte yerel yönetim ve özel sektör tarafından da hazırlanabilmektedir (*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006*).

- **Çevre Düzeni Planı;** Dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine olanak veren, rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere kalkınma planları ve varsa bölge planları temel alınarak yapılan ve tarım, turizm, konut, sanayi ulaşım vb. arazi kullanım kararlarını, politika ve stratejilerini belirleyen 1 / 25.000, 1 / 50.000, veya 1/ 100.000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve plan açıklama raporuyla bütün olan üst ölçekli fiziki plandır. (*Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Planlama ve Stratejik Çevresel Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, 2006*) Bu planlar Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanmaktadır.
- **Bölge Planı;** Bölgesel gelişmeye yön veren ve bölgesel örgütlenmeyi sağlayan, çevre düzeni planının bir üst ölçeği olan planlardır. Bu plan strateji planından önce gündeme alınacaktır.

Planlamaların yapılması sonucunda; sınırları belirtilen alanda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere kentsel ve kırsal gelişmeler ile sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörel gelişmelerin değerlendirilerek koruma – kullanma dengesini sağlayacak doğru yer seçim kararları verilebilecek, stratejik kararların ve arazi kullanım kararlarının üretilmesi ile de çevre sorunları oluşmadan önce önlenebilecektir. Tüm planlama çalışmaları, bir bölgenin termal turizm bölgesi olarak planlanması kararı alındığı bir durumda, bu doğrultuda yönlendirilecek ve yapılacaktır. Ayrıca bu planların bulunduğu alanlarda ekolojik, ekonomik, kültürel sosyal ve fiziki değerlerin bir bütünlük içinde aynı özelliklere sahip mekanlarda birbirine entegre edilmesi amaçlanmaktadır. Plan çalışmaları, planlama sınırı içerisinde gerekli olan sosyal, ekonomik, çevresel ve fiziki verilerin toplanarak yorumlanması ve plana esas olacak sonuçların arazi kullanım kararları ve plan hükümlerinin oluşturulmasını sağlayacaktır. Planlama çalışmaları için gerekli olan veriler, coğrafi bilgi sistemlerinden

faydalanılarak toplanacak, ülke genelinde veri tabanı oluşturulacaktır. Bu çalışmaların hepsine strateji planı ışık tutacaktır.

Termal turizm merkezlerine özgü 1/5000 veya 1/1000 ölçekli imar planlarının hazırlanabilmesi için aşağıda belirtilen ilke ve temel verilerin önceden sağlanması gerekir.

İmar planlarından önce yapılan çalışmaları hatırlatmak gerekirse şöyle özetlenebilir:

- Planlama konusu kaplıca suyunun tam analizlerinin yapılması, fizik kimyasal özelliklerinin belirlenmesi, bu özelliklere bağlı olarak kaplıca suyunun olumlu ve olumsuz etki yaptığı hastalıkların tespiti.
- Kaplıca suyunun kesin akım değerlerinin ölçülmesi ve öngörülecek tedavi birimleri için yeterli suyun bulunduğu bilmesi.
- Kaplıca ve yakın çevresinde hava kirlenmesinin bulunmadığı, iklim koşullarının elverişli ve kür mevsiminin yeterli olduğunun, kirlenme bulunmadığının” tespit olunması.
- Kaplıca kaynağı ve yakın çevresinin hidrojeolojik etütlerinin yapılmış, kaynak koruma ve emniyet alanlarının belirlenmiş olması.
- Planlama kapsamına giren alanların öngörülen ölçekte haritasının bulunması gerekir.

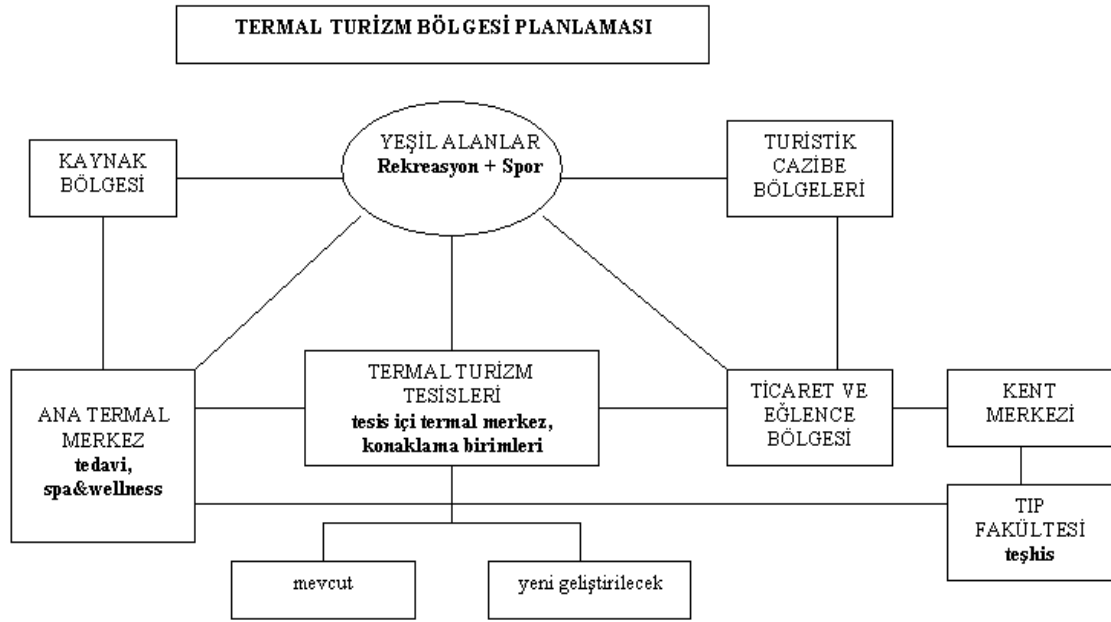
Genel olarak kaplıca kaynaklarının çıkış yaptığı yerler ve yakın çevreleri kaynak emniyet alanı içine girdiğinden bu alanlar üzerine yapılaşma kararı getirilemez. Bu nedenle kaplıca suyunun taşınması kaçınılmaz olur. Kaplıca suyunun, kaynak emniyet alanı dışında ve kaynağa en yakın yerde kullanımı esastır. Günümüz teknolojisinde, termal suları 1-2 °C’lik bir ısı kaybıyla kilometrelerce taşımak olanaklı olsa da tarihi çevre, sit alanı vb. özel durumlar dışında suyu bulunduğu bölgede değerlendirmek en doğru davranış olacaktır.

Termal turizm bölgelerinin planlaması sırasında bazı bölgeler oluşturulacaktır:

1. **Kaynak Bölgesi:** Termal su, çamur ve gazların yer aldığı bölgedir. Koruma sınırları kurallarına göre korunacak bölgedir.
2. **Ana Termal Merkez:** Spa ve wellness servisleri, termal tedavi birimi hizmetlerinin yer alacağı konaklama ünitesi bulunmayan termal merkezdir. (Bu merkez, makro planlama aşamalarının sonuçlarına göre tamamen konaklama ünitelerinin dışında tek bir binada “ana termal merkez” şeklinde bulunabileceği gibi, otellerin içinde ya da sadece otellerin bünyesinde de bulunabilir.)

3. **Konaklama Bölgesi:** Konaklama amaçlı otel, motel gibi binaların ve termal turizm tesislerinin yer aldığı bölgedir.
4. **Yeşil Alanlar:** Dinlenme ve spor bölgeleri, kür parkı gibi açık rekreatif alanların ve doğal yeşil alanların (orman, vb.) bulunduğu bölgedir.
5. **Ticaret ve Eğlence Bölgesi:** Alışveriş ve eğlence olanağı yaratan ticaret amaçlı binaların yer aldığı bölgedir.
6. **Turistik Cazibe Bölgeleri:** Yakın çevredeki nitelikli doğal ve tarihi nirengi noktalarının yer aldığı bölgelerdir.

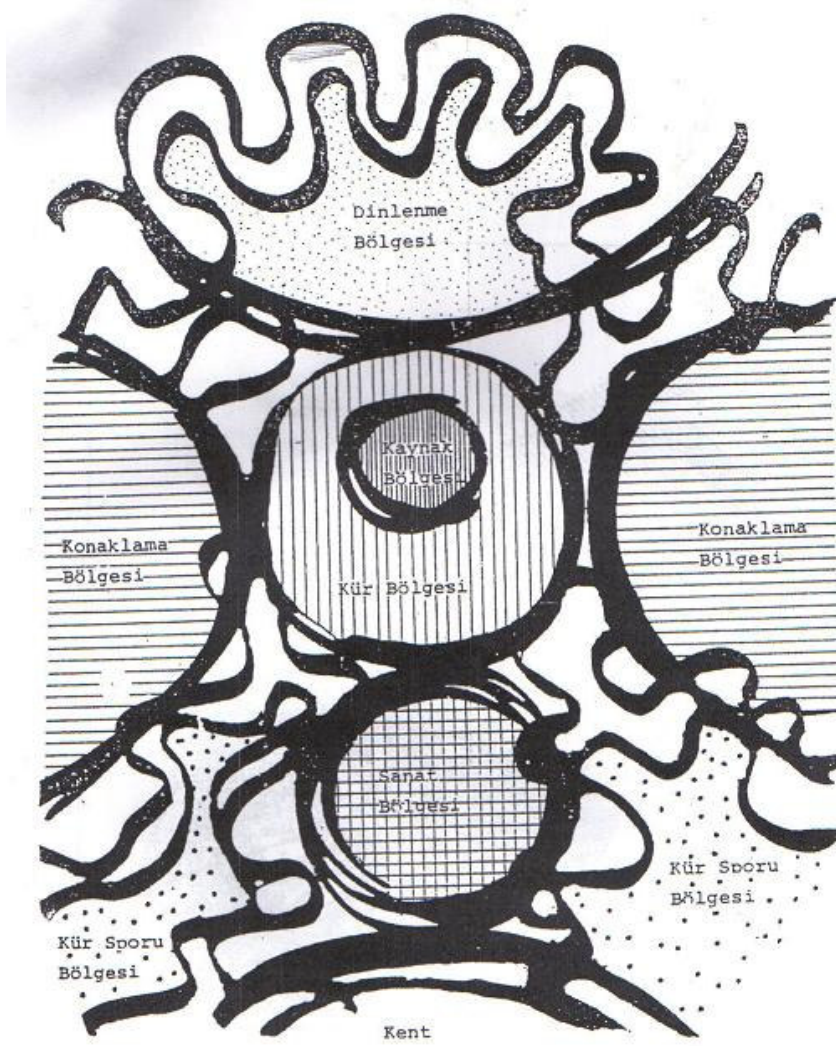
Termal turizm bölgelerinin imar planlaması yapılırken yukarıda tanımlanan bölgeler için aşağıda Şekil 5.9'daki ilişkiler ağı göz önüne alınmalıdır:

Şekil 5.9 Termal turizm bölgesi imar planlaması işlev şeması

Yukarıdaki duruma göre bazı bölgelerde; örneğin “termal resort oteller” gibi tek konaklama birimi ve bir termal merkezden oluşacak tesis türlerinde “termal tedavi birimi”nin işlevi zayıflatılacak, “spa&wellness” servislerine ağırlık verilecektir. Bu tip tesislerin şehir merkezlerinin dışında yapılaşmanın olmadığı doğa içerisinde konumlanmaları ve dolayısıyla hastanelere uzak oluşu bunun en önemli sebebidir. Bu konumda tedavi ağırlıklı bir tesis ancak tam teşekküllü bir “Kaplıca Kliniği ve Termal Otel” şeklinde düşünülebilir.

Şekil 5.9’da belirtilen ilişkiler ağıının bir benzeri bölgelerin birbirinden ayrımını da gösterecek şekilde bir kaynaktan şöyle öngörülmüştür: (Şekil 5.10)

Şekil 5.10 Termal turizm yerleşmelerinde yer alan bölgeler (Çekirge, N., 2006). Çizelgede kaynak bölgesi sistemin çekirdeği pozisyonundadır ve kür bölgesi çevrelenmiştir. Diğer rekreatif, kültürel alanlar ve kent etrafına sarılmıştır.

Yukarıdaki ilişkiler ağlarında adı geçen birimlerden termal merkez ve konaklama birimleri termal turizm tesislerini oluştururlar. Bu tesislerinin makro planlama sırasında kapasitelerinin belirlenmesi gereklidir.

Termal turizm bölgesi olarak seçilmiş ve bu yönde gelişimi arzulanan bir bölgede önerilecek tesislerin kapasitesini ortaya çıkartmak için “kaynak tespiti ve araştırılması” aşamasında ortaya çıkartılan termal suyun debisinden hareket edilir.

Termal tesislerde günlük kullanım kişi başı 200 lt. / gün olarak kabul edilir (*Eroskay, O., 2006*). Buradan hareketle bir formül oluşturulmak istenirse, 1 gün = 24 saat = 86.400 sn gerçeğinden hareketle, lt./sn. cinsinden hesap edilen debiden kişi sayısına ve dolayısıyla yatak kapasitesine geçmek olanaklıdır. (*Çizelge 5.6*)

Çizelge 5.6 Termal turizm bölgelerinde tesis yatak kapasitesini bulma formülü
(*Eroskay, O., 2006 notlarından geliştirilmiştir.*)

$\frac{\text{Debi (lt / sn)} \times 86.400}{200} = \text{kişi sayısı} \times \text{konaklama yüzdesi} = \text{YATAK KAPASİTESİ}$
--

Örneğin akım debisi 25 lt./sn. olarak tespit edilmiş bir termal suyun $25 \times 86.400 / 200 = 10.800$ kişilik günlük kullanım kapasitesi vardır. Yapılacak mevcut turizm değerleri vb. sosyo – ekonomik ve turizm amaçlı araştırmalar sonucunda belirlenmiş olan konaklama ihtiyacıyla birlikte tesise gelebilecek kişilerin yüzdesi de örneğin %80’se $10.800 \times 0,80 = 8.640$ yataklık maksimum kapasite önerilebilir anlamına gelir (*Bu hesap sistemi mimar ve planlamacılara bir genel fikir vermek amacıyla belirtilmiştir. Bilindiği üzere, bu konudaki yetkili bilim dalları jeolojik ve hidrojeolojik çalışmaları yapan gruptur*). Bu değerle birlikte diğer turizm verileri entegre edilerek tesis türleri ve büyüklükleri saptanacaktır.

Termal turizm bölgelerinin planlanmasında termal turizm birimleri ve kent arasındaki fonksiyonel ilişkilerin doğru kurulması dışında bir önemli konu daha vardır. Kaplıca planlamasına konu olan yerler genellikle aktif kırık fay hatları, dolayısıyla deprem kuşakları üzerinde bulunurlar. Bu nedenle yapı alanlarının kırık fay hatları üzerinde yer almaması ve deprem katsayılarının titizlikle belirlenmesi, mikro bölgeleme yapılarak imar planlarının buna göre şekillendirilmesi gerekir.

İmar planlarının yapılması sırasında gözetilecek diğer bazı konular şöyle özetlenebilir:

- Günümüzde termal turizm tesisleri arz – talep kuralına bağlı olarak genellikle tüketim gücü yüksek müşterilerin istekleri doğrultusunda bir gelişme çizgisi göstermeye başlamıştır. Bu durum, tüketim gücü sınırlı olan ve fazla değişmeyen halk kesimlerinin zamanla bu sulardan yararlanmasını önler. Oysa kaplıca suları da, tıpkı

madenler gibi devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan bir doğal servettir. Bu suların kamu yararına kullanılması ve her seviyede tüketim gücüne sahip halkın bu sulardan yeterince yararlanması gerekir. (Ülker, İ., 1988)

Bu yüzden yöre ve bölge ölçeğinde önem taşıyan termal turizm bölgelerinin planlamaları yapılırken, sosyal kurumların üyesi olan ve orta gelir seviyesindeki halk grubunun ilgili fakültelerin denetiminde sevk ve tavsiye ile etkin bir şekilde yararlanabileceği tesis tipleri de öngörülmelidir.

- Yatırım kaynaklarının sınırlı oluşu ve uygulamadaki genel tıkanıklıklar göz önüne alınarak, kesin bir zamanla yapmak yerine, plan kararlarının aşamalı olarak uygulamaya koyulacağı ve yatırım önceliklerini belirlemeyi amaçlayan yaklaşımlar esas alınmalıdır. (Ülker, İ., 1988)
- Türkiye'nin hızlı gelişen ve çok çabuk değişen toplum yapısı göz önüne alınarak, kaplıca planlamasında kaynak ve yakın çevresinin mekansal olarak nasıl kullanılacağı, muhtemel büyüklükler ve yayılım alanları, kaplıca suyunun tam kapasite ile kullanılabileceği bir yaklaşım içinde ele alınmalıdır. (Ülker, İ., 1988)
- Kaplıca genel yerleşme planı hazırlanırken ulaşımdan kaynaklanacak gürültü ve benzeri çevre sorunlarını önleyici kararlar getirilmelidir. Kaplıca çevresinin doğal görünümü ile yakın çevresindeki doğal değerler mutlak bir koruma kararına bağlanmalıdır.
- Termal tesisler bir kompleks şeklinde otel ve kür merkezleri etrafında yeşil alanlar, koşu ve gezi parkurları, (aquapark gibi rekreatif su tesisleri) eğlence mekanları oluşturulmalı, doğal kalite de yükseltilmelidir. Günümüzde özellikle kamu kuruluşları eli ile (tarafından) yapılan ve genelde kaplıca olarak adlandırılan tesisler daha ziyade yerel halk ihtiyacına yönelik olarak yıkanmaya mahsus düzenlenmekte, doğal kalite düşük olmakta, sağlıkla ilgili doktor eşliğinde ve kontrolünde uygulamalar bulunmamakta, yıkanma amaçlı havuzlar turistik ve rekreatif kullanıma uymadığından özellikle dış turizme hitap etmemektedir. Çağdaş termal tesisler; konaklama, kür ve rekreatif (oyun, eğlence ve dinlenme) etkinliklerin ortak kullanımı olmak durumundadır. (T.C. Turizm Bakanlığı, 2006)

- İmar planlarında otel + kür merkezi + kür parkı entegrasyonu iyi kurulmalı yatırım alanları termal su potansiyeline göre belirlenmeli, termal suya ilişkin tespitler yapılmadan imar planları yapılmamalıdır. Termal alanlar imar planları mümkün mertebe geniş tutularak çarpık yapılaşma tehdidi asgari düzeye indirilmeli, yapılacak planlarda termal suyun taşınabilme özelliği de dikkate alınmalı, kaynak üzerinde tesis yapma zorunluluğu asgariye indirilmelidir. (T.C. Turizm Bakanlığı, 2006)
- Termal alanlar içerisinde ve civarında oluşan “İkinci Konut” türü talepler iyi etüt edilmelidir. Termal su bir yeraltı kaynağı olduğundan özel mülkiyete konu edilmemelidir. Ayrıca içinde çeşitli gaz ve mineraller barındıran, bazen aşırı sıcak olabilen termal suların konutlarda kullanımı hane halkları üzerinde tehlikeli de olabilmektedir. Bu nedenle termal suyun konutlarda, konut devre mülklerinde ve konut kooperatiflerinde ferdi olarak kullanımı yerine termal suyun ortak (kür merkezi v.b.) mekanlarda kullanımı özendirilmelidir. Termal turizm merkezlerinde termal turizm amacına uygun olmayan (Sağlık Bakanlığından alınmış Kaplıca Ruhsatı ve Kültür ve Turizm Bakanlığından alınan Turizm Yatırım ve İşletme Belgesi olmayan, imar planında termal turizm tesis alanı veya kür merkezi v.b şekilde termal suyun ortak kullanımının söz konusu olduğu tesis alanları olarak ayrılmamış) tesislere termal su kullanım izni verilmemelidir. (T.C. Turizm Bakanlığı, 2006)

Termal turizm merkezlerinin makro planlamasıyla ilgili yurtiçi ve yurtdışından bazı somut örnekler Ek 3 ve Ek 4’te incelenebilir.

5.4 Termal Turizm Tesislerinin Türlerinin Belirlenmesi ve Mikro Ölçekte Planlama İlkeleri

Bölüm 3’te incelenen çeşitli kaynaklara göre, termal turizm tesis türlerinden günlük spa ve klüp spa, wellness merkezi şeklindeki tesisler şehir içinde konumlanan, konaklama birimlerini içermeyen ve genellikle normal suyla terapiler sunan tesisler olarak gelişmektedirler. Dolayısıyla bu grubu turizm tesisi kategorisinde değerlendirmeyip dışarıda tutarak ve termal su olmadan normal suyla yapılan kür olanaklarını “spa merkezi” adıyla sunan otel gruplarını da ayırarak, termal turizm tesis türlerinin Türkiye’ye özgü genellemesi yapılırsa Türkiye’de geliştirilecek olan modele yardımcı olabilecektir. Makro planlamadan gelen verilerle entegre edilerek, bölgenin termal suyunun debisiyle ve turizm verileriyle belirlenen maksimum yatak kapasitesi sınırlarında kalmak kaydıyla aşağıdaki termal tesis türleri oluşabilecektir:

- **Modern Kaplıca Tesisi:** Geleneksel kullanımın sürdüğü yerel tesislerin rehabilitasyonu ve gerekli hallerde az miktarda konaklama birimlerinin eklenmesiyle oluşturulacaktır. Doktor kontrolünde basit kaplıca uygulamalarının yapılacağı tesisler olacaktır.
- **Termal Şehir Oteli:** Yakın çevredeki doğal çevreye sahip bölgelerdeki sulardan farklı bir özelliğe sahip, değişik rahatsızlıklara cevap verdiği balneolojik raporlarıyla tıbben ispatlanmış termomineral bir suyun şehir merkezlerinde bulunması halinde oluşturulacak, açık hava ve rekreasyon olanaklarının pek fazla bulunmadığı, ancak termal suyun klimatizmden (hava ve iklim kürleri) bağımsız olarak kür amaçlı kullanıldığı, şehirdeki hastanelerin ilgili birimleriyle entegre olarak çalışan ve nitelikler yönetmeliğine uygun konaklama standartlarına sahip otellerdir. Yıldız sistemine göre derecelendirilen, “klüp spa” ya da “sağlık spa” şeklinde termal su uygulamalarıyla birlikte vücut bakım ve wellness faaliyetlerini de içeren ve üyelik sistemiyle bulunduğu şehirdeki yerel halka günlük hizmet vereceği gibi, başka şehirlerden suyun özelliği itibarıyla gelebilecek müşterilere de hizmet veren termal oteller olacaktır.
- **Kaplıca Kliniği ve Termal Otel:** Tedavi konseptinin ve wellness eylemlerinden çok hasta tedavisinin ağırlıkta olduğu ve detaylı konaklama olanağının da mevcut olduğu, bulunduğu ilin ya da çevre illerdeki tıp fakültesinin ilgili bölümüyle entegre çalışan termal turizm tesisleridir. Bulunduğu bölgeye günlük hizmet verdiği gibi, yurtiçi ve yurtdışından gelecek müşterilere sağlık turizmi anlamında hizmet verecek otellerdir.
- **Talassoterapi Oteli veya Tatil Köyü:** Termal suyun yanında (veya yalnızca) deniz suyunu da kür olarak kullanan resort oteller ve tatil köyleridir. Özellikle yaz sezonu dışında doluluk oranı oldukça düşen sayfiye otellerin sektöre kazandırılması açısından faydalıdır. (Termal suyla yapılan kaplıca uygulamalarını farklı ve benzer amaçlarla deniz suyuyla da yapmak olanaklıdır.)
- **Termal Resort Otel veya Tatil Köyü:** Çeşitli özelliklere sahip termal suyun bulunduğu, şehir merkezinden uzak kırsal bir bölgede, “inziva köşesi” olarak tanımlanabilecek bir konumda, çekici bir doğal çevre ve iklim özelliklerine sahip ve/veya kültür turizmine cevap verecek tarihi çevreye sahip bir noktada oluşturulacak termal otel veya tatil köyleridir. Şehir merkezinden uzakta olacağı için uygulama sorumluları sürekli tıbbi ekibi ve acil müdahale teçhizatları bulunacaktır.

Bu tanımlama önerisi ve genellemesinden önce Bölüm 3'te çeşitli kaynaklardan alınarak yapılan tanımlamalarda, turizm tesis tipi belirtmeye yönelik olmaktan çok “spa” konseptinin uygulama türü ve müşteri tiplerine göre bir gruplama yapılmıştır. “Spa retreat, resort spa, destinasyon spa, otel spa” gibi türler hemen yukarıdaki tanımlama önerisinde resort otel, şehir oteli ve tatil köyleri başlıkları altında düşünülmüştür. Sadece bir kaynaktan bahsedilen, ancak ülkemiz için oldukça önem taşıyan “deniz suyu spa”, uygulamanın bilimsel ve yaygın adıyla tallassoterapi tesisleri ve tatil köyleri olarak belirtilmiştir.

Makro planlama çalışmalarında belirlenen ve hedeflenen kapasiteye göre tesis türünün seçilmesinin ardından bu türün özelliklerinde tesis tasarım programı oluşturulacak ve leke etüdüyle başlayıp nihai projeye kadar, yukarıda sayılan mikro planlama kriterlerine uyan mimari tasarım süreci başlayacaktır.

Termal turizm tesislerinin mikro planlama kriterleri bulunduğu yerin kültürüne, konumuna, müşteri profili ve oluşturulacak tesis türüne göre değişebilecektir. Burada vaziyet planı ölçeği ve bina içi programlama olarak ana tasarım kriterleri irdelenecektir. Bu kriterler Bölüm 4'te incelenen örnek tesislerin değerlendirilmesinden, literatürden, yönetmeliklerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Termal merkez ve konaklama birimlerinin (otelin) ilişkisi irdelenecek, termal merkezde verilen servislerinin uygulama türleri ve mekanlarıyla birlikte analizi yapılacaktır.

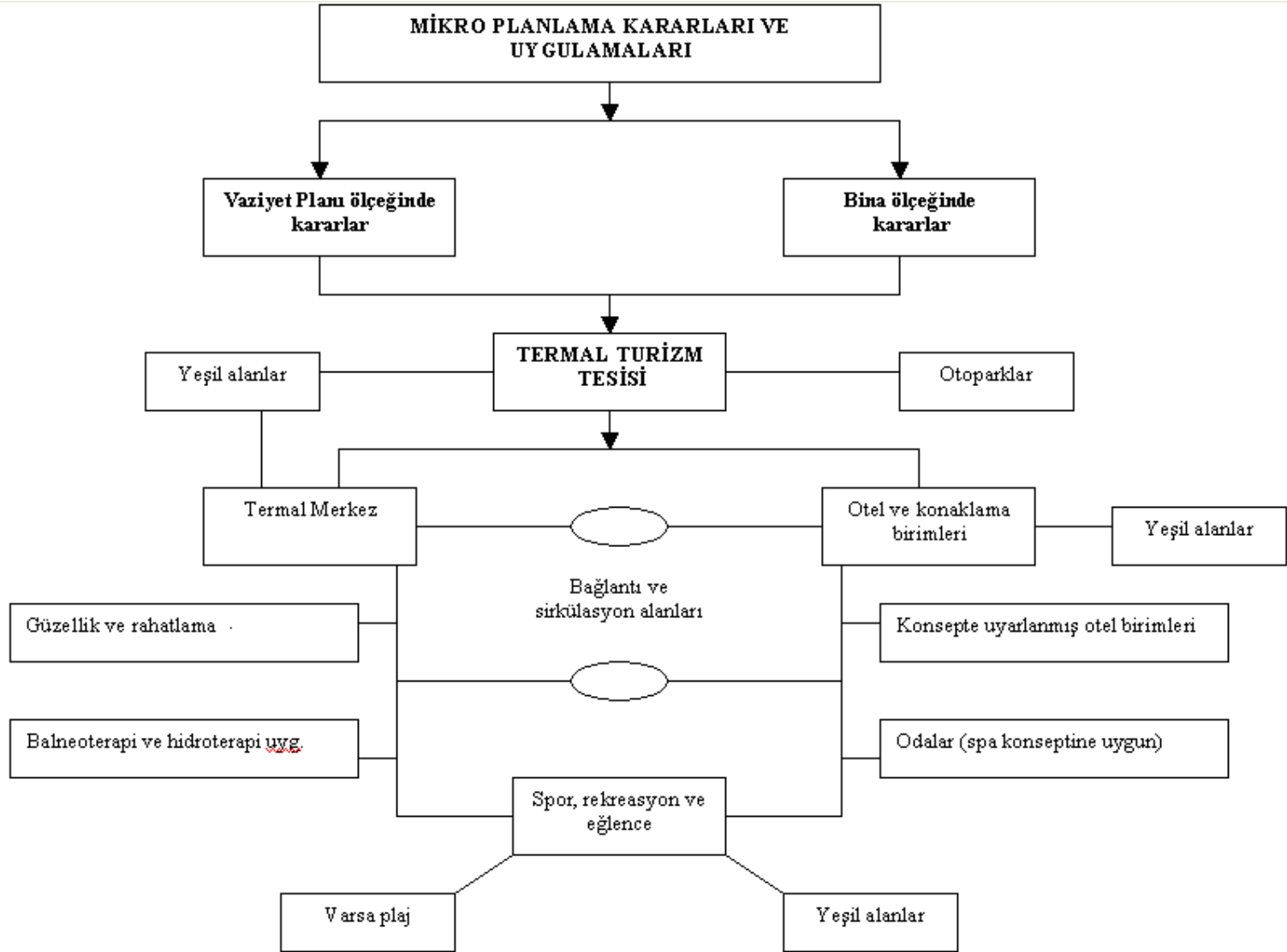
Termal turizm tesislerinin genel işleyiş mantığı Şekil 5.11'de özetlenmiştir.

5.4.1 Termal turizm tesislerinin tasarımının vaziyet planı ölçeğinde irdelenmesi

Tesisin vaziyet planı ölçeğinde tasarlanmasında aşağıdaki konular gözden kaçırılmamalıdır:

- Araç trafiği ve bunun gibi kirlilik oluşturabilecek kaynaklar mümkün olduğunca tesis dışında tutulmalı, ancak bu yapılırken özürli müşterinin ulaşımını unutmamalıdır.
- Otel müşterisinin dışında günübirlik ve yakın çevreden sürekli tedavi amaçlı gelen müşteriye de hizmet verilebilecektir. Bu sebeple, resepsiyon ve otopark alanının normalin iki katı ölçüde olması gerekir.
- Termal otel müşterisinin bir bölümünün günübirlik olacağı düşünülürse termal merkeze ayrı bir giriş ve mimari anlam verilmeli, otele kapalı bağlantısı bulunmalıdır.
- Konaklama birimi ve termal merkez arasında kapalı tünel vb. geçiş, tamamen kapalı geçiş olamayacağı ve konaklama biriminin birden fazla, termal merkezin tek olduğu

durumlarda ise yağmurdan ve rüzgardan korunmuş yollar, arkadlar olmalı, golf – cart vb. ile uzak konaklama ünitelerinden yaşlıların ve özörlöülerin ulaşımı düşünölmelidir.

Şekil 5.11 Termal turizm tesislerinin mikro planlama işlev şeması. (Tesis türüne göre bazı konseptler bulunmayabilecektir)

- Oteldeki yatılı müşteri sayısının artması olasılığına karşı ilave tedbirler düşünülmüş olmalıdır. (İlave oda olanağı, yakın kasabada konaklama olanağı vb.)
- Termal resort otellerde, “aquapark” benzeri su tesislerinin yer alması rekreatif faaliyetler açısından olumludur.
- Çarpıcı, sakinleştirici bir atmosfer yaratılmalıdır. (manzara ve peyzaj, ilginç parklar, bahçeler, korunmuş çevre) (Şekil 5.12)
- Termal turizm tesisinde yer alacak su esaslı tesis ve servisler 5.3.1.1’de bahsedilen kriterlere uygun olarak geliştirilecektir.

Şekil 5.12 Canyon Ranch, Massachusetts, A.B.D. Dikkat çekici, su ögesinin dış mekanda da görsel amaçlı kullanıldığı peyzaj özelliklerine sahip termal resort otel. (Rutes, A. W.; Penner, R. H., 2001)

Termal turizm tesislerinde termal merkez ve otelin ayrı binalardan oluşması ve konaklama birimlerine termal su verilmemesinin sayısız faydaları vardır:

- Termal suyun keyfi kullanımı önlenecektir.
- Termal suyun tıbbi açıdan, kür süreleri ve uygulama biçimi bakımından denetimsiz kullanımı önlenecektir. Ancak, bina içi servislerin irdelenmesi sırasında bahsedilecek “spa” konseptine göre genişlemiş ve banyosuna ek servisler getirilmiş odalarda normal suyla hidroterapi olanağı sağlanarak denetim gerektirmeden su konseptinden müşterinin faydalanması sağlanacaktır.
- Termal suların özelliği nedeniyle tesisat sisteminin normal su tesisatından farklı bir sistem gerektirmesi dolayısıyla, ayrı binalarda bu sistemi kurmanın daha basit ve net olacağı açıktır.
- Günübirlik kullanıcılara da hizmet verecek tesis türlerinde yine termal merkezin ayrı binada bulunmasının faydası olacaktır.

- Ancak, otel odalarına termal suyun verilip verilemeyeceği suyun özelliğine göre değişebilecektir. Balneolojik ve hidrojeolojik araştırmalar bunu belirleyecektir. Bu çalışmaların sonucuna göre “odalara verilmesi sakıncalı” olmayan su türleri de görülebilecektir.

5.4.1.1 Su esaslı tesis özellikleri

Termal turizm tesislerini vaziyet planı ölçeğinde irdelerken su esaslı tesislerde bulunan servislerin de özellikle resort otel türlerinde bulunacağı düşünülürse bu tesislerin tasarım kriterlerini irdelemek gerekir. Su esaslı tesislerin suyla ilgili mekanlarının ana tasarım kriterleri aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

5.4.1.1.1 Doğal banyo alanları

“Doğal” ortamda banyo ırmaklar, gölcük ve göllerde yapılabilir ve sandal gezintisi gibi diğer uygun faaliyetlere dâhil veya beraber olabilir. Anahtar konular şunlardır:

- Bakteriyolojik kalitenin kontrolü, dalma yerleri ve dalma tehlikeleri;
- Kullanım regülasyonu (bölgeleme dâhil olmak üzere) ve yoğunluklar;
- Alan etrafında yapılaşma kısıtlaması ve manzarayı önleyecek gelişme;
- Gemiler ve kıyı esaslı faaliyetler veya bitki örtüsü, deniz yosunu, sivrisinek vb. den meydana gelen kirlenme.

Yoğun kullanım için, göl kıyıları dalga hareketine ve erozyona (doğal veya yaratılmış) dayanıklı tasarlanmalı ve banyo yapanlar, kayak indirme ve karaya alma işlemlerini yapabilmelidir. Peyzaj ve ağaç ekimi, sığınak, yüzey drenajı değişik faaliyetlerin olabilmesi için gereklidir. Banyo noktalarının yoğunluğu deniz kenarı plajlarına benzer. Eş anlı olarak hektar başına 6000 (kullanıcı başına 1.7 m²) kullanıcıya sahip olan aşırı yoğunluklara bazı kalabalık Alman plajlarında erişilmiştir, fakat bunlar planlama amacını aşmıştır. Aynı anda suda yüzmekte olan yüzücülerin sayısı asla plajdaki mevcut insanların üçte birini geçmez ve genelde çok daha azdır.

Tesisler genel olarak şunları içerir:

- Bitişikte piknik ve oyunlar için çimli kumlu / çakıllı plaj;
- Yüzen platformlar, güvenli yüzer hatlar ve sınır şamandıraları;
- Çeşitli imtiyaz servisleri;

Tavsiye olunan standartlar, Çizelge 5.7’de belirtilmiştir. Burada belirtilen alanlara otopark dahil değildir. Genel bir kural olarak:

- 20 hektara kadar olan küçük gölcükler için rekreasyon amaçlı çimler, piknik ve manzara için gerekli olan toplam alanlar: çeşitli tesisler, patikalar ve park yerleri su alanı kadar olacaktır;
- Bir yüzücünün 5 ile 15 m² 'lik alanı işgal ettiği bir göl veya ırmak etrafındaki plaj için toplam kullanıcı sayısı, eş zamanlı yüzücülerin dörtle beş misli arasındadır.

Çizelge 5.7 Tavsiye olunan doğal banyo alanı std.ları tablosu (*Lawson, F., 1998*)

Tesisler	Kullanıcı başına ortalama plaj alanı m ² - ft kare	Hektar başına eş zamanlı yüzen sayısı	Hektar başına günlük kullanıcı sayısı
Harici yüzme havuzları (kullanıcı başına 1 m ² su)	5-10/ 55-10	1000-2000	2000-5000
Göl üstündeki plaj (su alanı hariç)	5-15/ 55-160	650-2000	1300-5000
Gölcük etrafında plaj (kullanıcı başına 2-4 m ² su)	10-20/ 160-270	500-1000	1000-2500

5.4.1.1.2 Yüzme havuzları

Yüzme havuzları rekreasyon için önemli tesislerdir ve sıkça diğer faaliyetler için odak noktası olurlar. Yaz aylarında açık yüzme havuzları birçok şehir rekreasyoncusu için tercih noktası olur ve birçok “resort” için kaçınılmaz bir unsur olurken kapalı yüzme havuzları yıl boyunca yüksek oranda kullanılır. Bütün havuzlar pompalı sirkülasyon suyu, suyun hijyenikliği ve berraklığını korumak için havuz bakımı işlemine gereksinim duyarlar. Birçok durumlarda ısıtmada (çok sıcak iklimlerde soğutma) ayrıca kapsanır. Havuzlar üç ana tipe ayrılabilir: Açık havuzlar, kapalı spor havuzları ve kapalı spor ve eğlence havuzları.

Açık hava havuzları: (havuzlu rekreasyon parkları) Ilıman ülkelerde açık havuzların kullanımı mevsimlidir ve su devamlı olarak ısıtılır. Havuzlar ve havzalar genel olarak çevre

düzenlemesine tabi tutulurlar ve kaldırımlı alanlar ve ağaçlarla korumalı çimleri içerirler. Bunlar sıkça ortak bir yerleşim ve alternatif seçim temini için bir göl veya ırmağa bitişiktir. Kamu nakliye hizmetine erişim önemlidir ve tesisler geniş kullanıcı potansiyeli için planlanmalıdır.

Tipik karakteristikler:

- Toplam 2000 m² havuz alanı (yüzücüler, yüzme bilmeyenler, dalgıçlar, küçük çocuklar);
- 16000 m² dinlenme ve rekreasyon amaçlı çim alan;
- 2000 m² kapalı alan (dolaplar, içki barı / kafe, tuvalet/ giyinme odası, vb);
- Park alanı dahil olmak üzere 20000 m² 'lik toplam bir alan.

Böyle bir havuz kompleksi doruk zamanlarda azami olarak 4000 (kullanıcı başına 0.5 m²'lik su esasına göre) adet eşanlı kullanıcıyı ve yaklaşık olarak yılda 140 000- 200 000 kullanıcıyı barındırabilir. Muntazam bir kullanıcı tarafından kullanılan alan 5 m² civarındadır. (kullanıcıların sezon esnasında havuzu 35 kere kullandığı varsayılarak).

$$2000 \text{ m}^2 \times 35 \text{ adet yıllık giriş} / 140.000 \text{ yıllık giriş} = 5 \text{ m}^2.$$

Açık yüzme havuzları için taleple ilgili standartlar her bir havuz sakini için 0.5 m² den 2.0 m² ye kadar değişir ve dolayısıyla yukarıda tarif edilmiş olan tipik bir havuz 10000–40000 nüfuslu bir semt için uygun olacaktır, fakat muhtemelen daha fazlasına servis verecektir. Diğer havuzlar genel olarak yerel yetkililer tarafından kamu rekreasyon konforu olarak temin olunurlar. Gelirler nadiren işletme masraflarını karşılar ve yatırım maliyeti kısmen bağış ve hibe suretiyle sağlanabilir.

Kapalı spor havuzları: Kapalı havuzlar yıl boyu egzersiz, eğitim ve yarışmalar ve ayrıca yerel okul sınıfları olarak kullanılır. Havuzlar genel olarak dikdörtgendir ve ana havuzun uzunluğu 16.6 m (40 ft) ile 50 m (olimpik ebat) arasında değişebilir. Büyük tesislerde normal olarak iki veya üç havuz (yüzme öğrenme ve dalmak için) vardır ve bunlardan bir tanesi seyirci kapasiteli yarışma havuzudur. Derinlik değişimi zemindeki kot farklarıyla sağlanır. Kapalı havuzlar geniş bir tesis, teknik servis ve giyinme odasına gereksinim duyar. Hem yatırım hem de işletme maliyeti çok yüksektir. Buna rağmen kullanıcı sayısı kısıtlıdır.

Kapalı spor ve boş zaman havuzları: Kapalı havuzlara alternatif olarak, toplumlar onları genel olarak boş alan ilavesiyle spor ve boş zaman havuzuna çevirerek başarılı bir şekilde pazar kullanımına uygun hale getirmiştir (peyzaj, bazı bitkiler, bilardo, içki barı, sauna, fitness tesisleri, masa tenisi, çocuk havuzu, sağlık havuzu). Bu spor ve boş zaman havuzları minyatür su parkları olarak dikkate alınabilir. Örneğin, Fransa'daki Petit-Couronne kapalı yüzme havuzu, spor ve boş zaman havuzuna dönerek daha küçük bir işletme açığıyla yıllık olarak kapasitesini 55.000'den 240.000'e çıkarmıştır. Daha nadir olarak boş zaman havuzları diğer aktivitelerle birleşerek (bowling salonu, fitness merkezi, sinemalar, diskotek, barlar ve gıda yerleriyle) veya geniş alışveriş merkezlerinde ticari yatırımın bir kısmı olarak da hizmet vermektedir.

5.4.2 Termal turizm tesislerinin tasarımının bina ölçeğinde irdelenmesi

Geleneksel ve yerel kaplıca tesislerinden geliştirilecek modern kaplıca tesislerinde termal birimler olarak aşağıdaki kriterlerin olması yeterli sayılabilir:

- İçme suyu kaynakları
- Büyük havuz ya da ferdi banyolarda doktor gözetiminde kür olanağı
- Duş odaları
- Yataklı dinlenme odaları
- Soyunma odaları
- “Wc”ler
- Teknik servis ve personel mekanları
- Az sayıda konaklama birimi

Daha gelişmiş termal turizm tesisleri ise aşağıdakileri içerir:

- Muayene odaları; tıbbi teşhis odası, grup terapi odası
- İdari ofisler
- Değişik tedavi türlerine olanak verecek kür bölümleri
 - Hidroterapi
 - Talassoterapi
 - Çamur banyosu
 - Masaj
 - Aromaterapi
 - Termoterapi

- Elektroterapi
- Helioterapi
- Laser tedavisi
- Fizikoterapi vb.
- Yüzme havuzları, egzersiz havuzları, jakuzi, sauna, dalma havuzlu buhar banyosu, iğne duşu, normal duşlar
- “Wc”ler
- Güneşlenme alanları
- Beden eğitimi salonu; kalp – damar rehabilitasyonu ve ağırlık çalışma aletleri, aerobik ve yoga mekanı.
- Güzellik uzmanı odaları, el-ayak bakımı ve kuaför merkezi
- Kafe – restoran ve bekleme salonu
- Teknik servisler ve personel mekanları

Termal oteller, yukarıda sayılan özelliklere ilave olarak birçok rekreasyonel alanı, çok çeşitli servisleri içerisinde barındırır. Cazibeyi arttırmak amacıyla modern kaplıcanın imajı, tıbbi terapilerin üzerine eğilmenin dışında; kültür alışverişi, hoş, etkileyici konforlu ortamlarda tatil yapmak, spor ve eğlence etkinliklerinde bulunmak gibi konuları da içerisine alacak şekilde zenginleştirilmektedir.

Sportif aktiviteler, yatçılık ve kayak yapmaya kadar uzanabilmekle birlikte tenis, bowling, golf, voleybol, basketbol, mini futbol gibi dalları içerir. Ayrıca, sinema, tiyatro ve müzik festivalleri, sık alışveriş pasajları gibi olanaklar müşterilerin hizmetine sunulur. Uzun tatillerin dışında kısa tatilciler de hedeflenmiştir.

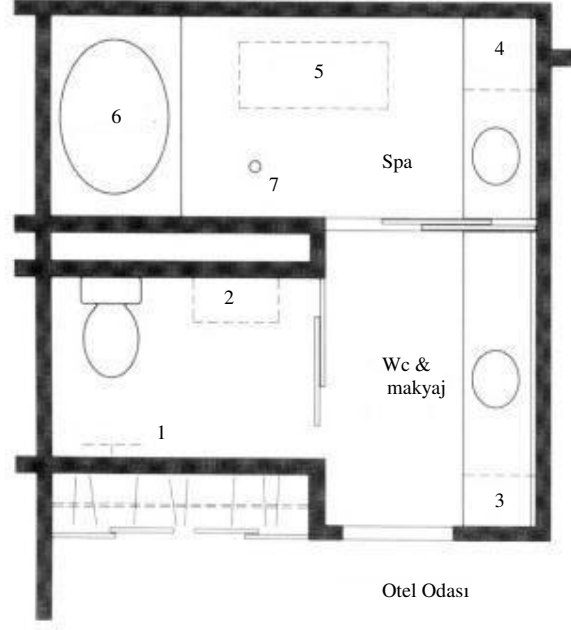
Termal resort otellerde, termal şehir otellerinden farklı olarak güzel bir doğal ortam öncelikle önem taşır:

- Park ve bahçeler
- Akarsu, göl vb. su öğeleri
- Güneşlenme terasları
- Manzaralı yürüyüş yolları
- Jogging, jimnastik amaçlı kulvarlar düzenlenir.

Günümüzde yukarıdaki servislerin eklenmesiyle programı ağırlaşan termal otellerin tasarımındaki kritik noktalar şunlardır:

- Termal otellerin termal merkezi yerel spa üyeleri için ayrı resepsiyon alanlarına gereksinim duyar ve bu alanlar otel lobisine kolaylıkla ulaşabilecek bir konumda olmalıdır.
- Ayrı bir spa asansörü otel müşteri oda katlarını spa mekanlarıyla direkt olarak bağlamalı ve müşterilerin odalarından serbestçe ve lobiye uğramadan spaya geçmelerini sağlamalıdır.
- “Spa” resepsiyonu ve ön büro alanı otel lobilerine benzer tasarlanmalı, geniş bir bekleme salonu ve dükkanlar bulunmalıdır. Resepsiyon alanı müşteriler için oturma grupları, konfeksiyon mağazaları vb. bulundurulmalıdır. Kayıt sonrasında değerli eşyalar için kilitli dolap vb. olanaklar düşünülmelidir.
- Bilardo, oyun odası, kütüphane, değişik barlar, kafeler düşünülecek diğer mekanlarıdır.
- Otel odaları, bulunduğu bölgenin iklimi müsaitse yemek yeme ve dinlenme için geniş balkonlara sahip olmalıdır.
- Soyunma odaları ferah, bol aynalı olmalı, yeterli miktarda dolap ya da sepet sistemiyle özel eşyaların güvenliği sağlanmalı, bornoz, terlik, sabun, saç kurutma makinesi vb. içeren servis alanları ve depoları içermelidir.
- Ana sirkülasyon alanları yaşlı ve özürllüler tarafından rahatça kullanılabilecek şekilde düzenlenmelidir.
- Termal merkez içerisinde, kaybedilen su ihtiyacını karşılamak, doğal vitamin almak ve atıştırma anlamında beslenebilmek için “vitamin bar” benzeri mekanlar bulunmalıdır.
- Müşterilerin içinde önemli bir yaşlı nüfus olacağı ve özel diyet menülerini odalarında almayı isteyecekleri düşüncesiyle yoğun bir oda servisi teşkilatı ve konuyla ilgili özel mutfaklar düşünülmelidir.
- Güzellik ve kondisyon amacıyla bir araya gelen insan gruplarının eğitilmesi ve tedavi için yönlendirilmesini sağlamak amacıyla konferans verilebilecek mekanlar düşünülmelidir.
- Tıp, fitness vb. uzmanların yönetiminde, çeşitli sağlık aktiviteleri bulunmalıdır;
 - Tansiyon ayarlayıcı masajlar
 - Aşamalı arttırılan egzersizler
- Güzellik konsültasyonları 3 ~ 10 günlük programlar halinde uygulanmaktadır.

- Termal resort oteller refah seviyesi yüksek müşterileri daha çok cezbediği için, oda ölçüleri genellikle normalden %20 daha büyük veya “junior suit”ler şeklinde olmalıdır. Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda çeşitleri bulunmalıdır. (Şekil 5.13, 5.14, 5.15)

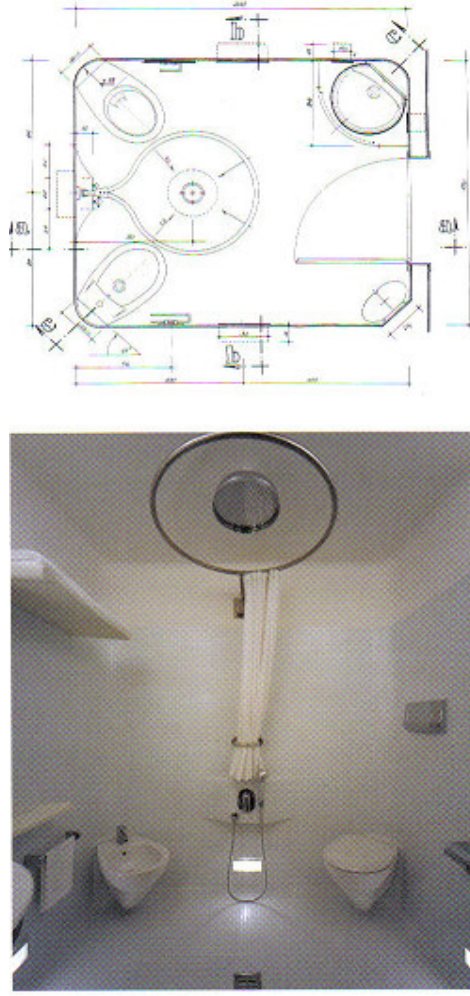

Şekil 5.13 Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda banyoları
(Rutes – Penner, 2001)

1. Bornoz 2. Havlular 3. Havlular 4. Çeşitli ekipman
5. Egzersiz ve masaj standı 6. Jakuzili küvet 7. Duş

Şekil 5.14 Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda çeşitleri, duş ve jakuzi küvet
(Tomgi Otel, Güney Kore – Seul)

Şekil 5.15 Islak hacimleri “spa” anlamında zenginleştirilmiş oda çeşitleri, duş mekanı plan ve görünüşü (Tomgi Otel, Güney Kore – Seul)

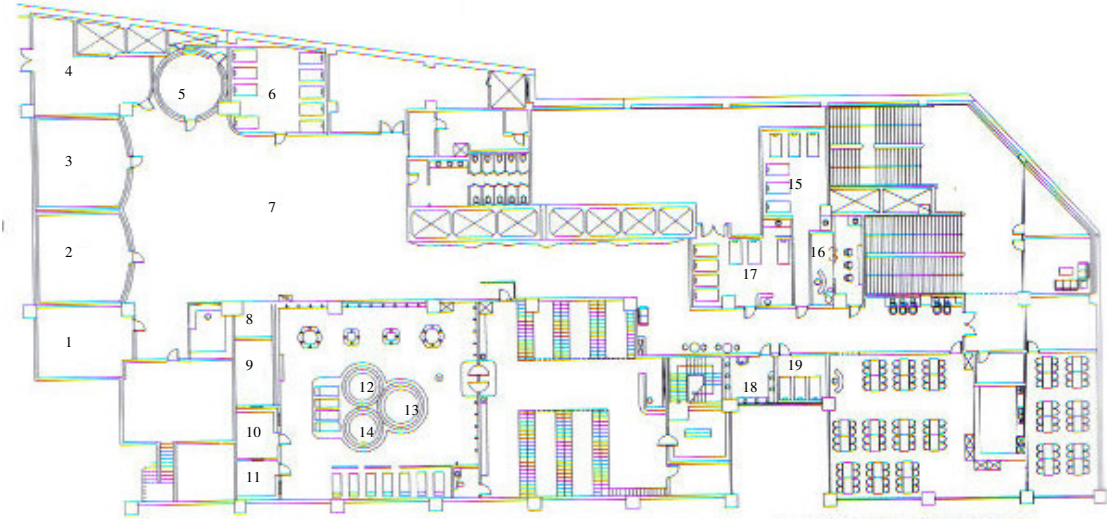
- Merkez ıslak hacimler (sıcak ve soğuk havuzlar, hidro-masajlı banyolar vb.’ni içeren) atrium tarzı mekanlarda tasarlanmalı, tavandan aydınlatmaları olmalı, jakuzi havuzları, saunalar, buhar banyosu, lif banyoları, İskoç ve İsviçre duşları vb. ile donatılmalıdır. Yakınında masaj odaları ve dışarıda açık masaj terasları, açık alanda jakuzi havuzları, egzersiz havuzları bulunabilir.
- Islak hacimlerin ve ekipmanın detay bitişlerinin düzgün olması önemlidir ve uzman ilgisini gerektirir. Bu detaylara örnekler şunlardır:
 - Buhar odalarının içinde duş ve tıraş olabilme alanlarının bulundurulması
 - Tavanların rutubeti kolaylıkla atabilmesi için hafif bir eğime sahip olması ve iyi bir havalandırma sisteminin kurulması
- Yönetici ofisi ile ıslak hacimler arası camdan bir bölmeyle ayrılmalıdır ve bu sayede müşterilerle kişisel alaka daha rahat kurulabilmelidir.

- Nemli mekanlar atrium benzeri bir tasarıma sahip olmalı, açılabilir çatı ışıklıkları olmalıdır. (Şekil 5.16)

Şekil 5.16 Tütav Termal Otel, Kütahya. Kapalı havuz ve çatı ışıklığı

- Merkez havuz etrafında sauna, buhar banyosu, duşlar, jakuzi vb. havuzlar ile çevrelenmelidir. (Şekil 5.17)

Şekil 5.17 Spa mekanlarının konumlandırılması (Central Spa, Güney Kore – Seul)

1. Soğuk oda (Sauna sonrası)	10.,11. Sauna
2. Sauna	12.,13.,14. Merkez sıcak havuz
3. Sauna	15. Masaj
4. Sauna	16. Spor masajı
5.,6.,7. Bekleme – dinlenme holü	17. Manikür – pedikür
8. Serin banyo	18. Aroma terapi
9. Serin banyo	19. Yüz ve vücut bakımı

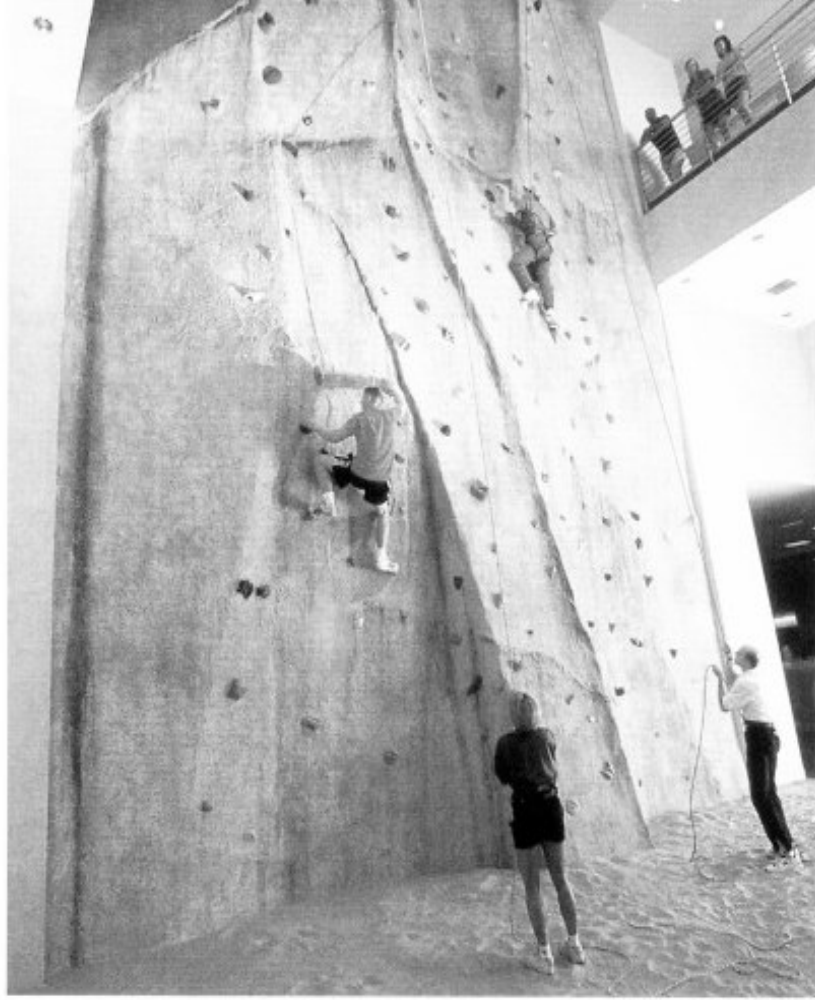
- Birbirine geçişli açık ve kapalı havuzlar açık havuzların kışın da kullanılabilmesini sağlamaktadır. (Şekil 5.18)

Şekil 5.18 Birbirine geçişli açık ve kapalı havuz (Danibius Hotels, Macaristan)

- Islak mekanların bazı bölümlerinin (bazı havuzlar, soyunma odaları, duşlar vb.) erkek ve kadın olarak ayrılması ve ayrı ayrı tasarlanması olumludur. Ancak, karışık havuzlar da mutlaka bulunmalıdır.
- Termal merkezde 10 ila 20 arası uygulama odası bulunmalı (masaj, vb. için), bazı odalar birlikte terapi alacak çiftler için 2 kişilik olmalıdır.
- Dağcılık vb. tırmanma faaliyetlerinin iç mekanda gerçekleştirilebilen egzersiz versiyonu benzeri mekanlar renk katıcıdır ve bazı fizik tedavi uygulamalarında özellikle istenebilir. (Şekil 5.19)
- Eğlence konseptini bünyesinde bulunduran termal tesislerde, mekansal kurgulamada gürültü dağılımı dikkatle düşünülmeli, dinlenmek isteyen müşteri ile eğlenmek isteyen müşterinin birbirini rahatsız etmemesi sağlanmalıdır.

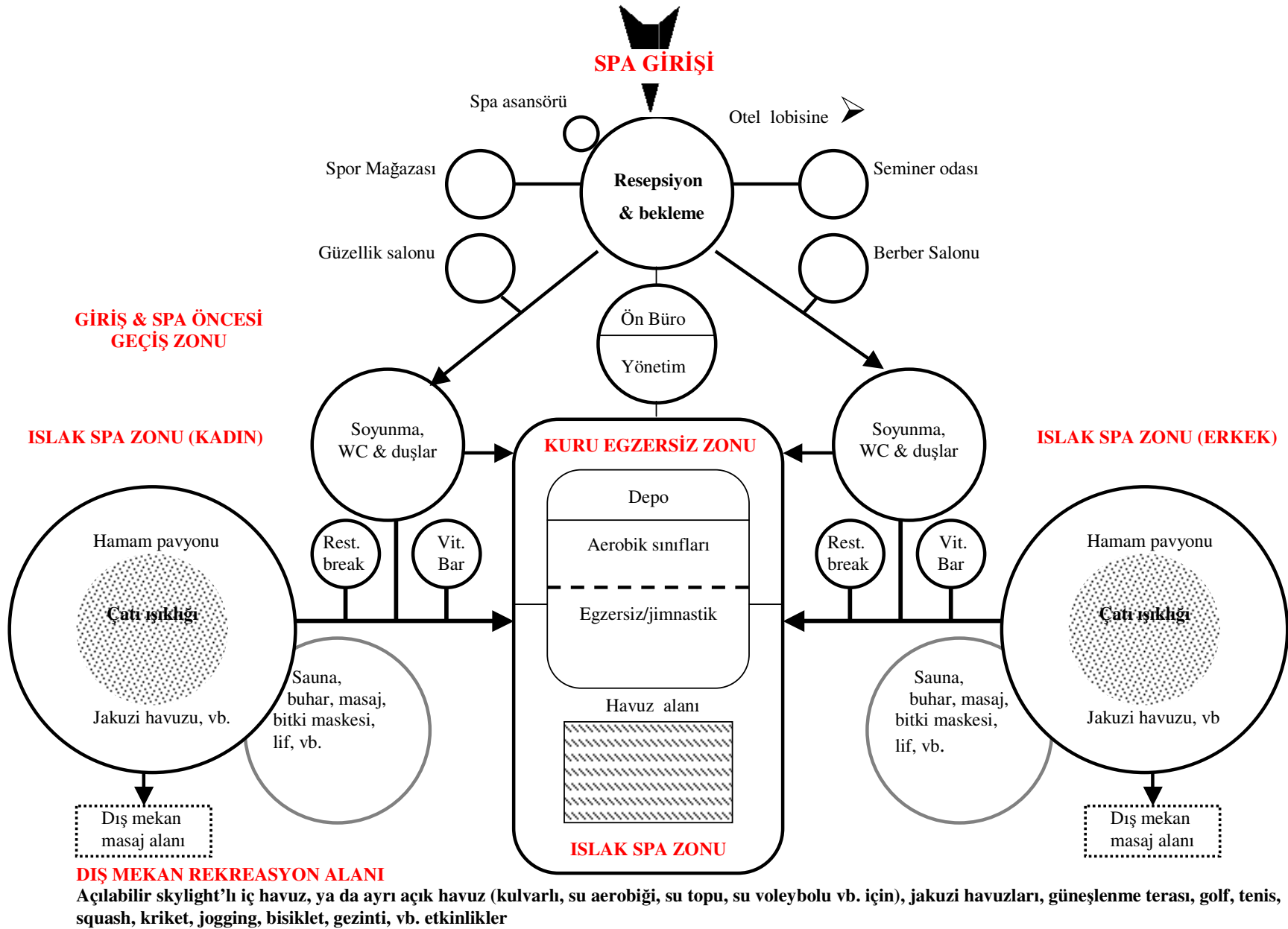
- Çarpıcı doğal çevre ve göl, deniz manzarası, yeşil doku gibi özelliklere sahip tesislerde kapalı termal mekanların manzaraya hakim olacak şekilde konumlandırılması doğru olacaktır.

Şekil 5.19 Tırmanma egzersizi mekânı – Canyon Ranch Spa Club, Nevada, A.B.D.
(Rutes&Penner, 2001)

(Yukarıdaki mikro ölçekte tasarım kriterlerin oluşturulmasında Rutes&Penner,2001; Rutes&Penner,1985; Huffadine, M., 2000; Lawson, F., 1995; ASPA, 2006 kaynaklarından, Türkiye’de yapılan gezi ve incelemelerden yararlanılmıştır.)

Termal otellerin termal merkezlerinin ya da spa merkezlerinin fonksiyon şeması Şekil 5.20’de özetlenmiştir. Buradaki ilişkilerin sağlanması doğru tasarım için önem taşımaktadır.

Şekil 5.20 Etkili spa planlama standartları. Spa sirkülasyon ve işlev şeması. Bu şema modern spanın temel donatı ve fonksiyonel ilişkilerini göstermektedir. Planlar spanın nihai tasarımı ve çevresinin durumuna göre değişirken, şemadaki gibi yan yana olma durumları etkin spa işleyişi için gereklidir. (Rutes, A. W.; Penner, R. H., 2001)

5.4.3 Termal turizm tesislerinde kaplıca uygulama kürlerinin yapıldığı alanların irdelenmesi

Bu bölümde ıslak hacimlerin ve spa&wellness uygulama mekanlarının tasarlanmasında etkili olacak kaplıca uygulama türleri ve uygulanış biçimleri incelenecektir.

a) Termal Banyo: Kaplıca banyolarında en az 200 litre/kişi, ortalama 275 – 300 litre/kişi, en çok da 350 litre/kişi kaplıca suyu kullanılır. Banyo küvetinde daha fazla suyun bulunması öngörülmez. Banyo küvetindeki fazla su, insan ağırlığını azaltarak sürekli olarak vücudu suyun yüzüne kaldırır ve dışarı atar. Ancak banyo uygulamalarında kullanılan ve yukarıda belirtilen su miktarları, kaplıcaların su verimlerine ve doktor önerisine bağlı kalınarak ayarlanır. Kaplıca suyu bol olan merkezlerde, banyo hacmi 350 litreyi geçmemek kaydı ile banyoya akıntı halinde daha çok su verilebilir. Bu durum, banyo kürleri açısından daha sağlıklı ve çekici olarak kabul edilir. Banyo küveti yaklaşık 5 dakikalık bir süre içinde dolacak ve boşalacak bir sistemle donatılır. Banyo suyunun sıcaklığı genellikle 36-38°C olur. Banyo süresi normal olarak 20 dakikayı aşmaz. Banyo süresini ayarlayan ve çağırma görevi yapan bir aygıt konur. Banyo odasının sıcaklığı 20°C'nin altına düşmemelidir. Türkiye için optimum bir banyo odası büyüklüğü en az 2,5x3 m. boyutunda veya 7,6 – 8,5 m² taban alanına sahip ve yüksekliği 3 m. olmalı, banyo odasının duvarları ise 2,2 m. yüksekliğe kadar seramik vb. malzeme ile kaplanmalıdır.

Yatırım büyüklüğü ve işletme tekniği açısından bir banyo uygulamasında bir kişi için en çok on dakika soyunma, 20 dakikalık banyo, 15 dakika giyinme ve en az 20 dakika dinlenme süresi öngörülmeli, bekleme ve dinlenme alanları ayrı mekanlar olarak düzenlenmelidir. Soyunma ve giyinme ayrı mekanda düzenlenmemiş ise, banyo odalarında soyunma odaları geliştirilir.

Bu kurallar ve alan ölçüleri deniz kaplıcası banyo kürleri için de geçerlidir. (Şekil 5.21)

Şekil 5.21 Termal banyo terapisi (*Danibius Hotels, Macaristan*)

b) Genel Havuz Banyosu: Kapalı ve açık havuz kürlerinde bir kişi için en az 3-4 m² alan öngörülür ve havuz derinliği 0,9 – 1,2 m.den başlayarak 1,5 m. derinliğe ulaşan taban eğimlerine sahip olur. Havuz kürlerinde su sıcaklığının 28-36°C arasında bulunması sağlanır. Kür açısından en uygun havuz suyu sıcaklığı ise 30-34°C olarak ayarlanır. Kapalı havuzlarda aşırı buharlaşmanın önlenmesi için salon hava sıcaklığının, havuz suyu sıcaklığına eşit veya 1-2°C eksik olması sağlanır. Kaplıca suyu bol olan merkezlerde havuza sürekli su akışı ve 12 saatten sonra havuz suyunun tüm olarak boşaltılması sağlanır. Kaplıca su veriminin sınırlı olduğu merkezlerde ise, derinlikler ve kişi başına birim alanlar korunmak kaydı ile kapalı veya açık termal havuzlarda, suyun en az 1/3'ünün 24 saat içinde, tümünün ise 3 günde bir değiştirilmesi sağlanır. Kaplıca su veriminin sınırlı olmadığı kür merkezlerinde 8x17x0,9 – 1,5 m. boyutlarında ve kenarlarında tutunma kolları bulunan bir havuz, kür denetimi ve uygulama açısından en uygun büyüklük olarak kabul olunur. Ancak gerekli hallerde ve deniz termal havuzlarında havuz boyutları farklı olarak da projelendirilebilir. Havuz kürü uygulamalarında bekleme, soyunma ve dinlenme yerlerinin ayrı mekanlarda düzenlenmesi, havuza girişte duş alınması ve ayak temizliği (dezenfektasyon) zorunlu kılınır. Doktor denetiminde yapılan havuz kürlerinde, banyo süresi 30 dk.'yı geçmez. Su içinde 5 dk.'lık yavaş ve dinlendirici hareketleri, 5 dakika süre ile daha canlı ve hızlı hareketler izleyerek kür süresi doldurulur. Havuz kürlerinde; bir kişi için 15 dk. soyunma, 30 dk. banyo, 60 dk. dinlenme ve uyku, 15 dk. giyinme süresi temel alınarak havuz ve işletme büyüklükleri belirlenir. Özellikle kapalı havuzların yapımında, bol ışık ve güneş alan bir mekan

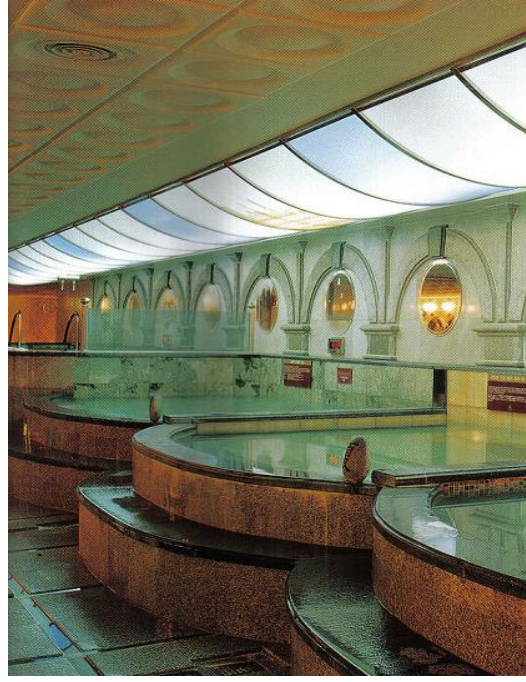
düzenlenmesi ve bu gereksinmeyi karşılayacak yapılaşma temel alınır. Kür sonrası dinlenme yapılan yerlerin aynı zamanda birer açık salon ya da güneşlenme salonu niteliği taşıması gerektiği düşünülür. Doktor denetimi dışında, sağlık turizmi amacı ile deniz suyu kullanılan havuzlarda derinlik 1,20 – 1,75 m. arasında değişebilir. Deniz suyu ısıtılmadan veya yukarıdaki sıcaklık değerlerine uygun ısıda kullanılır.

Tedavi için kullanılacak havuzlar, daha ziyade küçük ve birden fazla olmalı, hastalık gruplarına göre ayrılacak hastalar bu havuzlardan belirli bir süre dahilinde yararlanmalıdır. Böylece, hastalığa göre havuzların sıcaklıklarını da ayarlamak mümkün olur. Bu küçük havuzlar, sadece bir aileye tahsis edilebilme bakımından da uygun olur. Yalnız başına girmesi gereken hastalar için tek kişilik havuzların yapılmasına da önem verilmelidir. Havuzların suyu devamlı akmalıdır. (Şekil 5.22, 5.23)

c) Ağır hasta ya da engelli banyosu: Banyo uygulaması için en az 2,3x2,3x1,5 m. boyutunda bir havuz öngörülür. Havuzun içine inecek şekilde bir hasta koltuğu da yer alır. Havuz çevresinde koltuğun ve sağlık personelinin rahat hareket edebileceği bir alan düzenlemesi yapılır. Hastanın suya basit vinç benzeri bir sistemle sandalyeye oturur vaziyette indirilebileceği bir düzenek bulunması gerekir. Uygulamanın süresi ve suyun sıcaklığı her hastanın durumuna göre doktorlarca belirlenir.

Şekil 5.22 Genel banyo alanı, kür havuzları (Teheran Spa Motel, Seul, Kore, 2003)

Şekil 5.23 Genel banyo alanı, kür havuzları (Central Spa Motel, Seul, Kore, 2003)

d) Kol ve Ayak Banyosu : Uygulama alanının büyüklüğü, alanda yer alacak kol ve ayak banyo aygıtlarının, “kaplarının” sayısına bağlı olarak belirlenir. Genellikle kişi başına, birim uygulama için en az 1x1,1 m. büyüklüğünde bir alan ayrılır ve bu alanlara banyo aygıtları konur. Banyo süresi genellikle 20 dk.’dır. Bu süre; 5 dk. süreli sıcak ve soğuk banyo uygulamaları ile doldurulur. Banyo kaplarında sıcak kaplıca suyu ile sıcak ya da soğuk tatlı su kullanılır. Sıcak su genellikle 38-40°C, soğuk ise 16-18°C dolayında tutulur. Kol ve ayak banyosu soyunma – giyinme yapılmadan da uygulanabilir. Ancak banyo odası, sınırlı soyunma yapılacağı da göz önüne alınarak düzenlenir. (Şekil 5.24)

Şekil 5.24 Ayak banyosu (Hannelore R. L., Reinhard R. B., The Spa Encyclopedia, 2003)

e) Oturma Banyosu: Uygulama odası en az 1,8x2,2x3 m. boyutlarında geliştirilir. Odada oturma küveti bulunur. Banyo süresi ve biçimi özel olarak belirlenir. Uygulama odasında wc bulunur.

f) Özel Banyolar: Özellikle 1. sınıf kür merkezlerinde, özel ya da resmi konukların kür gereksinimlerini karşılamak üzere düzenlenen mekanlardır. Bu mekanlar tek bir kür uygulaması için düzenlenebileceği gibi, birden fazla kür uygulamasına (banyo, masaj, çamur, sualtı masajı gibi) elverecek şekilde düzenlenebilir. Genellikle 2 kişinin birlikte kür yapmasına olanak veren bu mekanların boyutları, normal kür birimleri için öngörülen boyutlardan daha geniş tutulur. Özel banyo birimlerinin düzenlenmesinde birinci sınıf yapı malzemesi kullanılır ve yöresel mimariye uygun bir yapılaşma öngörülür. Normal ve bilinen diğer kür kuralları aynen uygulanır.

g) Duş Tedavisi: Duş, şifalı suyun tazyikle ve değişik şekillerde vücuda uygulanması demektir. Püskürtme, yağmurlama ve serpme şeklinde uygulanmaktadır. Böylelikle suyun sıcaklık ve sismik etkilerine bir de basınç etkisi katılmış olmaktadır. Bu tür uygulama, 18-42°C sıcaklık ve 1c m²/20 kg basıncında su sıkı aygıtlarda yapılır. Kür anında aygıttan çıkan suyun sıcaklığı ve basıncı yukarıda belirtilen sınırları aşmayacak şekilde değişebilir olmalıdır. Sinirsel sistemi uyarmak ve kan dolaşımını hızlandırmak amacıyla bu uygulamalar için 2x3x3 m. boyutunda mekanlar düzenlenir. Kür süresi 20 dk.'yı geçmez. Kür uygulaması, basınçlı suya karşı ayakta durularak yapılır. Soyunma – giyinme süresi 20 dk. öngörülür.

h) Buhar Tedavisi: Sıcaklıkları vücut ısısının üzerinde olan maden sularının buharından istifade edilerek yapılan bir uygulamadır. Bu yöntemde tavandan veya tabandan açılan deliklerden fışkıran buhar solunarak şifa alınır. Ayrıca bu buhar deriye de temas ettiğinden cilt üzerinde de etkili olur.

ı) Gaz ‘İnhalasyon’ Tedavisi: Termal tesiste terapi uygulama odalarında, uzman eşliğinde yapılan bu tedavi mineralli suların buhar ve aerosol haline getirilerek solunum yollarına uygulanması şeklindedir. Bu uygulama 30-35°C sıcaklıktaki sularla günde 2 veya 3 kez 10 – 20 dakika süre ile ağız ve burundan solunum yoluyla yapılır. İnhalasyon için özel inhalatörler kullanılır. (Şekil 5.25)

Şekil 5.25 İnhalasyon uygulaması (Karagülle, Z., Doğan M., 2002)

i) Çamur Tedavisi (Peloidoterapi): Jeolojik ve biyolojik olaylar sonucu oluşan organik ve inorganik maddelerin oluşturduğu çamurların (peloid), banyo, paket ve tampon şeklinde uygulanmalarıyla yapılan tedavi yöntemidir. Çamur banyoları, genellikle “çamur banyosu”, “çamur sıvama” ve “beleme” şekillerinde yapılır. Çamur banyosu ve sıvama çamur uygulamalarında maden suyu, deniz ya da göl yataklarında oluşmuş çamurlar kullanılır. Çamurlar özel makinelerde, öngörülen sıcaklıklarda hazırlanarak uygulanır. Bu tür uygulamalar bazen de (Türkiye’de olduğu gibi) çamurun kendiliğinden olduğu yerlerde doğrudan çamurlu suya girilerek veya çamur sıvanarak yapılır. Doktor denetimi ve sağlık emniyeti bakımından her ne kadar birinci şekil önem taşımakta ise de, sağlık emniyeti sağlanmak kaydı ile çamurun doğal olarak olduğu yerde, banyo yapmak ya da çamur sıvamak şeklinde sürdürülen kür daha etkili olarak kabul olunur.

Çamur banyosu: Maden suyu, deniz veya göl çamuru uygulamalarında banyo küvetinde en az 300 lt., en çok 350 lt. dolayında çamurlu su bulunur. Çamurlu su sıcaklığı 38-42°C olarak ayarlanır. Banyo süresi 20 dk.’dır. Banyo çamuru 4mm.’den küçük parçacıklar halinde ve öngörülen sıcaklıkta, sağlık koşullarına uygun olarak özel aygıtlarda hazırlanır. Uygulama odasının, 2,5x3,3x3m. boyutlarında olması ve içinde banyo küveti ile soyunma odaları ve duşlar bulunması öngörülür. Çamur banyosu uygulamalarında bir kişi için 10 dk. soyunma, 20 dk. banyo, 20 dk. duş ve giyinme süresi öngörülmelidir.

Sıvama çamur uygulaması: Bu tür uygulamalarda bir kişi için özel olarak hazırlanmış 15 – 20 kg. ağırlığında ve 42 – 45°C sıcaklığında çamur kullanılır. Kür süresi en fazla 20 dk. olarak belirlenir. Uygulama odasının boyutları ve özellikleri çamurlu banyo odasının aynıdır. Yalnız bu uygulamada küvet yerine, “çamur sıvama masası” kullanılır. Bir kişi için 10 dk. soyunma, 20 dk. kür, 20 dk. duş ve giyinme süresi öngörülür.

Şekil 5.26 Sıvama çamur uygulaması (Afyon İkbâl Termal Hotel,2006)

Fango – parafango: Sıvama çamur kürü için öngörülen alanlarda kür kuralları içinde yapılır. Bu uygulamanın tek farkı, kullanılan çamurun volkanik kökenli ve belirli oranlarda parafin karıştırılmış olmasıdır.

Beleme çamur uygulaması: Beleme çamur uygulamalarında genel olarak “Turba” ya da “Moor” adı verilen organik ve inorganik oluşumlar kullanılır. Beleme uygulaması kuru olarak yapıldığı için 20 dm³ miktarında ve sıcaklığı 54 – 56°C arasında turba ya da moor kullanılır. Beleme, uygulama masasında yapılır. Uygulama alanının boyutları, kür kuralları, süresi ve odanın özellikleri diğer çamur uygulama odalarına benzer olarak düzenlenir.

j) Masaj Tedavisi: Masaj, vücut dokularının terapatik amaçlar için elle işlenmesidir. En eski tedavi şekillerinden biri olup, halen hastalık ya da rahatsızlık belirtilerini hafifletmek için kullanılmaktadır. Makineyle yapılan masajlar içinse, motorlu vibratörler, silindirler, bel-bacak kayışları vb. aletler kullanılmaktadır. Masaj odasında bir uygulama masası bulunur. 2,5x3x3 m. boyutlarında bir mekan ayrılması öngörülür. Su altı masajında ise; uygulamanın yapıldığı küvette yaklaşık 600 lt. kaplıca suyu ya da normal su bulunur. Su sıcaklığı en az 28-38°C arasında ayarlanır. Sualtı masajında, banyo uygulaması ile su altında masaj uygulaması birlikte yapılır. Banyo küveti, 1 cm²/20 kg basınçlı su sıkkan bir aygıtı sahiptir. Basınçlı suyun sıcaklığının da 28-38°C arasında bulunması gerekir.

Bu tür uygulamalar için, 3x4x3 m. boyutunda bir alan ve 20 dk.’lık kür süresi öngörülür. Bir kişi için en fazla 10 dk. soyunma, 20 dk. kür, 10 dk. giyinme süresi tanınır. (Şekil 5.27)

Şekil 5.27 Masaj uygulaması (Afyon Oruçoğlu Termal Hotel,2006)

k) Hidroterapi ‘Su Tedavisi’: Hidroterapi ana başlığı altında toplanan tedavi yöntemleri, ilk anda şifalı sularla yapılan tedavileri akla getiriyorsa da, bugün dünyanın bir çok ülkesinde, normal sular ya da deniz suyuyla yapılan tedavi yöntemlerini de kapsamına almaktadır. Doğal terapiler arasında en eski, en sade ve belki de en etkili olanıdır. Burada da, aynen şifalı sularda olduğu gibi, banyo, duş vb. yöntemlerin yanı sıra, su içi egzersizleri de ağırlıklı olarak uygulanır.

l) Elektrik Akımlı Tedavi: Elektrik akımlı tedavi farklı şekillerde yapılır. Tedavinin şekli süresi ve sayısı doktor tarafından belirlenir. Uygulama odası, boyutları 2,5x3x3 m. olan bir mekan olarak düzenlenir. Elektrik akımlı tedavi ve diğer mekanik aygıtlar kullanılarak yapılan tedavi uygulamaları genel anlamda “Fizik tedavi” olarak adlandırılır. (Şekil 5.28)

Şekil 5.28 Elektrik akımlı tedavi (Afyon İkbal Termal Hotel,2006)

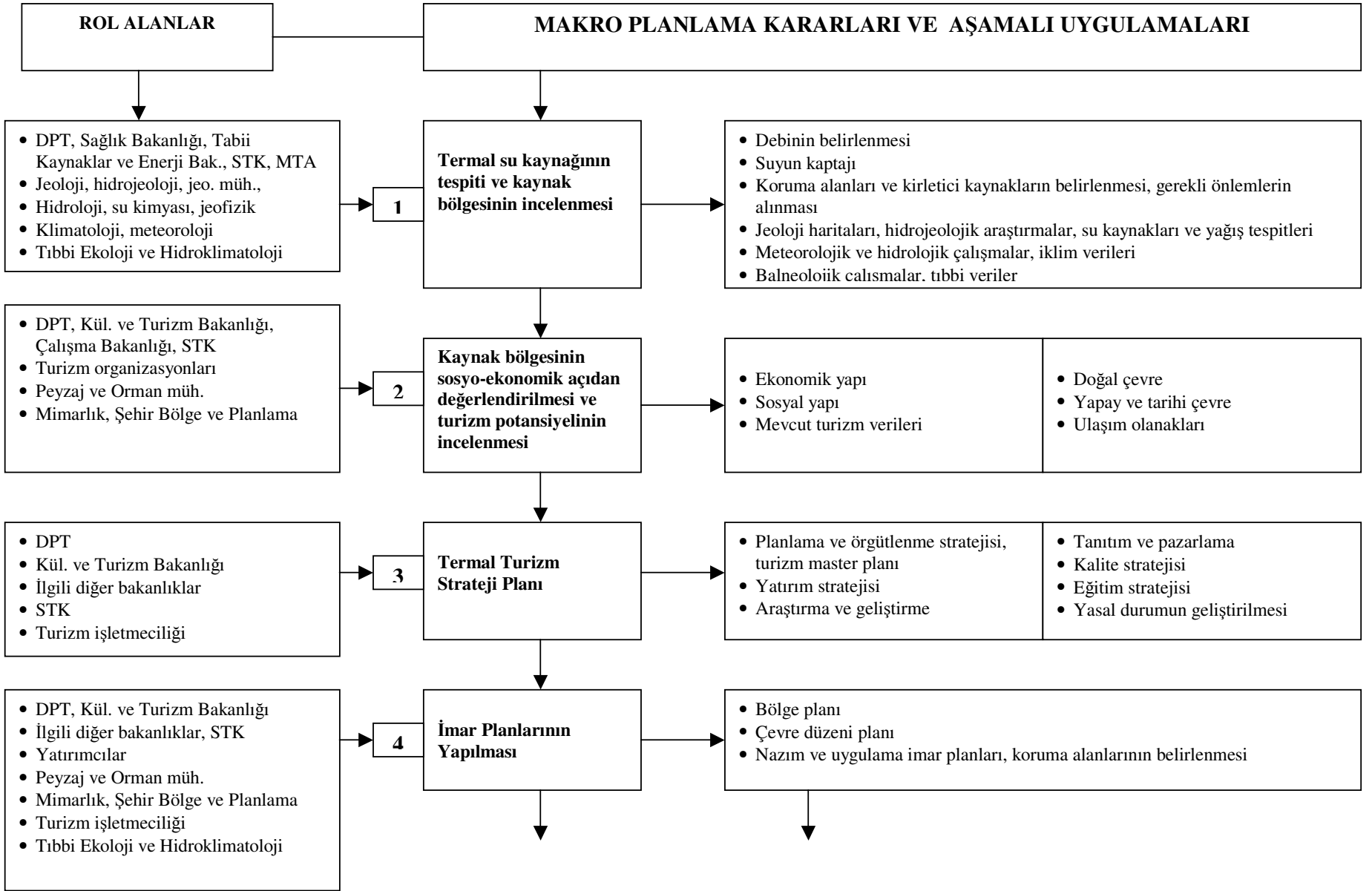
m) Deniz Kürleri (Talassoterapi): Tıp biliminin gereklerine uyularak, sağlıklı ve sağlıklı bozulmuş insanların deniz havasından ve suyundan yararlanması için yapılan deniz kürleri, yaygın ve bilimsel bir deyimle “Talassoterapi” olarak adlandırılmaktadır. Bu uygulamanın yapılacağı talassoterapi otelleri temiz deniz olanağının ve uygun iklimin bir arada olduğu ortamlarda tasarlanır. Benzer kaplıca uygulamaları deniz suyuyla yapılır.

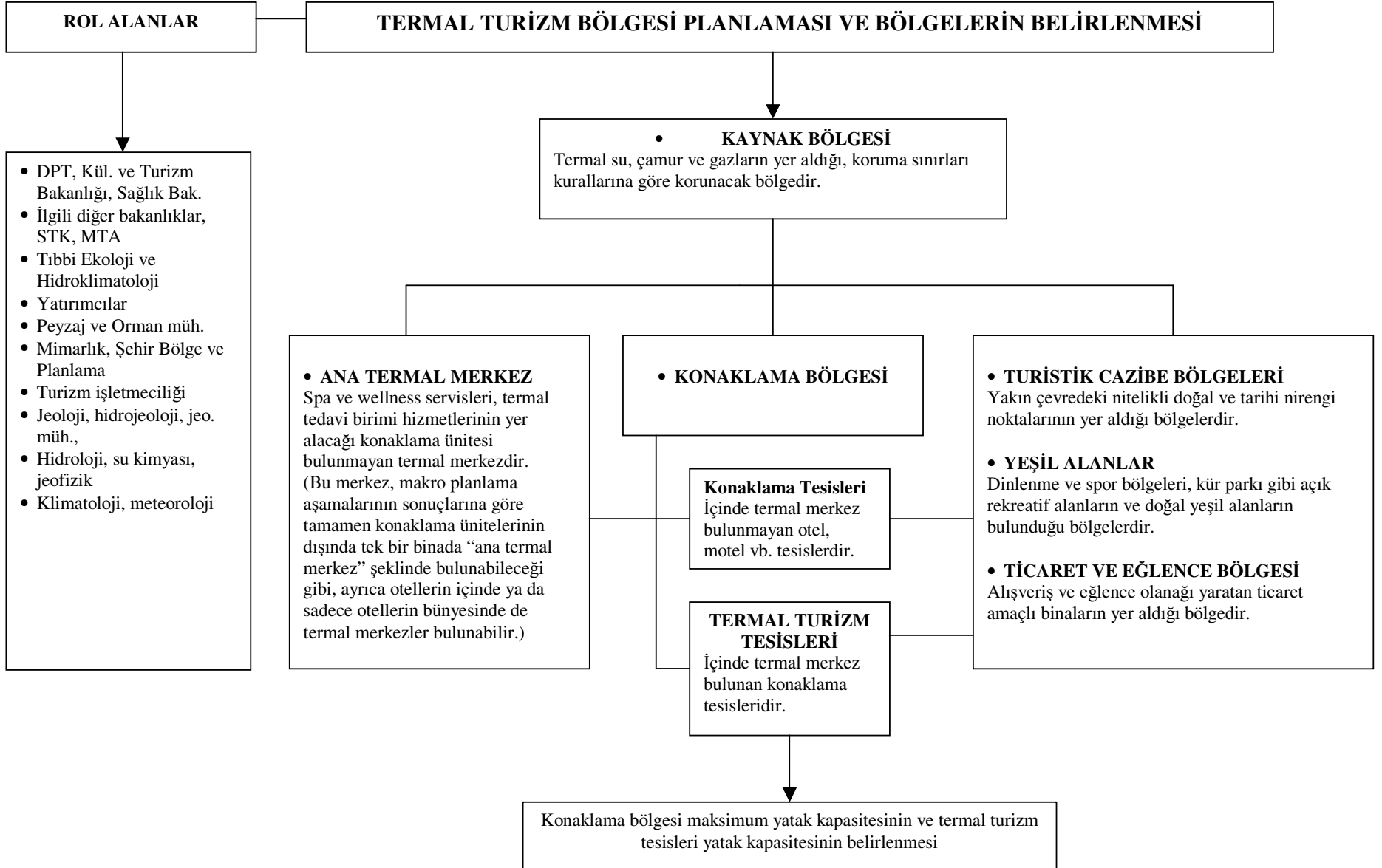
(Kaplıca uygulama türlerinin incelenmesinde Özer, N. 1984-91; Karagülle Z. ve Doğan M. 2002-05; Ülker İ. 1988, Tekin Y., 2004 kaynaklarından yararlanılmıştır.)

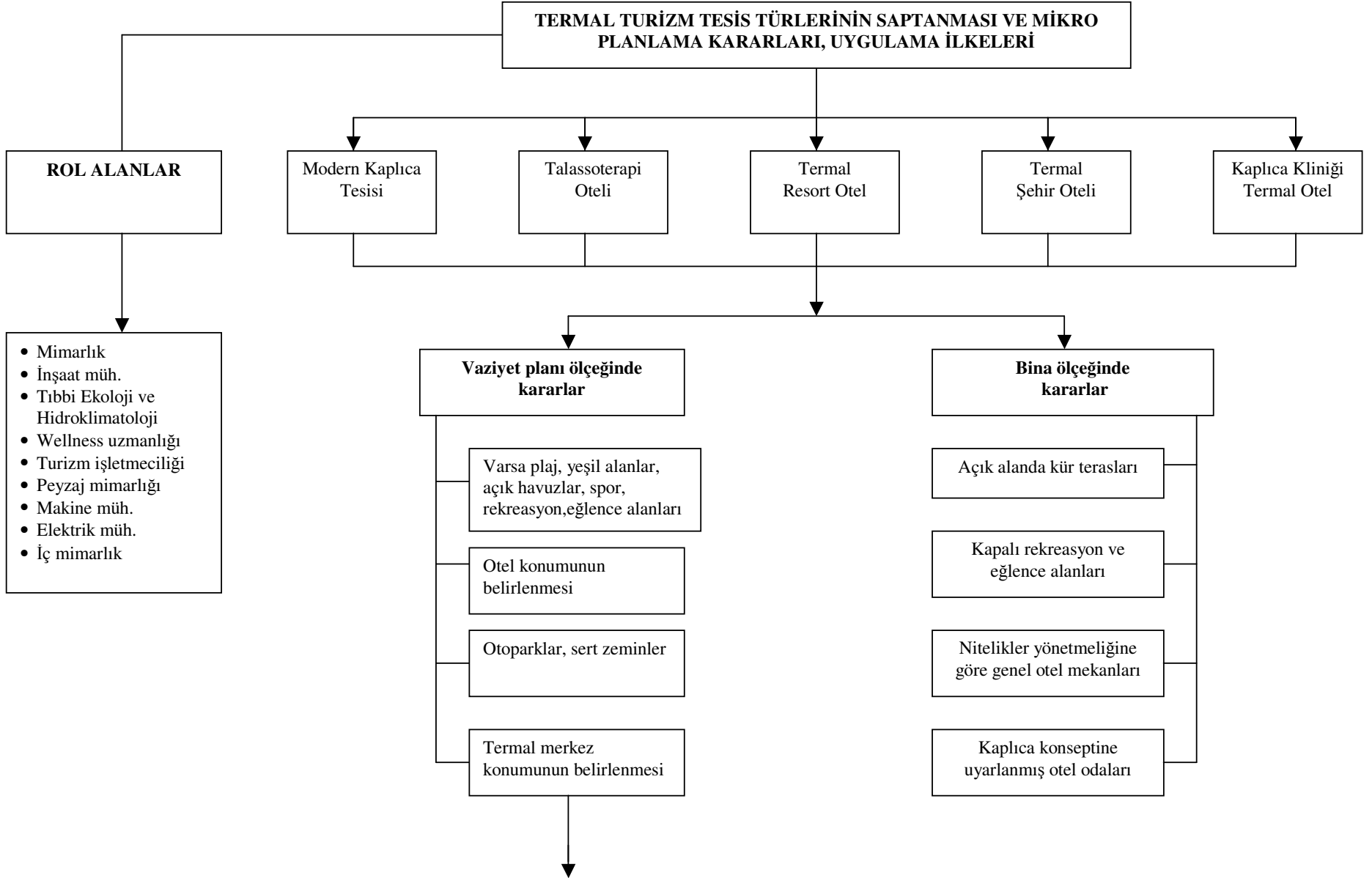
5.5 Termal Turizm Tesislerinin Planlama ve Tasarım İlkelerine İlişkin Model Önerisi

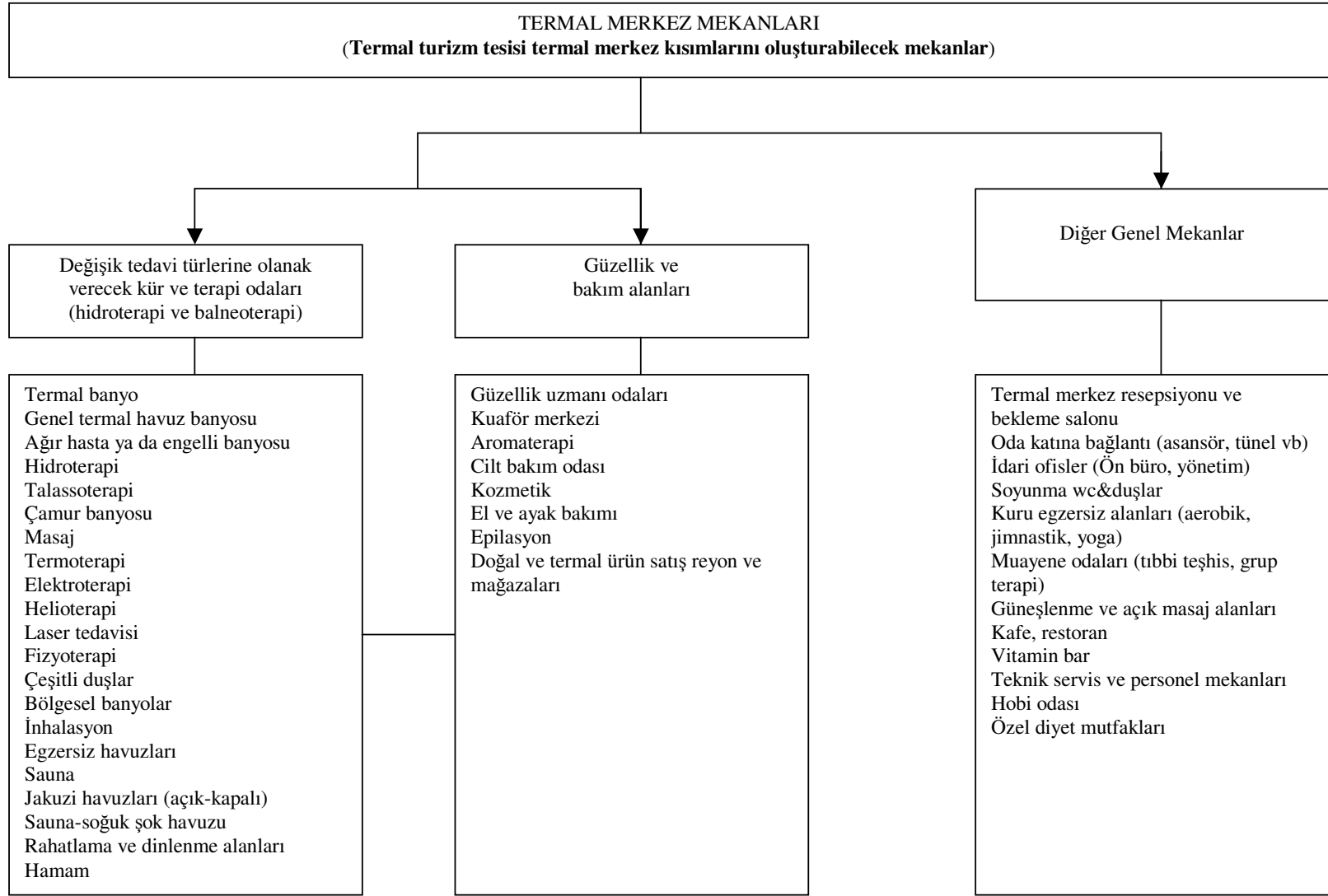
Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerinin bilinen yönleri, öneri kriterlerle birlikte buraya kadar olan bölümlerde ortaya çıkartılmış ve örneklenmiştir. Bu ilkeleri ve makro – mikro ölçekteki planlama kriterlerini bir araya getiren “Model Önerisi” aşağıda verilmiştir (*Şekil 5.29*). Bu modelde makro ve mikro planlamada yapılacak somut eylemler gruplar halinde verilmiş ve eylemi yürütecek bilim dallarıyla da ilişkileri kurulmuştur. Bölüm 6’da bu modelin Çanakkale ilinde uygulanmasının mimarlık bilimi ve genel bilgilendirme çerçevesinde gerçekleştirilebilecek kısmına ait çalışmalar yapılacak ve disiplinler arası koordinasyonla bölgede termal turizmin gelişimi için yapılacak genel çalışmaya ışık tutulacaktır. *Şekil 5.29*’daki modelde, öncelikle makro planlama kararları, aşamalı uygulamaları ve ilgili disiplinler belirtilmiştir. Aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır:

1. Termal su kaynağının tespiti ve kaynak bölgesinin incelenmesi: Makro planlamanın ilk aşamasıdır ve aşağıdaki konuları kapsar.
 - Termal suyun debisinin belirlenmesi ve kaplıca kapasitesinin ortaya çıkartılması.
 - Termal suyun kaptajının yolları
 - Koruma alanları ve kirlenici kaynakların belirlenmesi, kirliliğe karşı gerekli önlemlerin alınması
 - Jeoloji haritaları, hidrojeolojik araştırmalar, su kaynakları ve yağış tespitlerinin yapılması.
 - Meteorolojik ve hidrolojik çalışmalar, iklim verilerinin tespit edilmesi.
 - Balneolojik çalışmalar, tıbbi verilerin elde edilmesi.

Şekil 5.29 Türkiye’deki termal tesislerin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin model önerisi

2. Kaynak bölgesinin sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi ve turizm potansiyelinin incelenmesi: Bu ikinci adım termal turizm bölgesi olarak makro planlaması yapılacak ilin ya da bölgenin konuyla ilgili tüm özelliklerinin ortaya çıkartılmasıdır.

- Bölgenin ekonomik yapısı
- Sosyal yapısı
- Mevcut turizm verileri
- Doğal çevresi
- Yapay ve tarihi çevresi
- Ulaşım olanakları

3. Kaynak bölgesinde termal turizm yapılabilmesi için strateji planı yapılması: Stratejik planlama, termal kaynağın bulunduğu bölgede termal turizmin gelişimi için hedeflenen başarıya ulaşabilmek, avantaj elde edebilmek ve organizasyonel önceliklerin, görev paylaşımlarının, amaçların ortaya çıkartılması için yapılan planlama anlamındadır. Stratejik plan sayesinde imar planları yönlendirilip kamuoyu ve yetkililerin örgütlenmesi, disiplinler arası doğru çalışma ile sonuca ulaşılması sağlanacaktır. Aşağıdaki temel konuları kapsamaktadır:

- Planlama ve örgütlenme, turizm master planı
- Yatırım stratejisi
- Araştırma ve geliştirme
- Tanıtım ve pazarlama
- Kalite stratejisi
- Eğitim stratejisi
- Yasal durumun geliştirilmesi

4. İmar planlarının yapılması: Mimari tasarım sürecinin başlangıcı olarak nitelendirilebilecek, termal turizm gelişim bölgelerinin geri dönüşü olmayan kararlarının alınacağı, bölgenin altyapısını oluşturacak ve doğru gelişimin temellerinin atılacağı bir aşamadır. İmar planlamaların yapılması sonucunda; sınırları belirtilen alanda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere kentsel ve kırsal gelişmeler ile sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörel gelişmelerin değerlendirilerek koruma – kullanma dengesi sağlanacak, doğru yer seçim kararları verilebilecek, stratejik kararların ve arazi kullanım kararlarının üretilmesi ile de çevre sorunları oluşmadan önce önlenebilecektir. Tüm planlama çalışmaları, bir bölgenin termal turizm bölgesi olarak planlanması kararı alındığı bir durumda, bu doğrultuda

yönlendirilecek ve yapılacaktır. Termal turizmin geliştirileceği alanda bölgeler oluşturulacaktır:

- **Kaynak Bölgesi:** Termal su, çamur ve gazların yer aldığı bölgedir. Koruma sınırları kurallarına göre korunacak bölgedir.
- **Ana Termal Merkez:** Spa ve wellness servisleri, termal tedavi birimi hizmetlerinin yer alacağı merkezdir. Bu merkez, suyun ve bölgenin özelliğine, imar planlarından önce yapılan tüm çalışmaların sonuçlarına göre, sadece tamamen konaklama ünitelerinin dışındaki tek bir binada “ana termal merkez” şeklinde bulunabileceği gibi, ayrıca otellerin içinde, ya da sadece otellerin bünyesinde de termal merkezler bulunabilir.
- **Konaklama Bölgesi:** Termal turizm tesislerinin, konaklama amaçlı otel, motel gibi binaların yer aldığı bölgedir.
- **Yeşil Alanlar:** Dinlenme ve spor bölgeleri, kür parkı gibi açık rekreatif alanların ve doğal yeşil alanların bulunduğu bölgelerdir.
- **Ticaret ve Eğlence Bölgesi:** Alışveriş ve eğlence olanağı yaratan ticaret amaçlı binaların yer aldığı bölgedir.
- **Turistik Cazibe Bölgeleri:** Yakın çevredeki nitelikli doğal ve tarihi nirengi noktalarının yer aldığı bölgelerdir.

Bu bölgelerin oluşturulup birbirinin gelişimine zarar vermeyecek şekilde koruma-kullanma ilişkisine uygun biçimde tasarlanması, Türkiye’de Bursa – Çekirge termal turizm bölgesi örneği gibi yanlış yapılaşma oluşumuna engel olacaktır.

Modelde, bünyesinde termal tesis bulunduran termal turizm tesis türlerinin Türkiye’ye özgü genellemesi ve sınıflandırılması yapılmıştır. Makro planlamadan gelen verilerle entegre edilerek bölgenin termal suyunun debisiyle ve turizm verileriyle belirlenen maksimum yatak kapasitesi sınırlarında kalmak kaydıyla aşağıdaki termal tesis türleri oluşacaktır:

- **Modern Kaplıca Tesisi:** Geleneksel kullanımın sürdüğü yerel tesislerin rehabilitasyonu ve gerekli hallerde az miktarda konaklama birimlerinin eklenmesiyle oluşturulacaktır. Doktor kontrolünde basit kaplıca uygulamalarının yapılacağı tesisler olacaktır.
- **Termal Şehir Oteli:** Yakın çevredeki, doğal çevreye sahip bölgelerdeki sulara göre, tıbben farklı bir özelliğe sahip, değişik rahatsızlıklara cevap verdiği balneolojik raporlarla ispatlanmış termomineral bir suyun şehir merkezlerinde bulunması halinde oluşturulacak, açık hava ve rekreasyon olanaklarının pek fazla bulunmadığı, ancak termal suyun klimatizmden (hava ve iklim kürleri) bağımsız olarak kür amaçlı kullanıldığı, şehirdeki

hastanelerin ilgili birimleriyle entegre olarak çalışan ve nitelikler yönetmeliğine uygun konaklama standartlarına sahip otellerdir. Yıldız sistemine göre derecelendirilen, “klüp spa” ya da “sağlık spa” şeklinde termal su uygulamalarıyla birlikte, vücut bakım ve wellness faaliyetlerini de içeren ve üyelik sistemiyle bulunduğu şehirdeki yerel halka günlük hizmet vereceği gibi, başka şehirlerden suyun özelliği itibarıyla gelebilecek müşterilere de hizmet veren termal oteller olacaktırlar.

- **Kaplıca Kliniği ve Termal Otel:** Tedavi konseptinin ve wellness eylemlerinden çok hasta tedavisinin ağırlıkta olduğu, detaylı konaklama olanağının da mevcut olduğu, bulunduğu ilin ya da çevre illerdeki tıp fakültesinin ilgili bölümüyle entegre çalışan termal turizm tesisleridir. Bulunduğu bölgeye günlük hizmet verdiği gibi, yurtiçi ve yurtdışından gelecek müşterilere sağlık turizmi anlamında hizmet verecek otellerdir.
- **Talassoterapi Oteli veya Tatil Köyü:** Termal suyun yanında (veya yalnızca) deniz suyunu da kür olarak kullanan resort oteller ve tatil köyleridir. Özellikle yaz sezonu dışında doluluk oranı oldukça düşen sayfiye otellerinin sektöre kazandırılması açısından faydalıdır. (Termal suyla yapılan kaplıca uygulamalarını farklı ve benzer amaçlarla deniz suyuyla da yapmak olanaklıdır.)
- **Termal Resort Otel veya Tatil Köyü:** Çeşitli özelliklere sahip termal suyun bulunduğu, şehir merkezinden uzak kırsal bir bölgede, “inziva köşesi” olarak tanımlanabilecek bir konumda, çekici bir doğal çevre ve iklim özelliklerine ve/veya kültür turizmine cevap verecek tarihi çevreye sahip bir noktada oluşturulacak termal otel veya tatil köyleridir. Şehir merkezinden uzakta olacağı için uygulama sorumluları sürekli tıbbi ekibi ve acil müdahale teçhizatları bulunacaktır.

Modelde, tesis türlerinin saptanması ile birlikte mikro planlama kararları ve uygulama ilkeleri, vaziyet planı ölçeğinde kararlar ve bina ölçeğinde kararlar olarak iki grupta toplanmış, rol alan bilim dallarıyla birlikte oluşturulmuştur. Termal turizm tesisinin, termal merkez kısmına ait mekanlar sıralamasıyla model tamamlanmıştır.

6. TERMAL TURİZM TESİSLERİNİN PLANLAMA VE TASARIM İLKELERİNE İLİŞKİN MODELİN ÇANAKKALE’DE UYGULANMASI

Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama kriterlerine ilişkin önceki bölümde geliştirilen model bu bölümde Çanakkale ili üzerinde uygulanacaktır.

6.1 Model Önerisinin Uygulanması İçin Çanakkale’nin Seçilmesinin Sebepleri

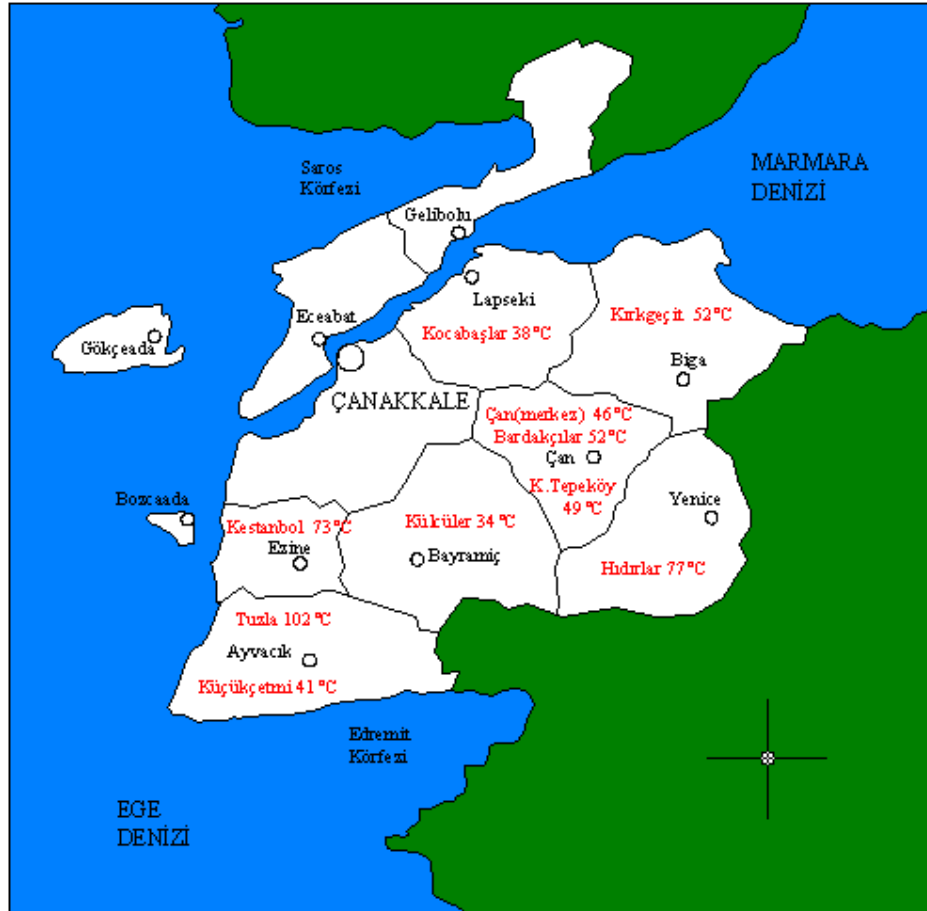
Bu çalışma için Çanakkale ilinin seçilmesinin sebepleri şöyle sıralanabilir:

- Termal su potansiyeli bakımından zengin olması,
- İlin büyük bölümünün 1/25000’lik çevre düzeni planları sayesinde korunmuş ve korunuyor olması,
- Avrupa – Asya arasında önemli transit yollar ve İstanbul, Bursa, İzmir gibi büyük şehirlere yakınlığı ve bu şehirleri birbirine bağlayan bir noktada, dolayısıyla bölgede yapılacak yatırımları kısa sürede geri döndürecek bir konumda olması,
- Büyük çoğunluğu, Türkiye’nin en yoğun nüfusuna sahip ve bu sebeple en çok yapılaşmış olan Marmara bölgesinde bulunmasına karşın el değmemiş yoğun yeşil dokuya sahip, yapılaşmamış alanlara sahip olması,
- Sosyal yapı olarak, eğitim oranı yüksek ve yeniliklere açık bir yerel halka sahip olması,
- T.C.’nin kuruluşuna kadar ki savaşların önemli bir bölümünün bu topraklarda geçmesi sebebiyle yabancı turistler tarafından yoğun olarak gelinen ve tanınan bir bölge olması,
- Bulunduğu konuma karşın ekonomik gelişmişlik indeksinin düşük olması ve istenilen düzeye çekilmesi için turizmin geliştirilmesinin gerekliliği. Turizmin gelişmesinin yolunun da modelde bu bölge için çok uygun olan termal turizm, ekoturizm, kültür turizmi gibi kavramların ana tema olarak ele alınmasından geçmesidir.

6.2 Çanakkale İli Termal Su Kaynaklarının Tespiti ve Kaynak Bölgelerinin İncelenmesi

Çanakkale, hemen tüm ilçelerinde zengin bir termal su potansiyeline sahip bir konumdadır. Çanakkale'nin Şekil 6.1'de görülen değişik ilçelerindeki termal su kaynaklarının bulunduğu bölgeler ve mevcut kaplıca tesisleri sırasıyla incelenecek, suya ve tesislere ilişkin toplanabilen mevcut veriler belirtilecektir:

1. Kestanbol Kaplıcası (Ezine - Dalyan)
2. Tuzla Kaplıcası (Ayvacık - Gürpınar)
3. Küçükçetmi Kaplıcası (Ayvacık – Küçükkuyu)
4. Küçük Tepeköy Kaplıcası (Çan – Tepeköy)
5. Bardakçılar Kaplıcası (Çan – Bardakçılar)
6. Çan Kaplıcası (Çan – Merkez)
7. Hıdırlar Kaplıcası (Yenice – Hamdibey)
8. Kırkgeçit Kaplıcası (Biga)
9. Külçüler Kaplıcası (Bayramiç – Evciler)
10. Kocabaşlar Ilıcası (Lapseki - Kocabaşlar)

Şekil 6.1 Çanakkale kaplıcaları

6.2.1 Kestanbol Kaplıcası (Çanakkale – Ezine)

Tesis adı

Kestanbol Kaplıca Tesis

Yeri ve konumu

Kestanbol kaplıcası, Çanakkale'ye 65 km. mesafede, Çanakkale ili Ezine ilçesinin 18 km. güney batısında ve deniz kıyısına (Dalyan köyüne) 6 km. mesafededir. Balıkesir-Edremit Körfez havaalanından 108 km., Bandırma feribot iskelesinden 200 km. uzaklıktadır. Dalyan köyünden geçip Çanakkale istikametine giden yolun devamı Geyikli'ye ulaşır. Buradan feribot ile Bozcaada'ya geçmek mümkündür.

Tersi istikamete (Ayvacık yönüne) gidildiğinde ise Gülpınar, Babakale ve sonra 65.km.'de antik şehir Assos ve Behramkale köyüne ulaşılır. Assos'tan devam eden sahil yolu takip edildiğinde 26 km. sonra yoğun konaklama olanaklarına sahip sahil beldesi olan Küçükkuyu'ya ulaşılır.

Tarihçe ve Tarihi Çevre

Kaplıcaya 3 km. mesafede kaplıcanın muhtemelen tarihteki orijinal yerinin bulunduğu Alexandreia Troas antik şehri kalıntıları mevcuttur. Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos Monophthalmos (tek gözlü anlamına gelir) tarafından M.Ö. 310'da kurulmuştur. Antigonos'un ölümünden sonra Trakya kralı Lysimachos Büyük İskender'in adına şehri "Alexandreia Troas" diye adlandırmıştır. Çevrede yer alan 7 şehrin halkları buraya yerleştirilmiş ve genişleyen şehir günümüzde bir kısmı hala ayakta duran 8 km. uzunluğunda bir sur ile çevrilmiştir. Büyük İskender şehrin başkent olabileceğini düşünmüştür. Şehir, M.S. 2. yy.'da yaşanan bir deprem sonucunda büyük ölçüde yıkılmıştır. Kestanbol kaplıcasının muhtemelen eski çıkış noktası olan "Alexandreia Troas" antik şehir kalıntılarının arasındaki Herodes Atticus Hamamı, Anadolu'daki günümüze ulaşabilen hamam yapılarının en büyüklerinden bir tanesidir. M.S. 2. yy.'daki depremle yıkılmış olan hamam antik dönemin en zengin kişilerinden biri olan "Herodes Atticus" tarafından yeniden yapılmıştır. 19. yy.'ın başlarına kadar büyük bir kısmı ayakta olan yapı bir deprem sonucunda tekrar yıkılmıştır. 1895 yılında Kestanbol kaplıcası olarak şimdi bulunduğu yerde banyolar ve tedavi üniteleriyle yeniden hizmete açılmış fakat 1. Dünya Savaşı'nda yıkılmıştır. Daha sonra Ezine belediyesi 1935'te kaplıca'yı yeniden hizmete açmıştır. (Meydan Larousse; Karagülle,Z.,2002, "kazı

alanındaki tabelalar”) (Şekil 6.2, 6.3, 6.4) Ayrıca, Çanakkale ili Ezine ilçesine 27 km uzaklıkta, Kayacık köyü yakınındaki Çığrı Dağı üzerinde eski Yunan yerleşimi bir kalıntı da Neandria antik şehridir.

Şekil 6.2 Kestanbol kaplıcasının bulunduğu antik şehir “Alexandreia Troas”ın kazıları ve restorasyonu sürmektedir.

Şekil 6.3 Alexandreia Troas”taki “Herodes Atticus” hamamının kazıları ve restorasyonu sürmektedir.

Şekil 6.4 Kestanbol kaplıcası çevresi. Şimdiki kaplıcanın bulunduğu kısımda da eski yapı kalıntıları vardır.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Mevcut kaplıcanın bulunduğu bölgede kaplıca dışında yapılaşma yoktur. Uzaktan denizi hissetmektedir. Denize “kuş uçuşu” 3 km. uzaklıktadır. Yeşil doku, Çanakkale’nin diğer kısımlarına göre kaplıcanın bulunduğu vadinin çevresinde nispeten zayıftır. Seyrek dokulu çam ve meşe (palamut) ağaçları ile örtülüdür. Denize doğru bitki örtüsü yerini zeytinliklere bırakmaktadır. “Alexandreia Troas” antik şehri kalıntılarının ardından deniz kıyısında Dalyan köyüne ulaşılmaktadır. Burada motel ve restoran benzeri tesisler ve daha ilerde yazlık ikinci konut bölgeleri mevcuttur. Genellikle yoğun yapılaşmaya maruz kalmamakla birlikte, turizm amaçlı değerlendirme de yapılmamıştır. (Şekil 6.5, 6.6, 6.7)

Şekil 6.5 Kestanbol kaplıcası giriş yönünden bakış (doğal çevre)

Şekil 6.6 Kestanbol kaplıcası yakınındaki Dalyan köyüne iniş (doğal çevre)

Şekil 6.7 Kestanbol kaplıcası yakınındaki Dalyan köyünün bakir sahili (doğal çevre)

İklim özellikleri

İklim verilerinin elde edildiği istasyon Ezine yakın çevresi olup, deniz seviyesinden yüksekliği 90 m'dir. Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C 'yi aştığı yaz günleri sayısı 120, günlük en düşük hava sıcaklığının 0°C 'nin altında olduğu don yapan günlerin sayısı 20, yıllık toplam sisli gün sayısı 0,1-10 gündür. Yıllık kuraklık indisine göre bölgede nemli iklim tipi hüküm sürmektedir. (Karagülle, M. Zeki; Doğan, M. B., 2002).

Hakim rüzgarlar KD doğrultuludur ve rüzgar şiddeti yıl içinde 5,8 m/s'yi geçmemektedir. Yıllık ortalama hava sıcaklığı 14,9°C, deniz suyu sıcaklığı en yüksek 25°C, en düşük 6°C olmak üzere yıllık ortalaması 15,5°C, ortalama bağıl nem %71'dir. Yaz aylarındaki bağıl nemin düşük olması (Temmuz'da %59) bakımından bölge iklim kürüne oldukça uygundur. Bu verilere göre, kaplıca kür merkezinin konumu ve ısıtma sisteminin düzenlenmesiyle kaplıca tedavi uygulamaları her mevsimde yapılabilecektir.

Balneoterapide önem kazanan statik ve dinamik iklim kürlerinin yapılması için rüzgarsız ve güneşli günlerin yoğun olduğu Mayıs-Eylül döneminde, bunun haricindeki statik iklim kürlerinde ise güneşe bakan, güneşli ve korumalı yerlerde uygulamaya dikkat edilmelidir. Talassoterapi (deniz ve deniz iklimi) uygulamaları ile ilgili olarak Haziran-Eylül dönemi kür mevsimi olarak değerlendirilmelidir. Bir tedavide erken unsur olan deniz ikliminden yararlanmak, yukarıda konu edildiği şekilde güneşli ve rüzgarsız günlerde olmak kaydıyla diğer aylar için de mümkün olabilecektir. (Özer, N, 1985)

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca tesisi iki ana binadan oluşmaktadır. İki katlı binada, termal merkez, restaurant, büfe, kafeterya ve bazı odalar vardır. Diğer tek katlı binada pansiyon odaları mevcuttur. Toplam 150 kişilik yatak kapasitesi vardır. Ayrı bir bina ise camidir. Termal merkezde; biri kadınlara diğeri erkeklere ayrılmış 2 adet kapalı termal su havuzu, 5 adet özel termal banyo vardır. Termal bölümler 2006 yılında tümüyle yenilenmiş, temiz ve hijyenik bir görünüme kavuşturulmuştur. İki katlı bina dış cephesi de yeni boyanmıştır. (Şekil 6.8, 6.9)

Şekil 6.8 Kestanebol kaplıcası dış görünümü

Şekil 6.9 Kestanol kaplıcası termal havuzu

Termal suyun özellikleri

Tuzla tipinde (toplam NaCl 18,5g/L düzeylerinde), florürlü (4 mg/L) ve radyoaktif (10-7 mg/L üzerinde radyumlu) doğal termomineral sudur. (Karagülle, M. Zeki; Doğan, M. B., 2002-2005). Kaplıca suyu doğal ve artezyen çıkışlıdır. Kaynak debisi 5 lt/sn. iken, sondajla açılan artezyen kuyusu 25 lt./sn. debiye ve 10.800 kişi/gün (kişi başı 200 lt./gün su tüketileceği kabulüne göre hesaplanmıştır – Okay Eroskay, 2006) banyo kapasitesine sahiptir. Su sıcaklığı 73°C, dir. Banyo ve içme kürlerine elverişlidir. Kaplıca tesisinin ısıtılması bu suyla yapılmaktadır. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri ve balneolojik raporları yaptırılmıştır. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun geleneksel olarak romatizma , kadın hastalıkları, solunum yolları, sinir ve kas yorgunluğu, eklem kireçlenmesi, ameliyat sonrası rahatsızlıklarda olumlu etki yaptığı Turizm Bakanlığı internet sitesinde belirtilmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Anabilim dalının kurucusu ve ilk başkanı Prof. Dr. Nurten Özer ve ekibinin 1975'te hazırladığı “Çanakkale – Ezine – Kestanol Kaplıca ve Talassoterapi Merkezi Projesi Tıbbi Araştırmalarının Sonuçları ve Değerlendirilmesi “ adlı raporunda kür ve tedavi programının aşağıdaki hastalıklar için önerilebileceği belirtilmiştir:

- Romatizmal hastalıklar (aktif dönem dışında),
- Kadın hastalıkları, genellikle kronik iltihap ve kısırlık,
- Endokrin sistem hastalığı (gut, şişmanlık, obezite ve yaşlılığa bağlı diabetes mellitus),
- Anemi ve asteni,
- Hastalık nekahat dönemleri,
- Kaza ve ameliyat sekelleri,
- Mide, bağırsak, karaciğer ve safrakesesi spastik araz ve kronik iltihapları,
- Sürmenaj.

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatlıdır.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüt ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmıştır. Yeni sondajla artezyen kuyusu açılmıştır.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.
- Türkiye'nin içinde radyum bulunan tek termal suyuna sahiptir.
- Civarındaki kumsal ve toprakta, yüksek radyum aktivitesi bulunmaktadır. Bu özellikleriyle incelenmesi ve yararlı etkilerinin gösterilmesi gereklidir. Ancak, bölgeye yakın olan Ezine Hantepe sahilinde Haziran 2006'da ölçümlenen yüksek radyasyon Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından araştırılmış, doğal kaynaklı olduğu ve yalnızca bir noktada bulunduğu belirtilmiştir. Açıklamaya göre Ezine Hantepe sahilindeki küçük bir bölge dışında tüm Ayvacık ve Ezine ilçesi köyleri, merkezleri ve sahillerindeki ve Bozcaada'daki radyasyon düzeyi normal değerlerdedir. (<http://www.taek.gov.tr/>) (Sahil kumlarında limitin üzerinde 10 mSv/yıl olduğu gerekçesiyle Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (T.A.E.K) tarafından emniyet şeridine alınan ve kullanıma kapatılan ÇANAKKALE ilinde Hantepe Sahiline ilişkin radyasyon 29-30 Haziran 2006 tarihlerinde Çanakkale 18 Mart Üniversitesinde düzenlenen "Radyasyon ve Çevre Sempozyumu"nda tartışılmıştır. Yapılan jeolojik araştırmalar sonucunda bölgedeki radyasyonun Kestanbol Granitik (Kuars Monzonit) Masifi'nden kaynaklandığı ve kayalarındaki Uranyum, Toryum ve Potasyum gibi radyoaktif element

içeriğine sahip olduğu belirlenmiştir. Kestanbol plütonu üzerinde ortalama 40 µR/h, Kestanbol kaplıcası etrafında ise 80 µR/h değeri ölçülmüştür. Yöredeki Kestanbol Kaplıca suyunun ülkemizin en yüksek radyoaktif içeriği olan suyu olduğu bilinmektedir. Çanakkale’de yaşanan bu gelişmeler, yaşam çevremizin önemli bir bileşeni olan jeolojik ortamın tüm özelliklerinin bilinmesinin gerekliliğini ve yaşamsal önemini bir kez daha göstermiştir. Tıbbi ve jeolojik araştırmalar ve bu araştırma sonuçlarının arazi kullanım kararlarına yansıtılması, toplumun sağlığı ve güvenliği açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. (<http://www.jmo.org.tr/>)

- Bölgedeki mevcut yatırım olanakları şöyledir: 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca “Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. 20.05.1991 tarih ve 20876 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Planlanan yatak kapasitesi 6000’dir. İmar planı revizyon çalışmaları bakanlıkça halen devam ettiriliyor gözükmektedir. Ancak, 2006 yılına kadar mevcut Kestanbol kaplıcasının pansiyonu dışında (150 yataklı) hiç bir konaklama tesisi ve termal kür merkezi gibi bir yatırım yapılmamış, sahil kesiminin devamında 2. konut üretimi ön plana geçmiştir. Yapılması düşünülmüş termal içerikli tesis projeleri ise termal devre mülkler şeklinde olmuş, ancak bölgenin lehine olmuş ve uygulanmamıştır.
- Bölgenin turizm merkezi ilan edilen kısmının dışındaki araziler ve yerleşmelerini içine alan bölgede ise, 1/25000 ölçekli “Güney Çanakkale Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı” nazım imar planı notlarına göre 1. derece arkeolojik sit ve sahil kısmı da 1. derece doğal sit alanı bulunmaktadır. Dolayısıyla turizm amaçlı yapılar için de projesine göre ilgili “Koruma Kurulu”ndan izin alınacaktır.
- Bölge, konumu ve tarihi özellikleri itibariyle sağlık, kültür, ve doğa (ekoturizm) turizminin bir arada ve yeni geliştirilecek bir modelle uygulanabileceği bir noktada bulunmaktadır. Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi), deniz suyu (talassoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir.

6.2.2 Tuzla Köyü Kaplıcası (Çanakkale – Ezine)

Tesis adı

Tuzla Kaplıcaları

Yeri ve konumu

Tuzla kaplıcası, Çanakkale'ye 90 km. mesafede, Çanakkale ili Ayvacık ilçesinin kuzey batısında Assos – Gülpınar – Ezine yolunun üzerinde, Ezine yönünden gelirken Kestanbol kaplıcasından yaklaşık 22 km. ilerde, Ezine'den 40 km. ilerde denize 5 km. uzaklıkta bir konumdadır. Balıkesir-Edremit Körfez havaalanından 130 km., Bandırma feribot iskelesinden yaklaşık 222 km. uzaklıktadır.

Tuzla kaplıcasından Ayvacık yönüne gidildiğinde önce Gülpınar, sonra Babakale ve daha sonra 43.km.'de antik şehir Assos ve Behramkale köyüne ulaşılır. Assos'tan devam eden sahil yolu takip edildiğinde 26 km. sonra yoğun konaklama olanaklarına sahip sahil beldesi olan Küçükkuşu'ya ulaşılır.

Tarihçe

Eski bir kaplıca olduğu yanındaki “Murat Hüdavendigâr Camii”nden anlaşılmaktadır.

Orijinali, cami, medrese ve hamamdan meydana gelmiştir. Cami, 1366 yılında Murat Hüdavendigâr tarafından yaptırılmıştır. Medrese caminin batısındadır. Dershane ve on odadan meydana gelmiştir. Ancak sadece cami ayakta durmaktadır ve faaliyettedir. Medrese ve hamam yıkılmıştır. Cami, ilk devirde çok görülen kare mekanlı, tek kubbeli ve son cemaat yerine sahip planların bir örneğini teşkil eder. Diğer yandan dört yönde yer alan, duvarların bir ucundan bir ucuna kadar ulaşan ve kubbe altına kadar uzanan sağır kemerlerdeki işçilikte ise, üç sıra tuğla bir sıra taştan -ilk devir özelliği olarak- almaşık sistemin uygulandığı görülür. Dört yanı saran sağır kemerlerden sonra, ilk devirde yaygın bir özellik olan, iki sıra tuğladan balık sırtı tekniği bir uygulamadan sonra kasnaksız olarak hemen kubbeye geçilir. Kubbe, alaturka kiremit ile örtülüdür. Camiinin minaresi, yapının kuzeydoğu köşesinin son cemaat yeri ile bitiştiği yerde bulunur. Mekan, sade ve gösterişsizdir. Çanakkale ve yöresinde ilk devir ve orta devir eserlerinden, kitabesi olan ve 640 yıldır ayakta duran tek eserdir. (*Şekil 6.10*)

Şekil 6.10 Tuzla Kaplıcası yanındaki 13. yy. yapısı olan Murat Hüdavendigâr Camii

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Birçok yerinden sıcak (102°C ye kadar ulaşmaktadır) ve tuzlu sular kaynayan bir tepenin eteklerindeki vadide yer almaktadır. Etraftaki bitki örtüsü yer yer ağaçlık olmakla birlikte genellikle çıplak toprak görüntüsü hakim olduğundan kurak bir profil çizmektedir (*Resim 6.11, 6.12*).

Oldukça ilkel olan kaplıca yapısının karşısında yer alan 13. yy camii bölgenin o dönemden bu yana kaplıca olarak rağbet gördüğünü ifade etmektedir. Cami dışında kaplıcanın bulunduğu vadide bazı köy evleri bulunmaktadır (*Şekil 6.13*). Kaplıcanın yanında ana kaynak yeri olan tepenin üzerinde bir tuz fabrikası vardır ve sudan tuz elde edilmektedir (*Şekil 6.14, 6.15*). Tepedeki fabrikanın kullanıp bıraktığı su aşağıda kaplıca yanındaki bir dere yatağından akmaktadır (*Şekil 6.16*). Kaplıca yakınındaki Tuzla yerleşmesi oldukça niteliksiz bir yapı grubundan ibaret olup, bu grubun da büyük bölümünü tek katlı sanayi yapıları (tamirhane vb.) oluşturmaktadır. Yakın bölgenin yapay çevresi oldukça düzensiz ve niteliksizdir.

Şekil 6.11 Tuzla Kaplıcası ve çevresi

Şekil 6.12 Tuzla Kaplıcası ve çevresi

Şekil 6.13 Tuzla Kaplıcası çevresi

Şekil 6.14 Tuzla kaplıcası ana kaynağında, tepe üzerinde tuz fabrikası yapılmıştır.

Şekil 6.15 Tuzla kaplıcası ana kaynağı üzerindeki tuz fabrikasının içinden görünüm

Şekil 6.16 Tuzla kaplıcası yanında suyun aktığı dere

Tuzla bölgesine çok yakın olan , önceki adı da Külahlı olan ve çevresindeki doğal-tarihi güzellikleri ile dikkat çeken belde Gülpınar'dır; büyük bir volkanik platodan meydana gelmiştir. Son yıllarda, barındırdığı doğal ve tarihi güzellikler sebebiyle turizm alanında yavaş da olsa ilerleme kaydetmektedir. Homeros'un İlyada Destanı'nda adı geçen Chryse kenti;

Gülpınar'dadır. Chryse antik kentinin kalıntıları arasında, Apollon Smintheus Tapınağı, Roma Hamamı, kentin alt yapısı ve diğer Bizans yapıları bulunmaktadır.

İklim özellikleri

İklim özellikleri Kestanbol kaplıcası ile aynıdır. İklim verilerinin elde edildiği istasyon Ezine yakın çevresi olup, deniz seviyesinden yüksekliği 90 m'dir. Günlük en yüksek hava sıcaklığının 25°C'yi aştığı yaz günleri sayısı 120, günlük en düşük hava sıcaklığının 0°C'nin altında olduğu don yapan günlerin sayısı 20, yıllık toplam sisli gün sayısı 0,1-10 gündür. Yıllık kuraklık indisine göre bölgede nemli iklim tipi hüküm sürmektedir.

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca tesisi iki ana binadan oluşmaktadır. Binalar, bakımsız ve niteliksizdir. Çokgen formulu ana yapı kaplıca yapısıdır. Ana havuz ve bazı banyolar vardır. Fotoğraflandığı sırada havuz tadilat görmektedir (28.08.2006). Diğer tek katlı binada pansiyon odaları mevcuttur.

(Şekil 6.17, 6.18, 6.19).

Şekil 6.17 Tuzla kaplıcası havuzu

Şekil 6.18 Tuzla kaplıcası ana bina

Şekil 6.19 Tuzla kaplıcası pansiyon binası

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyu doğal ve artezyen çıkışıdır. Kaynak debisi 30 lt/sn. iken, sondajla açılan artezyen kuyusu ile 107,5 lt./sn. gibi çok yüksek bir debiye ulaşmıştır ve bu su sadece banyo amaçlı kullanılırsa 46.440 kişi/gün banyo kapasitesine sahiptir. Su sıcaklığı 102°C' dir ve Türkiye'nin en sıcak kaynağıdır. Su, kaplıcada kür amaçlı kullanıldığı gibi kaplıcanın ve Gülpınar beldesinin ısıtılmasında da kullanılmaktadır. Banyo kürlerine elverişliken, içme kürlerine elverişli değildir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizlerinin ve tıbbi balneolojik raporlarının yapılması gerekmektedir. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun bilimsel olmamakla birlikte geleneksel kullanımda aşağıdaki hastalıklar için önerilebileceği çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir:

(<http://www.canakkale-ayvacik.gov.tr/tuzla.htm> - <http://www.ailem.com/>)

- Romatizmal hastalıklar,
- Kadın hastalıkları,
- Nevrit
- Ortopedi (geç kaynayan kırıklar)

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatı iptal edilmiştir, yoktur.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmıştır. Yeni sondajla artezyen kuyusu açılmıştır.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.
- Çok yüksek ısıda (102°C) tuzlu bir termal sudur.
- 1/25000 ölçekli “Güney Çanakkale Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı” nazım imar planı notlarına göre Tuzla mevki 16.09.1987 gün ve 3628 sayılı karar ile 1. derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. Dolayısıyla turizm amaçlı yapılar için de projesine göre ilgili “Koruma Kurulu”ndan izin alınacaktır.
- Bölge konumu ve tarihi özellikleri itibariyle Kestanol kaplıcasına yakınlığıyla Kestanol’da oluşturulabilecek bir kaplıca modeline destek vermek anlamında geliştirilebilecek bir yapıya sahiptir.

6.2.3 Küçükçetmi Kaplıcası (Çanakkale – Ayvacık)

Tesis adı

Kaplıca Afrodit

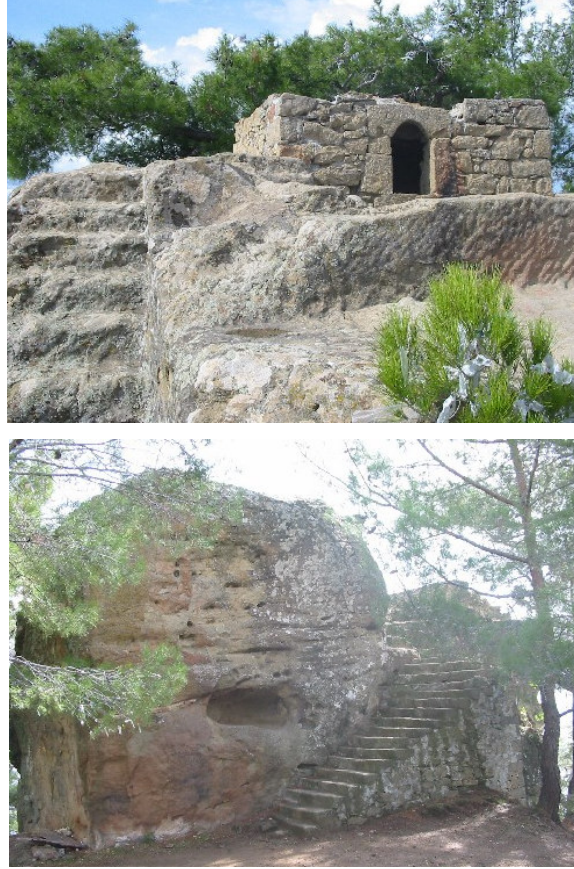
Yeri ve konumu

Küçükçetmi kaplıcası, Çanakkale’ye 104 km. mesafede, Çanakkale ili Ayvacık ilçesinin 30 km. güney doğusunda ve deniz kıyısına (Küçükkuyu beldesi) 4 km. mesafede Küçükçetmi köyü sınırları dahilinde Adatepe köyüne bakan yamaçtadır. Küçükkuyu’dan Ayvacık istikametine doğru giderken hemen çıkıştan sonra sağa dönen yol Küçükçetmi köyüne gider. Küçükçetmi’yi dıştan geçtikten sonra devam eden toprak yol kaplıcada son bulur. Balıkesir-Edremit Körfez havaalanından 45 km., Bandırma feribot iskelesinden 250 km. uzaklıktadır. Sahilden giden yol tercih edildiğinde 30. km.’de antik şehir Assos ve Behramkale köyüne ulaşılır.

Tarihçe

Küçükçetmi köyünü kuranların, Oğuzların Çepni boyundan olduğu ve Fatih döneminde buraya gelip yerleştikleri rivayet edilmektedir. Adını, mitolojideki güzellik tanrıçası Afrodit’ten alan; kaplıcanın tarihi bilinmemektedir. Ancak; Cenevizliler tarafından onarıldığı

sanılmaktadır. İlyada Destanı'na göre tanrı Zeus, hastalanan güzellik tanrıçası Afrodit'i yanından uzaklaştırır. Afrodit İda Dağı'nda bir mağaraya konulur. Bu mağarada, 41 derece sıcaklıktaki suda yıkanan Afrodit, eski güzelliğine kavuşur. “Zeus Altarı” (Şekil 6.20) denilen “Tanrıların buluşma yeri olarak” rivayet edilen ve Edremit Körfezi'nin tümünü panoramik olarak gören tarihi bölge de kaplıcanın baktığı Adatepe köyündedir.

Şekil 6.20 K         kaplıcası tarihi  evresi (Zeus Altarı)

Doğal ve yapay  evre  zellikleri

Bir yanda 2 km. uzaklıktaki K         köyü (Şekil 6.21), diğ r yanda 2 km. uzaklıkta Tariş Zeytinyağı imalathanesi dışında bir yapılaşma olmayan, sık zeytin ağıa larınd n ve yer yer  am ağıa larınd n oluşmuş bir bölgede yer almaktadır. Deniz kıyısına yakınlığı (K         – 4 km.) ve zengin bitki örtüsü ile doğıal  evre olarak çekici özelliklere sahiptir. Çeşitli kaynaklara göre İsviçre Alplerinden sonra, dünyada oksijen seviyesi en yüksek temiz havaya sahip bölgedir (Şekil 6.22). K         köyü ve K         beldesi, Balıkesir'in gelişmiş büyük bir ilçesi olan Edremit'e ve Edremit'in gözde tatil beldeleri olan Altınoluk ve Akçay'a yakınlığıyla sayesinde de gelişmiş konaklama olanaklarına sahip bir bölgedir.

Şekil 6.21 Küçükçetmi kaplıcası yakın çevresi (Küçükçetmi köyü)

Şekil 6.22 Küçükçetmi kaplıcası doğal çevresi (İlerde Edremit Körfezi görülmektedir.)

İklim özellikleri

Küçükçetmi köyünün bağlı olduğu Küçükkuyu'nun yer aldığı Edremit Körfezi'nde, genel olarak kış ayları ılık ve yağışlı, yaz ayları ise ılık ve kuraktır.. Edremit'in sahip olduğu iklimsel özellikler bölgenin sosyal ve ekonomik yapısını belirlemiştir. Yaz mevsiminin uzun olması ve kış aylarının fazla sert geçmemesi tarımsal ürünlere de yansımıştır. Bölgedeki iklime paralel olarak zeytin, incir, şeftali, çilek gibi ürünler yetiştirilmektedir. Edremit meteoroloji istasyonunun 29 yıllık (1961-1990) sıcaklık verilerine göre yılın ilk ayı olan Ocak aylık ortalama sıcaklığın en düşük olduğu (7°C) aydır. Sıcaklığın en düşük olduğu dönem, 10 – 31 Ocak tarihleri arasındadır. Bu dönemde ortalama en düşük sıcaklık değeri, 3.6°C 'dir. Ocak ayında en düşük sıcaklık değeri– 8.5°C ' ye kadar inmektedir. Aylık ortalama sıcaklığın

26.3°C olduğu Temmuz ayı ise en sıcak aydır (*İrtem, Emel, - Karaman, Erkan, 2004*). Yaz aylarında 25°C'nin üzerindeki sürekli sıcaklığa karşılık nem oranının yüksek olmayışı bölgenin iklimsel özellikler açısından tercih edilen bir tatil yöresi olmasını sağlamaktadır.

Kaplıca ve donanımları

Küçükçetmi kaplıcası “Kaplıca Afrodit”te bir havuz ve beş küvetli banyo odası vardır, bakımsızdır. Tesis köy muhtarlığından kiralama yolu ile bir aile tarafından işletilmekte olup, elektrik yoktur. Bina nitelsiz, basit bir yapıdır. (*Şekil 6.23, 6,24*)

Şekil 6.23 Küçükçetmi kaplıcası

Şekil 6.24 Küçükçetmi kaplıcası havuzu

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyu doğal çıkışlıdır. Kaynak debisi 6,5 lt/sn. dir ve sondaj yapılmadan bu haliyle 2.808 kişi/gün banyo kapasitesine sahiptir. Su sıcaklığı 41°C'dir. Su, sodyumlu, kalsiyumlu,

klorürlü, sülfatlı ve hidrokarbonatlı bir sudur. Banyo kürlerine elverişlidir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizlerinin ve tıbbi balneolojik raporlarının yapılması gerekmektedir. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun bilimsel olmamakla birlikte geleneksel kullanımda aşağıdaki hastalıklar için önerilebileceği çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir:

(Ülker, İsmet, 1988; <http://www.ailem.com/>)

- Romatizmal hastalıklar,
- Deri hastalıkları,
- Kan dolaşımı ve kalp hastalıkları,
- Sindirim sistemi hastalıkları,
- Kadın hastalıkları,
- Nevralji.

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıcanın sağlık bakanlığından ruhsatı yoktur.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmamıştır. Yeni sondajla artezyen kuyusu açılmamıştır. 6,5 lt/sn.lik bir doğal debiye sahiptir.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.
- Sıcaklığı 41°C olan bir termal sudur.
- 1/25000 ölçekli “Güney Çanakkale Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı” nazım imar planı notlarına göre, Küçükkuyu beldesi Servilli burnundan başlayıp İğdeli burnunun batısındaki Kocaçeşme hizasında biten alan Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu’nun 30.09.1991 gün ve 2022 sayılı kararı ile 1. derece doğal sit alanı ilan edilmiştir.
- Bölge konumu ve doğal çevre özellikleri itibariyle sağlık, kültür, ve doğa (ekoturizm) turizminin bir arada uygulanabileceği bir noktada bulunmaktadır. Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi), deniz suyu (talassoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir.

6.2.4 Küçük Tepeköy Kaplıcası (Çanakkale – Çan)

Tesis adı

Küçük Tepeköy Karalıda Termal Tesisleri

Yeri ve konumu

Çan – Çanakkale yolu üzerinde Çan'dan yaklaşık 16 km. uzaklıktadır. Yolun tamamı asfalttır. Çanakkale'ye uzaklığı yaklaşık 70 km.dir.

Tarihçe

Tarihçeye ilişkin bir bilgi edinilememiştir. Kaplıca ve yakın çevresinde tarihi nitelikte bina veya kalıntı yoktur.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Yapılaşmanın az olduğu, ağırlıkla çam ağaçlarından oluşan zengin bitki örtüsüyle çevrili panoramaya sahip bir bölgede konumlanmıştır. Çan ilçesinin %58'i ormanlıktır. İlçe sınırları içindeki ormanlarda daha çok akçam, karaçam, köknar, meşe, kayın, gürgen, kestane ağaçları görülür. (Şekil 6.25)

Şekil 6.25 Küçük Tepeköy kaplıcası ve doğal çevresi

İklim özellikleri

İlçede genellikle Akdeniz İklimi ile Karadeniz İklimi arasındaki geçiş iklimi hakimdir. Kuzey rüzgarları daha etkilidir. Yıllık yağış miktarı 600-850 mm kadardır. Yağışlar daha çok

sonbahar, kış, ilkbahar mevsiminde görülür. En yüksek sıcaklık 38,7°C, en düşük sıcaklık 11,5 °C'dir. Ancak kaplıcanın bulunduğu kısım Çan merkezine göre yüksektedir ve kışın kar yağışı görülmektedir.

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca, farklı zamanlarda inşa edilmiş 4 adet ikişer katlı bloklardan oluşmaktadır. Odalar, ağırlıklı olarak apart şeklinde ve mutfaklıdır. Odalarda banyo olanağı vardır. 2 adet termal kür havuzu, 5 adet günübirlik ziyaretçiler için hususi banyo vardır. Mimari niteliksizdir, ancak az katlı oluşları ve yenilenmiş dış cephe boyalarıyla zararsız bir görüntüye sahiptir. İşletme temiz ve bakımlıdır. (Şekil 6.26)

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyu doğal çıkışlıdır. Kaynak debisi 2,8 lt/sn.'dir ve sondaj yapılmadan bu haliyle 1.209 kişi/gün banyo kapasitesine sahiptir. Su sıcaklığı 49°C'dir. Su, kalsiyumlu, karbonatlı, florürlü bir sudur. Banyo kürlerine elverişlidir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri yapılmıştır, ancak tıbbi balneolojik raporlarının yapılması gerekmektedir. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar sağlık bakanlığından onaylı raporunda şöyle sıralanmıştır:

- Romatizmal hastalıklar (kronik dönemlerinde),
- Nörolojik hastalıklar (kronik dönemlerinde),
- Ortopedik sekellerin yardımcı ve tamamlayıcı unsuru olarak kullanılabilir.

Şekil 6.26 Küçük Tepeköy kaplıcası (Önde resepsiyon, arkada termal havuz bloğu)

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatlıdır.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmamıştır. Yeni sondajla artezyen kuyusu açılmamıştır. 2,8 lt/sn.'lik bir doğal debiye sahiptir.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.
- Sıcaklığı 49°C olan bir termal sudur.
- Kaplıcanın bulunduğu bölge 1/25000 ölçekli Çanakkale Çevre Düzenleme Nazım Planı kapsamında değildir. “Plansız Alanlardaki İmar Yönetmeliği”ne tabidir.
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir.

6.2.5 Bardakçılar Dağ Kaplıcası (Çanakkale – Çan)

Tesis adı

Bardakçılar Termal Dağ Kaplıcası

Yeri ve konumu

Çan – Çanakkale yolu üzerinde Çan’dan yaklaşık 30 km. uzaklıktadır. Yolu tamamı asfalttır. Çanakkale uzaklığı yaklaşık 85 km.’dir. Küçük Tepeköy kaplıcası yakınındadır.

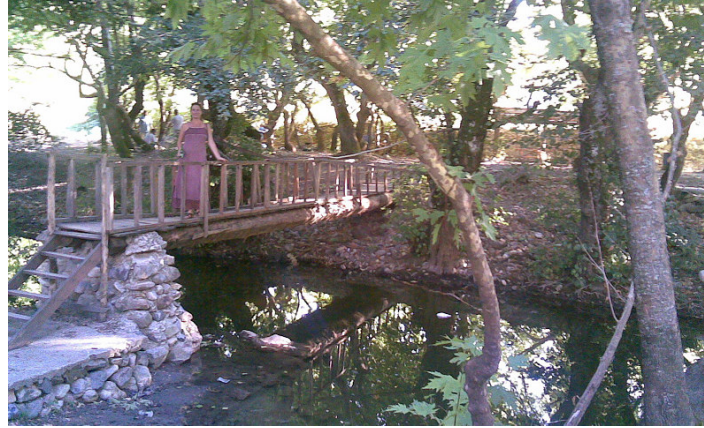
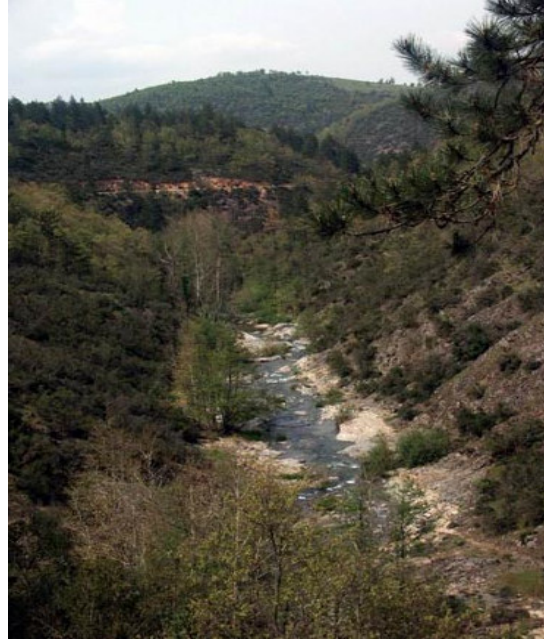
Tarihçe

Tarihçeye ilişkin bir bilgi edinilememiştir. Kaplıca ve yakın çevresinde tarihi nitelikte bina veya kalıntı yoktur.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Yapılaşmanın olmadığı bir bölgede zengin bitki örtüsüne sahip çam ağaçlarının ağırlıkta olduğu bir vadide, temiz bir dere kenarında konumlanmıştır (*Şekil 6.27*). Çan ilçesinin %58’i

ormanlıktır. Kaplıca etrafı bu karaktere uygun bir görüntü vermektedir. Dört tarafı devlet ormanıdır. Doğusundaki köy yolundan ulaşılmaktadır. Rakım 180 m.'dir.

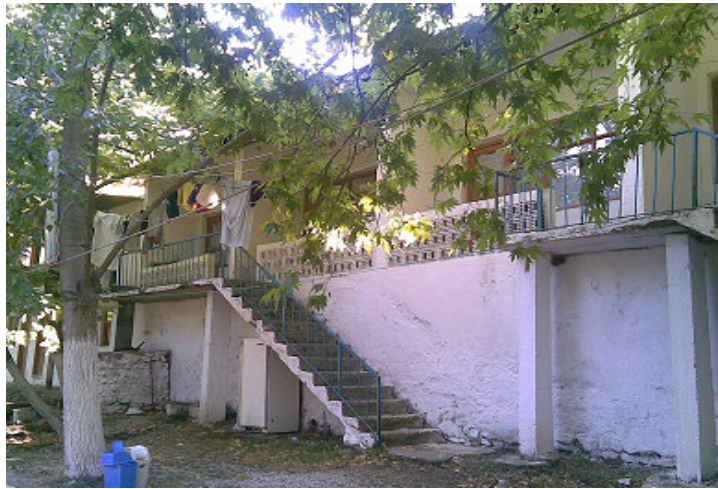
Şekil 6.27 Bardakçılar Dağ Kaplıcası ve doğal çevresi

İklim özellikleri

Küçük Tepeköy kaplıcası gibidir.

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca yapısı niteliksizdir. Binalar ve havuz ilkelidir. 3 katlı ve 2 katlı konaklama blokları, yarı kapalı (çadır örtülü) havuzu ve dere kenarında yarı açık kafeterya yapısı vardır (Şekil 6.28, 6.29, 6.30).

Şekil 6.28 Bardakçılar Dağ Kaplıcası binaları

Şekil 6.29 Bardakçılar Dağ Kaplıcası yarı kapalı havuzu

Şekil 6.30 Bardakçılar Dağ Kaplıcası dere kenarı kafeteryası

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyu doğal çıkışıdır. Kaynak debisi 0,11 lt/sn.'dir ve sondaj yapılmadan bu haliyle 50 kişi/gün banyo kapasitesine sahiptir. Su sıcaklığı 52°C'dir. Su, sülfatlı, bikarbonatlı, florürlü, silikatlı bir sudur. Banyo ve içme kürlerine elverişlidir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri ve tıbbi balneolojik değerlendirmesi yapılmıştır. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar sağlık bakanlığından onaylı raporunda şöyle sıralanmıştır:

- Romatizmal hastalıklar (kronik dönemlerinde),
- Nörolojik hastalıkların rehabilitasyonunda,
- Ortopedik rahatsızlıkların rehabilitasyonunda,
- İçme olarak da osteoporozda koruyucu tedavi unsuru olarak kullanılabilir.

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatlıdır.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmamıştır. Kaynak emniyeti sağlanmamıştır. Yeni sondajla artezyen kuyusu açılmamıştır. 0,11 lt/sn.'lik bir doğal debiye sahiptir.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.
- Sıcaklığı 52°C olan bir termal sudur. Debisi düşüktür. Arttırılması kaynak emniyeti bakımından faydalı olabilir.
- Kaplıcanın bulunduğu bölge 1/25000 ölçekli Çanakkale Çevre Düzenleme Nazım Planı kapsamında değildir. “Plansız Alanlardaki İmar Yönetmeliği”ne tabidir.
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir. Doğal yeşil doku, flora – fauna açısından dikkat çekici özellikler taşıyan bir bölgedir.

6.2.6 Çan Kaplıcası (Çanakkale – Çan Merkez)

Tesis adı

Çan Turistik Otel ve Kaplıcalar İşletmesi

Yeri ve konumu

Çan ilçe merkezinde, Cumhuriyet mahallesi Ilıca caddesindedir. Çanakkale'ye uzaklığı 76 km.'dir.

Tarihçe

Çan belediyesine ait olan tesis 1963 yılında inşa edilmiştir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Kaplıca tesisi, ilçe merkezinde yer almaktadır. Doğal çevresi yoktur. Yeşil alan olabilecek tek yeri tesisin bulunduğu parselin arkasındaki otopark olarak kullanılan küçük bahçedir. Çan ilçesinin rakımı 80 m.'dir.

İklim özellikleri

İlçede genellikle Akdeniz İklimi ile Karadeniz İklimi arasında geçiş iklimi hakimdir. Kuzey rüzgarları daha etkilidir. Yıllık yağış miktarı 600-850 mm kadardır. Yağışlar daha çok sonbahar, kış, ilkbahar mevsiminde görülür. En yüksek sıcaklık 38,7°C, en düşük sıcaklık 11,5°C'dir.

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca yapısı niteliksizdir. Belediyeye ait olan ve belediye tarafından işletilen tesis, içerisinde odalar ve termal mekanları içeren 3 katlı tek bir binadan oluşmaktadır. Kapalı bir termal havuzu ve banyoları vardır. (Şekil 6.31)

Şekil 6.31 Çan merkez kaplıca tesisi ve oteli

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyu doğal çıkışlı ve sondaj çıkışlıdır. Sondaj kaynak debisi 22 lt/sn.'dir ve 9.504 kişi/gün banyo kapasitesine sahiptir. Su sıcaklığı 46°C'dir. Sülfatlı, florürlü ve karışık termomineral bir sudur. Banyo kürlerine elverişlidir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri yapılmıştır, ancak tıbbi balneolojik raporlarının yapılması gerekmektedir. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tıbbi Değerlendirme Kurulu tarafından şöyle sıralanmıştır:

- Romatizmal hastalıklar (kronik dönemlerinde),
- Nörolojik hastalıklar (kronik dönemlerinde),
- Beyin ve sinir cerrahisi sonrası gibi uzun süreli hareketsiz kalma durumlarında mobilizasyon çalışmalarında,
- Bazı yumuşak doku hastalıklarının tedavisinde tamamlayıcı tedavi unsuru olarak,
- Ortopedik sekellerin yardımcı ve tamamlayıcı unsuru olarak,
- Cerebral palsy gibi hastalıkların tedavisinde rehabilitasyon amacıyla,
- Genel stres bozukluklarında ve spor yaralanmalarında tamamlayıcı tedavi unsuru olarak;
- İçme kürleri şeklinde florür içermesi nedeni ile osteoporozda yardımcı tedavi unsuru olarak,
- Sülfat içeriğinden ötürü mide-bağırsak sisteminin belirli fonksiyonel rahatsızlıklarında,
- Bazı üriner sistem rahatsızlıklarında kullanılabilir niteliktedir

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatlıdır.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmıştır. Yeni sondajla artezyen kuyusu açılmıştır. 22 lt/sn.'lik bir debiye sahiptir.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca oteli niteliğindedir.

- Sıcaklığı 46°C olan bir termal sudur. Değişik hastalıklara tesir eder nitelikte olması bakımından değerlendirmeye değerdir.
- Kaplıca Çan ilçe merkezindedir. Çan Belediyesi'nin belirlediği imar durumuna tabidir. Mevcut tesis belediyenindir ve ihaleyle devredilecektir.
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen “balneoterapi” amaçlı kullanım için uygundur. Merkezde oluşundan dolayı rekreasyon olanakları yoktur.

6.2.7 Hıdırlar Kaplıcası (Çanakkale – Yenice)

Tesis adı

Hıdırlar Köyü Kaplıcası

Yeri ve konumu

Hıdırlar kaplıcası, Çanakkale'ye 136 km. mesafede, Çanakkale ili Yenice ilçesinin 40 km. güney batısında ve rakımı 800 m. olan bir konumdur. Yenice ilçesindeki Hamdibey beldesinden 7 km.'lik yarı-asfalt bir yolla Hıdırlar köyüne, köyden de 3 km.'lik bir asfalt yolla kaplıca bölgesine ulaşılmaktadır. Kaplıca, Balıkesir-Edremit Körfez havaalanından 65 km., Bandırma feribot iskelesinden 185 km. uzaklıktadır.

Tarihçe

Hıdırlar kaplıcasının bulunduğu Yenice ilçesinde tarihte “Agonya” adlı antik bir yerleşim olduğu bilinmektedir. Kaplıcanın da o dönemden beri kullanılageldiği civarda pek azı kalmış kalıntılardan anlaşılmaktadır. Hıdırlar köyünün bağlı olduğu Hamdibey beldesi ve Kalkım, Pazarköy yerleşmelerini içine alan bölge “Agonya”yı oluşturur. Kentin kalıntıları Hamdibey köyünde evler arasında yer yer görülmektedir. Özellikle steller, kırık lahit parçaları, eski yazıtlar dışında günümüze kentin belirgin bir kalıntısı gelememiştir. Bunun da nedeni Agonya'da arkeolojik kazı ve araştırmaların yapılmamış oluşudur.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Kaplıcanın bulunduğu bölgede yapılaşma yoktur. Kaplıca yemyeşil ve ağaçlarla kaplı bir koru içerisinde yer almaktadır. 3 km. yakınında Hıdırlar köy yerleşmesi 10 km. uzağında Hamdibey beldesi vardır. Köylerde geleneksel köy yapılaşması hakimdir. (Resim 6.32, 6.33)

İklim özellikleri

Kaplıcanın bulunduğu bölge ile ilgili iklimsel araştırma yapılmamıştır. Yenice ilçesinin iklim özelliklerine bakılacak olursa Akdeniz, Karadeniz ve kara ikliminin karışımı olan Marmara iklimi görülür. Bu durumu bitki örtüsü özellikleri de destekler. Akdeniz, Karadeniz, kara ikliminde yetişebilen bitki türleri görülmektedir. İlçenin kaplıcanın da bulunduğu güney kesimlerinde Akdeniz iklimi özellikleri kendini belli eder. Ancak Akdeniz iklimi enlemin etkisi, karasallık nedeniyle bazı özelliklerini yitirmiştir. İlçenin bu kesimlerinde yazlar kurak ve sıcak, kışlar ılıman ve yağışlıdır. İlçe orta derece yağış alır. (650-700 mm).

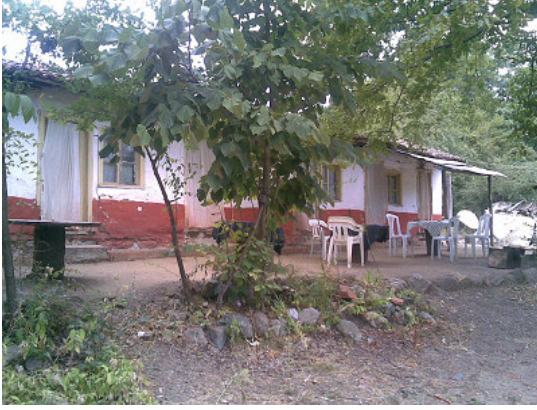
Şekil 6.32 Hıdırlar kaplıcası doğal çevresi (kaplıca yolu)

Şekil 6.33 Hıdırlar kaplıcası doğal ve yapay çevresi (Hıdırlar köyü)

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca tesisini oluşturan yapı grupları niteliksiz, ilkel ve bakımsızdır. Bir idare binası, banyo – havuz gruplarını barındıran bölüm ve odalar grubu vardır. (Şekil 6.34, 6.35)

Şekil 6.34 Hıdırlar Kaplıca tesisi, konaklama birimleri

Şekil 6.35 Hıdırlar Kaplıca tesisi, termal havuz

Termal suyun özellikleri

Kaplıcayı besleyen asıl kaynağın sıcaklığı 73°C , diğeri 81°C 'dir. Çamur banyosu olarak kullanılan suyun sıcaklığı 41°C 'dir. Sıcak kaynaklar az madenli sıcak sularlardır. Bu sulara sodyum katyonu ile sülfat anyonu fazla miktarda bulunmaktadır. Klorür ve hidrokarbonat iyonları anyonlar miktarının ancak % 30'una gelmektedir. Radyoaktivite bakımından kaynaklar birbirinin aynı olup ölçülen miktar 11,7 - 13,6 Eman arasında değişmektedir. Debisi ise 10 lt/sn.'dir ve bu 4.320 kişi/gün banyo kapasitesi demektir. Banyo kürlerine elverişli, içmeye değildir.

Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri yapılmıştır, ancak tıbbi balneolojik raporlarının yapılması gerekmektedir. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar çeşitli kaynaklarda şöyle sıralanmıştır:

- Romatizma
- Nevralji
- Kadın hastalıkları

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıcanın sağlık bakanlığından ruhsatı yoktur.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmıştır. 10 lt/sn.'lik bir debiye sahiptir.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.
- Sıcaklığı 73°C - 81 °C arasında olan bir termal sudur.
- Kaplıcanın bulunduğu bölge 1/25000 ölçekli Çanakkale Çevre Düzenleme Nazım Planı kapsamında değildir. “Plansız Alanlardaki İmar Yönetmeliği”ne tabidir.
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir. Sağlık turizmi ve eko-turizmin bir arada uygulanabileceği, çok çekici doğal çevre özelliklerine sahip bir bölgedir.
- Kaplıca tesisinin bulunduğu yerin yanında özel teşebbüs tarafından 5 yıldızlı sağlık ve eko-turizm amaçlı otel yapılması için proje geliştirilmektedir.

6.2.8 Kırkgeçit Kaplıcası (Çanakkale – Biga)

Tesis adı

Kırkgeçit Termal Tesisleri

Yeri ve konumu

Kırkgeçit kaplıcası, Güney Marmara bölgesinde Çanakkale ili, Biga ilçesi sınırlarında yer almaktadır. Kaplıca, Çanakkale'ye 105 km, Biga'ya 15 km, Çan'a 35 km ve Bandırma'ya 85 km. uzaklıktadır. Kırkgeçit kaplıcalarının denizden yüksekliği 74 metredir.

Tarihçe

Kırkgeçit kaplıcasının kullanımının 2000 yıl öncelerine dayandığı bilinmektedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Kaplıcanın bulunduğu bölgede yapılaşma yoktur. Kaplıca yemyeşil ağaçlarla kaplı, palamut ağaçlarının yoğunlukta bir orman içerisindedir. . (Şekil 6.36)

Şekil 6.36 Kırkgeçit kaplıcası ve doğal çevresi

İklim özellikleri

Kaplıca alanındaki iklim türü, Akdeniz iklimine yakın ılıman özelliklerde olmakla birlikte karasal iklim kuşağında yer almasından dolayı karasal özellikler de göstermektedir. Yıllık ortalama en düşük sıcaklık 5,4 °C, en yüksek sıcaklık 25,3 °C'dir.

Kaplıca ve donanımları

Resepsiyon, havuz, sauna ve özel banyoları içeren bir bina ile restaurant ve toplantı merkezi binası, suit - standart odalar ve apart evlerden oluşmaktadır. Binalar bakımlıdır 2005 yılında

genel mekanları ve konaklama birimleri tadilat görmüş, ilaveler yapılmıştır. Ancak, termal mekanların revizyona gereksinimi vardır. Minyatür basketbol sahası, çocuk parkı, mescit diğer tesislerdir. (Şekil 6.37, 6.38, 6.39)

Şekil 6.37 Kırkgeçit kaplıcası, resepsiyon ve havuz binası

Şekil 6.38 Kırkgeçit kaplıcası, termal havuz, restaurant ve apart evler

Şekil 6.39 Kırkgeçit kaplıcası, genel görünüm

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyunun sıcaklığı 52°C'dir. Doğal kaynakta debisi ise 5 lt/sn.'dir ve bu 2.160 kişi/gün banyo kapasitesi demektir. Sondaj yoktur. Kaynak suyu sodyum sülfatlı, klorürlü, borlu ve

kalevi kükürtlü bir özellik gösterir. Banyo kürlerine elverişli, içmeye değildir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri ve tıbbi balneolojik raporları yapılmıştır. Geleneksel kullanım sürmektedir. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar sağlık bakanlığınca onaylı olarak şöyle sıralanmıştır:

- Romatizmal hastalıklar
- Kemik ve eklem hastalıkları
- Kadın hastalıkları
- Cilt hastalıkları
- Bel fıtığı
- Lumbago
- Kireçlenme
- Kronik bel ağrısı
- İltihaplı eklem romatizması
- Yumuşak doku hastalıkları
- Ortopedik operasyon sonrası tedavi
- Beyin ve sinir cerrahisi sonrası tedavi
- Beyin felci
- Nörolojik bozukluklar
- Stres bozukluğu
- Spor yaralanmaları

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Doktor tedavisi haftalık kontrollerle yapılmaktadır. Emekli sandığı çalışan ve mensuplarına termal tedavi hizmeti verilmektedir. Fizik tedavi ünitesi vb. yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatludur.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmıştır. Kaynak emniyeti sağlanmıştır. 5 lt/sn.'lik bir debiye sahiptir.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca oteli niteliğindedir.
- Sıcaklığı 52 °C olan bir termal sudur.

- Kaplıcanın bulunduğu bölge 1/25000 ölçekli Çanakkale Çevre Düzenleme Nazım Planı kapsamında değildir. “Plansız Alanlardaki İmar Yönetmeliği”ne tabidir.
- Kırkeçit Kaplıcalarının bulunduğu alan, turizm teşvik kanunu uyarınca turizm merkezi ilan edilmemiştir. Alanda turizm yatırımı yapmak isteyen yatırımcıların Çanakkale Valiliği’ne başvurmaları gerekmektedir.
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir. Sağlık turizmi ve ekoturizmin bir arada uygulanabileceği, çok çekici doğal çevre özelliklerine sahip bir bölgedir.

6.2.9 Külçüler Kaplıcası (Çanakkale – Bayramiç)

Tesis adı

Külçüler Kaplıcası

Yeri ve konumu

Külçüler kaplıcası, Güney Marmara bölgesinde Çanakkale ili, Bayramiç ilçesi sınırlarında yer almaktadır. Kaplıca, ilçe merkezine 25 km., Çanakkale’ye 100 km, Bandırma’ya 190 km. uzaklıktadır.

Tarihçe

Külçüler kaplıcasının kullanımının 2000 yıl öncelerine dayandığı bilinmektedir.

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Kaplıcanın bulunduğu bölgede yapılaşma yoktur. Kaplıca yemyeşil ağaçlarla kaplı, çam ağaçlarının yoğunlukta olduğu bir orman içerisinde yer almaktadır. Kaplıcanın bulunduğu bölgenin hemen yakınındaki bölge, Kazdağı’na özgü uzun ağaçları (*Şekil 6.40*), gürül gürül akan soğuk suları ve piknik yerleri ile Çanakkale’nin en güzel mesire yerlerinden birisi olan Ayazma’dır. (*Şekil 6.41*)

İklim özellikleri

Bayramiç İlçesi, kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak iklim kuşağı içerisinde yer almaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 14.°C’dir. Aylık ortalama sıcaklıklar açısından en soğuk ay ortalama 2°C ile Ocak ve en sıcak ay ortalama 24.3°C ile Temmuz’dur. Yıllık ortalama yağış 624.3 mm’dir. Yağışın en fazla olduğu ay 118.2 mm ile Aralık ayıdır. Yıllık ortalama bağıl nem %

69'dur. Ortalama bağıl nem Temmuz ayında % 54'e düşmekte ve Aralık ayında % 80'e yükselmektedir. Kışın kar yağışı alır.

Şekil 6.40 Külçüler Kaplıcası doğal çevresi

Şekil 6.41 Külçüler Kaplıcası doğal çevresi (Kazdağları, Ayazma mesire yeri)

Kaplıca ve donanımları

Kaplıca yapısı niteliksiz, ilkel ve bakımsızdır. Hamam bölümünde yüksek bir kubbe vardır. Hamam ve idare bölümünden oluşur. Hamamda iki havuzu vardır. (Şekil 6.42)

Şekil 6.42 Külcüler Kaplıcası

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyunun sıcaklığı 34 °C'dir. Sondaj yoktur. Su kükürtlü bir özellik gösterir. Banyo kürlerine elverişli, içmeye değildir. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri ve tıbbi balneolojik raporları yapılmamıştır. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar çeşitli kaynaklarda şöyle sıralanmıştır:

- Romatizmal rahatsızlıklar,
- Solunum yolları,
- Kadın hastalıkları,
- Cilt hastalıkları,
- Nevralji.

Tıbbi donanım

Tesiste yeterli acil müdahale donanımları yoktur. Sürekli doktor yoktur. Kaplıca sağlık bakanlığından ruhsatlı değildir.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüt ve koruma alanları çalışmaları yapılmamıştır.

Değerlendirme

- Geleneksel kaplıca tesisi niteliğindedir.

- Sıcaklığı 34 °C olan bir termal sudur.
- Kaplıcanın bulunduğu bölge 1/25000 ölçekli Çanakkale Çevre Düzenleme Nazım Planı kapsamında değildir. “Plansız Alanlardaki İmar Yönetmeliği” ne tabidir.
- Külçüler Kaplıcalarının bulunduğu alan, turizm teşvik kanunu uyarınca turizm merkezi ilan edilmemiştir. Alanda turizm yatırımı yapmak isteyen yatırımcıların Çanakkale Valiliği’ne başvurmaları gerekmektedir.
- Kazdağı, Külçüler kaplıcasına yaklaşık 5 km uzaklıkta bulunan, efsanelere konu olmuş tarihsel geçmişi, kendine özgü florası-faunası, dünyada Alp’lerden sonra en yüksek oksijen oranına sahip olan temiz havası, soğuk suları ve rekreasyon alanlarıyla önemli bir turizm ve rekreasyon merkezidir. 17.04.1993 tarihinde Bakanlar Kurulu’nun 93/4243 sayılı kararıyla kurulan Kazdağı Milli Parkı, 19.781.5 ha.’i ormanlık ve 1681.5 ha.’i açıklık olmak üzere toplam 21.463 ha’lik alana sahiptir. Yöreye özgü zengin bitki örtüsü ve hayvan varlığını koruma düşüncesi Milli Park oluşturma gerekçesini oluşturmuştur.
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir. Sağlık turizmi ve ekoturizmin bir arada uygulanabileceği, çok çekici doğal çevre özelliklerine sahip bir bölgedir.

6.2.10 Kocabaşlar Ilıcası (Çanakkale – Lapseki)

Tesis adı

Kocabaşlar Ilıcası

Yeri ve konumu

Külçüler ııcası, Çanakkale ili, Lapseki ilçesi sınırlarında yer almaktadır. Kaplıca, ilçe merkezine 18 km., Çanakkale’ye 33 km uzaklıktadır. Lapseki’den Gelibolu’ya feribot seferi düzenlenmektedir. Gelibolu, İstanbul’a 290 km.dir. İlçe merkezinden 16 km. uzaklıktaki Kocabaşlar köyüne asfalt bir yoldan gelinecek ve köyden ııcaya 2 km’lik dar ve dik bir toprak yoldan inilecektir. (Şekil 6.43)

Tarihçe

Kocabaşlar kaplıcasının kullanımının 18.yüzyıla dayandığı bilinmektedir. Eskiden kalma kaplıca kalıntıları görülmektedir. (Şekil 6.44)

Şekil 6.43 Kocabaşlar ılıcasına inen yol ve doğal çevresi

Şekil 6.44 Kocabaşlar ılıcasına eski kaplıca kalıntıları

Doğal ve yapay çevre özellikleri

Ilıcının bulunduğu bölgeye 2 km. uzaklıktaki yerleşme 50 hanelik Kocabaşlar köyüdür (Resim 5.10.3). Ilıca doğanın içinde, yoğun ağaçlık bir bölgede yüksek tepelerle çevrili bir dere yatağının kenarında konumlanmıştır. Dikkat çekici bir doğaya sahiptir. Bölgede yapılaşma yoktur. Ilıcının etrafı tarım arazileri ve dereden oluşmaktadır. Dört tarafı devlet ormanıdır. Dere yatağında oluşu ve tepelerin arasında kalması bakımından Çan'daki Bardakçılar kaplıcasına benzer bir özellik göstermektedir. (Şekil 6.45, 6.46, 6.47)

Şekil 6.45 Kocabaşlar ılcası yapay çevresi (Kocabaşlar köyü)

Şekil 6.46 Kocabaşlar ılcasının bulunduğu vadinin genel görünümü

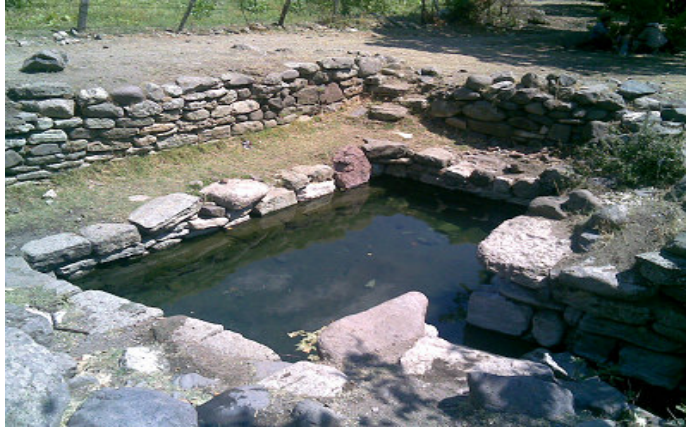
Şekil 6.47 Kocabaşlar ılcasının bulunduğu vadinin çevresinden görünüm (orman ve dere)

İklim özellikleri

Lapseki'nin yıllık ortalama sıcaklık değeri 13.9°C'dir. Ortalama sıcaklıklar bakımından hiçbir ayın ortalaması 5°C'nin altına düşmez. Nitekim kışın ortalama sıcaklık 5.8°C'dir. Yaz mevsimi ortalama sıcaklığı ise 23°C'dir. En soğuk ay 5.5°C'yle Ocak, en sıcak ay ise 25.1°C'yle Ağustos'tur. Yağışın %43'ü kışın, % 28'i sonbaharda, % 22'si ilkbaharda, %7 'si de yazın gerçekleşmektedir. Yıllık ortalama doğal nem % 80'dir. Bu oran Çanakkale İl merkezine göre daha yüksektir. Lapseki'nin Marmara Denizine komşu olması nedeniyle Marmara Denizi üzerinden esen poyraz rüzgarlarının nem oranını artırıcı bir etken olduğu söylenebilir. Kaplıcanın bulunduğu iç kısımlar biraz daha kara iklimine kaymaktadır.

Kaplıca ve donanımları

Kaplıcada bina yoktur. Açık ılıca şeklindedir. (Şekil 6.48)

Şekil 6.48 Kocabaşlar ılıcası

Termal suyun özellikleri

Kaplıca suyunun sıcaklığı 38 °C'dir. Doğal kaynaktan debisi ise 0,35 lt/sn.'dir ve bu 151 kişi/gün banyo kapasitesi demektir. Sondaj yapılmamıştır. Termomineral suyun fizikokimyasal analizleri ve tıbbi balneolojik raporları yapılmamıştır. Kaplıca suyunun tedavi amaçlı kullanıldığı rahatsızlıklar bir kaynaktan şöyle sıralanmıştır: (Tekin, Yılmaz, 2004)

- Solunum yolları,
- Kalp-damar rahatsızlıkları,
- Romatizmal rahatsızlıklar.

Tıbbi donanım

Yoktur.

Hidrojeolojik etüd ve koruma alanı çalışmaları

MTA kurumu tarafından hidrojeolojik etüd ve koruma alanları çalışmaları yapılmamıştır.

Değerlendirme

- Açık ılıcadır.
- Sıcaklığı 38°C olan bir termal sudur.
- Ilıcının bulunduğu bölge 1/25000 ölçekli Kuzey Çanakkale Kıyı Kesimi Çevre Düzenleme Nazım Planı kapsamındadır. Buna göre, ılıcanın bulunduğu bölge orman alanıdır ve çevre düzenleme planında orman alanlarıyla ilgili “ 6831 sayılı orman kanununa tabidir, burada tahsis edilecek alanlarla ilgili hükümler ve Bayındırlık ve İskan bakanlığının olumlu görüşüyle olacaktır” denilmiştir.
- Ilıca ile ilgili bilimsel araştırmaların yapılması, bölgenin incelenmesi gerekmektedir. Bölgede tarım yapan kişilerden MTA’nın bölgede araştırma yaptığı öğrenilmiştir (30.08.2006).
- Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal su (balneoterapi) ve uygun iklim (klimaterapi) özelliklerinin bir arada bulunduğu bir bölgedir. Sağlık turizmi ve ekoturizmin bir arada uygulanabileceği, çok çekici doğal çevre özelliklerine sahip bir bölgedir.

6.3 Çanakkale’nin Sosyo-Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi ve Mevcut Turizm Potansiyelinin İncelenmesi

Çanakkale’de termal turizmin gelişiminin olabilirliğini ve gelişim için gerekli yönlendirmeleri yapabilmek amacıyla yürütülen makro ölçekte çalışmaların bu aşamasında;

- Çanakkale’nin coğrafi konumu ve iklimi,
- Çanakkale’nin ekonomik ve sosyal yapısı, eğitim olanakları,
- Çanakkale’nin mevcut turizm olanakları ve turist potansiyelinin irdelenmesi çalışmaları yapılacaktır.

6.3.1 Çanakkale’nin coğrafi konumu ve iklimi

Çanakkale ili, ülke nüfusunun yaklaşık % 25’ini ve sanayiinin % 60’ını barındıran, ülke yüzölçümünün ise sadece % 9’luk bir bölümünü kaplayan Marmara Bölgesi’nde bulunmaktadır. 250 35’ ve 270 45’ doğu boylamları ile 390 30’ ve 400 45’ kuzey enlemleri arasında yer alan ilin yüzölçümü 9.737 km²’dir. Çanakkale, Ege Denizi ile Marmara Denizi’ni

birleştiren (su yolu olan) Çanakkale Boğazı'nın iki yakasında hem Avrupa hem de Asya'da toprakları bulunan bir ildir. Bu topraklar Trakya'da Edirne ve Tekirdağ, Anadolu'da da Balıkesir il sınırları ile çevrilidir. İlin Merkez ilçe dahil 12 ilçesi olup bunlar; Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki ve Yenice'dir. Çanakkale'ye ulaşım kara, deniz ve hava yoluyla sağlanmaktadır.

Çanakkale'de Akdeniz ve Karadeniz iklimlerinin geçiş tipi hüküm sürmektedir. Yaz sezonunda en yüksek sıcaklık 38°C ve en düşük sıcaklık 20°C olmaktadır. Kış aylarında ise Balkan yarımadası üzerinden gelen soğuk hava bu kıyıları etkiler ve sıcaklık sıfırın altına daha sık düşmektedir. İç kısımlardaki yüksek alanlarda yazlar daha serin, kışlar daha soğuk geçmektedir. Yağışlar genellikle bahar ve kış aylarında olmaktadır. Yağışlar Kaz Dağı'nın yüksek kesimlerinde yılda 1000mm.'yi geçerse de kıyılarda 600-800 mm. arasındadır. Kar yağışlı günlerin yıllık ortalaması 3.4'tür. Ortalama nispi nem oranı %73' dür. Yıl boyunca Çanakkale ilinde hakim rüzgar güney-batı olup, ortalama yıllık rüzgar hızı 4.4 m/sn 'dir.

(S. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 17 (31): (2003) 18-23, Çanakkale valiliği, Çanakkale belediyesi)

6.3.2 Çanakkale'nin ekonomik ve sosyal yapısı, eğitim olanakları

Çanakkale ili, sosyal yapısı bakımından statik olarak kabul edilebilecek bir nüfusa sahiptir. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, Çanakkale ili nüfusu 464.975, merkez ilçe nüfusu ise 75.810'dur. Nüfus itibariyle en kalabalık ilçe (Merkez ilçe hariç) köyler dahil 77.169 kişi ile Biga ilçesi, en az nüfusa sahip ilçe ise 2.427 kişi ile Bozcaada'dır. İl nüfusunun %53.64'lük kısmı köylerde yaşamaktadır. 2000 yılı nüfus sayımlarına göre istihdam edilen nüfusun çalıştığı sektörlerin dağılımı şöyle olmaktadır:

- % 56'sı tarım ve hayvancılık
- % 9'u sanayi {Önemli bölgeler; Çan (Kalebodur seramik fabrikaları), Ezine (Akçansa çimento fabrikası), merkez (Dardanel dondurulmuş gıda ve balık fabrikası ve organize sanayi bölgesi, Biga (organize sanayi bölgesi)}
- % 4'ü inşaat
- % 31'i hizmetler sektörü (Turizm bu kısımdadır.)

Kişi başına düşen yıllık gelir 2335 USD'dir ve Türkiye'de 19. sırada yer alır. İl yüzölçümünün arazi kullanımına göre dağılımı şöyle olmaktadır:

- % 54'ü orman

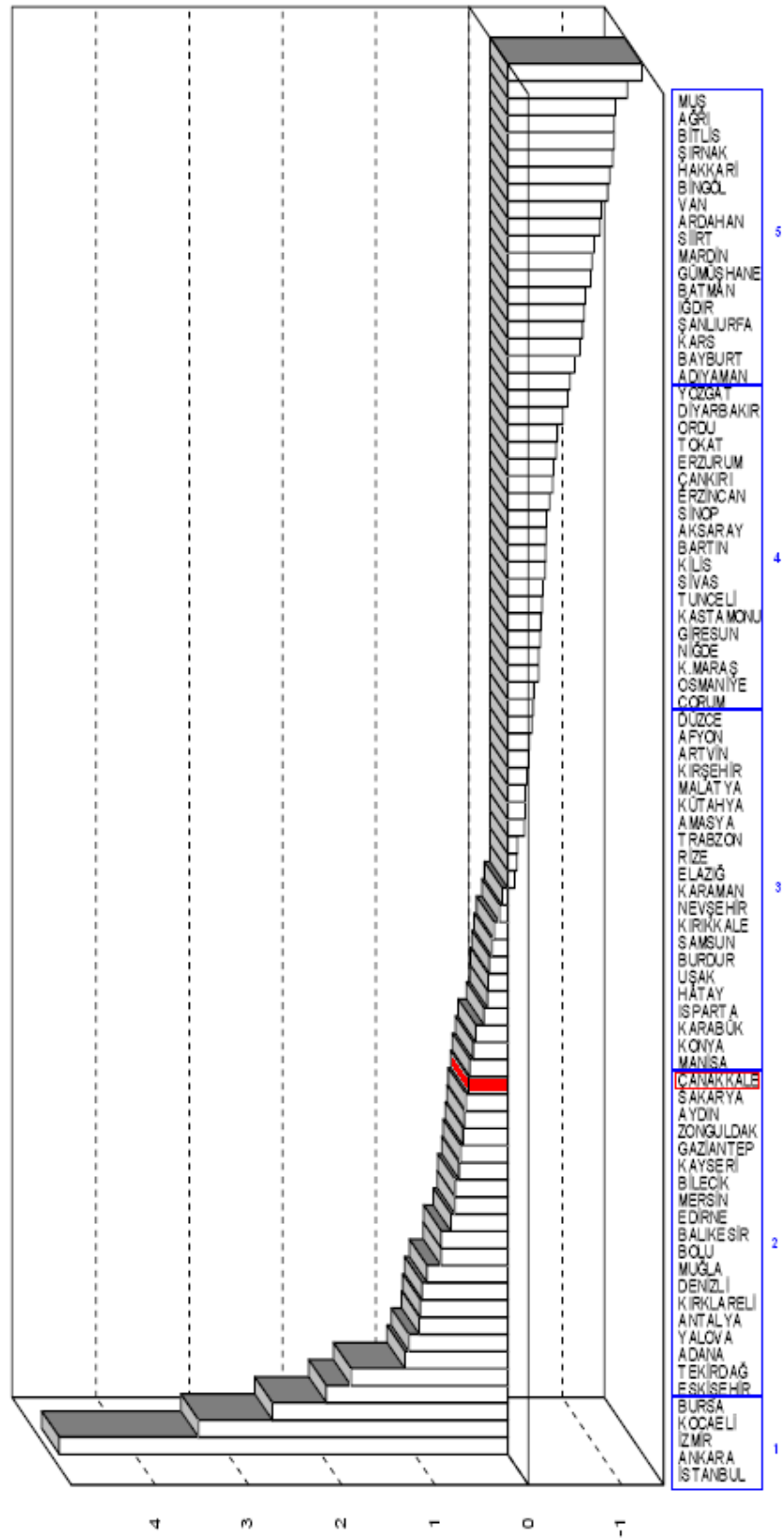
- % 34'ü tarım arazisi (% 81 tarla, % 6 sebze bahçesi, % 2 meyve bahçesi,% 9 zeytinlik)
- % 5'i çayır ve meralar
- % 7'si kültür dışı araziler

(S. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 17 (31): (2003) 18-23, Çanakkale valiliği, Çanakkale belediyesi)

Türkiye'deki illerin gelişmişlik endeksine bakıldığında Çanakkale'nin 24. sırada yer aldığı görülmektedir (Şekil 6.49). İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasını ve endeks değerlerini belirleyen temel faktörler; sahip oldukları nüfus büyüklüğü, yüzölçümü ya da şehirleşme oranı gibi bir takım yüzeysel büyüklükler değildir. Sıralamayı belirleyen başlıca faktörler; illerin demografik yapısının, işgücü talebinin, istihdamın sektörel dağılımının, eğitim ve sağlık hizmetlerinin, fiziki ve sosyal altyapı olanaklarının, üretim seviyesinin ve gelir düzeyinin il nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamada sağladıkları başarı olmaktadır. Başka bir anlatımla, illerin sahip olduğu nüfus büyüklüğü, iktisadi ve sosyal faaliyetlerin dinamizmi ile birebir orantılı değildir. Nitekim, ilk bakışta sosyo – ekonomik gelişmişlik sıralamasında üst sıralarda yer alan illerin, sıralamadaki yeri ile nüfusu arasında doğru orantı gözlense de, bu durumun genelleştirilmesi mümkün değildir. Buradan bir sonuç çıkarılması gerekirse, denilebilir ki nüfusu büyük olduğu halde alt sıralarda yer alan illerde, iktisadi yaşama katılım düzeyi düşüktür (Dinçer, B., Özaslan M., Kavasoğlu T., Mayıs 2003).

Şekil 6.49'da, Çanakkale'nin bu endeksteeki sıralamada nüfusu pek çok ilden az olduğu halde 24. sırada olmasının sebebi yukarıda anlatılan sebebe dayalıdır. Gelişmişliği bulunduğu bölgeye (Marmara bölgesi) göre düşük olmasına karşın “artı” hanesindedir ve Türkiye geneline göre ortanın üstündedir. Çizelge incelendiğinde Türkiye iller arası gelişmişlik sıralamasının 5 grupta toplandığı görülmektedir. Buna göre 1. derece gelişmiş iller grubu; sosyo – ekonomik gelişmişlik sıralamasındaki ilk beşi oluşturan İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Bursa'dır. Çanakkale ise, 2. grubun sonunda yer alabilmiştir. 2. gruba giren iller en gelişmişten en az gelişmişe doğru tablodan da görüleceği üzere Eskişehir, Tekirdağ, Adana, Yalova, Antalya, Kırklareli, Denizli, Muğla, Bolu, Balıkesir, Edirne, Mersin, Bilecik, Kayseri, Gaziantep, Zonguldak, Aydın, Sakarya ve Çanakkale'dir.

Çanakkale'nin Şekil 6.49'da üst seviyelere yükselmesinin yollarından birisi ve de en önemlisi, ilin elinde bulundurduğu turizm potansiyelini iyi değerlendirmesine ve özellikle termal turizme ağırlık verip turizmi 12 aya yayarak girdileri arttırmasına büyük ölçüde bağlıdır.

Şekil 6.49 İllerin sosyo – ekonomik gelişmişlik endeksi

(Dinçer, B., Özaslan M., Kavasoğlu T., Mayıs 2003. sayfa:54'ten yorumlanmıştır.)

Çanakkale'nin sosyo – kültürel yapısı incelendiğinde, eğitim seviyesinin yüksek ve halkının yeni fikirlere açık çağdaş bir zihniyete sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, termal turizmin çağdaş bir modelle Çanakkale'de geliştirilebilmesi bakımından çok önemlidir. İldeki okullaşma oranı; ilköğretimde %100 (Türkiye geneli %96,93), ortaöğretimde % 84 (Türkiye geneli % 60,90) tür. Bu değerler 2000 yılı nüfus sayımlarına göredir (*DİE*). 2005 – 2006 öğretim yılı itibariyle eğitim olanakları şöyledir:

- Okul öncesi: 3 bağımsız anaokulu + diğer okullar bünyesinde 205 anasınıfı
- İlköğretim: 3 özel okul + 203 devlet ilköğretim okulu
- Ortaöğretim: 78 lise ve dengi okul
- Yükseköğretim: 1 adet üniversite (18 Mart Üniversitesi), bu bünyede 10 fakülte, 2 yüksekokul ve 11 meslek yüksek okulu, 2 enstitü (*Çanakkale Valiliği, 2006*)

Termal turizmin geliştirilmesi için uygulanacak model kapsamında sektörde görev alacak halkın turizm amaçlı eğitimi gerekmektedir. Bunun için mevcut olan olanaklar Çanakkale Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ile 18 Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nda olmak üzere 1 adet lise ve 1 adet yüksekokul düzeyindedir. Bu olanaklar artırılması Ayvacık, Bayramiç, Biga, Çan, Ezine, Lapseki ve Yenice ilçelerinde yer alan 18 Mart Üniversitesi'ne bağlı meslek yüksek okullarında turizm bölümleri açılarak artırılabilir. Her ilçede bulunan “Mesleki Eğitim Merkezleri”nde de bu konu ele alınabilir.

6.3.3 Çanakkale'nin mevcut turizm olanakları ve turist potansiyelinin irdelenmesi

Çanakkale'de termal turizmin gelişimi konulu modelin oluşturulmasına ışık tutması bakımından, ilin mevcut turizm potansiyelinin ayrıca; turistik tesislerin tip ve sayılarının – doluluk oranlarının, yerli ve yabancı turist sayılarının ve kıtalara göre dağılımlarının etüt edilmesi gerekmektedir.

Doğal, tarihi ve kültürel kaynaklar açısından son derece zengin bir potansiyele sahip bulunan ve geçmişte birçok uluslara ve kavimlere yerleşim yeri olan Çanakkale ili, bölge, ülke ve hatta dünya turizmi açısından oldukça elverişli bir coğrafyada konumlanmıştır. İlin turizm potansiyelini oluşturan ve aynı zamanda turizmin çeşitlendirilmesine de kaynak olabilecek doğal, tarihi ve kültürel kaynaklar şöyledir (Bu kaynakların termal su potansiyellerine yakın konumda olanları da belirtilmiştir) :

- Kazdağı Milli Parkı: (Bayramiç ilçesi Külcüler kaplıcası yakınında)

- Adalar (Bozcaada ve Gökçeada)
- Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı (Eceabat ilçesinde, şehitlikleri kapsıyor)
- Troia antik şehri (Kestanbol ve Tuzla kaplıcası yakınında)
- Aleksandria Troas ve Neandria antik şehirleri (Kestanbol ve Tuzla kaplıcası yakınında)
- Assos antik şehri (Behramkale köyü)
- Termal su olan bölgeler

Turizm potansiyelini oluşturan faktörleri yukarıdaki gibi özetledikten sonra, mevcut olan konaklama tesislerinde yerli ve yabancı turistlerin tesis tiplerine göre dağılımları ve tesislerin doluluk oranlarını incelemek gerekir.

Çizelge 6.1 Çanakkale’ye gelen yabancı turist geceleme sayısının tesis türlerine göre dağılımı
(*Kültür ve Turizm Bakanlığı "Çıkış Yapan Yabancı Ziyaretçiler-Vatandaş Giriş Araştırmalar",2001*)

Tesis Türü	Geceleme Sayısı	Toplam Geceleme Sayısına Oranı (%)
Otel	164.008	39
Motel	3.123	1
Tatil Köyü	4.393	1
Pansiyon	7.229	2
Kamp / karavan	6.765	2
Hostel, gençlik ve tatil kampı	14.733	4
Kendi evi	81.117	49
Kiralık ev	105.877	
Arkadaş, akraba evi	21.762	
Ulaşım aracında	914	0
Diğer	9.169	2
TOPLAM	419.090	100

Çizelge 6.1’e göre Çanakkale’ye gelen yabancı turistler ağırlıklı olarak ya otelde, ya da evde kalmaktadırlar. Diğer tesis türleri pek fazla tercih edilmemiştir. Çanakkale’de konaklayan yerli ve yabancı turistlerin tesislere göre dağılımları Çizelge 6.2 ve 6.3’te irdelenmiştir.

Çizelge 6.2 Çanakkale’de konaklayan yabancı ve yerli turist sayısının turistik tesis türlerine göre dağılımı (*Kültür ve Turizm Bakanlığı istatistiklerinden yorumlanarak oluşturulmuştur, 2002, 2003, 2004*)

Belge türü	Tesis cins ve sınıfı	Konaklayan Turist Sayıları (2002)			Konaklayan Turist Sayıları (2003)			Konaklayan Turist Sayıları (2004)		
		Yabancı turist	Yerli turist	Genel	Yabancı turist	Yerli turist	Genel	Yabancı turist	Yerli turist	Genel
İşletme belgeli	4-5 yıldızlı otel	24.918	31.747	56.665	31.992	30.372	62.364	62.284	60.990	123.274
	3 yıldızlı otel	49.093	30.524	79.617	27.597	39.289	66.886	33.593	40.308	73.901
	2 yıldızlı otel	8.505	30.691	39.196	10.230	42.976	53.206	9.817	38.209	48.026
	1 yıldızlı otel	1.124	14.416	15.540	876	15.492	16.368	587	15.565	16.152
	Özel belgeli	5.581	12.118	17.699	11.820	11.463	23.283	2.776	12.009	14.785
	Yüzer otel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Termal otel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Apart otel	0	0	0	0	0	0	115	116	231
	Pansiyon	202	5.115	5.317	112	1.978	2.090	223	324	547
	Tatil köyü	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Oberj	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kamping	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Golf tesisi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Belediye belgeli	Otel	4.306	115.427	119.733	4.382	95.362	99.744	7.204	155.038	162.242
	Motel	267	22.685	22.952	683	15.748	16.431	677	11.816	12.493
	Pansiyon	860	15.420	16.280	372	9.896	10.268	2.181	12.249	14.430
	Tatil köyü	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Oberj	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kamping	130	2.832	2.962	383	8.719	9.102	442	9.441	9.883
	Kaplıca	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM		94.986	280.975	375.961	87.009	271.295	359.742	119.899	356.065	475.964

Çizelge 6.3 Çanakkale'ye gelen yerli ve yabancı turistlerin turistik tesis türlerine göre dağılım oranları (Çizelge 6.2'deki verilere göre oluşturulmuş ve 2002-2004 arası ortalaması alınarak verilmiştir.)

Belge türü	Tesis cins ve sınıfı	Yabancı turist	Yerli turist	Genel
İşletme belgeli	4-5 yıldızlı otel	0,38	0,13	0,19
	3 yıldızlı otel	0,37	0,12	0,19
	2 yıldızlı otel	0,10	0,13	0,12
	1 yıldızlı otel	0,01	0,05	0,04
	Özel belgeli otel	0,07	0,04	0,05
	Yüzer otel	0,00	0,00	0,00
	Termal otel	0,00	0,00	0,00
	Apart otel	0,00	0,00	0,00
	Pansiyon	0,00	0,01	0,01
	Tatil köyü	0,00	0,00	0,00
	Oberj	0,00	0,00	0,00
	Kamping	0,00	0,00	0,00
	Golf tesisi	0,00	0,00	0,00
Belediye belgeli	Otel	0,05	0,40	0,31
	Motel	0,01	0,06	0,04
	Pansiyon	0,01	0,04	0,03
	Tatil köyü	0,00	0,00	0,00
	Oberj	0,00	0,00	0,00
	Kamping	0,00	0,02	0,02
	Kaplıca	0,00	0,00	0,00

Çizelge 6.4 Çanakkale’deki turistik tesislerin 2001-2005 arası ortalama doluluk oranları
(Kültür ve Turizm Bakanlığı istatistiklerinden yorumlanarak oluşturulmuştur, 2005)

Belge türü	Tesis cins ve sınıfı	Yabancı turist	Yerli turist	Genel
İşletme belgeli	4-5 yıldızlı otel	23,60	33,96	57,56
	3 yıldızlı otel	17,25	18,75	36,00
	2 yıldızlı otel	8,13	30,51	38,65
	1 yıldızlı otel	2,18	41,93	44,10
	Özel belgeli otel	6,71	29,87	36,58
	Yüzer otel	-	-	-
	Termal otel	-	-	-
	Apart otel	0,76	10,72	11,48
	Pansiyon	11,50	35,59	47,09
	Tatil köyü	-	-	-
	Oberj	-	-	-
	Kamping	-	-	-
	Golf tesisi	-	-	-
Belediye belgeli	Otel	0,79	17,34	18,13
	Motel	0,22	6,72	6,94
	Pansiyon	2,27	18,73	21,00
	Tatil köyü	-	-	-
	Oberj	-	-	-
	Kamping	1,27	26,01	27,28
	Kaplıca	-	-	-

Çizelge 6.5 Çanakkale'de 2001-2005 yılları arasında konaklayan yabancıların kıtalara göre dağılımı.

Kıta adı	2001 yılı konaklayan kişi sayısı	2002 yılı konaklayan kişi sayısı	2003 yılı konaklayan kişi sayısı	2004 yılı konaklayan kişi sayısı	2005 yılı konaklayan kişi sayısı	Ortalama konaklayan kişi sayısı	Oran
Avrupa	43.470	38.215	50.046	68.988	52.047	50.553	47,69%
*Asya	45.370	33.351	18.972	26.865	58.698	36.651	34,58%
Afrika	233	115	261	502	824	387	0,37%
Kuzey Amerika	17.220	13.323	9.460	8.181	19.991	13.635	12,86%
Güney Amerika	74	867	229	348	426	389	0,37%
Avustralya	3.529	2.882	3.654	4.374	7.462	4.380	4,13%
Okyanusya	0	12	0	0	12	5	0,00%
Toplam	109.896	88.765	82.622	109.258	139.460	106.000	100,00%

* Asya kıtasının 34,58'lik değerinin %98'lik bölümünü Japon turistler oluşturmaktadır.
(Kültür ve Turizm Bakanlığı "milliyetlere göre dağılım" istatistiklerinden yorumlanarak oluşturulmuştur, 2005)

Çanakkale'yle ilgili olarak yukarıda verilen istatistik çizelgelerinin tümü (Çizelge 6.1 – 6.2 – 6.3 – 6.4 – 6.5) bir arada yorumlandığı takdirde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- Çanakkale'de geceleleyen yabancı turistlerin %39'u otelleri, % 49'u evleri (kendi evi, arkadaş evi, kiralık ev) ve %12'si ise diğer turistik tesisleri tercih etmektedir. Başka bir deyişle, yabancı turistlerin %51'i turistik tesislerde, %49'u evlerde kalmaktadır. Ancak, bu istatistiklerde çift uyruklu Türk vatandaşlarının da olduğu ve bunun bir yanılma payı oluşturduğu söylenebilir. Yine de, tesislerin tercih edilme oranının düşük olduğu söylenebilir.
- Çanakkale'de konaklayan yabancı turistlerin %75'i 3-4-5 yıldızlı otellerde, %18'i 2 yıldızlı, 1 yıldızlı ve özel belgeli otellerde, %7'si ise belediye belgeli tesislerde (motel, otel, pansiyon) kalmaktadır. Yabancı turist profilinin, geldiği ülkenin orta ve alt gelir grubuna ait olmasına karşın konaklamak için çok yıldızlı otelleri tercih etmesinin sebebi, tesis ücretlerinin de kalitesinin de taşıdığı yıldızın çok altında oluşundandır.

- Çanakkale’de konaklayan yerli turistlerin %25’i 3-4-5 yıldızlı otellerde, %22’si 2 yıldızlı, 1 yıldızlı ve özel belgeli otellerde, %53 gibi büyük bir oranı ise belediye belgeli tesislerde (motel, otel, pansiyon) kalmaktadır. Turist sayısı olarak bakıldığında aslında 3-4-5 yıldızlı otellerde kalan yerli turist sayısının yabancı turistten sayısından fazla olduğu görülmektedir. Ancak, yerli turistin oran olarak büyük bölümü belediye belgeli tesisleri seçmektedir. Bunun sebebi Çanakkale yerli turist profilinin orta ve alt gelir grubuna ait oluşudur. Aynı şekilde yabancı turist profili de geldiği ülkenin orta ve alt gelir grubuna aittir.
- Çanakkale’deki tesislerin doluluk oranlarının oldukça düşük olduğu, %50’nin üzerine pek çıkmadığı (yıllık ortalama) görülmektedir. Bunun sebebi, Çanakkale’nin termal turizm başta olmak üzere pek çok alternatif turizm olanağı varken, turizm altyapısının şehitlik ziyaretleri ve “deniz-güneş” turizmini hedeflenmiş olması ve bu turizmin yapılabileceği sezonun 2-2,5 aydan ibaret oluşudur.
- Yabancı turistlerin milliyetlerine göre dağılımı incelendiğinde %48’inin Avrupa ülkelerinden, % 34’ünün Asya ülkelerinden (%31 Japonya’dan), %13’ünün Kuzey Amerika’dan, % 4’ünün Avustralya’dan ve kalan %1’in diğer yerlerden geldiği görülmektedir. Avrupa ülkeleri ve Japonya’dan gelen yabancı turistler ağırlığı oluşturmaktadır.

Modeli geliştirmekte veri oluşturacak bir önemli nokta da, Çanakkale’ye gelen yerli ve yabancı turistlerin ilçelere göre dağılım oranlarıdır (*Çizelge 6.6*).

Çizelge 6.6 Çanakkale’de 2000-2005 yılları arasında konaklayan turistlerin ilçelere göre dağılımı. (*Kültür ve Turizm Bakanlığı”ilçelere göre dağılım” istatistiklerinden yorumlanarak oluşturulmuştur, 2005*)

Belge türü	İlçe	Yabancı turist	Yerli turist	Genel
İşletme belgeli	Merkez ilçe	0,79	0,68	0,73
	Ayvacak ilçesi	0,15	0,18	0,17
	Diğer ilçeler	0,06	0,14	0,10

Çizelge 6,6'ya göre Çanakkale'ye gelen turistler ağırlıklı olarak merkeze gelmektedir. Bunu takip eden ilçe Ayvacık'tır. Bunun sebepleri şöyle sıralanabilir:

- Çanakkale'ye gelen turistlerin ortalama kalış süreleri 1 – 2 gün arasındadır. Çanakkale, “yol bölme” anlamında çok turist ağırlamaktadır. Feribot iskelesinin de bulunduğu merkez ilçenin de yoğun talep alması sebeplerinden birisi budur.
- Şehitlik ziyaretlerinin yoğun oluşundan dolayı buralara gelenler ağırlıklı olarak merkezde kalmaktadır.
- Assos, Alexandreia Troas gibi antik şehirlerin, Assos – Küçükkuyu sahil hattının (deniz-güneş-kum üçlüsü) bulunduğu Ayvacık ilçesi de bu özellikleriyle merkez ilçeden sonra en çok talep gören ilçe olmaktadır.
- İlçelerin tanıtım ve yönlendirme eksiklikleri vardır.

6.4 Çanakkale İli Termal Turizm Potansiyeline İlişkin Değerlendirmeler, Strateji Planı ve İmar Planları için Öneriler

Yukarıda irdelenen Çanakkale ili kaplıcalarının özelliklerinin özeti aşağıdaki çizelgede verilmiştir: (*Çizelge 6.7*)

Bölüm 5'te geliştirilen “Türkiye'deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin model önerisi” gereğince yapılan yukarıdaki Çanakkale ile ilgili araştırma çalışmalarının, gezi ve incelemelerin sonuçları ve stratejik planlama öncesi öneriler şunlardır:

- Çizelge 6.7'de nitelikleri özetlenen Çanakkale'nin termal su potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından zengin olduğu gezi ve incelemeler sonucunda da görülmüştür. İncelenen 10 kaplıca tesisi ve su kaynağının dışında da el değmemiş kaynakların olduğu bilinmektedir. Çanakkale'nin yüzeyine yayılmış olarak bulunan termal suların önem ve öncelik sırası da dikkate alınarak yeniden fiziksel, kimyasal analiz ve tıbbi değerlendirmelerinin yapılması, böylece (yer altı hareketleri nedeniyle değişmiş olabilecek) envantere ilişkin bilgilerin yenilenmesi sağlanmalıdır. Bölgede yeni termal kaynaklar bulunması, var olanların debi ve kalitelerinin iyileştirilmesi için arama, inceleme ve araştırma çalışmaları yapılmalıdır. Termal su kaynaklarının özellikleri değerlendirildiğinde değişik rahatsızlıklara cevap verebildiği, ancak balneolojik araştırmalarının yapılması gerektiği görülmüştür.

Çizelge 6.7 Çanakkale kaplıcaları ve özellikleri

(Kaynaklar: MTA yayınları, Eroskay O. (2006), Güvenç C. Gezi notları (2005-2006), Ülker İ. (1988), Karagülle, M. Zeki (2002), Özer N. (1991), Tekin Y. (2004), www.ailem.com, www.canakkale.gov.tr (Çanakkale valiliği)

	KAPLIÇA GENEL ÖZELLİKLERİ										TEDAVİSİNDE KULLANILDIĞI ALANLAR VE HASTALIKLAR*						
	KAPLIÇA	İLÇESİ	SICAKLIĞI	S O N D A J	DEBİSİ (lt/sn)	BANYO KAP. (kişi/gün)	TARİHİ ÇEVRE	DOĞAL ÇEVRE (orman alanı)	SAĞLIK BAKANLIĞI İRUHSATI	Romatizmal hast.	Nekahat dönemi uzayan hastaların mobilizasyonunda	Jinekolojik hast.	Sindirim sistemi	İçme olarak osteoporozda	Endokrin sistem	Şişir sistemi	Cildiye
1	Kestanbol	Ezine	73 °C	✓	25	10.800	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		
2	Tuzla	Ayvack	102 °C	✓	107,5	46.440	✓	-	-	✓	✓	✓				✓	
3	Küküçetmi	Ayvack	41 °C	-	6,5	2.808	✓	✓	-	✓		✓				✓	✓
4	K. Tepeköy	Çan	49 °C	-	2,8	1.209	-	✓	✓	✓	✓					✓	
5	Bardakçılar	Çan	52 °C	-	0,11	50	-	✓	✓	✓	✓			✓		✓	
6	Çan	Çan	46 °C	✓	22	9.504	-	-	✓	✓	✓		✓	✓		✓	
7	Hıdırlar	Yenice	77 °C	✓	10	4.320	-	✓	-	✓		✓				✓	
8	Kırkgeçit	Biga	52 °C	-	5	2.160	-	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓
9	Kültüler	Bayramiç	46 °C	-	?	?	-	✓	-	✓		✓				✓	✓
10	Kocabaşlar	Lapseki	38 °C	-	0,35	151	-	✓	-	✓	✓						

Çanakkale kaplıcaları genel olarak kemik ve eklemlerin romatizmal hastalıklarında, uzun süreli hareketsiz kalan ve nekahat dönemi uzayan hastaların mobilizasyonunda, kronik iltihabi kadın hastalıklarında, sindirim sistemi hastalıklarında ve bazıları içme kütleri şeklinde osteoporozda yardımcı tedavi olarak kullanıldığı söylenmektedir. * Yukarıdaki bilgiler çeşitli kaynaklardan derlenmiştir, bilimselliği şüphelidir. Kaplıca sularının hepsinin güncel olarak Türkiye'de bu konuda tek bilimsel kuruluş olan "Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji" bölümü tarafından değerlendirilip raporlarının çıkartılması gerekmektedir.

- 18 Mart Üniversitesi'nde yeni kurulan Tıp Fakültesi'nde "Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Kürsüsü" açılmalı ve termal turizm üniversitenin desteğiyle yürütülmelidir. Termal turizmin önemli bir tıbbi kısmı olduğu ve kür amaçlı aktivitelerin mutlaka doktor kontrolünde ve yönlendirmesinde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.
- Çanakkale ili, Avrupa – Asya arasında önemli transit yollar ve İstanbul, Bursa, İzmir gibi büyük şehirlere yakın ve bu şehirleri birbirine bağlayan bir noktada konumlanmıştır. Ulaşımında bazı gelişim projeleri yapılır ve uygulanırsa daha da rahat ulaşılabilir bir konuma gelebilecektir. Üzerinde kaplıca tesisi bulunan ve önceki bölümde özellikleri sıralanan 9 termal tesisin de yolları tamamen asfaltlanmış durumdadır.
- İlin büyük bölümünün 1/25000'lik çevre düzeni planları sayesinde korunmuş ve korunuyor olması doğal ve tarihi zenginliklerin her noktada hissedilmesi ve yaşanmasını sağlamaktadır. İlin büyük çoğunluğu Türkiye'nin en yoğun nüfusuna sahip ve bu sebeple en çok yapılaşmış olan Marmara bölgesinde bulunmasına karşın, el değmemiş yoğun yeşil dokuya sahip yapılaşmamış alanlara sahip olması termal turizm açısından da çok önemli bir özelliktir.
- Sosyal yapı olarak, eğitim oranı yüksek ve yeniliklere açık bir yerel halka sahip olduğu görülmüştür.
- T.C.'nin kuruluşuna kadar ki savaşların önemli bir bölümünün bu topraklarda geçmesi sebebiyle yoğun olarak yabancı turist tarafından gelinen ve tanınan bir bölgedir.
- Çanakkale'nin termal turizm başta olmak üzere pek çok alternatif turizm olanağı varken, turizm altyapısının şehitlik ziyaretleri ve "deniz-güneş" turizmini hedeflemiş olması ve bu turizmin yapılabileceği sezonun 2-2,5 aydan ibaret oluşu sebebiyle mevcut konaklama tesislerinin kaliteleri ve doluluk oranları düşüktür. 1-2 günlük kalış süreleriyle transit yolların dinlenme, "yol bölme" konusuna hizmet etmektedir. Yabancı turist profilinin geldiği ülkenin orta ve alt gelir grubuna ait olmasına karşın konaklamak için çok yıldızlı otelleri tercih etmesinin sebebi, tesis ücretlerinin de kalitesinin de taşıdığı yıldızın çok altında oluşundandır.
- Yabancı turist profilini Avrupa ülkeleri, Avustralya, Yeni Zelanda ve Japonya'dan gelen turistler oluşturmaktadır. Turistlerin ağırlıklı olarak "termal su" ile yapılan tüm kürlere önem veren, buna alışık ve bu konuda tedaviyi de kabul eden ülkelere gelmesi önemli bir konudur. Avrupa ülkeleri, Japonya ve Avustralya önemli pazar hedefleri olmalıdır.

- İlçelerin tanıtım ve yönlendirme eksiklikleri vardır.
- İlin turistik nitelikli yöreleriyle ilgili imar planlama, imar uygulama, projelendirme, yatırım teşvik belgesi, işletme belgesi ve tanıtım gibi konularda girişimci, yatırımcı ve işletmecilere yol gösterilmelidir.
- Termal turizm çalışmasının ekonomik sınırlaması, fizibilite etütleri, uzun ve kısa dönemli yatırım planlaması ile ortaya konulmalıdır.
- Termal turizme ilişkin seminerler düzenlenmeli ve bu seminerlerin bilim, tıp ve iş dünyasının katılımı ile önce ulusal, daha sonra uluslararası boyutlara ulaşması sağlanmalıdır.
- Turizm Bakanlığı tarafından Çanakkale ve Balıkesir illerini içine alan bölge “Troya Kuzey Ege Turizm Gelişim Bölgesi” adı altında termal turizm ve doğa turizmi çerçevesinde geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bölgenin flora-fauna özelliği de esas alınarak, termal ve kıyı potansiyeli ile bütünleştirilerek bölgede düşük yoğunlukta nitelikli turizm oluşturulması hedeflenmektedir (*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006*). Dolayısıyla bölgenin bu bakımdan ele alınmış olması yasal düzenlemeler, ekonomik destek vb. faaliyetlerle termal turizmle ilgili girişimcilerin önünün açılacağı anlamına gelmektedir. (*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm Strajesi’nde yer alan “Troya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi” çalışması Ek 6’da incelenebilir.*)
- Çanakkale’de yapılan incelemelerin ışığında, termal turizm bölgeleri oluşturulması için yapılacak yeni imar planları ve mevcut imar planlarının gelişimi için olası çözümler şöyle sıralanabilir: (Aşağıdaki öneriler Bölüm 5’te geliştirilen modelde bahsedildiği gibi çok disiplinli çalışmalar ışığında geliştirilecek çalışma öncesi fikir çalışması niteliğindedir.)
 - **Ezine** ilçesi Kestanbol kaplıcası (Sağlık Bakanlığı’ndan ruhsatlı bir tesisin bulunduğu Çanakkale’deki iki kaplıcadan biridir) ve yakınındaki **Ayvacık** ilçesine bağlı olan Tuzla kaplıcasının olduğu bölgede talassoterapi, balneoterapi ve klimaterapi gibi üç ana unsuru (deniz, termal su ve iklim) içeren konseptte sahip bir gelişim önerisi getirilebilir. Bölge aynı zamanda kültür turizmine de oldukça elverişlidir ve yabancı turistlerin de ilde en çok ilgi gösterdiği bölgedir. Hali hazırdaki yasalarla da turizm bölgesi olarak ilan edilmiş durumdadır. Yatırımcıların doğru yönlendirilmesi ve teşvikiyle bölge 18 Mart Üniversitesi’nde kurulacak “Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji” anabilim dalıyla entegre çalışacak bir ana termal merkez, muhtelif termal resort oteller ve talassoterapi otelleri ile ildeki gelişimin öncüsü olabilecektir. Bu bölgenin yakınındaki **Ayvacık** ilçesinin diğer ucunda güneyinde bulunan, orta ölçekli sahil turizmi bakımından gelişmiş beldesi Küçükkuşu’daki Küçükçetmi

kaplıcasının bulunduğu bölge de benzer, hatta doğal yeşil alanlar açısından daha dikkat çekici özelliklere sahiptir ve benzer şekilde geliştirilebilir.

➤ **Lapseki** ilçesinde henüz tesis bulunmayan Kocabaşlar ılıcasının bulunduğu bölge, Lapseki – Gelibolu arası feribot seferi sayesinde İstanbul’a da karayoluyla 3,5 saat uzaklıkta olan bir konumdur. Çanakkale merkeze yakınlığı ile de, bölgeye gelen yoğun yabancı turiste hitab edebilecek konumdur. Bölge doğal yeşil alanlar bakımından oldukça zengindir. Termal resort otel gelişimi için oldukça uygun bir konumdur.

➤ Edremit Körfez havaalanına yakınlığıyla ve yine doğal zenginliğiyle dikkat çeken **Yenice** ilçesindeki Hıdırlar kaplıcası da yine termal resort otel gelişimi için uygundur. (Bölgede bir beş yıldızlı “eko-turizm” tesisi girişimine ilişkin basında haberler çıkmıştır.)

➤ **Bayramiç** ilçesi, “milli park” ilan edilmiş doğal yeşil alanlar ve mitolojik öyküler, akarsu ve şelaleler gibi doğal güzelliklere sahip enteresan bir bölgedir. Termal resort otel ve yerel halka da hitab edecek modern kaplıca tesisleri için ideal bir bölgedir.

➤ **Çan**, ilçesi merkez kaplıcasında termal şehir oteli oluşturulabilecek iken, ilçenin çevresinde doğal doku içerisindeki Bardakçılar ve Küçüktepeköy kaplıcaları bölgesi modern kaplıca tesislerinin oluşumu için uygun bölgelerdir.

➤ **Biga** ilçesindeki Kırkgeçit kaplıcası (Çanakkale’deki Sağlık Bakanlığı’ndan ruhsatlı bir tesisin bulunduğu iki kaplıcadan biridir) termal resort otel gelişimi için uygundur.

Bu bölümde Türkiye’nin önemli bir coğrafi konumunda yer alan, nitelik ve nicelik olarak zengin ve değerlendirilmemiş termal su potansiyeline sahip Çanakkale’de, önceki bölümde geliştirilen “termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin model”in uygulanmasının mimarlık bilimi ve genel bilgilendirme çerçevesinde gerçekleştirilebilecek kısmına ait çalışmalar yapılmış ve disiplinler arası koordinasyonla bölgede termal turizmin gelişimi için yapılacak genel çalışmaya ışık tutulmuştur. Disiplinler arası çalışmayla, uzman kadroların koordinasyonu ile Çanakkale’nin termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi için strateji planı ve imar planları yönlendirilmeli ve en etkin biçimde oluşturulmaları sağlanmalıdır. Çanakkale’yle ilgili toplanan veriler, bilgiler ve değerlendirmeler ışığında Çanakkale’nin termal turizmin gelişimi açısından önemli bir nokta olduğu ve Bölüm 5’te geliştirilen modelin uygulanmasıyla bu gelişimin sağlanabileceği anlaşılmaktadır.

7. DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR

Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisinin geliştirildiği ve termal turizm tesislerini tasarlayacak mimarlar için yeni bilgiler elde edilmesinin yanı sıra, kullanıcı ve işletmeciler için de bilgilerin üretildiği bu tezdeki çalışmaların değişik aşamalarında konuya ilişkin saptamalar ve sonuçlar elde edilmiştir. Tezin önceki bölümlerinde ortaya çıkartılan sonuçlar ve değerlendirmeler bu bölümde sırasıyla vurgulanacaktır.

Konaklama sektörünün ve konaklama tesislerinin gelişiminin tarihi süreci incelendiğinde günümüz termal turizm tesisleriyle birlikte diğer resort otellerin temellerinin eski kaplıca tesislerine dayandığı ve eski çağlarda, pek çok kültürde su ve suyun insan üzerindeki pozitif etkilerinin fark edilmiş ve sıklıkla kullanılmış olduğu görülmektedir. Günümüzdeki termal turizm tesislerinin ve “resort” otellerin ana fikir olarak bir modelini oluşturan kaplıca tesislerinde sudan sağlık, zindelik, sosyallik ve sportif amaçlı faydalanma ilk olarak Romalılar tarafından yapılan “thermae” adındaki tesislerde görülmüş, bu tesisler daha sonraları büyük kompleksler haline gelmiş; alternatifli banyoları, restoranları, sportif faaliyetleri, kütüphane ve toplantı salonu benzeri kültürel mekanları da kapsamıştır.

Termal suyla ilgili tıbbi gelişimlerin ışığında çok eski çağlardan beri kullanıla gelen, kaplıcalar ve kaplıcalarda yapılan uygulamalar, gelişmiş konaklama sistemleri olan otellerle birleşerek “termal turizm” adı altında turizm literatürüne girmiştir. Tüm dünyada giderek yaygınlaşan ve gündelik hayatın da bir parçası olma yolunda ilerleyen “spa”, “wellness” kavramları geleneksel kaplıcayla entegre edilerek günümüz termal turizm tesislerini oluşturmaktadırlar. Günümüze kadar olan sürece bakıldığında kaplıcaların zaman zaman popüler olduğu, bazı dönemlerde unutulduğu, tekrar hatırlanıp popülerleştiği ilginç bir şekilde görülmektedir. Popülerliği böyle dalgalar halinde günümüze ulaşan kaplıcalar 21. yüzyıla birlikte yeniden dirilme dönemini atlayıp yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olma yolunda ilerlemektedir. Dolayısıyla oldukça fazla araştırma ve geliştirme çalışmalarının yapılmasının gerektiği bir alandır.

Geleneksel kaplıca tesislerinden modern termal turizm tesislerine geçiş sürecini oluşturan ve hızlandıran faktörlerin belirlenmesi konunun incelenmesi ve gelişimine ışık tutmuştur:

- Geleneksel kaplıca tesislerinin köhnemiş olması, hijyen kontrollerinin ve denetimlerinin eksikliği, gerek kür gerekse konaklama amaçlı mekanlarının yetersizlikleri ve standardizasyon ihtiyacı olması
- İnsanların, son yıllarda ağırlaşan çevre koşulları, değişen iklim şartları vb. ile insan sağlığını bozan ve stres yükleyen sorunlardan arınma arzusu
- Sulardan fiziksel tedavi amaçlı yararlanmanın bilimsel tabana oturtulması, hidroklimatoloji ya da balneoloji gibi adlarla kaplıca kürlerinin bilimsel olarak yapılması ve tıbbın özellikle hastalıkları engellemede yetersiz kalmasının fark edilmesi, kaplıcaların bazı kronikleşmiş hastalıkların tedavisinde etkili olması
- Kaplıcaların termal turizm tesisleri bünyesinde olması durumunda özellikle hijyenin daha iyi sağlanabiliyor olması
- Tatil anlayışlarının değişip insanların geçmişte olduğu gibi ruhsal arınma ihtiyacı hissetmesi, tatilcilerin su esaslı tesislerle birlikte rekreatif, sportif ve sosyal faaliyetleri bir arada istemesi
- “Wellness” kavramının kaplıca konseptinin içerisine alınması (“Wellness”, iyi olma, iyi ve zinde hissetme, iyi görünme olarak tanımlanabilir). Sağlıklı yaşam, özel diyet münülü beslenme, genç kalma ve güzellik temelli, vb. kültürün yükselen değerler haline gelmesi ve bu durumun kitle iletişim araçları tarafından sürekli empoze edilmesi.
- Yaşlı ve refah seviyesi yüksek kişi gruplarının artışı ve bu gruplar arasında yükselen değer haline gelmesi, talep görmesi
- Genç nüfusun konuya oldukça ilgi göstermesi, zindelik arzusu ve bu konsepti yaşam biçimi haline getirme istekleri
- Sayfiye “resort” otellerinin turizmi 12 aya yayma yolundaki çabaları ve kaplıcaya ilişkin mekanları otellere eklemeleri
- Turizm endüstrisinde faaliyet gösteren kuruluşların farklı potansiyeldeki müşteri gruplarını etkileyerek yeni pazar arayışları içersine girmeleri.

Yukarıda sayılan özellikler kaplıcaların bir kullanım değişimi arzusuna maruz kaldıkları ve bunun etkisiyle geleneksel kaplıca tesislerinden modern termal turizm tesislerine geçiş süreci oluştuğunu özetlemektedir. Günümüz termal turizm tesislerinin oluşumunu aşağıdaki değişik müşteri tipleri etkilemektedir:

- Tatil amacıyla termal tesislere giden müşteriler. Konseptin alternatif tatil olanağı sunma yönüne rağbet eden ve tatili süresince zaman zaman spa konseptinden yararlanarak bir resort otelde kalan, rahatlayan ve dinlenen kişiler.
- Özellikle sağlık amaçlı termal tesislere giden müşteriler. İlaç tedavisiyle iyileşemeyen ya da kaplıca kürü reçetesi alan kişilerle, bir rahatsızlığı olmadan hastalıklara yakalanmama ve bağışıklık sistemini kuvvetlendirme amacını taşıyan müşteriler. Sürekli kaplıcalara gitme alışkanlığı olan ve daha önce bazı rahatsızlıkları kaplıcalar sayesinde gerileyen müşteriler.
- Sağlık amaçlı giden müşterilerin bir başka kolu da psikolojik ve hayat tarzıyla ilgili seminerler alıp, meditasyon benzeri faaliyetler ve “wellness” amacıyla giden kişilerdir.

Sonuçta amacı ne olursa olsun bu tesislere giden kişilerin çoğunluğunun rahatlamış olarak tesisleri terk ettikleri önemli bir gerçektir. Günümüzün kaplıca anlayışı fiziksel hastalıkların iyileştirilmesinden estetiğe, sportif faaliyetlerden, kültürel faaliyetlere kadar pek çok konuyu kapsamaktadır ve pek çok kavramla özdeşleşmektedir. Bu anlayışın ayrılmaz parçaları aşağıdakilerden oluşmaktadır:

- Su, çamur (Isısı, fiziksel ve kimyasal özellikleriyle terapi ve kürler)
- Hareket (Egzersiz, masaj, fitness)
- Tıbbi kazanımlar
- Özenli beslenme
- Dinlenme
- Yaşam tarzı belirleme ve stress yönetimi

Görüldüğü gibi termal turizm tesislerinin sistemini oluşturan yukarıdaki parçalar, aslında günlük hayatla ve sağlıkla yakından ilintili, bireye yönelik konulardır ve bunlar tesis tasarımından işletme organizasyonuna kadar pek çok konuyu yönlendirmektedir. Bu anlayışla tasarlanan termal turizm tesisleri dünya genelinde bu konuda çalışma yapan çeşitli kuruluş, organizasyon ve araştırmacılar tarafından değişik türlerle ifade edilmektedir. Tesisler, “resort spa,” “destinasyon spa”, “medi-spa”, “sağlık spa” vb. adlarla çeşitlendirilmektedir. Bunlar incelendiğinde, türlerdeki çeşitlilik ve farklılaşmanın termal tesisin bulunduğu ülke ve kıtaya, mikro ölçekte tesisin bulunduğu çevreye, tesisin müşteri kitlesine ve tesisin kullanılış biçimine göre olduğu görülmüştür. Sektör dünyada anlayış ve uygulama farklılıkları yönünden, bulundukları kıtaların kültürüne ve yaşam biçimine göre şekillenmektedir:

- Avrupa: Geleneksel kaplıca tesisleri gelişerek varlıklarını korumaktadırlar. Tedavi ve hastalıklara karşı direnç kazandırma amaçlı kürlerin yapıldığı tesislerle (rehabilitasyon), otel konforu birleştirilmektedir. Termal tedavi tıbben kabul edilmekte ve sağlık sigortaları konuyu bünyelerine almaktadır.
- Amerika: İlaç sektörünün de etkisiyle kaplıca suyunun tedavi etkisi reddedilmekte, ancak “kozmetik, estetik, zinde olma – wellness, strese atılma” kavramlarıyla hidroterapi ele alınarak çok yıldızlı “spa&wellness” otelleri önerilmektedir.
- Asya: Geleneksel kaplıca tesisleri gelişerek varlıklarını korumaktadırlar. Asya kıtasında konunun felsefesi ve psikolojik bölümü detaylı olarak ele alınmaktadır. Konunun ruha hitab ettiği söylemi hakimdir. Geleneksel terapi, masaj vb. faaliyetler kaplıca otellerinin paket programlarında yerini almıştır.

Termal turizm tesislerinin günümüzdeki tasarlama anlayışları ve bu noktaya geçiş sürecine ilişkin yapılan araştırmaların yukarıdaki sonuçlarının dışında, tez çalışması sırasında incelenen yerli ve yabancı tesislere ilişkin gözlemlenen ortak özellikler şunlar olmuştur:

- Dünyanın değişik bölgelerinde oteller termal suya sahip olsun ya da olmasın su ile ilgili kür uygulamalarını bünyelerine almaktadırlar. “Spa” ve “wellness” aktivitelerinin giderek modern toplumda bir yaşam biçimi haline geliyor olmasının bunda etkisi büyüktür.
- Tesislerde açık hava ve rekreasyon olanağının bulunmasına ağırlıklı olarak önem verildiği, şehir merkezindeki tesislerde dahi bu olanağı yaratmanın yollarının arandığı görülmüştür.
- Termal otel veya “spa&wellness” oteli olarak adlandırılan tesislerdeki, özellikle suyla ilgili ve güzellik, rahatlama amaçlı servisler ve aktiviteler, birbirine benzer nitelikler göstermektedir. Tesisler arasında sportif, rekreasyonel ve eğlence faaliyetlerinde çeşitlilik görülmüştür.
- Doğal termal kaynağa sahip tesisler, balneoterapi ve tıbbi uygulamalara yer verebilmektedir.

Tez çalışması sırasında “termal turizm tesisleri” konusunun disiplinler arası koordinasyonla çalışmayı gerektirdiği çok açık olarak görülmüştür.:

- Jeoloji – Hidrojeoloji – Jeofizik,
- Jeoloji mühendisliği,
- Klimatoloji – Meteoroloji – Biyometeoroloji,
- Hidroloji – Su kimyası,

- Ekoloji,
- Biyoloji,
- Tıp (Kaplıca hekimliği ve kaplıcanın özelliğine göre ilgili branş uzmanı; dahiliye, kadın-doğum, çocuk hastalıkları, fizik tedavi – rehabilitasyon vb.),
- İnşaat mühendisliği,
- Turizm işletmeciliği,
- Şehir ve bölge planlamacılığı,
- Mimarlık bilimleri bu disiplinleri oluşturmaktadır.

Termal turizm tesisini özellikle mikro ölçekte projelendirecek kişi mimardır ve diğer inşaat faaliyetlerinde olduğu gibi “orquestra şefliği” görevini yürüterek olayı ilgili disiplinlerin gözetimi altında yönetecek ve yönlendirecektir. İnşa edilecek bina çok disiplinli bir fikir tartışmasının ürünü olacak, fakat sonuçta mimarın elinden çıkacaktır. Bu sebeple, özellikle mimarlar bu konuda faaliyet gösterecekleri takdirde tüm disiplinlerin görev alanından belli ölçüde haberdar ve bilgi sahibi olmak zorundadır.

Tez çalışmasında, Türkiye’deki termal turizm tesislerine ilişkin yapılan önemli saptamalar ve sonuçlar şunlardır:

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “güzellik ve zindelik turizmi (spa&wellness)” ve “termal turizmi” ayrı kategoriler halinde değerlendirmektedir. Oysa, “spa&wellness”ın termal turizmi geliştirmeye yönelik olarak kullanımının özendirilmesinin daha doğru olduğu sonucu görülmüştür. Bu anlayış, değerlendirilmemiş ve atıl duran pek çok termal bölge yerine termal su bulunmayan yerlerde bu servis ve aktivitelerin bulunduğu tesislerin kurulmasına yol açmaktadır (Sapanca, Richmond Hotels Nua-Wellness Spa örneği gibi). Ayrıca, iki konseptin müşteri kitlelerinin ayrılmasına yol açması, termal turizm tesislerinin kişilerin inançları gereğince su ile ilgili rekreatif faaliyetleri “mahremiyet” halinde yaptığı tesisler haline gelmeleri kaçınılmazdır. Dış turizme arz oluşturabilmek adına da Türkiye elinde bulundurduğu nitelikli termal suları değerlendireceği seçeneklere yönlendirilmelidir. Zira, yurtdışından gelen sosyo – ekonomik düzeyi yüksek turistler yabancılik çekmeyecekleri, aşına oldukları kavramları burada bulurken, aynı zamanda ülkelerinde bulamayacakları rehabilitasyon ve tedavi amaçlı su kürleri (balneoloji) ve temiz hava kürlerinden (klimatoloji) yararlanabilmelidir. Uzun süreli kalışları gerektiren termal tesis paket programlarının,

tesisten memnun ayrıldığı takdirde, aynı tesise aynı turisti her yıl çekebilme özelliği taşıdığı görülmüştür. Bu da turizmde müşteri sadakati açısından önemli bir faktördür.

- Türkiye’de “termal turizm tesisleri” konusu Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji uzmanı doktorların tekelinde ve yönlendirmesinde gözükmektedir. Oysa ki, konunun disiplinler arası koordinasyonla çalışmayı gerektirdiği çok açık olarak görülmüştür. Türkiye’de bu konuda söz sahibi olan doktorların en iyi örnek olarak gösterdiği ve diğer tesisleri de yönlendirmek istedikleri tesis şekli, “Balçova Termal Tedavi Merkezi ve Oteli” dir. Bu tesis oldukça fazla yabancı turisti ağırlamasına karşın aslında bir “Kaplıca Kliniği”dir, hastane formatında tasarlanmıştır ve otelcilik bakımından gerek mimari konsept gerekse işletme açısından sorunludur.
- Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji kürsülerinin ülke genelindeki üniversitelerde yaygınlaştırılması, mevcut ve yeni geliştirilecek termal turizm tesislerinde etkin biçimde kullanıcıları yönlendirmeleri gereği görülmüştür. Türkiye’de halen en iyi tesisler olarak adı geçen tesislerde müşterilerin geleneksel kullanım şeklinde ve bilinçsiz olarak, termal suyun etki mekanizması, suda kalınma süreleri vb. konularda bilgilendirilmeden kullanımlarını devam ettirdikleri görülmüştür. Özellikle tedavi amaçlı ziyaretçilere, öncelikle Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji kürsülerine bağlı “Tıbbi Balneoloji Klinik”lerince reçete benzeri programlar verilmesi sağlanmalıdır.
- Termal turizmin etkin bir biçimde “spa&wellness” konseptini de içine alacak şekilde geliştirilmesi, özellikle de dış turizme yönlendirilmesi halinde Türkiye’de turizmin 12 aya yayılması ve yıllık turizm girdisinin iki katına çıkartılması olanaklıdır. Türkiye’deki mevcut tesisler hem sayı bakımından hem de çoğu kalite bakımından bu geliri elde ettirmekten çok uzaktır. Dolayısıyla, yatırımcıların dikkatlerini termal turizm potansiyeli yüksek, fakat henüz değerlendirilmemiş gelişim bölgelerine çekmek gerekmektedir. Bunu yapmadan önce de bu bölgelere ilişkin bir “model önerisi” oluşturmak şarttır.
- Hamam kültürünü yaratan bir mirasa sahip olan Türkiye’nin boşa akan termal sularının değerlendirilebilmesi için gerçekçi ekonomik projelere gereksinim vardır. Yatırımcıların yukarıda belirtildiği gibi Türkiye’nin turizm gelirini ikiye katlayacak “termal turizm” konusunun karlılık düzeyi konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Ülkenin genel turizm gelirini arttıracak konunun girişimciler içinde aynı karlılık düzeyine sahip olması kaçınılmazdır. Turizm sektörüne yatırım yapacak girişimcilerin sezonluk hizmet verecek yatırımlar yerine, on iki ay gelir elde ettirecek tesislere yönelmeleri daha doğru olacaktır.

- Türkiye’de konunun makro planlama açısından detaylı ele alınması ve doğru planlanmasının gereğini gözler önüne seren bölgeler oluşmuştur. Tez çalışmasında incelenen bölgelerden biri olan, oldukça yoğun ve yanlış yapılaşmaya maruz kalmış ve termal turizmin temel şartlarını karşılamaktan uzaklaşmış bulunan, Bursa ili Çekirge termal turizm bölgesinin durumu bu konuda çıkartılacak önemli bir ders niteliğindedir.
- Tüm dünyada termal turizm tesislerinde uygulanan, birbirine benzer nitelikler gösteren servisler ve aktiviteler, Türkiye’deki termal otellerin programlarına da aynen alınmaktadır.
- Türkiye’de termal turizmin gelişiminin yalnızca bireysel girişimler ve mikro ölçekteki çözümlerle değil makro planlama ve yönlendirilmelerle doğru biçimde oluşacağı görülmüştür.

Dünyada ve Türkiye’de termal turizm tesislerinin incelenmesinin, konuyla ilgili yapılan araştırmaların ve elde edilen sonuçların ışığında, Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin bir model önerisi geliştirilmiştir. Bu model, makro planlamadan mikro planlamaya kadar olan tasarım sürecinin aşamalarını ve bu aşamalar sırasında rol alan bilim dalları, örgütler ve kurumların devreye giriş sırasını özetleyen, konuya ilişkin genel bir tasarım kılavuzu niteliğindedir (bkz. sayfa 156). Modelde, makro ve mikro planlama aşamaları, tesis türlerinin saptanması ile birlikte mikro planlama kararları ve uygulama ilkeleri, vaziyet planı ölçeğinde kararlar ve bina ölçeğinde kararlar olarak iki grupta toplanmış, rol alan bilim dallarıyla birlikte oluşturulmuştur. Termal turizm tesisinin, termal merkez kısmına ait mekanlar sıralamasıyla model tamamlanmıştır.

Modeldeki aşamaların sırasıyla ve doğru biçimde gerçekleştirilebilmesinin yolu “rol alanların” doğru organizasyonu ve örgütlenmesinden geçmektedir. Her konuda olduğu gibi bu konu da başarılı olunabilmesi için olayı gerçekleştirecek kişi ve kurumların görev paylaşımına göre sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir. Öncelikle devlet ve daha sonra bireysel sorumlular eliyle modelin başarılı olmasının altyapısı sağlanmalıdır.

Türkiye’deki termal turizm tesislerinin planlama ve tasarım ilkelerine ilişkin geliştirilen modelin; konsepte uygunluğu belirtilen, Türkiye’nin önemli bir coğrafi konumunda yer alan, nitelik ve nicelik olarak zengin ve değerlendirilmemiş termal su potansiyeline sahip Çanakkale ilinde uygulanmasının mimarlık bilimi ve genel bilgilendirme çerçevesinde gerçekleştirilebilecek kısmına ait çalışmalar yapılmış ve disiplinler arası koordinasyonla bölgede termal turizmin gelişimi için yapılacak genel çalışmaya ışık tutulmuştur. İlin çeşitli

ilçelerinde geliştirilmesi olası görülen termal turizm bölgelerine ilişkin öneriler getirilmiştir. Disiplinler arası çalışmayla, uzman kadroların koordinasyonu ile Çanakkale'nin termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi için strateji planı ve imar planları yönlendirilmeli, en etkin biçimde oluşturulmaları sağlanmalıdır. Çanakkale'yle ilgili toplanan veriler, bilgiler ve değerlendirmeler ışığında Çanakkale'nin termal turizmin gelişimi açısından önemli bir nokta olduğu ve modelin uygulanmasıyla bu gelişimin sağlanabileceği anlaşılmaktadır. Çalışma sonucunda, termal turizm gelişimi için çok elverişli bir konumda olduğu ve bu sayede sosyal ve ekonomik anlamda ilerleme kaydedebileceği görülmüştür. (Tez çalışmasının sürdüğü sırada, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da Balıkesir iliyle beraber bu bölgeyi gelişim programına almış olması sevindirici olmuştur.)

KAYNAKLAR

Angelo, R.M. ve Vladimir, A.N., (1994), An Introduction to Hospitality Today, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Michigan

Asensio, Paco, (2005), Spa&Wellness Hotels, teNeues – New York

ASPA, (2006), Australasian Spa Association, A1 The Spa Phenomenon, Geelong Mineral Springs Bath House Development, Australia

Başak, E., Karagülle Z., (1991), II. Uluslararası Balneoloji ve Tıbbi Biyometeoroloji Kongresi

Çekirge, N., (1981), “Kaplıcalardaki Kür ve Rekreasyon Birimlerinin Planlaması ve Tasarımı için Bir Metod – Türkiye’ye Yönelik Bir Uygulama”, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul

Çekirge, N., (2006), “Maden Suları Sıcak Sular ve Kaplıca Yerleşmelerinin Planlanması”, Şehir ve Çevre Jeolojisi Ders Notları, İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Müh. Bölümü, İstanbul

Çınar, İ., (1991), “Sağlık Turizmi’nde Kaplıca Yapıları”, YTÜ Mimarlık Fak. YL Tezi

DeVierville, J. P., (1998), Alama Plaza Spa Müdürü – Menger Otel ve ISPA komite üyesi, San Antonio, A.B.D.

Dinçer, K., Z., (1988), “Belgeli Konaklama Tesisi Gereksiniminin Karşılmasında Otel Olarak Yeniden Kullanılacak Eski Yapıların Seçimi İçin Bir Yöntem Önerisi”, Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Dinçer, B., Özaslan M., Kavasoğlu T., (Mayıs 2003), “İllerin ve bölgelerin sosyo – ekonomik gelişmişlik performansı, DPT Yayın no:2671

Dinçer, B., Özaslan M., (Nisan 2004), “İlçelerin sosyo – ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması, sayfa:54, DPT Yayın no:2671

Erdoğan, Nergis, Prof. Dr., (2004), 6. Uluslararası Kaplıca ve Tıbbi Balneoloji Kongresi, Temel Talassoterapi Kursu, Antalya

Eroskay, Okay, Prof. Dr., (2006), Röportaj notları.

Güvenç, Cemal, (2000), Y. Lisans Tezi, İstanbul’daki 5 Yıldızlı Otellerin Servis ve Personel Mekanları Üzerine Bir Araştırma, İstanbul

Güvenç, Cemal, (2006), Çanakkale il genelinde kaplıca tesislerine yapılan gezilere ilişkin değerlendirme ve izlenim notları

Huffadine, Margaret, (1993), Project Management in Hotel and Resort Development, McGraw Hill Inc., New York – A.B.D.

Huffadine, Margaret, (2000), Resort Design: Planning, Architecture and Interiors, McGraw Hill Inc., New York – A.B.D.

İrtem, Emel, - Karaman, Erkan, (2004), İTÜ Dergisi/d Mühendislik Cilt:3, Sayı:1, 3-14, Edremit - Küçükkuyu arasındaki turizm faaliyetlerinin kıyı alanlarına etkisi ve önerilen yönetim programı, BAU Mühendislik – Mimarlık Fakültesi, İnşaat Müh. Bölümü, Balıkesir

Jeong, J., (2003), Interior Design 04 Excellent Motel and Spa, CAPress Co Ltd., Kore

Jones, P. ve Pizam, A., (1995), The International Hospitality Industry – Organizational and Operational Issues, Longman Group Ltd., Essex - İngiltere

Kalkan, O., (1995), “Açıklamalı Turizm Mevzuatımız, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara

Karagülle, M. Zeki; Doğan, M. B., (2002), Kaplıca Tıbbı ve Türkiye Kaplıca Rehberi, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul

Karagülle, M. Zeki, Prof. Dr., (2004), 6. Uluslararası Kaplıca ve Tıbbi Balneoloji Kongresi, Temel Talassoterapi Kursu, Antalya

Karagülle, Mine, Uzm. Dr., (2004), 6. Uluslararası Kaplıca ve Tıbbi Balneoloji Kongresi, Temel Talassoterapi Kursu, Antalya

Karagülle, M. Zeki; Doğan, M. B., (2005), Türkiye Kaplıca ve Talassoterapi Rehberi, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul

Karagülle, M. Zeki; Dönmez, Arif, (2006), 35. Uluslararası Tıbbi Hidroloji ve Klimatoloji Toplantısı (ISMH) Kongresi – Kongre kitabı, 6-10 Haziran 2006, İstanbul

Kolak, Turan, (2004), Otel Teknolojisi, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Lawson, F.ve Baud-Bovy, M., (1998), Tourism&Recreation Handbook of Planning and Design, Architectural Press Planning and Design Series, İngiltere

Lawson, Fred., (1995), Hotels and Resorts, Planning, Design and Refurbishment, New York

Lawson, Fred., (1976), Hotels, Motels and Condominiums: Design, Planning and Maintenance, Architectural Press, Londra, İngiltere

Lund, John W., (2000), Geo Heat Center Bulletin – Eylül 2000, A.B.D.

Leavy, Hannelore R. – Bergel, Reinhard R.; (2003), The Spa Encyclopedia: “A Guide to Treatments and Their Benefits for Health & Healing”, Thomson – Delmar Learning, New York, A.B.D.

Lockwood, A. ve Medlik, S., (2001), Tourism and Hospitality in the 21st Century, İngiltere

Mogelhoj, Helene, (2002), Taking the Plunge: Spas and the Hotel Industry, PKF UK Opinion Piece)

Neufert, E., (1974), Yapı Tasarım Bilgisi, Arp Organizasyon Yayını, Ankara

Özer, Nurten, (1991), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, II. Uluslararası Balneoloji ve Tıbbi Biyometeoroloji Kongresi, 12-14 Haziran 1991, Yalova Termal, İstanbul

Özer, Nurten, (1982), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, Sith ve Fitec Macaristan Kongreleri Özel Sayısı

Özer, Nurten, (1983), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, İstanbul

Özer, Nurten, (1984), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, Cilt 2, Sayı 2-3, İstanbul

Özer, Nurten, (1985), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, Cilt 3, Sayı 1-2-3, İstanbul

Özer, Nurten, (1983), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, Tıbbi Biyometeoroloji Sempozyumu Özel Sayısı, Cilt 1, Sayı3, İstanbul

Özer, Nurten, (1992), Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, XI. Congress of World Hydrothermal Organization - Pamukkale, İstanbul

Özer, Nurten, (2002), “Tıbbi Hidroklimatoloji’nin Gelişimi” makalesi, Editör: Prof. Dr. M.Z. Karagülle – Balneoloji ve Kaplıca Tıbbı, İstanbul

Register, Julie, (2006), Spa Evolution – A Brief History of Spas, www.discoverspas.com/spaarticles/spaevolution.shtml

Rutes, A., Penner, R., (1985), Hotel Planning and Design, Whitney Library of Design, Watson-Guption Productions, New York, A.B.D.

Rutes, A. Walter; Penner, Richard H., (2001), Hotel Design Planning and Development , W.E. Norton & Company, New York, A.B.D.

Sözüneri, H., (1988), “Termalizm ve Bursa Örneğinin Değerlendirilmesi”, YL tezi, İTÜ, İstanbul

Sözen, Metin – Tanyeli, Uğur, (1996), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü

Şentürk, Nizamettin, (1986), “Sıcak Suların Kirlenmeleri – Kirlenmelere Karşı Alınacak Önlemler ve Türkiye’den Bir Örnek”, 22. Uluslararası Hidrotermel Mühendisliği ve Kaplıca Hekimliği Kongresi, Bursa

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2006), Türkiye Turizm Stratejisi

Tekin, Y., (2004), Türkiye Şifalı Sular Rehberi, Ümit Yayıncılık, Ankara

UNWTO (World Tourism Organisation), Tourism Highlights, 2005

Ülker, İsmet, (1988), Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çağdaş Kültür Eserleri Dizisi, Ankara

Wilkerson, Ray, (2006), Article Courtesy of: Ray Wilkerson, Easy Times Hot Tubs, <http://www.spahelp.com/article.php?sid=64>

Yüzer, Erdoğan; Öztaş, Turgut, (1985); Yer altı Sularında Kirlenme – Önlemler ve Örnekler, Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi, cilt:3 sayı:1-2-3, İstanbul

INTERNET KAYNAKLARI

- [1]<<http://www.bookinturkey.com/>>
- [2]<<http://www.bsi-global.com/>> (British Standards Institution)
- [3]<<http://www.cenorm.be/>> (European Committee for Standardization)
- [4]<<http://www.din.de/>> (Deutsche Institute Norms)
- [5]<<http://www.hoteldesigns.co.uk/>>
- [6]<<http://www.hotel-online.com/>>
- [7]<<http://www.hyatt.com/>>
- [8]<<http://www.interconti.com/>>
- [9]<<http://www.iso.com/>> (International Organization for Standardization)
- [10]<<http://www.sheraton.com/>>
- [11]<<http://www.turizmdebusabah.com/>>
- [12]<<http://www.tursab.org.tr/>>
- [13]<<http://www.world-tourism.org/>>
- [14]<<http://www.saglik.gov.tr/>>
- [15]<<http://www.suvakfi.org.tr/>>
- [16]<<http://www.afyon-bld.gov.tr/>>
- [17]<<http://www.turizm.gov.tr/>>
- [18]<<http://www.tse.org.tr/>>
- [19]<<http://www.su-dunyasi.com.tr/>>
- [20]<<http://www.enerji.gov.tr/>>
- [21]<<http://www.mta.gov.tr/>>
- [22]<<http://www.hospitalitynet.org/>>
- [23]<<http://www.discoverspas.com/>>
- [24]<[http:// www.australianspaassociation.com/](http://www.australianspaassociation.com/)>
- [25]<<http://www.experienceispa.com/ISPA/>>

EKLER

Ek 1 Kaplıca kavramına ilişkin tanımlar

Aşağıda tez çalışması içerisinde değinilen ve tez konusunun alt yapısını oluşturan ve değişik kaynaklardan alınmış bazı tanımlar sunulmuştur:

Balneoloji: Sözcük anlamı banyo bilimi olan balneoloji, yeraltı, toprak, su ve iklim kaynaklı doğal tedavi edici etkenlerin bilimi olarak tanımlanabilir. Doğal şifalı sular, çamurlar ve iklimsel etkenler gibi doğal tedavi edici kaynakları fiziksel, kimyasal, biyolojik, jeolojik, hidrolojik, ekolojik ve medikal yönden inceler. Bu nedenle fizik, kimya, biyoloji, hidroloji, jeoloji, klimatoloji, ve tıp gibi değişik bilim dallarını bünyesinde toplayan çok disiplinli bir alandır. Balneoterapi doğal iyileştirici etkenlerle yapılan banyo, içme ve inhalasyon (soluma) kürleri şeklinde uygulanan bir uyarı uyum tedavisi yöntemidir. Kaplıca kürü çevresinde balneoterapi de kullanılan doğal iyileştirici faktörler, yeraltı kaynaklı doğal “şifalı” sular, çamurlar ve iklimsel etkenlerdir. Doğal iyileştirici etkenler arasında “şifalı sular” yani, termal ve mineralli sular en yaygın kullanılanlardır. Bunların yanında, doğal peloidler (çamurlar) ve gazlarda kaplıca tedavisinde tedavinin de kullanılan diğer etkenlerdir.

Balneoterapi: Termal ve /veya mineralli suların, peloidlerin (şifalı çamurların) ve gazların, yöntem ve dozları belirlenmiş, banyo, paket, içme ve inhalasyon (soluma) uygulamaları şeklinde düzenli aralıklarla seri halde tekrarlanarak kullanılmasıyla, belirli bir zaman da kür ve tarzında gerçekleştirilen bir uyarı uyum tedavisidir.

Hidroklimatoloji (veya Alman ekolüne göre, “**Balneoloji**”: Doğanın yer üstü ve yer altı hidrojeolojik ve termal güçlerini, (sıcak-soğuk mineralli suları, gazları) çamur ve kumlalarını, güneş radyasyonu ve meteorolojik faktör ve olaylarını, deniz ve göl olanaklarını, mağaralarını, teknik, tıp ve sosyolojik yönden değerlendiren bilim alanıdır. (Özer, N., 2002)

Balneolojinin ışığı altında, yer altı termomineral sularının, kaynağın yöresine özgü iklimsel ve biyolojik faktörlerin, organizma üzerindeki etkinliği fizyolojik ve patolojik yönden araştırılan ve tedavi yönünden değerlendirilen kür tarzında uygulanan tedavi sistemine “Kaplıca tedavisi (Balneoterapi, Balneoklimaterapi)” denir. Bu tedavide doğal ve temel unsur olan “su” yaşamın temel ögesi olduğu kadar, uygarlığın da yapı taşıdır. İnsan –su ilişkisinin gelişmesini incelediğimizde dünyanın ilk çağlarındaki ilkel topluluklardan, kavimlerden, günümüz topluluklarına kadar kentleşmeye uzanan süreçte, ulusların nüveleri su kaynaklarının çevresinde, akarsu boylarında, deniz kıyılarında yeşermiş; kültürlerin temeli, “su” ile örülmüştür.

Hidroterapi: Her birey için özel olarak düzenlenen, eğitilmiş personelin gözetiminde ve ideal olarak amaca uygun inşa edilmiş havuzlarda gerçekleştirilen, sinir-kas-iskelet sistemiyle ilgili fonksiyonları geliştirme-iyileştirme amaçlı bir havuz tedavi programıdır. (Daha çok termal su yerine normal suyla yapılan uygulamaları belirtmek için kullanılır.)

Kaplıca tedavisi: Termal ve mineralli “şifalı”suların başta banyo şeklinde, doğal olarak yeryüzüne çıktıkları yerler olan kaplıcalarda değişik hastalıkların tedavisinde sezgisel kullanılmasıyla gelişen ve gelenekselleşerek günümüze kadar ulaşan bir tedavi yöntemidir. Ancak çağdaş kaplıca kürü balneoterapi yanında diğer tedavi yöntemlerinin de uygulanabildiği kompleks bir tedavi seçeneğidir.

Klimaterapi: İklmin biopozitif elementlerin hastalıkların önlenmesi ve tedavide kullanımı.

Peloidoterapi / Peloterapi: Jeolojik ve biyolojik olaylar sonucu oluşan organik ve inorganik maddelerin oluşturduğu çamurların banyo, paket ve tampon şeklinde uygulanmalarıyla yapılan tedavi yöntemi.

İçme kürü: İçme kürleri, doğal mineralli suların belli bir sürede, gün boyu bölünmüş dozlarda ve belirli miktarlarda verilmesi ile yapılan kür programlarıdır. Geleneksel içme kürleri, kaplıca veya içmecelerde mineralli suyun kaynağından içilmesi ile uygulanır. Günümüzde ise şişelenmiş mineralli suların tüketime sunulması, mineralli suların kaplıca ve içmece dışında da bir kür tarzında, günlük belirli mineral gereksiminin karşılanması, metabolik süreçlerin desteklenmesi, renal ve gastrointestinal sistem fonksiyonlarının fizyolojik ve terapötik yönden etkilenmesi amacı kullanımını mümkün kılmaktadır.

Speleoterapi: Yeraltı çevrelerinin (örneğin mağara ortamının) tedavi edici anlamda kullanımıdır.

İnhalasyon (soluma): Termomineral su zerreciklerinin solunması ile yapılan balneolojik tedavi biçimidir.

Talassoterapi: Koruyucu ve tedavi edici ve/veya kür amaçlı olarak tıbbi gözetim ve denetim altında, deniz ve çevresine özgü tüm yararlı etkenlerin, yani deniz iklimi, deniz suyu, deniz çamurları, yosunlar kum ve denizden elde edilen diğer maddelerin kombine olarak değişik yöntemlerle kullanıldığı bir tedavi sistemidir.

Helioterapi: Güneş ışınları ile bazı hastalıkların tedavisi.

Aromaterapi: Bitkisel öz yağların kimyasal yapısı ve enerjilerinden faydalanan ve banyo, masaj, inhalasyon, kompres ve diğer yollarla uygulanmasını içeren doğal bir terapidir.

Tazyikli su altı masajı: Banyo sırasında yaklaşık 1 atmosfer basınçlı su ile su içinde yapılan masaj.

Hidrojet banyo: Banyo sırasında su içinde basınçlı hava ile yapılan masaj.

Affüzyon (vichy) duşu: Yağmurlama tarzında akan su altında manuel masaj.

Whirlpool duşu: Su içinde oluşturulan girdap ile uygulanan masaj.

Kneipp hidroterapi: Suyun vücuda dökülmesi, su içinde yürüme gibi suyun daha çok termik ve mekanik etkilerinden yararlanılarak uygulanan tedavi yöntemi.^(*)

Hidroloji: Su bilimi demektir. Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji kavramları, üniversitelerde anabilim dalı olarak kabul edilmiş insan sağlığı ile ilgili kavramlardır.

Hidroterapi: Suyu yapılan tedavi yöntemidir. Su tedavisi, sıcak maden sularının içeriğindeki yararlı minerallerin, banyo, duş, lavman ve su içi egzersizleri yoluyla insan vücuduna aktarılması işlemidir.

Fizikoterapi: Fiziki araçlarla yapılan, daha çok ağrılı hastalıklar ve felçlerde uygulanan bir tedavi yöntemidir. Kaplıcalar doğal birer fizikoterapi merkezleridir.

Aromaterapi: Özel olarak toplanmış 20'nin üzerinde doğal bitki ve özsularından yararlanılarak hazırlanan karışımların uygulandığı bir tedavi yöntemidir. Stres giderici, migren ve ağrı kesici, şeker düşürücü, ve tansiyon ayarlayıcı tedavi araçlarıdır. Termal komplekslerin değişmez üniteleri arasındadır.

Termalizm: Sıcak maden suyu kaynaklarından şifa amacıyla yararlanma işlemidir. Banyo, içme, çamur banyosu ve inhalasyon gibi farklı uygulamaları vardır.

Balneoloji: Literatüre yakın zamanda girmiş olan, termalizmle hemen hemen eş anlamlıdır.

Balneoterapi: Kaplıca sularından yararlanmak suretiyle yapılan her türlü tedavi yöntemidir.

Kür: Kaplıca ve özel sağlık merkezlerinde uygulanan bir tedavi şeklidir. İyileşmeye yönelik çarelerin hepsini içerir. Tıp dilinde bir hastalığın kesin iyileşmesini sağlayan uygulama demektir.

Talassoterapi: Deniz suyuyla yapılan tedavi yöntemidir. Belirli derinliklerdeki temiz deniz suyunun doğrudan ve sürekli olarak çekilmesi, vücut sıcaklığına kadar ısıtılması ve özel havuzlarda çeşitli masaj teknikleri, egzersizler ve yosun maskeleriyle desteklenen bir tedavi aracıdır.

Krenoterapi: Maden sularıyla tedavi yöntemidir. 18. yüzyılda suların tedavi niteliklerini analiz eden Fransız bilim adamı Théophile de Bordeu tarafından ortaya konulmuştur.

Maden Suyu: Bileşiminde alışılmış miktarların üstünde gaz, kükürt, ağır metal ve radyoaktif madde bulunan kaynak sularına verilen genel isimdir. Tarih öncesinden beri sıcak ya da soğuk olarak kullanılan ve tedavi edici özelliklerinden dolayı 'Şifalı su' diye tanımlanan sulardır.

Ilıca: 'Maden suyu' ya da 'Şifalı su' tanımına uygun suların yeryüzüne çıktığı yerlerdir. Değişik bölge ve yörelerde; Kaynarca, Açık ılıca, Dağ ılıcası vb. isimler alır.

Kaplıca: Daha çok, üzerinde tesis bulunan ılıcalara 'Kapalı ılıca' anlamında Kaplıca denmiştir.

^(*) Buraya kadar olan tanımlar sonunda kaynak belirtilenlerin haricinde Karagülle, M. Z.; Doğan, M. B., 2005 kaynağından derlenmiştir.

İçme: Doğal olarak oluşmuş bileşiminde çok sayıda mineral bulunan içme sularıdır. Kimyasal yapılarının bilinmesi, içilecek miktar, tedavi süresi ve zamanı hakkında doktor tavsiyesine baş vurmak gerekmektedir.

Memba Suyu: İçmek için en uygun sulardır. Çok uzak bölgelerden toprağa sızan yüzeysel sular, yeraltında uzun bir süre süzülerek temizlenirler ve geçtikleri yörelerden madensel tuzları da yüklenerek yeryüzüne çıkarlar. Debileri ve sıcaklıkları yaz kış değişmez.^(*)

“Şifalı Sular” Termomineral Sular, Termal Sular, Mineralli Sular: Balneoterapinin en yaygın kullanılan doğal iyileştirici etkenlerinden olan, doğal “şifalı” sular, fiziksel ve kimyasal niteliklerine göre sınıflandırılırlar. Uluslararası genel kabul gören Alman Kaplıca Birliği’nin sınıflandırılmasına göre şifalı sular; (Karagülle, M. Z., 2002)

Termal Sular: Doğal sıcaklıkları 20 C°’nin üzerinde olan,

Mineralli Sular: Litrelerinde 1g’ın üzerinde çözölmüş mineral içeren,

Termomineral Sular: Hem doğal sıcaklıkları 20 C°’nin üzerinde olan hem de litrelerinde 1g’ın üzerinde çözölmüş mineral içeren sular olarak sınıflanırlar. Ayrıca, bazı özel mineralleri belirli en az (eşik) değerlerin üzerinde içeren “özel balneolojik sular” sınıflandırması da söz konusudur. Buna göre;

Karbondioksitli Sular: 1 g/L üzerinde çözölmüş serbest karbondioksit içeren sular,

Kükürtlü Sular: 1mg /L üzerinde-2 değerli kükürt içeren sular,

Radonlu Sular: 666Bq/L üzerinde radon ışıınımı içeren sular,

Tuzlalar: 14 g/L üzerinde sodyum klorür içeren sular,

İyotlu Sular: 1 mg/L üzerinde iyot içeren sular,

Florürlü Sular: 1 mg/L üzerinde florür içeren sular olarak sınıflandırılır.

Aktrotermal sular: Yukarıdaki sınıflandırmada herhangi bir gruba girmeyen sulardan toplam mineralizasyon 1g/lt’nin altında, ancak doğal sıcaklıkları 20 C°’nin üzerinde olan şifalı sular, akrototermal sular olarak adlandırılırlar.

Peloider, “Şifalı Çamurlar”, “Şifalı Topraklar”: Kaplıca kürünün özgün tedavi biçimlerinden biri olan peloidoterapide kullanılan peloid (şifalı çamurlar) jeolojik ve/veya jeolojik ve biyolojik olaylardan sonra oluşan organik veya inorganik maddelerdir. Doğada ince tanecikli halde bulunabilirler veya bazı ön hazırlık işlemleri ile ufak-ince tanecikli hale getirilirler. Doğal olarak su içerebilirler ya da susuz olabilirler. Kullanım sırasında yeterli miktarda termal veya düz su ile karıştırılarak, uygun yoğunluk ve sıcaklığa getirilirler. Çamur banyoları ve çamur paketleri şeklinde bir dizi hastalığın tedavisinde kullanılırlar. İnsan organizması üzerindeki belirli hastalıklardaki tedavi edici etkileri kanıtlanmış olmalıdır.^(**)

(*) Buraya kadar olan tanımların tümü “Tekin, Y., 2004” kaynağından alınmıştır.

(**) Buraya kadar olan tanımlar sonunda kaynak belirtilenlerin haricinde “Karagülle, M. Z.; Doğan, M. B., 2005” kaynağından derlenmiştir.

Ek 2 Türkiye’de yürürlükte bulunan konuyla ilgili kanun ve yönetmelikler

Ek 2.1 Kaplıcalar yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmelik; toprak, yeraltı, deniz ve iklim kaynaklı doğal tedavi unsurlarının tedavi edici faktör olarak kullanıldığı kaplıcalar, içmece ve iklim kür merkezleri ile ilgili hususlar ve buralarda kurulacak tedavi ve rekreasyon amaçlı her türlü tesisin nitelik ve niceliklerinin belirlenmesi, kurulması, işletme izinlerinin verilmesi, denetlenmesi ve sağlık koşullarına uygun biçimde kontrol altına alınması için gerekli esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik; kullanılacak doğal tedavi edici unsurların tıbbi yönden değerlendirilmeleri, özelliklerinin belirlenmesi; tedavi ve rekreasyon amaçlı kullanımları sırasındaki tıbbi ve teknik koşulların belirlenmesi, kür merkezlerinin doğal kaynaklarının ve çevresinin yöresel, iklimsel, jeolojik, hidrojeolojik ve ekolojik yapısının korunması ve tıbbi değerlendirmesi; kür merkezlerinin teknolojik gelişmelere uygun bilimsel organizasyonu, işletme esasları, niteliksel ve niceliksel özellikleri, tıbbi ve yardımcı personel bilgisi; bu Yönetmeliğe uygun davranılmaması durumunda uygulanacak yaptırımları kapsar. Kaplıcalarda bulunan ve sadece yıkanma amacıyla kullanılan hamamlar bu Yönetmelik kapsamında değildir.

Hukuki Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik; 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 200 - 210 uncu maddelerine, 3153 Sayılı Radyoloji, Radyum ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanun'a ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan Fizyoterapi ve Bunlara Benzer Müesseseler Hakkında Nizamname ile 181 sayılı Sağlık Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 43 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen ve bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili olan deyimlerden;

- a) Bakanlık: Sağlık Bakanlığı'nı,
- b) Kaplıca: Kaplıca tedavisinin uygulandığı ortamları,
- c) Doğal Tedavi Unsuru: Kaplıca tedavisinde kullanılan toprak, yeraltı ve deniz kaynaklı mineralli sular, gazlar, peloidler (çamurlar) ve iklimsel unsurları,
- d) Kaplıca Tedavisi: Doğal tedavi unsurlarının yöredeki iklim olanakları ve gerekli görülen diğer tedaviler ile birlikte kür tarzında uygulandığı bir tedavi sistemini,
- e) Kür: Tedavi etkeninin belli dozda, seri halde, düzenli aralıklarla, belli sürelerle tekrarlanarak verilmesi ile uygulanan tedavi yöntemini,
- f) Balneoterapi: Termomineral sular, peloidler ve gazlar gibi doğal tedavi unsurlarının banyo, içme ve inhalasyon (soluma) yöntemleri ile kür tarzında tedavi amaçlı kullanımı,
- g) Klimaterapi (İklim Tedavisi): Hava sıcaklığı, nemi, rüzgar şiddeti ve hızı, güneş ışınımı ve benzeri iklimsel faktörlerin sistematik, dozlanmış, kür tarzında uygulanmasını,
- h) Talassoterapi: Deniz ve ikliminin kür tarzında uygulanmasını,
- ı) Peloidoterapi: Doğal jeolojik ve/veya biyolojik olaylar sonucu oluşan organik ve/veya inorganik maddeler olan peloidlerin bir balneoterapi yöntemi olarak kullanılmasını,
- i) Mineralli Sular: Doğal veya sondaj-galeri yoluyla yeryüzüne çıkarılan, litresinde en az 1 gram çözünmüş mineral içeren, bakteriyolojik ve kimyasal kirlenmeye uğramamış olan, fizyolojik ve tedavi edici etkinliği bilimsel olarak kanıtlanmış suları,
- j) Termomineral Sular: Çıkış noktasında sıcaklığı 20°C'nin üzerinde olan mineralli suları,
- k) Termal Su: Çıkış noktasında sıcaklığı 20°C'nin üzerinde olan suları ,
- l) Kaplıca Suları: Kaplıca tedavisinde kullanılan termal, mineralli ve termomineral suları,
- m) Rekreasyon: Doğal tedavi unsurlarının, tedavi dışında, turistik ve dinlenme amaçlı kullanımını,
- n) Tesis İzni: Doğal tedavi unsuru için düzenlenen tıbbi rapora ve bu Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanan projelerin Bakanlıkça onaylanmasını takiben verilen izni,
- o) İşletme İzni: Tesis izni alındıktan sonra, Bakanlıkça bu Yönetmelikte istenilen diğer hususları tam olarak yerine getirmek sureti ile tesis izni verilmesine esas olan projelere göre bütün tesisleri inşa ederek tamamladıktan sonra kaplıcalarda kurulacak tedavi ve rekreasyon amaçlı tesislere verilen izni,
- p) Kaptaj: Termal suların doğal olarak veya mekanik yolla yeryüzüne çıkması esnasında yer altı ve yerüstü suları ile karışmamasını, kirlenmemesini, debi ve sıcaklıkları ile kimyasal bileşimlerinin değişmemesini sağlamak, sudaki gazların kaçmasını önlemek ve termal suları en iyi şekilde toplamak amacı ile özel teknikle yapılan toplama havuzu, kuyu galeri, sondaj kuyusu ve benzeri tesisleri ile bunların karışımından oluşan tesisleri,

r) Jeolojik-Hidrolojik Etüd: Termal suların oluşumu, ısınması, çıkış mekanizması, rezervuar (akifer) formasyon veya kayalar, jeolojik yapı ve tektonik, suların fiziksel ve kimyasal özellikleri ile analizleri, koruma alanları, termal suların sıcaklık ve debi artırımı imkan ve şekilleri, rezervuar potansiyeli, emniyetli üretim şekil ve miktarı gibi araştırma konusu ile ilgili diğer hususların açıklandığı ve ilgili bilim dallarının da yardımı ile konuya ilişkin olarak bilgi, teknik, uygulama, görüş ve önerilerin yer aldığı jeolojik harita, kesit, diyagram ve benzeri etkileri de içeren araştırma raporunu,

s) Termal Su Sondajı: Yapıları jeoloji-hidrojeoloji ve jeofizik etüdler sonunda yeraltında varlığı belirlenen termal suların sondaj yapılarak yer altından yeryüzüne çıkarılmasını,

ş) Kaynak Koruma Alanları: Termal suların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin, debi ve sıcaklıklarının çeşitli engellerle değişmesini önlemek ve her türlü kirlenmeye karşı korunması amacı ile termal kaynak, kuyu ve sondaj kuyusu çevresinde jeolojik, hidrojeolojik verilere göre belirlenen alanları,

t) Sertifika: Kaplıca tedavisi amaçlı olarak kişilere uygulayacakları tıbbi işlemlere ilişkin Bakanlıkça veya Bakanlık tarafından yetki verilen kuruluşlarca verilen eğitimi başarı ile tamamlayan tabipler adına düzenlenen belgeyi,

u) Sertifikalı Tabip: 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'a göre Türkiye'de mesleğini icra etme hak ve yetkisi bulunan ve bu maddenin (t) bendinde belirtilen sertifikaya sahip olan tabibi" ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kaplıca Tesislerinin Türleri, Yöntemleri ve Tedavi Bölümleri

Kaplıca Tesislerinin Türleri

Madde 5- Kaplıca tedavisi amacı ile aşağıdaki tesis türleri kurulabilir.

a) Kaplıca Kür Merkezi: Kaplıca ortamında kurulu konaklama imkanlarından yararlanan, hastaların uzman doktor tarafından düzenlenen ve kontrol edilen bir kür programı çerçevesinde açık kür denilen ve hastaların ayakta kaplıca tedavisi gördükleri tesistir.

b) Kaplıca Kür Kliniği: Klinik tarzında düzenlenip inşa edilmiş, kaplıca tedavisi endikasyonu konulmuş hastaların uzman doktor tarafından kapalı kür denilen ve hastaların yatırılarak kaplıca kürü uygulandığı tesistir. Kür kliniği, tıbbi değerlendirme kurulu raporuna uygun olarak sadece belirli hastaların ve hastalıkların tedavisinde hizmet verecek spesifik kür kliniği olarak değerlendirilebilir.

c) Kaplıca Kür Oteli: Kaplıca tedavisi endikasyonu konmuş hastaların ve/veya sağlık amaçlı kür görenlerin konakladığı, uzman doktor kontrolünde kaplıca uygulamaları görmelerini sağlayan ve denetlenen tedavi bölümlerini ihtiva eden otel tipi tesistir. Otel bölümü, Turizm Tesisleri Yönetmeliğine uygun olarak yapılır." Bu madde hükümlerinin uygulanmasında Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik ve özel hastaneleri düzenleyen mevzuat hükümleri saklıdır.

Kaplıca Tedavisinde Kullanılan Yöntemler

Madde 6- Kaplıca tedavileri sırasında doğal tedavi unsurlarının tıbbi değerlendirmesine göre aşağıdaki yöntemler kullanılır.

a) Balneoterapi: Banyo kürleri, içme kürleri, inhalasyon kürleri, peloidoterapi ve diğer balneoterapi yöntemleri,

b) Klimaterapi (İklim Tedavisi): Açık hava banyoları, arazi kürleri, helioterapi ve diğer klimaterapi yöntemleri,

c) Balneoklimaterapi: Balneoterapi ve klimaterapi yöntemlerinin bir arada kullanıldığı yöntem,

d) Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon: Elektroterapi, egzersiz tedavileri, ergoterapi, masaj ve diğer yöntemler,

e) Medikal Tedavi: Kaplıca tedavisi sırasında hastaya lokal veya sistemik olarak uygulanan ilaç tedavisi yöntemi,

f) Psikoterapi ve Diğer Psikiyatrik Yöntemler,

g) Destek Uygulamalar: Sağlık eğitimi, diyet uygulamaları, günlük yaşam aktivitelerinin düzenlenmesi, davranış değişikliği eğitimleri ve psikolojik destek yöntemi .

Kaplıca Tesislerindeki Tedavi Bölümleri

Madde 7- Balneoterapi bölümü, tıbbi değerlendirme kurulunun önerileri doğrultusunda oluşturulur. Bu bölümde uygulanacak olan balneoterapi yöntemlerine uygun olarak gerekli birimler yer alır.

Banyo uygulama birimleri;

a) Termal tedavi havuz /havuzları,

b) Sıra banyoları (küvetler),

c) Lokal banyo aygıtları (ekstremiteler, oturma banyoları vb.),

d) Tedavi duşları,

e) Egzersiz havuzu,

İçme kürü birimleri; en az bir tane içme kür mekanı (suyun hijyenik şekilde kullanıma verildiği çeşme veya çeşmelerle ilgili donanım ve bardak gibi sarf malzemeleri), uygun dinlenme mekanları,

İnhalasyon kür birimleri;

a) Bireysel inhalatörler,

b) İnhalasyon oda veya odaları,

c) Toplu inhalasyon mekanları (inhalatoryum),

Peloidoterapi birimleri;

a) Peloid hazırlama birimi,

b) Peloid banyo küvetleri,

c) Peloid paket uygulamaları için odalar,
Talassoterapi birimleri;

a) Banyo uygulamaları için gerekli koşullara ek olarak doğal solaryum mekanları,

b) Deniz suyunun ısıtılarak kullanılması söz konusu ise suyun niteliğinin bozulmadan ısıtılması için kullanılacak donanımın yerleştirildiği mekanlar,

Gaz banyosu birimleri;

a) Gaz banyosu kabinleri,

b) Radon gazı inhalasyon ortamlarıdır.

Bu birimler tıbbi değerlendirme kurulunun verdiği endikasyonlara göre projelendirilip kurulabilir; burada yer almayan diğer birimler tıbbi değerlendirme kurulunun belirleyeceği esaslar doğrultusunda kurulur.

Fizik Tedavi Rehabilitasyon Bölümü

Madde 8- Fizik tedavi ve/veya rehabilitasyon bölümü, tıbbi değerlendirme kurulunun önerileri doğrultusunda oluşturulur.

Bu bölüm 3153 sayılı Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanun'a ve bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan Fizyoterapi ve Bunlara Benzer Müesseseler Hakkında Nizamnameye göre izin almak zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kaplıca Tesislerine Ait Koşullar

Kaynak Koruma Alanları

Madde 9- Termal suların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin, debi ve sıcaklıklarının yer altı ve yerüstünde olabilecek çeşitli etkenlerle değişmesini önlemek ve her türlü kirlenmeye karşı korunması amacı ile doğal çıkışlı termal kaynak, sondaj kuyusu çevresinde jeolojik ve hidrojeolojik verilere göre koruma alanları ve alınacak tedbirler belirlenir. Bu amaçla kaptaj ve sondaj kuyularının ve üretim sistemlerinin kirlenmeyi önleyici tekniğe uygun olması gerekir. Yapılan incelemede belirlenen kaynak koruma alanlarına ait koruma zonları uygun ölçekli harita ve ayrıca 1/5000 ölçekli imar planlarında gösterilerek alınacak tedbirler, plana dipnot olarak yazılır." Kaynak koruma alanı raporu, hidrojeoloji konusunda uzman bir jeoloji mühendisi tarafından hazırlanır.

Tedavi Ortamları

Madde 10- Kaplıca tesislerinde doğal tedavi unsurları ile etkileşimde bulunan tedavi küvetleri, havuzlar, peloid uygulama yerleri gibi mekanların tümü su ile etkileşimi olmayan, kolay temizlenip dezenfekte edilebilen, dezenfektan maddelerle bozulmaya uğramayan malzemeler kullanılarak yapılır. Bütün tedavi birimlerinde tek başına tedavi alan hastalarda acil durum ihbarı yapacak ışıklı ve/veya sesli uyarı sistemleri kurulur.

Balneoterapi Birimleri

Madde 11- Kaplıca tesisinde bulunan balneoterapi birimleri aşağıdaki özellikleri taşımalıdır,

a) Termal tedavi havuzu birimi; Havuz, soyunma-giyinme dolapları, duş ve dinlenme mekanlarından oluşur. Havuzun boyutları kullanıcı kapasitesine göre belirlenir. Havuz zemin alanı kişi başına en az üç metrekare olacak şekilde düzenlenir. En küçük havuz net 15 m² olmalıdır. Havuzun derinliği en az net 90 ve en fazla net 150 cm olmalıdır. Havuz içine inen dolgu basamaklı merdiven bulunur, ayrıca merdiven kenarına ve havuz iç duvarına tutunma kolları yapılır. Gerekirse havuz içine hasta indirmeye yarayan sabit veya hareketli bir sistem kurulur. Havuzlarda su taşıma ve tahliyesini sağlayan sistemlerin bulunması zorunludur. Havuz çevresinde devamlı su değişimini sağlayan su taşıma olukları yer alır. Havuz suyu kullanıcı başına saatte 1500 mm. yenilenecek biçimde havuza verilir. Havuza girmeden duş ve ayak dezenfeksiyon kanalından geçilmesi sağlanır. Havuzun doldurulmasında, havuz içinde hareketsiz su bölgelerinin oluşmasını önleyecek şekilde bir doldurma ve taşıma sistemi kullanılır.

b) Sıra banyoları birimi: : Banyo odasının alanı en az net 5 m² olmalıdır. Banyo odasında ortaya çıkacak su buharı ile karbondioksitli veya kükürtlü su kullanılıyor ise ortama salınacak gazların banyo odasından tahliyesi için yeterli havalandırma düzeneği bulunmalıdır. Banyo odasında sadece tedavi amacına uygun banyo küveti ve donanımı yer alır, tuvalet bulunmaz.

Küvetlerin uzunluğu ulusal ve uluslararası standartlara uygun olmalıdır."

Tedavide, karbondioksitli veya kükürtlü su kullanılıyor ise bu tür suların tedavide kullanımı için özel olarak tasarlanmış küvetler kullanılır. Küvetlerde kullanılan su her hastadan sonra değiştirilir, usulüne uygun küvet temizliğinin yapılmasının ardından bir sonraki hastanın kullanımına sunulur.

c) İçme kürü birimi: İçme kürü için ayrılan mekanların büyüklüğü, kürden yararlanan hastaların sayısına göre belirlenir. Bu mekanın zemin büyüklüğü 30 m² az olamaz. İçmede; her hasta için ayrı tek kullanımlık, tercihen kağıt bardaklar kullanılır, kullanılan suya dezenfeksiyon amaçlı bir katkı maddesi eklenemez, kullanılacak su içme yerine hijyenik koşullara dikkat edilerek doğrudan kaynaktan ve bekletilmeden ulaştırılır.

d) Peloidoterapi birimleri: Peloidler (çamur) tedavide kullanılmadan önce peloid hazırlama biriminde içindeki yabancı maddelerden arındırma, sterilizasyon, homojenizasyon işlemlerinden geçirilir. Peloid hazırlama birimi peloidoterapinin uygulandığı mekandan ayrı, ancak bağlantılı bir mekanda kurulur. Peloidoterapi uygulamasının yapıldığı odalarda uygulamadan çıkan hastaların yıkanması için duş bulunur. Peloidler, turba hariç, tedavide bir kez kullanılır. Bir kez kullanılan turba, ayrı bir yerde beş yıllık olgunlaşma süresini tamamlamak üzere usulüne uygun şekilde depolanır. Depolanan turba olgunlaşma süresini tamamladıktan sonra yeniden kullanılabilir. Diğer çamurlar kullanıldıktan sonra çevre kirliliği yaratmayacak şekilde usulüne ve tekniğine uygun şekilde işletmeci tarafından bertaraf edilir.

e) İnhalasyon birimleri: Bireysel inhalatörlerin bulunduğu inhalasyon salonu ile oda inhalasyonu için bir veya birkaç kişinin tedaviye alınabileceği, inhalasyonda kullanılacak mineralli suyu endikasyonuna uygun çapta partiküllere bölüp ortama salmak için gerekli teknik gereçlerle donatılmış odalar bulunur. Bütün bu sistemlerde mineralli suyun bakteriyolojik kirlenmesini önleyici tedbirler alınır. Cihazların her bir hastanın kullanımından sonrası dezenfeksiyonu için gerekli düzenleme yapılır.

Fizik Tedavi ve/veya Rehabilitasyon Birimleri

Madde 12- Kaplıca tesisinde bulunan fizik tedavi ve/veya rehabilitasyon birimleri aşağıdaki özellikleri taşımalıdır. Fizik tedavi ve/veya rehabilitasyon biriminde soyunma-giyinme dolapları, duşlar, tuvalet ve dinlenme mekanları bulunur.

a) Egzersiz birimi; en az 50 m² bir alan, toplu egzersizler ve aletli egzersizler için düzenlenir.

b) Masaj birimi; tek oda veya kabinlerin zemin alanı en az 5 m² olmalıdır.

c) Fizik tedavi birimi; tek oda veya kabinlerin zemin alanı en az 5 m² olmalıdır.

d) Hidroterapi birimi (rehabilitasyon havuzu birimi); en az 2.5 x 2.5 m² alan ve en derin yeri 150 cm. derinlik boyutlarında havuzlardan oluşmalıdır. Havuzlarda kullanılan su her hastadan sonra değiştirilir, usulüne uygun havuz temizliğinin yapılmasının ardından bir sonraki hastanın kullanımına sunulur. Rehabilitasyon havuzlarında karbondioksitli ve kükürtlü sular kullanılmaz. (R.G 30.6.3003/25154)

Destek Birimleri

Madde 13- Kaplıca tesisinde aşağıdaki destek birimleri de ihtiyaca göre kurulur.

a) Laboratuvar

b) Diyet mutfağı,

c) Bireysel ve grup terapi imkanı veren psikolojik destek birimi,

d) Sağlık eğitimi birimi,

e) Diğerleri.

Sağlık Personeli

Madde 14- Madde 14 — Kaplıca tesislerinde asgari olarak;

a) Tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı veya fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı,

b) Fizyoterapist,

c) Hemşire,

bulundurulur.

Bulunması zorunlu bulunan sağlık personelinin, tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı veya fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun hükümlerine göre sanatlarını serbest olarak tek bir yerde icra edebilirler. Başka bir tesiste çalışamazlar.

Kurulacak tesisin türüne ve kapasitesine göre kaplıca tedavisi sertifikası almış hekim ile kaplıca tedavisi konusunda ilgili diğer uzmanlık dallarından hekim bulundurulabilir. Diğer uzman hekimler konsültan hekim olarak çalışabilirler. Ancak bu uzman hekimler ilgili işletme ile sözleşme yapmak, bu sözleşmeyi il sağlık müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar.

Mesul Müdürlük

Madde 15- Kaplıca tesislerinde işletmecinin devamlı olarak işinin başında bulunması esastır. İşletmecinin devamlı surette bulunmasına imkan olmayan hallerde mesul müdür marifetiyle işin yürütülmesi mümkündür. Mesul müdüre ait bilgi ve belgeler il sağlık müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. Mesul müdür, sağlık eğitimi görmüş yüksek okul mezunundan olur. Mesul müdür görevlendirilmesi, işletmecinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Tedavilerin düzenlenmesi

Madde 16- Kaplıcalarda banyo, içme, inhalasyon, iklim ve çamur gibi doğal unsurlarla yapılan tedaviler, tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı tarafından programlanır ve denetlenir. Fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı tarafından programlanır ve denetlenir. Hastaların kür başı ve kür sonu tedavi etkinliği değerlendirilmesi ile kür içi komplikasyonların izlenmesi tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı tarafından yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kaplıca Tesislerinin İzne Bağlanması, Kurullar ve Görevleri

İzin Zorunluluğu

Madde 17- Kaplıca tesislerini işletmek isteyenler bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak Bakanlıktan önce tesis izni, sonra işletme izni almak zorundadır.

Bu Yönetmeliğe göre verilen izin, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak ilgili mevzuat uyarınca diğer kuruluşlardan izin almak zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.

İlk Başvuru, İnceleme ve Analiz

Madde 18- Bu Yönetmelikte belirtilen kaplıca tesislerini işletmek isteyen gerçek ve tüzel kişiler, kaynakta veya çıkış noktasında hiçbir işlem yapmadan kaynağın veya çıkış noktasının yerini tereddüde meydan vermeyecek şekilde belirleyen plan veya kroki ile birlikte valiliğe müracaat ederler. Başvurunun sağlık müdürlüğüne intikali üzerine kaynak veya sondaj-galeri, başvuru sahibi tarafından sağlık müdürlüğü elemanlarının kontrolünde numune alınacak şekle getirilir. İnceleme ve tespit kurulu kaynağı veya çıkış noktasını mahallinde inceleyerek gerekli tespitleri yapar ve EK -1 deki raporu düzenleyerek imzalar. Alınan numunelerin bakteriyolojik ve kimyasal analizleri, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı laboratuvarlarında veya Bakanlıkça yeterli ve uygun görülecek laboratuvarlarda yapılır, analiz sonuçları Ek -2 ve Ek-3 deki rapor formatına uygun olarak

tanzim edilir, radyoaktivite analizleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu laboratuvarlarında yapılır ve analiz sonuçları ilgili valiliğe gönderilir. Tesis ve işletme iznine esas her türlü analiz ücretleri ile inceleme ve tespit kurulunun yolluklarının yürürlükteki mevzuata uygun olarak ödenmesinden işletme sahibi sorumludur. Analiz sonuçları ve inceleme ve tespit kurulunun raporu sağlık müdürlüğünce incelenir ve uygun görülmesi halinde valiliğin uygun görüşü ile Bakanlığa gönderilir. Söz konusu belgeler tıbbi değerlendirme kurulu tarafından incelenir ve Ek-4'de bulunan rapor ile inceleme sonucu belgelenir. İnceleme sonucu bir yazı ile valiliğe bildirilir.

İnceleme ve Tespit Kurulu

Madde 19- Tesis izninin verilmesi aşamasında inceleme ve tespit kurulu; sağlık müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında, gıda ve çevre kontrol şube müdürü, sağlık ocağı tabibi, jeoloji mühendisi, inşaat mühendisi ve çevre sağlığı teknisyeninden; işletme izni verilmesi aşamasında kurula iştirak etmek üzere katılacak tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı veya fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanından oluşur.

Bu Kurulun Görevleri:

Tesis izni verilmesi aşamasında ;

- İlk başvurudaki kaynakla ilgili bilgilerin doğruluğunun ve kaynak çevresinde kirlilik yaratacak faktörlerin belirlenmesi,
- Kaynaktan usulüne uygun olarak bakteriyolojik, kimyasal ve radyoaktivite ölçümleri için numune alınması,
- Kaynak başında yapılması gerekli debi, su ve hava sıcaklığı, elektriksel iletkenlik, pH ölçümünün yapılması,
- EK-1 de belirtilen formattaki raporun doldurularak imzalanmasıdır.

İşletme izni verilmesi aşamasında;

- Tesisin Bakanlıkça onaylanan tesis projesine uygun inşa edildiğinin belirlenmesi,
- Projeye göre yapılan tedavi birimlerinin uygunluğunun belirlenmesi,
- Ek-5 de belirtilen formattaki raporun doldurularak imzalanmasıdır.

Kurul üyelerinin tespitleri arasında ihtilaf doğması halinde Bakanlık konu ile ilgili uzmanın tespit ve görüşünü dikkate alabilir veya yeniden bir kurul oluşturabilir.

Tıbbi Değerlendirme Kurulu

Madde 20- "Tıbbi değerlendirme kurulu, Bakanlık tarafından görevlendirilen iki tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı ve bir fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanından oluşur.

Bu Kurulun Görevleri:

- Ek-1 ve Ek-2 deki raporların incelenmesiyle kaplıca tedavisinde kullanılacak doğal tedavi unsurunun tıbbi balneolojik ve klimatolojik değerlendirmesi,
- Bu değerlendirmelerine önerilerin yer alacağı Ek-4'teki raporun düzenlenmesi ve imza altına alınması,

İzinlerle İlgili Gerekli Belgeler

Madde 21- Tıbbi değerlendirme kurulunun olumlu raporundan sonra kaplıca tesislerine ait kaynak koruma alanı, isale hattı, depo ünitelerinin projeleri işletmecisi tarafından aşağıda belirtilen ölçeklerde yetkili mühendise hazırlattırılır.

- Kaplıca tesisine ait doğal tedavi unsurunun analiz raporu,
 - Doğal tedavi unsurunun tıbbi değerlendirme kurulu raporu,
 - Hidrojeoloji konusunda uzman jeoloji mühendisi tarafından hazırlanan, kaynak koruma alanlarını da kapsayan hidrojeolojik rapor (kamu kuruluşları dışında hazırlanan raporlarda jeoloji mühendisleri odası tasdiki aranır),
 - Kaynak, sondaj ve kaptaj ile ilgili son bilgileri içeren teknik rapor,
 - Kaplıcaya ait kuruluş ve yapıtların projeleri;
- Kaynak merkez olmak üzere yarı çapı en az 500 metrelik bir daire dahilindeki çevresinin 1/200 ve 1/25000 ölçekli haritası
 - Kaynak koruma alanını gösterecek biçimde kaynak ve toplama yeri plankoteleri (1/500 ölçekli),
 - Kaptaj ve sondaj kuyusu, termomineral su isale projesi (1/20 ölçekli),
 - Termomineral su depo projesi (1 /20 ölçekli),
 - Tesislere ait projeler (1/50 ölçekli),
 - İçme ve kullanma suyunun ne şekilde temin edildiğinin belgelendirilmesi,
 - Fosseptik projesi (1/20 ölçekli) veya arıtma tesisi projesi,
 - Tedavi bölümlerinin projeleri (1/50 ölçekli),
- İnceleme ve tespit kurulu raporu,
 - Kullanılacak doğal tedavi unsuru kaynağının kullanım hakkına sahip olduğuna ilişkin belgeler; tahsis belgesi, kira kontratı vb. belgelerin ,
 - Projelendirilen tesislerin 1/5000 ölçekli imar planında gösterilmesi (R.G 30.6.3003/25154)

- Tesisin kurulacağı alanın tapusu, tahsis belgesi veya kira kontratosu.

Yukarıda belirtilen bilgi, belge ve projeleri içeren dosya dört nüsha halinde düzenlenir. Asılları ve suretleri tanzim edenler ve işletmecisi tarafından imza ve tasdik edilir. Hazırlanan dosyalar sağlık müdürlüğünce incelenir ve uygun görülmesi halinde valiliğin uygun görüşü ile Bakanlığa gönderilir.

Tesis ve İşletme İzinleri

Madde 22- İstenilen belgelerin tamam olması ve gerektiğinde yerinde yapılan incelemede eksiklik belirlenmemesi halinde projeler Bakanlıkça onaylanır ve tesis izni verildiği bir yazı ile valiliğe bildirilir. İl sağlık müdürlüğünde, ilgili sağlık ocağında ve işletmecide muhafaza edilmek üzere dosyaların üç nüshası iade edilir.

İşletmeciler Bakanlıktan tesis izni almadan inşa ettikleri yapılardan dolayı hak talep edemezler. Verilen tesis izninin geçerlilik süresi 3 yıldır. İşletmecinin bu süre içerisinde tesisini tamamlamaması ve Bakanlıktan ek süre talebinde bulunması durumunda bu süre Bakanlıkça en fazla bir yıl uzatılır. Tesisin kurulmasını müteakip, işletmeci tesisini tamamladığını valiliğe yazı ile bildirir. Valilikçe tesisin uygunluğunun belirlenmesi için inceleme ve tespit kurulu görevlendirilir. Kurulca tesisin mahallinde incelenmesi sonucu, Yönetmelik hükümlerine ve projelerine uygunluğunun anlaşılması halinde, tedavi amaçlı kullanım yerlerinden örnekler alınarak, işletme iznine esas bütün analizler yaptırılır. İnceleme ve tespit kurulunun tesisi incelemesi ve EK-5 form ile uygunluk bildiriminden sonra inceleme ve tespit kurulunun olumlu raporu, analiz raporları, varsa mesul müdür sözleşmesi, zorunlu personel sözleşmesi, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine göre alınmış arıtıma ilişkin izin belgesi ve valilik uygun görüşünden oluşan belgeler valilik kanalıyla Bakanlığa gönderilir. Gerekli incelemeler sonucunda Bakanlıkça uygun görülürse işletme izni verilir (R.G 30.6.3003/25154)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kaplıca Tedavisinde Kullanılacak Doğal Tedavi Unsurları

Özel Balneolojik Sular

Madde 23- Kaplıca tedavisinde; yer altından doğal olarak ve sondaj-galeri yöntemleriyle çıkarılan kaplıca sularından özel sular olarak tanımlananlar aşağıdadır:

- Karbondioksitli sular: Litresinde en az 1 g çözünmüş, serbest karbondioksit içeren sulardır,
- Kükürtlü sular: Litresinde en az 1 mg titre edilebilir , -2 değerlikli kükürt (hidrojen sülfür kükürdü) içeren sulardır,
- Radonlu sular: Litresinde en az 666 Bekerel (18 nanoküri) radon içeren sulardır
- Tuzlu sular: Litresinde en az 1 gram sodyum klorür bulunan sulardır.
- Tuzlalar: Litresinde en az 5,5 g. sodyum ve 8,5 g. klorür (14 gram sodyum klorür) içeren sulardır.
- Florlu sular: Litresinde en az 1 mg. flor içeren sulardır,
- İyotlu sular: Litresinde en az 1 mg. iyot içeren sulardır,
- Demirli sular: Litresinde en az 20 mg. 2 değerlikli demir içeren sulardır,
- Arsenikli sular: Litresinde en az 0,1 mg. arsenik içeren sulardır,
- Akratotermal (Oligometalik) sular: Akratotermal (Oligometalik) sular: Litresinde 1 g.ın altında mineral içeren, doğal sıcaklığı 20°C'nin üzerinde olan ve etkinliği bilimsel çalışmalar veya gözlemlerle belgelenmiş olan sulardır.

Diğer Balneolojik Sular

Madde 24- Mineralli sular iyon olarak çoğunlukla sodyum, kalsiyum, magnezyum, klorür, bikarbonat ve sulfat içerirler. Bu sular, yukarıdaki iyonlardan %20 mEq nı aşanlarına göre kimyasal sınıflandırmaya tabi tutulurlar. İçme kürlerinde kullanılan mineralli suların karakteristikleri aşağıdaki gibidir:

- Sülfatlı sular: Litrelerinde en az 1200 mg. sülfat bulunur.
- Bikarbonatlı sular: Litrelerinde en az 1300 mg. bikarbonat bulunur.
- Kalsiyumlu sular: Litrelerinde en az 500 mg. kalsiyum bulunur.
- Magnezyumlu Sular: Litrelerinde en az 150 mg. magnezyum bulunur.
- Sodyumlu Sular: Litrelerinde en az 500 mg. sodyum bulunur.

Balneolojik Suların İşleme Tabi Tutulması

Madde 25- Kaplıca tedavisinde kullanılan doğal, termal ve mineralli sular, tıbbi değerlendirme kurulunun görüşü ile tedavideki etkinliği sağlayan kimyasal bileşimleri değiştirilmemek koşulu ile kontrollü olarak, ısıtma, soğutma, havalandırma ve çöktürme gibi fiziksel işlemlere tabi tutulabilir. Kimyasal bileşimleri değiştirmemek koşulu ile sadece Bakanlıktan izinli ürünlerle dezenfeksiyon yapılabilir. Mineralli suların çıkarılması ve tedavi birimlerine isalesinde, suyun tedavi etkinliğini sağlayan kimyasal bileşimini bozmayan yöntemler kullanılır.

Peloidler

Madde 26- Kaplıca tedavisinde, başlıca karakteristikleri açısından aşağıdaki peloidler kullanılır.

- Turbalar: Yüksek su bağlama kapasitesi olan, asit pH'de peloidlerdir. Çeşitli doğal boya maddeleri, humik asitler ve ciltten emilebilen estrogen benzeri moleküller içeren çamurlardır.
- Bataklar: Durgun sularda çöken, ufak tanecikli sedimentlerdir. Butimünöz ve mineralli bataklar olarak iki tipi vardır. Mineralli bataklar, termomineral suların kaynaklandığı ortamlarda oluşurlar.
- Deniz ve Delta Balçıkları: Bunlar deniz ve akarsu deltalarında çöken, inorganik sedimentlerdir.
- Topraklar: Su topluluklarının dışında, katı halde bulunan kayaçların veya organik maddelerin ufalanma, parçalanma ve ayrışması ile oluşan toz sedimentlerdir.

Doğal Gazlar

Madde 27- Doğal gazlar yeraltından ya termomineral suların içinde çözünmüş halde ya da doğrudan gaz halinde çıkarlar. Bu gazlardan kaplıca tedavisine uygun olanlar karbondioksit, kükürt ve radon gazlarıdır. Radon gazının kaplıca tedavisinde kullanımı için gazın ortamdaki en az konsantrasyonu 37 Bekerel/Litre (1 nanoküri/Litre) olmalıdır.

İklimsel Etkenler

Madde 28- Kaplıca kürü ve klimaterapi sırasında terapötik etkinliği olan ve maruz kalınan iklimsel etkenler şunlardır:

- Termik Etkenler: Hava sıcaklığı, su buharı basıncı, hava hareketleri ve infraruj ışınımı.
- Nemsel Etkenler: Hava nemi (% relatif ve mutlak nem ve su buhar basıncı).

c) Mekanik Etkenler: Rüzgar ve hava basıncı.

d) Kimyasal Etkenler: Parsiyel oksijen basıncı, ozon konsantrasyonu, kimyasal aerosoller, kirleticiler.

e) Aktinik Etkenler: Işık (görünür ışık ve ultraviyole).

f) Elektriksel Etkenler: Hava iyonları, elektrik ve manyetik alan, elektromanyetik impuls ışıması.

ALTINCI BÖLÜM

Muhtelif Hükümler

Çevre Düzenlemesi

Madde 29- İşletmeci çevrenin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi için yürürlükte bulunan mevzuatın öngördüğü bütün tedbirleri almak zorundadır.

Kür merkezi çevresinde kür parkı, spor ve dinlenme tesisleri düzenlenir.

Rekreasyon Havuzları

Madde 30- Rekreasyon havuzları, Turizm Bakanlığı'na yürürlüğe konulan Turizm Tesisleri Yönetmeliği hükümlerine göre tesis edilir ve işletilir. Termomineral su kullanılacak ise havuza verilmeden önce mineral içeriğine göre rekreasyona uygun hale gelecek miktarda tatlı su eklenir ve rekreasyon havuzları için uygun olmayan fizikokimyasal koşulların giderilmesi için gerekli diğer işlemlere tabi tutulur.

Ek ve Değişiklikler

Madde 31- Tesiste yapılacak ek ve değişiklikler, yetkili makamın bilgilendirilmesi ve yazılı izniyle yapılır. Tesisin kurulmasına esas olarak analiz edilen kaynaktan başka bir kaynak daha işletmeye alınacaksa bu Yönetmeliğin 18 - 21. maddelerine göre bu kaynak için yeniden Bakanlıktan izin alınır.

Denetim ve Yaptırım

Madde 32-Kaplıca tesisleri sağlık teşkilatının denetimine tabidir. Bu tesisler senede bir defa Bakanlıkça oluşturulan bir komisyon tarafından sağlık açısından denetlenir . Termomineral suyun kullanım yerinden alınan numunelerinde mikrobiyolojik kontroller aylık, kaynaktan ve kullanım yerinden alınan numunelerde kimyasal kontroller yıllık olarak yapılır. Alınan numuneler 18 inci maddede belirtildiği şekilde Ek-2deki formata uygun olarak tesis sahibince analiz ettirilir, kirlenme belirlenirse gerekli önlemler alınır. Ayrıca bu tesislerin mahalli sağlık teşkilatınca en az üç aylık aralıklarla genel kontrolleri yapılır, gerekli görülen hallerde numune alınabilir.

Uygun Çıkma Suların Takibi

Madde 33- Tesislerde kullanılan doğal tedavi unsurlarının 18. maddede belirtilen laboratuarlarda yapılan analizlerinde bu Yönetmelikte öngörülen parametrelerdeki sınırların dışına çıktığının tespiti halinde işletme uyarılır. Bir hafta içinde tekrar numune alınır ve bu numunenin analizinde de uygunsuzluk bulunması halinde tesisin faaliyeti geçici olarak 15 gün süre ile durdurulur ve gerekli önlemler aldırılır. Bu süre sonunda tekrar alınan numunenin bu Yönetmeliğe uygun olması halinde işletmenin faaliyetine devamına izin verilir ve bir ay süre ile haftalık izlemeye alınır. Dört defa yapılan analiz sonuçlarının Yönetmeliğe uygun olması halinde normal izleme şekline dönlür.

İşletme Devri

Madde 34- Bu Yönetmelik hükümlerine göre verilen işletme izni, izin belgesi üzerinde yazılı şahıs, adres ve iş için geçerlidir. Bunlardan herhangi birinin değişmesi halinde izin belgesi geçerliliğini kaybeder. İzin belgesinde belirtilen işletme sahibinin ve/veya işletmecinin veya adresinin değişmesi halinde; işletmeci tarafından bir ay içinde değişikliklerle ilgili bilgi, belge ve izin belgesinin aslı ile mahallin en büyük mülki amirine başvurulur. İnceleme ve tespit kurulu tarafından yerinde gerekli incelemeler yapılarak, iznin verildiği sıradaki şartlarda bir değişikliğin olup olmadığının tespitine ilişkin rapor düzenlenir. Rapora göre yetkili makam izin belgesi üzerinde gerekli düzeltmeyi yapar veya yeniden izin belgesi tanzim eder. Tesis yerinin veya tesiste yapılan işin değişmesi halinde yeniden izin alınması şarttır.

İzin Belgesinin Kaybolması veya Tahrip Olması

Madde 35- İşletmeci tarafından işletme izni belgesinin kaybolması halinde kayıp ilanı ile, işletme izninin okunamayacak şekilde tahrip olması halinde ise izin belgesinin aslı ile mahallin en büyük mülki amirine başvurulur. İnceleme ve tespit kurulu tarafından yerinde yapılan incelemede, izin verildiği sıradaki şartlarda bir değişiklik olmadığının tespit edilmesi halinde, rapor hazırlanır ve hazırlanacak rapora göre yetkili makamca yeniden eski tarih ve sayısı ile gerekli açıklama yapılarak izin belgesi tanzim edilir.

Ek Madde 1 — Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarınca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde Bakanlıkça daha önce işletme izni veya tesis izni verilen kaplıca tesisleri, bu durumlarını belgelemeleri kaydıyla 3386 sayılı Kanun ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleri gereği Yönetmelik hükümlerinde yer alan fiziki ölçü ve değişikliklerden muaftır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yasaklar ve Müeyyideler

Madde 36 — Tıbbi Değerlendirme Kurulunun öngördüğü tedavi unsurlarının dışında tedavi unsurları belirtilerek basın, yayın, broşür ve benzeri yollarla reklam ve herhangi bir şekilde aslına uygun olmayan tanıtım yapılması yasaktır. Bu yasaklara ve yönetmeliğin diğer hükümlerine aykırı hareket eden işletmeler ile sahipleri hakkında, fiilin maliyetine göre 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümlerinde öngörülen müeyyideler tatbik olunur.

Geçici Madde 1- Bu Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce işletme izni veya tesis izni almış olan kaplıca tesisleri, doğal tedavi unsurları yönünden müteşep hakları saklı kalmak kaydı ile, 24/7/2004 tarihine kadar tesis ve faaliyetlerini bu Yönetmeliğe uygun hale getirirler ve işletme izni alırlar. Bu sürenin sonunda Yönetmeliğe uygun hale gelen işletmelerin çalışmalarına izin verilir. Aksi takdirde, bu işletmelerin izinleri Bakanlıkça iptal edilir. Bu şekilde izinleri iptal edilenler, birinci fıkradaki müteşep haktan faydalanamazlar. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce izinsiz olarak faaliyete geçen kaplıca tesisleri kapatılır ve sorumluları hakkında kanuni işlem yapılmakla beraber, bu müesseselerden toplum ve çevre sağlığı açısından zararlı olmadığı anlaşılan müesseselere işletme izni alması için bir yıl süre verilir. Verilen süre içinde izin almayan kaplıca tesislerinin faaliyeti izin alınca kadar durdurulur. Bu maddenin gereği, mahallin en büyük mülki amirince yerine getirilir ve yapılan işlemler hakkında Bakanlıkça bilgi verilir.

Düzenleme Yetkisi

Madde 37- Bakanlık bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına yönelik tebliğ, yönerge, uygulama kılavuzları vb. düzenlemeleri yapmaya yetkilidir. Bu Yönetmeliğin Ek-1 ve Ek-2 de belirlenen değerleri ilk referans değer olarak esas alınır, müteakip işlemlerde esas alınacak değerler Bakanlıkça bilimsel gelişmeler doğrultusunda belirlenerek tebliğ ile değiştirilebilir.

Yürürlük

Madde 38- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer .

Yürütme

Madde 39- Bu Yönetmelik hükümlerini Sağlık Bakanı yürütür.

Ek 2.1.1 Kaplıcalar yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik

R.G. Tarih:9.12.2004

RG: Sayı : 25665

MADDE 1 — 24/7/2001 tarihli ve 24472 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kaplıcalar Yönetmeliği’nin 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 1 — Bu Yönetmelik; toprak, yeraltı, deniz ve iklim kaynaklı doğal tedavi unsurlarının tedavi edici faktör olarak kullanıldığı kaplıcalar, içmece ve iklim kür merkezleri ile ilgili hususlar ve buralarda kurulacak sağlık amaçlı her türlü tesisin nitelik ve niceliklerinin belirlenmesi, kurulması, işletme izinlerinin verilmesi, denetlenmesi ve sağlık koşullarına uygun biçimde kontrol altına alınması için gerekli esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır."

MADDE 2 — Aynı Yönetmeliğin 2’nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 2 — Bu Yönetmelik; doğal tedavi edici unsurların sağlık amaçlı kullanıldığı kaplıca, içmece ve talassoterapi tesisleri ile bu tesislerin sahip ve işletenlerini kapsar."

MADDE 3 — Aynı Yönetmeliğin değişik 4 üncü maddesinin (h), (j), (k) ve (o) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş (m), (r) ve (s) bentleri yürürlükten kaldırılmıştır.

"h) Talassoterapi: Deniz iklimi ve unsurlarının kür tarzında uygulanmasını,"

"j) Termomineral Sular: Çıkış noktasında sıcaklığı 20°C ve üzerinde olan mineralli suları,"

"k) Termal Su: Çıkış noktasında sıcaklığı 20°C ve üzerinde olan suları,"

"o) İşletme İzni: Tesis izni alındıktan sonra, Bakanlıkça bu Yönetmelikte istenilen diğer hususları tam olarak yerine getirmek suretiyle tesis izni verilmesine esas olan projelere göre bütün tesisleri inşa ederek tamamladıktan sonra kurulacak sağlık amaçlı tesislere verilen izni,"

MADDE 4 — Aynı Yönetmeliğin değişik 9’uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Yapılan incelemede belirlenen kaynak koruma alanlarına ait koruma zonları uygun ölçekli harita ve ayrıca imar planlarında gösterilerek alınacak tedbirler, plana dipnot olarak yazılır."

MADDE 5 — Aynı Yönetmeliğin değişik 11’inci maddesinin (a) bendi, (b) bendinin birinci paragrafı ile (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (f) bendi eklenmiştir.

"a) Tedavi havuzu birimi: Havuz, soyunma-giyinme dolapları, duş ve dinlenme mekanlarından oluşur. Havuzun boyutları kullanıcı kapasitesine göre belirlenir. Havuz zemin alanı kişi başına en az üç metrekare olacak şekilde düzenlenir. Havuzun derinliği en fazla net 150 santimetre olmalıdır. Havuz içine inen dolgu basamaklı merdiven bulunur, ayrıca merdiven kenarına ve havuz iç duvarına tutunma kolları yapılır. Gerekirse havuz içine hasta indirmeye yarayan sabit veya hareketli bir sistem kurulur. Havuzlarda su taşıma ve tahliyesini sağlayan sistemlerin bulunması zorunludur. Havuz çevresinde devamlı su değişimini sağlayan su taşıma olukları yer alır. Havuz suyu kullanıcı başına saatte 1500 mililitre yenilenecek biçimde havuza verilir. Havuza girmeden duş ve ayak dezenfeksiyon kanalından geçilmesi sağlanır. Havuzun doldurulmasında, havuz içinde hareketsiz su bölgelerinin oluşmasını önleyecek şekilde bir doldurma ve taşıma sistemi kullanılır."

"Sıra banyoları birimi: Banyo odasının alanı en az net 5 metrekare olmalıdır. Banyo odasında ortaya çıkacak su buharı ile karbondioksitli veya kükürtlü su kullanılıyor ise ortama salınacak gazların banyo odasından tahliyesi için yeterli havalandırma düzeneği bulunmalıdır. Banyo odasında sadece tedavi amacına uygun banyo küveti ve donanımı yer alır, tuvalet bulunmaz."

"c) İçme kürü birimi: İçme kürü için ayrılan mekanların büyüklüğü, kürden yararlanan hastaların sayısına göre belirlenir. İçmede; her hasta için ayrı tek kullanımlık, tercihen kağıt bardaklar kullanılır, kullanılan suya dezenfeksiyon amaçlı bir katkı maddesi eklenemez, kullanılacak su, içme yerine hijyenik koşullara dikkat edilerek doğrudan kaynaktan ve bekletilmeden ulaştırılır."

"f) Gaz banyosu birimleri: Tıbbi değerlendirme kurulunun önerileri doğrultusunda insan sağlığını koruyacak gerekli önlemler alınarak, uygun teknoloji kullanılarak kurulur ve denetlenir."

MADDE 6 — Aynı Yönetmeliğin değişik 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 14 — Kaplıca tesislerinde asgari olarak;

a) Tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji uzmanı veya fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı veya tıbbi değerlendirme kurulunun göreceği lüzum üzerine tıbbi endikasyona göre kaplıca tedavisi konusunda deneyimli diğer uzmanlık dallarından hekim veya sertifika almış hekimler,

b) Fizyoterapist, hemşire, sağlık memuru veya sağlık teknikerinden her hangi birisi bulundurulur."

MADDE 7 — Aynı Yönetmeliğin 17'nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kaplıca tesislerini işletmek isteyenler bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak Bakanlıktan önce tesis izni, sonra işletme izni almak zorundadır. Kurulu ve faaliyette olan tesisler için tesis ve işletme izin süreçleri bir arada yürütülür."

MADDE 8 — Aynı Yönetmeliğin 18'inci maddesinin üçüncü ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Alınan numunelerin bakteriyolojik ve kimyasal analizleri, Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı laboratuvarlarında veya Bakanlıkça yeterli ve uygun görülecek laboratuvarlarda yapılır, pestisit analizleri ise kaplıca suyunun beslenme havzasının tarımsal veya endüstriyel bölgede bulunması halinde yaptırılır. Analiz sonuçları mineralli su için EK-2 ve EK-3, peleooid (çamur) için EK- 4 deki rapor formatına uygun olarak tanzim edilir. Radyoaktivite analizleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu laboratuvarlarında yapılır. Analiz sonuçları ilgili valiliğe ve bilgi için Bakanlığa gönderilir."

"Analiz sonuçları ve inceleme ve tespit kurulunun raporu sağlık müdürlüğünce incelenerek valiliğin görüşü ile Bakanlığa gönderilir. Söz konusu belgeler tıbbi değerlendirme kurulu tarafından incelenir ve EK-5'de bulunan rapor ile inceleme sonucu belgelenir. İnceleme sonucu valiliğe bildirilir."

MADDE 9 — Aynı Yönetmeliğin değişik 19'uncu maddesinin ikinci fıkrasının birinci paragrafının (c) bendi ile ikinci paragrafının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"c) Kaynak başında yapılması gerekli debi, su sıcaklığı ve pH ölçümünün yapılması,"

"c) EK-6 da belirtilen formattaki raporun doldurularak imzalanmasıdır."

MADDE 10 — Aynı Yönetmeliğin değişik 20'nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bu Kurulun Görevleri:

a) EK-1, EK-2 ve EK-4'teki raporların incelenmesiyle kaplıca tedavisinde kullanılacak doğal tedavi unsurunun tıbbi balneolojik ve klimatolojik değerlendirmesi,

b) Bu değerlendirmeler sonucu oluşturulan önerilerin yer alacağı EK-5'teki raporun düzenlenmesi ve imza altına alınması,

c) İşletme izni aşamasında EK-3'teki analiz değerlerinde, tesis izni aşamasındaki değerlerden bir sapma olması halinde değerlendirme yapılmasıdır."

MADDE 11 — Aynı Yönetmeliğin değişik 21'inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Tesis İzni ve Gereken Belgeler

Madde 21 — Tıbbi değerlendirme kurulunun olumlu raporundan sonra istenilecek belgeler;

a) İnceleme ve tespit kurulu raporu (EK-1),

b) Kaplıca tesisine ait doğal tedavi unsurunun analiz raporu (EK-2),

c) Doğal tedavi unsurunun tıbbi değerlendirme kurulu raporu (EK-5),

d) Hidrojeoloji konusunda uzman jeoloji mühendisi tarafından hazırlanan kaynak koruma alanlarını da kapsayan hidrojeolojik rapor,

e) Talassoterapi tesisleri hariç olmak üzere kaynak merkez olmak üzere yarı çapı en az 500 metrelik bir daire dahilindeki çevresinin 1/200 ve 1/25000 ölçekli haritası,

f) Tedavi bölümleri projeleri (1/50 ölçekli),

g) Kullanılacak doğal tedavi unsuru kaynağının kullanım hakkına sahip olduğunu belirten tahsis belgesi, kira kontratı ve benzeri belgeler,

h) Projelendirilen tesislerin uygun ölçekli imar planı veya ilgili imarın uygun görüşü,

i) Tesisin kurulacağı alanın tapusu, tahsis belgesi veya kira kontratı.

Yukarıda belirtilen belgeleri içeren dosya üç nüsha halinde düzenlenir. Asılları ve suretleri tanzim edenler ve işletmeci tarafından imza ve tasdik edilir. Hazırlanan dosyalar sağlık müdürlüğünce incelenir ve belgelerin tamam olması halinde valiliğin görüşü ile birlikte Bakanlığa gönderilir.

Belgelerin eksiksiz ve bu Yönetmelik hükümlerine uygun olması halinde projeler Bakanlıkça onaylanır ve tesis izni verildiği bir yazı ile valiliğe bildirilir. Dosyaların iki nüshası il sağlık müdürlüğünde ve işletmecide muhafaza edilmek üzere ilgili valiliğe gönderilir.

İşletmeciler, Bakanlıktan tesis izni almadan inşa ettikleri yapılardan dolayı hak talep edemezler.

Verilen tesis izninin geçerlilik süresi üç yıldır. İşletmecinin bu süre içerisinde tesisini tamamlamaması ve Bakanlıktan ek süre talebinde bulunması durumunda bu süre Bakanlıkça en fazla bir yıl uzatılır."

MADDE 12 — Aynı Yönetmeliğin değişik 22'nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İşletme İzni ve Gereken Belgeler

Madde 22 — Tesisin kurulmasını müteakip, işletmeci tesisini tamamladığını valiliğe yazı ile bildirir. Valilikçe tesisin uygunluğunun belirlenmesi için inceleme ve tespit kurulu görevlendirilir. Kurulca tesisin mahallinde incelenmesi sonucu, bu Yönetmelik hükümlerine ve projelerine uygunluğunun belirlenmesi halinde, tedavi amaçlı kullanım yerlerinden örnekler alınarak aşağıdaki belgeler istenir.

a) Tedavi amaçlı kullanım yerleri analiz raporu (EK-3),

b) İnceleme ve tespit kurulunca tesisin incelenmesinden sonra düzenlenen ve EK-6'da örneği bulunan uygunluk bildirim formu,

c) Mesul müdür sözleşmesi,

d) Bulundurulması gereken zorunlu sağlık personelin sözleşmeleri ve sağlık müdürlüğünce onaylı diplomaları,

e) İçme ve kullanma suyunun ne şekilde temin edildiğinin belgelendirilmesi,

f) Atık suların ne şekilde bertaraf edileceğinin belgelendirilmesi.

Bu belgeler valiliğin görüşü ile birlikte Bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça yapılan inceleme sonucunda bu Yönetmelikte belirtilen şartları taşıyan işletmelere işletme izni verilir."

MADDE 13 — Aynı Yönetmeliğin 32'nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kaplıca suyunun kullanım yerinden alınan numunelerinde mikrobiyolojik kontroller aylık olarak yapılır. Kaynaktan alınan numunelerde EK-2' de belirtilen analizler üç yılda bir; kullanım yerinden alınan kimyasal analizler EK-3 de belirtilen formata uygun olarak her yıl yaptırılır. Kaplıca ortamının endüstriyel ve tarımsal kirliliğe maruz kalması durumunda tıbbi değerlendirme kurulunun önerileri doğrultusunda ek olarak bazı parametrelerin analizi de istenebilir. Alınan numuneler 18'inci maddede belirtildiği şekilde tesis sahibince analiz ettirilir, ayrıca bu tesislerin mahalli sağlık teşkilatınca en az üç aylık aralıklarla genel kontrolleri yapılır, gerekli görülen hallerde numune alınabilir."

MADDE 14 — Aynı Yönetmeliğin 37'nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 37 — Bakanlık bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına yönelik tebliğ, yönerge, uygulama kılavuzları ve benzeri düzenlemeleri yapmaya yetkilidir. Bu Yönetmeliğin EK-2, EK-3 ve EK-4'de belirlenen değerleri ilk referans değer olarak esas alınır, müteakip işlemlerde esas alınacak değerler ile peloidlerin üretim izinlerine ilişkin esaslar Bakanlıkça bilimsel gelişmeler doğrultusunda tebliğ ile belirlenir."

MADDE 15 — Aynı Yönetmeliğin EK 1'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Ek Madde 1 — Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarınca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde faaliyette bulunan kaplıca tesislerinin, bu durumlarını belgelemesi kaydıyla bu tesisler hakkında bu Yönetmelik hükümlerindeki yer fizik kriterler uygulanmaz."

MADDE 16 — Aynı Yönetmeliğin Geçici 1'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Geçici Madde 1 — Halen izinsiz olarak faaliyette bulunan kaplıca tesislerinin sahip veya işletenlerince, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren üç ay içerisinde ilgili valiliğe başvuruda bulunulur. Bu süre içerisinde başvuruda bulunulan tesislerin dosyaları bu Yönetmelik hükümlerine göre değerlendirilir ve durumları uygun görülen kaplıca tesislerine tesis ve işletme izni verilir. Süresi içerisinde başvuruda bulunulmayan veya başvuruları bu Yönetmelik hükümlerine uygun olmayan kaplıca tesisleri kapatılır ve sorumluları hakkında kanunî işlem yapılır.

Bu Yönetmelik hükümlerine göre uygun olmayan başvuru, sahibine birinci fıkradan faydalanma hakkı vermez. Birinci fıkralara göre yapılan başvurular iki ay içerisinde ilgili valilikçe Bakanlığa intikal ettirilir ve Bakanlıkça 15 gün içerisinde sonuçlandırılır."

MADDE 17 — Aynı Yönetmeliğin Ekleri EK-1, EK-2, EK-3, EK-4, EK-5 ve EK-6 ekteki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 18 — Aynı Yönetmeliğin 5, 16, 23, 24, 27, 28 ve 30'uncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 19 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20 — Bu Yönetmelik hükümlerini Sağlık Bakanı yürütür.

Ek 2.2 Turizmi teşvik kanunu ilgili maddeleri

(Kanun no:2634) Ek Madde 1 - (Ek: 27/10/1988 - 3487/1 md.)

Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri içerisinde yer alan yılanmaya mahsus şifalı sıcak ve soğuk maden suları, verilmiş ve kullanılmakta olan haklar ile tapuda müseccel haklar saklı tutulmak üzere, bu kanun hükümlerine göre turizm yatırımcılarına verilir.

10 Haziran 1926 tarih ye 927 sayılı Kanun ile 17/6/1942 tarih ve 4268 sayılı Kanunun 24/5/1957 tarihli ve 6977 sayılı Kanunla değişik 2. maddesinde belirtilen kurumların yetkileri, ilan edilen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri içerisinde kalmak şartıyla Bakanlığa aittir. Ancak, özel idarelerin rüsum ve temettü hakları saklıdır.

Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri içerisinde verilmiş kaynakları tesislerinde tam olarak kullanmayan hak sahiplerinin, bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliğin yürürlüğünden itibaren bir yıl içerisinde, kaynak hakkını tam olarak kullanıp işleteceğini bildirmesi, plan ve projesini Bakanlığa vermesi ve uygun görülmesi şartıyla kaynak hakkından yararlanmaya devam eder. Aksi halde kullanılmakta olan sudan artan miktar Bakanlıkça isteklilerine verilir.

Yıkınmaya mahsus şifalı su hakkı almış gerçek ve tüzel kişilerin yararlandıkları kaynak suyu fazlasının tespiti ile yararlanmadıkları kaynak suyu fazlasının işletilme şekil ve şartları, sahalarda yeniden bulunan kaynakların işletilmesine ve diğer hak sahipleriyle olan düzenlemelere ilişkin usul, şekil ve yeterlilikle ilgili hususlar; Sağlık ve Sosyal Yardım, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıklarının görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikte gösterilir.

Ek 2.3 Umumi hıfzısıhha kanunu ilgili maddeleri (Kanun no:1593)

Madde 200 - Türkiye Cumhuriyeti arazisi dahilinde bulunan her nevi maden suları ile kaplıcaları işletmek için hususi hükümlerine tevfi kan alınması lazım gelen müsaade ile beraber bu suların şifalı hassalarının Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından tasdik edilmiş olması lazımdır. Bu vekaletçe şifalı hassaları veya tesisatının fenne muvafık olduğu tasdik edilmeyen maden suları bu nam ve unvan ile ticarete çıkarılamayacağı gibi kaplıcalara da tedavi maksadıyla eşhas kabul edilemez.

Madde 201 - İçmeğe mahsus maden suları ile yıkınmağa mahsus her nevi sıcak, soğuk kaplıcaların işletilmesinden evvel sahipleri veya bir şirket namına ise o şirketin idare meclisi reisi tarafından bir istida ile Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine müracaat edilir. Bu istidaya suyun işletilmesi için vekaleti aidesinden istihsal edilmiş olan ruhsatname sureti ve mütehasıs bir mühendis tarafından yapılan membain nısıf kutru asgari beş yüz metrelik bir daire dahilindeki etraf ve civarının 1/200 mikyasında bir haritasıyla beraber suyun hikemi vasıflarını ve miktarını ve ne suretle bendedildiğini, mevcut veya mutasavver tesisatın şekil ve vasıflarını gösterir bir beyanname ve bir de tahlil raporu leffolunur. Vekaletçelüzum görüldüğü takdirde mahsus memurlar vasıtasıyla sudan numune alınıp Devlet müesses atında suyun tahlili tekrar icra ettirilir. Bu husustaki masarifi istida sahibine aittir. Hali hazırda mevcut ve işletilmekte olan maden suları ve kaplıcalar da bu mecburiyete tabidirler. Bunların sahip veya müstecirlere kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında bu maddede zikredilen vesikaları Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine tevdi ederler.

Madde 202 - Maden suları ve kaplıcalar sıhhi noktai nazardan Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesi altında olup bunlar her zaman teftişe tabidirler. Bu sanayi sahip veya müstecirleri bu hususta her türlü kolaylığı göstermeğe mecburdurlar.

Madde 203 - İçilmeğe mahsus olarak hususi kablar derununda ticarete çıkarılan maden suları derununa her nevi kimyevi maddeler veya suyun terkebine yabancı gazlar ilavesi memnudur. Maden suları derununda mevcut bazı gazların çoğaltılması için aynı cinsten sun'i gaz ilave etmek caiz isede bunun evvelce Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine ihbar edilmesi ve suyu havi kablar üzerine sun'i gaz ilave edildiğinin aşkar surette yazılması lazımdır.

Madde 204 - Şifalı hassaları kabul edilmiş olan maden suları ve kaplıcaların etrafında bir himaye mıntakası tesisini sahip veya müstecirleri talep edebilirler. Bunun için bir istida ve esbabı mucibe ve laakal üç seneden beri tedavi maksadiyle gelen kimselerin adedini bildiren bir beyanname ile Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine müracaat olunur. İstida üzerine Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve İktisat Vekaletleri müştereken talebi tetkik ettikten başka mahallinde tefahhus ettirerek suyun umumun menfaatına yarayıp yaramadığını tesbit ve himaye mıntakasının hududu tayin olunur. Bu himaye mıntakası dahilinde her nevi yer altı toprak ameliyatı ve sondaj icrası memnudur.

Madde 205 - Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tesisatın vüs'atine ve müracaat eden hastaların miktarına göre havassı şifaiyeyi haiz içme ve kaplıca mahallerinde fenni hususattan da mes'ul olmak üzere Vekaletçe ihtisası tasdikli bir tabibin istihdamını sahip veya müstecir veya heyeti idaresinden talep edebilir. Bu takdirde görülecek lüzum üzerine daimi veya tedavi mevsimine munhasır olmak üzere ihtiyaca göre bir veya bir kaç tabip tayini mecburidir.

Madde 206 - Ecnebi memleketlerinden gelecek maden suları için evvelemerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinden memlekete ithal için müsaade alınır. Vekaletçe ithaline müsaade edilmeyen maden sularının gümrüklerce geçirilmesine müsaade edilmez.

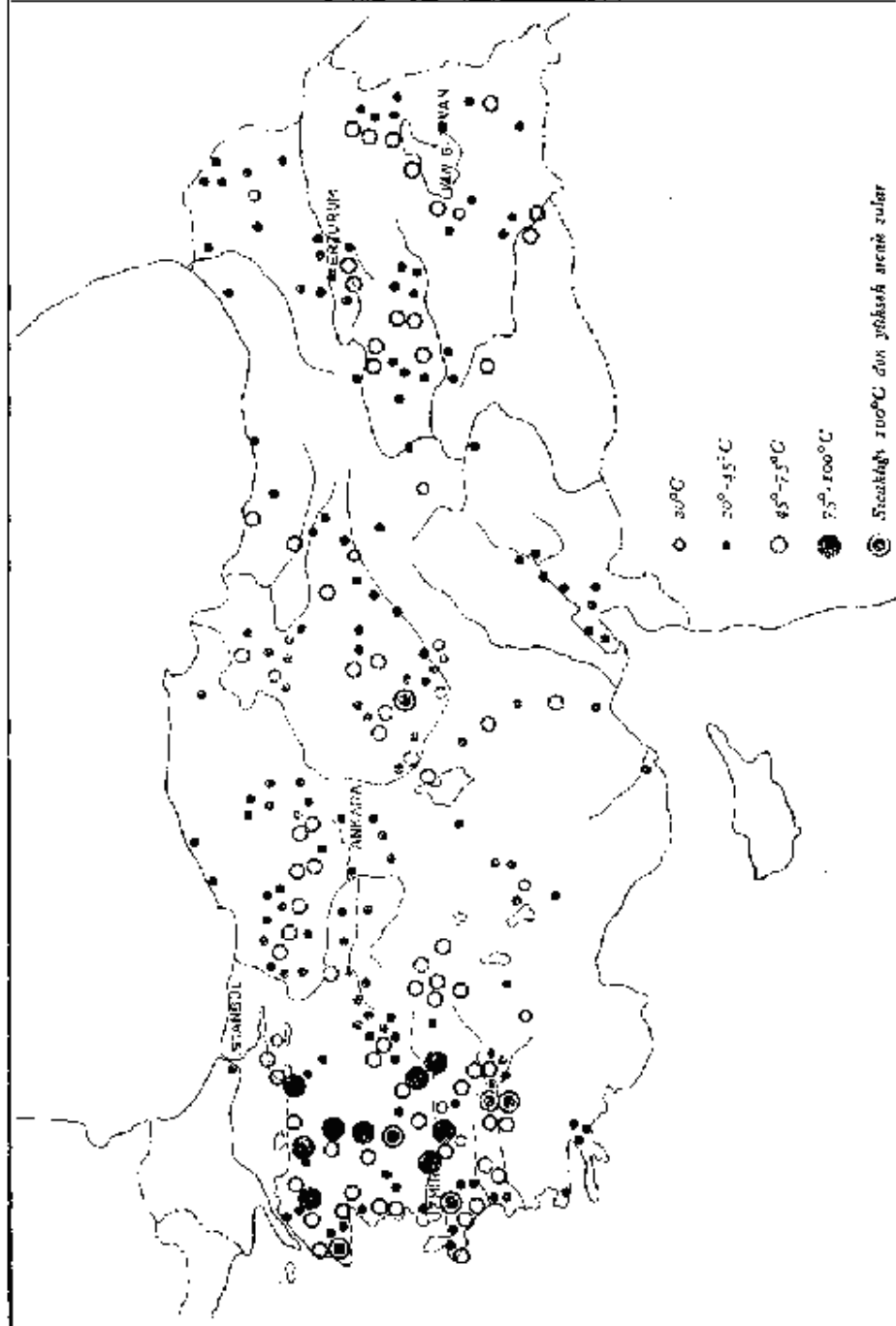
Madde 207 - Gerek dahilde imal ve gerekse hariçten ithal olunan bütün suni maden suları ile gazlı sular üzerinde, suni olduğuna dair alıcının görebileceği tarzda yazılmış bir etiketin bulunması mecburidir. Bu nevi

sunu maden sularına malik olmadıkları şifalı hassalar atıf ve isnat edilmek suretiyle her çeşit reklam icrası memnudur.

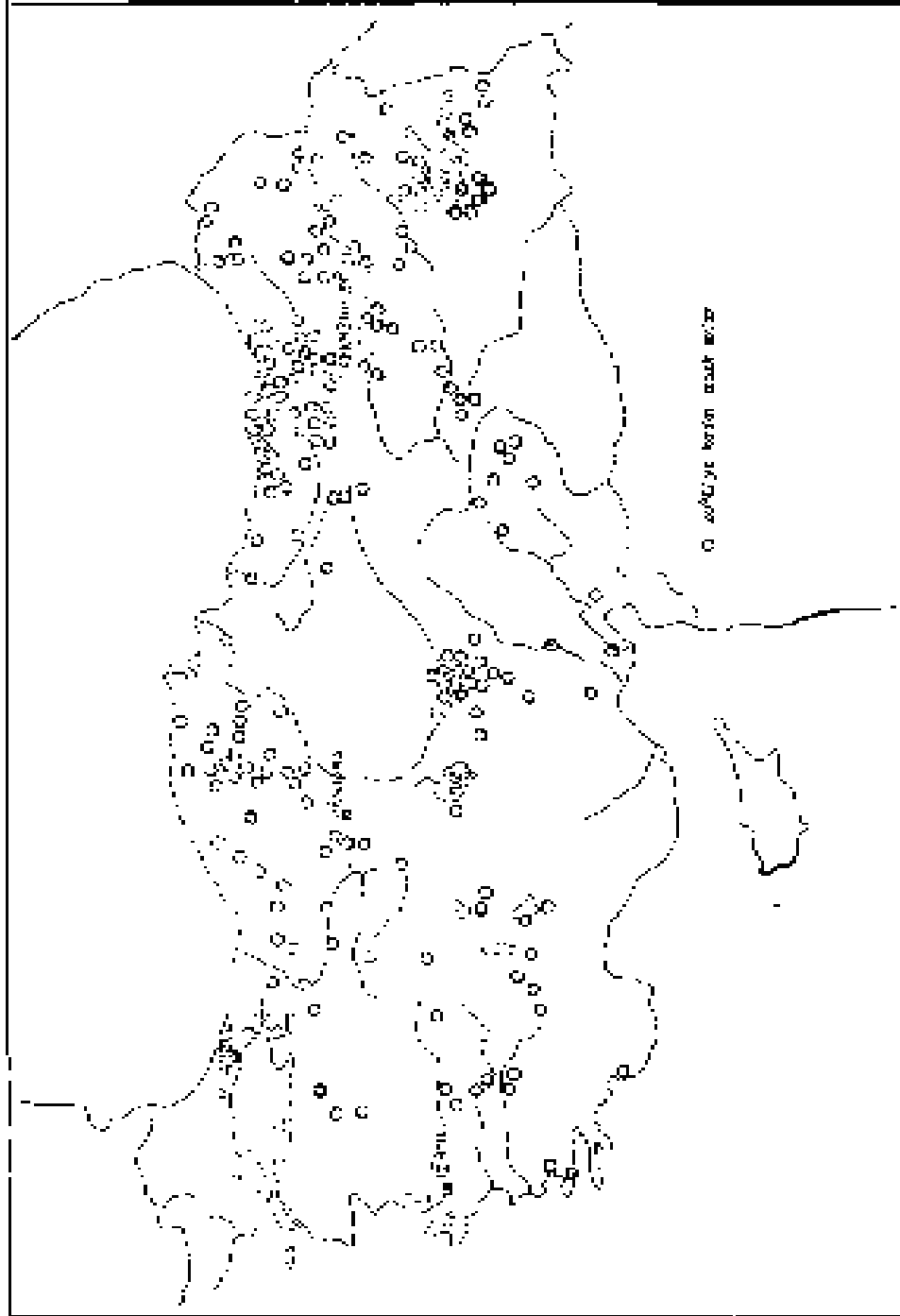
Madde 208 - Hududu dahilinde veya yakınında havassı şifaiyesi ve umumun istifadesine yaradığı ait olduğu dairelerce kabul ve tasdik edilen bir veya mütaaddit madeni membalar veya kaplıcalar bulunan şehir ve kasabalar belediyelerinin talebi üzerine Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve Dahiliye ve İktisat Vekaletlerince yapılacak tetkikat neticesinde o şehir ve kasaba içme veya kaplıca mahalli olarak ilan olunur.

Ek 3 Türkiye termal sularını gösteren haritalar

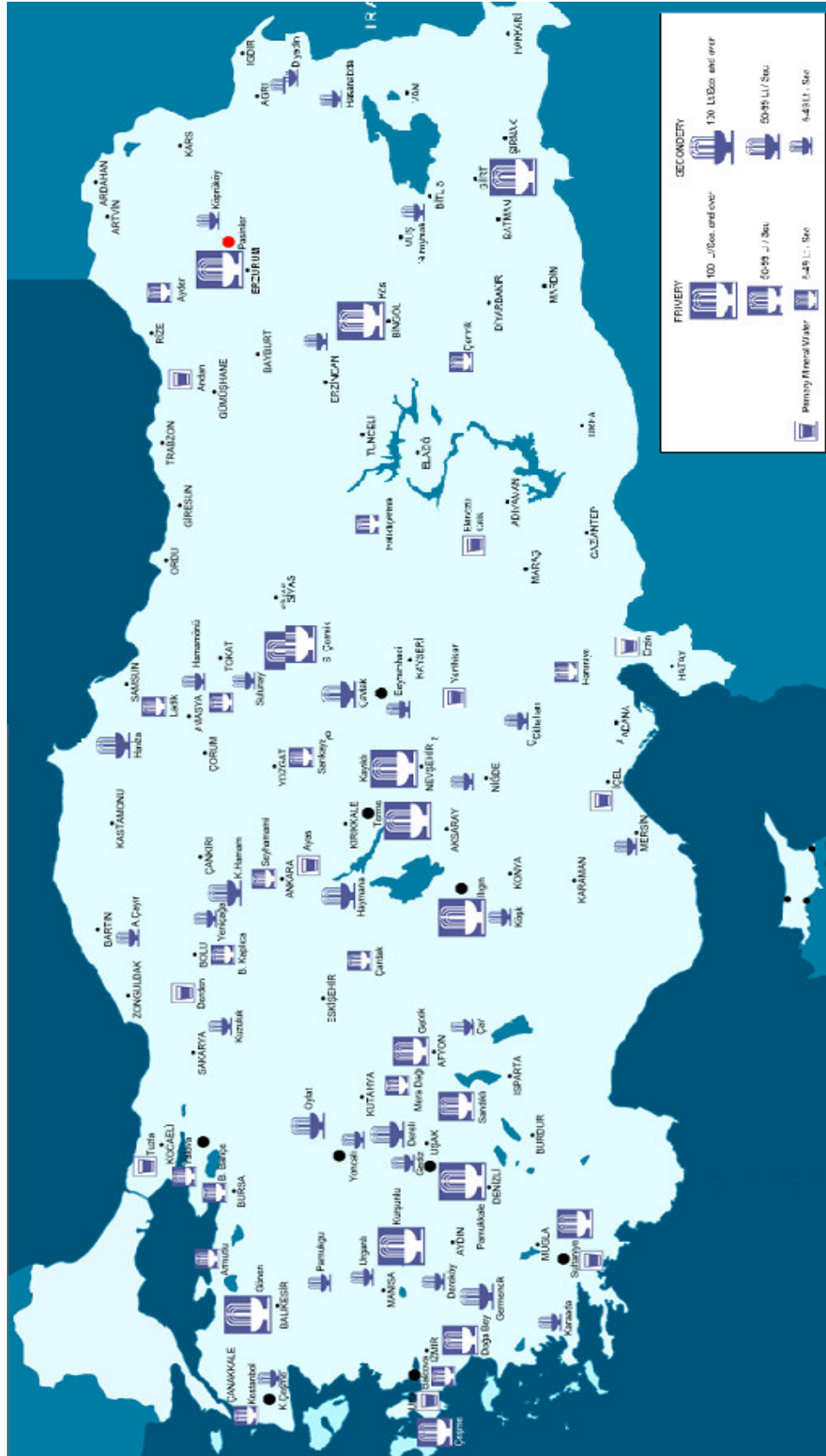
1. 20° C nin üzerindeki sular haritası (1968 – Maden Tetkik Arama Ens. Dergisi sayı:70)

2. 20° C nin altındaki sular haritası (1968 – Maden Tetkik Arama Ens. Dergisi sayı:70)

3. Türkiye Genel Termal Haritası (TÜRKAP – Türkiye Kaphcılar Birliği, M.Z., Karagülle,2006)

EK 4 Makro Ölçekte Planlama Çalışmalarına Yurtdışından Bir Örnek – Almanya, “BadKissingen”

Almanya’daki kaplıca ve kür merkezlerinin planlaması, çok eski yıllarda ve sistemli bir şekilde başlatılmıştır. Tarihte, Alman ve Avusturya kralları konuya önem verip gelişmesine destek olmuşlardır. Günümüzde bunlar yeni planlanmış olanların yanında eskiden olduğu gibi görevlerini iyi bir tarzda yürütebilmektedir. Özellikle çeşitli Alman krallarının öncülüğüyle kurulan merkezler, çağlarının mimari stil ve bahçe düzenlemesini günümüze kadar getirmekte ve korunmaları için özel bir ilgi gösterilmektedir.

Bu kaplıca kür merkezlerinden biri Bad Kissingen kentindedir. Kent planı incelendiğinde, kür merkezini oluşturan ana ünitelerin kentin içinde yer aldığı görülmektedir. Kentin çevresi ile olan ulaşım bağlantısını sağlayan ana yollar, kür merkezine zarar vermeyecek tarzda geçirilmiştir. Ayrıca kür merkezlerini kent içi ünitelere bağlayan ve ana yollar dışında kalan bağlantılar için de bazı trafik kısıtlamaları getirilmiştir.

Bad Kissingen kür merkezi içinde yer alan başlıca üniteler şunlardır:

- Kür idaresi, büyük ve küçük gösteri salonları, okuma salonları ve içme kürü salonlarından meydana gelen Regentenbau
- Tedavi ünitelerinin bulunduğu Luitpoldbad
- “KissSalis Thermae” kür ve “well-being” merkezi
- Kent içine dağılmış olan çeşitli sanatoryumlar (13 adet) hastane, özel karaciğer kliniği, çocuk sağlık merkezi (2 adet), sosyal kuruluşların sanatoryumları (20 adet)
- Araştırma merkezi
- Sanat merkezi
- Ayrıca kürpark, gül bahçeleri, spor alanları

Bad Kissingen içinden geçip kenti iki bölüme ayıran dere, kür merkezinin de içinden geçmektedir. Luitpoldbad ve Regentenbau dere kenarında kurulmuştur. Her iki tesisin çevresinde yer alan kür parkları, dere boyunca da devam ederek spor alanları ile birleşecek tarzda düzenlenmişlerdir. Konaklama üniteleri çeşitli sınıflardaki oteller, pansiyonlardan oluşmakta ve kentin içine dağılmış bulunmaktadır. Kent içi ticaret-eğlence üniteleri, kür merkezi yakınında yer almaktadır, kür parkı içinde değildir. Kür merkezi içindeki spor alanlarının uzantısında, kent spor alanları yer almaktadır. Adı geçen alanlarda golf, tenis alanları bulunmaktadır. Ayrıca küristleri; binicilik, atıcılık, balıkçılık, yüzme vb. olanakları veren alanlar da mevcuttur. Bad Kissingen şehir planı yapılırken “Özel kaplıca sahası” tedbirleri alınmıştır. Bu anlamda bir bildiri yayınlanmıştır:

- İmar planı için bazı hükümler getirmek ve kaplıca sahasında yabancıların, sakin, huzur dolu bir ortamda bulunmalarını mutlak teminat altına almak ve inşaat tiplerinde bu hususa olabildiğince dikkat etmek üzere hazırlanmıştır. Bir kaplıca ortamında güdülen amaçlardan biri de, kaplıca ziyaretçilerini memnun etmek ve huzur içinde olmalarını sağlamaktır. İmar sahasındaki yapılar da, bu amacı bozmayacak tarzda düzenlenmelidir.
- Plan üzerinde trafik alanları ve inşaat sınırları saptanmalı ve buna göre inşaat sınırları işaretlenmelidir. İmar planı bununla beraber inşaat randımanı ile büyük yeşil sahalara da bağlı olacak şekilde düşünülmelidir. Su ve elektrik gereksinimini belediye karşılayacaktır. Pis sular kanallar üzerinden arıtma tesislerine yollanacak, çöp alımı yayınlanan yönetmelik gereğince yürütülecektir. Kaplıca suyu koruma bölgesinde yasak bölgeler bulunmaktadır. Şehir düzenine göre kanalizasyon, suni depolar altından ve benzin gibi yanıcı maddelerden uzakta olacak ve diğer depolama işlemi 2 veya 3-5 yıllık gelişme zorunluluğu olacak şekilde düzenlenecektir. Gelişme planının gelecekteki özel durumlara, sonraki yıllara göre düzenlenmesi gereklidir.

(Çekirge, N., 1976; Brown, A., 2005 – spas.about.com)

Ek 5 Makro ölçekte planlama çalışmalarına türkiye’den bir örnek – “Gönen” termal su şehri nazım imar planı raporu

Proje Yapımcıları: İsmet ÜLKER (Jeomorfolog – Jeolog), Nevin ÇEKİRGE (Y. Mimar)
Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1973, Kaynak: Ülker, İ., 1988

GÖNEN TERMAL SU ŞEHİRİ, GENEL YERLEŞME PLAN BİRİMLERİ

1. TERMAL TEDAVİ BİRİMİ:

Termal kaynaktan yararlanarak geliştirilecek olan tedavi şekillerinin uygulandığı bir birimdir. Tedavi biriminde yer alacak bölümler şunlardır: Termal banyolar, su altı masajı ve fizik tedavi bölümleri, çamur banyoları, solunum ve içme yoluyla tedavi bölümleri, sauna, duşlar ve yürüme havuzları, masaj bölümleri, kapalı termal havuz, kapalı ve açık jimnastik alanları.

Kaynak emniyet alanının yeşil alan olarak belirlenmesinden sonra, tedavi birim bu alana en yakın ve diğer birimlere göre merkezi konumda şekillenmiştir. Tedavi birimi +Enstitüsü + İdare biriminin yerleşme alanı $3h_a$ olup, bu alan içinde $1h_a$ lık bir taban alanı kullanılacaktır. Dolayısıyla T.A.K: 0,33 K.A.K: 0,66 dır. Yükseklik maksimum 3 kattır. (Tedavi birimi +Enstitüsü + İdare birimi; birbirlerini bütünleyen bir yapı adası meydana getireceklerinden, her biri için ayırım yapmadan müşterek kullanma kararına gidilmiştir.)

2. TERMAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ:

Termal Su Şehrine gelen hastaların muayene edilerek uygulanacak kürün teşhis edildiği, hastaların kür müddetince kontrol edildiği ayrıca tedavi ve kaynak suyu ile ilgili bilimsel araştırmaların yapıldığı bir birim olarak tanımlanmıştır.

Tanımlanan enstitünün İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde kurulması düşünülmektedir.

Termal araştırma enstitüsünde yer alacak bölümler şunlardır: Röntgen ve Kardiyoloji bölümleri, analiz laboratuvarı, muayene ve araştırma ile ilgili bölümler, Enstitü, termal tedavi birimi yanında veya içinde yer alabilir.

3. İDARE BİRİMİ-ÖN MERKEZ:

İdare birimi, termal su şehrindeki birimlerin ortak idare merkezidir. Özellikle tedavinin tam olarak uygulanması için idarenin denetiminde bulunmak gereklidir. Su şehrine girecek ve çıkacak küristler, merkezin denetiminde olacağından, termal kaynaktan tedavi için en fazla yaralanma da sağlanacaktır. Konaklama birimlerine dağılma ve bunların denetimi, eğlence ve ticaret birimlerinin denetimi ile yeşil alanların korunması, idare ve mahalli yönetimin gerçekleştireceği konular içinde yer almaktadır. Ayrıca her birim içinde yer alarak kendi sorunlarını çözümlenecek olan idare bölümleri, ortak idare birimine destek olacaklardır. Birimlerin şekillenmesinde, kaynak emniyet alanı içinde kalan bölgeler, birim içi yeşil alan olarak belirecektir.

Ön merkez ise termal su şehrinin ana meydanında yer alarak, su şehrine giriş ve çıkışlarda ilk kullanılacak yerdir. Ön merkez: PTT, danışma binası, hatıra eşyası, gazete ve benzeri satış mağazalarından meydana gelecektir. Tek katlı olan bu binalar için ayrılan $0,4h_a$ lık yerleşme alanında T.A.K: 0,30 dur.

4. KONAKLAMA BİRİMLERİ:

4.1 Mevcut Konaklama Birimleri:

Bu birimler mevcut 3 otel (Park, Derman; Yeşil Oteller) ve yapımı devam eden bir otel (Yıldız Oteli) ile birlikte 600 yatağı kapsamaktadır. Termal tedavi bu otellerin bodrum katlarında yer alan banyo odalarında uygulanmaktadır. Park ve Yıldız Otellerinin, her otel odasında yer alan banyoda sıcak termal su ve soğutulmuş termal su bulunmaktadır. Ayrıca Yıldız Otelin bodrum katı, termal tedavi ünitesi olarak planlanmıştır.

1940 yılında yapılan Yeşil Otel, Gönen Termal Su Şehrinin yatak kapasitesi (mevcut geliştirilecek konaklama ile) 1000 kişi olduğunda yıkılacak ve otelin yerleşme alanı yeşil alan olarak kullanılacaktır. Gerek bina olarak yetersizliği, gerekse kaynak emniyeti (kanalizasyon ve kirlenme sorunu) ve yerleşme alanı üzerindeki konumu nedeniyle böylesine bir çözüme gidilmiştir.

Diğer otel binaları aşağıda ön görülen koşullar altında kullanılabileceklerdir:

Park ve Yıldız Otellerde, bodrum katlar dışında termal su kullanılmayacaktır. (Aşırı su tüketimi ve tedavideki sakıncaları nedeniyle.)

Park ve Derman Otellerinin bodrumunda yer alan banyolar, gerekli ilaveler yapılarak, idare ve sağlık kontrol sağlandıktan sonra kullanılabilirlerdir.

Mevcut konaklama alanının yakınında, kubbeli hamam, restoran, müze ve yüzme havuzu bulunmaktadır. Kubbeli hamamda günde 600 kişi serbest banyo alabilmektedir. Kadın ve erkelere ayrılan 2 bölümü vardır. Hamam bugünkü kullanım ve yapı durumu korunarak kullanılacaktır.

Restoran, mevcut 3 otele hizmet etmektedir. Gelecekte ilave yapılmaksızın, mevcut haliyle korunabilecek ancak önündeki otopark kaldırılacaktır.

Müze ve yüzme havuzu da, yeşil doku içinde korunacaktır.

Park-Derman-Yıldız Otellerinin bulunduğu leke için, yerleşme alanı 1,65 h_a dır. Mevcut otellere ilave yapılmayacak, bugünkü haliyle korunacaktır.

4.2 Geliştirilecek Olan Konaklama Birimleri:

Bu birimler toplam 1500 kişilik kapasiteyi kapsamaktadırlar. Tedavi birimi ve yeşil alanların belirlenmesinden sonra yerleşme alanları kesinlik kazanmıştır.

Birimlerin düzenlenmesinde “250 yatak” modül alınmıştır. (Turizm Bakanlığı kredi şartnamesini de içerdiğinden) Buna göre 250 ila 500 kişilik kapasiteler ön görülmüştür. Sosyal termalizme dönük gelişmeler için 250’şer yataklı 2 birim düzenlenmiştir. Kar amaçlı konaklama birimlerinde ise ikisi 250 yatağı, biri ise 500 yatağı kapsamaktadır.

250 kişilik konaklama alanı için, yerleşme alanı 0,8 h_a, T.A.K:0,30, K.A.K: 1 olup, maksimum kat adedi 4 dür.

500 kişilik konaklama alanı için, yerleşme alanı 1,6 h_a, T.A.K: 0,27, K.A.K: 1 olup maksimum kat adedi 5 dir.

Konaklama alanlar içinde bir çocuk yuvasının (kreş) yer alması uygun görülmüştür. Öngörülen çocuk yuvası için ayrı bir leke verilmemiş, konaklama lekeleri içinde çözümlenebileceği düşünülmüştür.

4.3 Pansiyonlar:

Termal su şehri yerleşme alanı içinde yer alan konutlardan yeterli düzeyde olanlar, pansiyonculuk için (kredi temini sağlanarak) teşvik edileceklerdir. Yukarıda tanımlanan alan öncelik bölgesi olacak (2500 kişilik kapasitede) ve bu alan içindeki mevcut –gelişme konut alanlarında 400-500 kişilik konaklama sağlanacaktır. Banyo kapasite artışı gerçekleştiğinde, bu artış pansiyonların yakın çevredeki şehir dokusuna da yayılmasıyla sağlanacak, böylelikle Sosyal Termalizm giderek etkinlik kazanacaktır.

Mevcut parkın doğusunda yer alan ve şartlı geliştirilecek konut kaydı konan bölgede, sondaj sonucu termal su temin edildiği zaman yapı yapılabilir. Aksi halde mevcut 3 kuyunun emniyet alanı içine girdiğinden yapı yasağı konmuştur.

Ayrıca bu alanın güneyindeki mevcut konut alanı içinde aynı sorun vardır. Tanımlanan bölgede, 3 kuyu kullanıldığında ilave yapı yapılmayacak mevcutlar aynen korunacaktır.

Yerleşme alanı içindeki geliştirilecek konut alanlarının, ev –pansiyon olabilecek tarzda kullanılacaktır. Bu alanlarda T.A.K: 0,30, K.A.K: 0,90 ve maksimum kat adedi 3 olacaktır. (Parkın doğusunda yer alan mevcut konut alanında da, sondaj kuyusunun kullanılmasının sonucunda emniyet alanı kaldırıldığında, yukarıdaki şartlara uygun yenileme yapılacaktır.)

Aynı alan içindeki mevcut konutlar için, Gönen İmar Planında getirilen arazi kullanma esaslarında yararlanılarak, kat adedi maksimum 3 alınacaktır. Ancak bu alan içinde şehrin ticaret alanlarının devamı da yer aldığından adı geçen yerleşmelerde zemin katların ticarete ayrılarak, diğer katların konut olarak kalması yararlı görülmüştür.

5. TİCARET VE EĞLENCE BİRİMLERİ:

Termal su şehrine gelecek küristlere alış-veriş yapma ve eğlenme olanağı sağlayacak açık ve kapalı birimlerden meydana gelmiştir. Gönen çayı kenarında rekreasyon alanlarının devamında yer aldığından, manzara olanaklarından en iyi şekilde yararlanmak mümkündür. Yaz aylarında Gönen’de çeşitli gösteri ve festivaller yapıldığından, bu maksatla kullanılacak açık alanlar, çevredeki konaklamalardan belirli ölçülerde çekilerek, ticaret ve eğlence yerleşme alanının orta bölümünde gerçekleştirilecektir.

Ticaret ve eğlence birimleri, Gönen’in mevcut ticaret merkezine yakın tutularak gereğinde küristlere de bu alanlardan yararlanma olanağı sağlanmıştır.

Eğlence ve ticaret birimleri; satış mağazaları, restoran, çayhane, diskotek, gece klübü, sinema-tiyatro birimlerini kapsamaktadır. Eğlence ve ticaret merkezinden özellikle kür mevsimi dışında ve kısmen de kür mevsiminde Gönen halkının yararlanması da düşünülmüştür.

Eğlence ve ticaret birimlerinin yerleşme alanı: 2,5 h_a, bu alandaki T.A.K: 0,20, K.A.K: 0,40 olup maksimum kat sayısı 3 dür. Gönen çayının taşmasını önlemek amacıyla, çay kenarında teşkil edilecek taşkın seddi, ticaret ve eğlence birimlerinin planlamasını da etkileyecektir. Ayrıca ticaret ve eğlence birimlerine ayrılan alanın, kaynak emniyet alanı (II. Zon) içinde kalan bölümü açık ticaret- eğlence alanı veya yeşil alan olarak düzenlenecektir.

6. YEŞİL ALANLAR:

6.1. Spor Alanları:

Termal Su Şehrindeki spor alanları, termal tedavide ve boş vakitlerin değerlendirmesinde önem taşırlar. Bu nedenle su şehri içinde genişçe bir alan spor sahalarının düzenlenmesine ayrılmıştır.

Spor alanları içinde voleybol, tenis, mini golf, açık satranç, masa tenisi sahaları düzenlenecektir.

Mevcut konaklama alanına yakın konumdaki mevcut spor alanları aynen muhafaza edilmiştir. Bu alandaki yüzme havuzundan yararlanılacak, ayrıca tenis, voleybol ve masa tenisi sahaları düzenlenebilecektir. Bu bölgedeki toplam spor alanı 0,65 h_a dır.

Geliştirilecek spor alanı ise 4,35 h_a olup, yukarıda sıralanan spor tesislerini kapsayacaktır. Küristlerin az olduğu aylarda, Gönen halkı da spor alanlarından yararlanacaktır.

Su şehrine gelecek çocuklar için, spor alanları içinde çocuk bahçeleri düzenlenecektir. Mevcut spor alanları içinde 100 m², düzenlenecek spor alanları içinde 250 m²’lik çocuk bahçesi düşünülmüştür. Mevcut parkın yanındaki çocuk bahçesinden ise, pansiyonlarda kalacak ailelerin çocukları yararlanacaktır.

6.2. Rekreasyon Alanları:

Termal su şehirlerinde, normal tedavini yanı sıra, dinlenme ve iklim kürleri de (yaz ve kış mevsimi, güneşli ve karlı iklimde kür) büyük önem taşır. Bu sebepten düzenlenecek rekreasyon alanlarında, kısa ve uzun yürüyüş yolları, güneşlenme ve dinlenme alanları yer alacaktır.

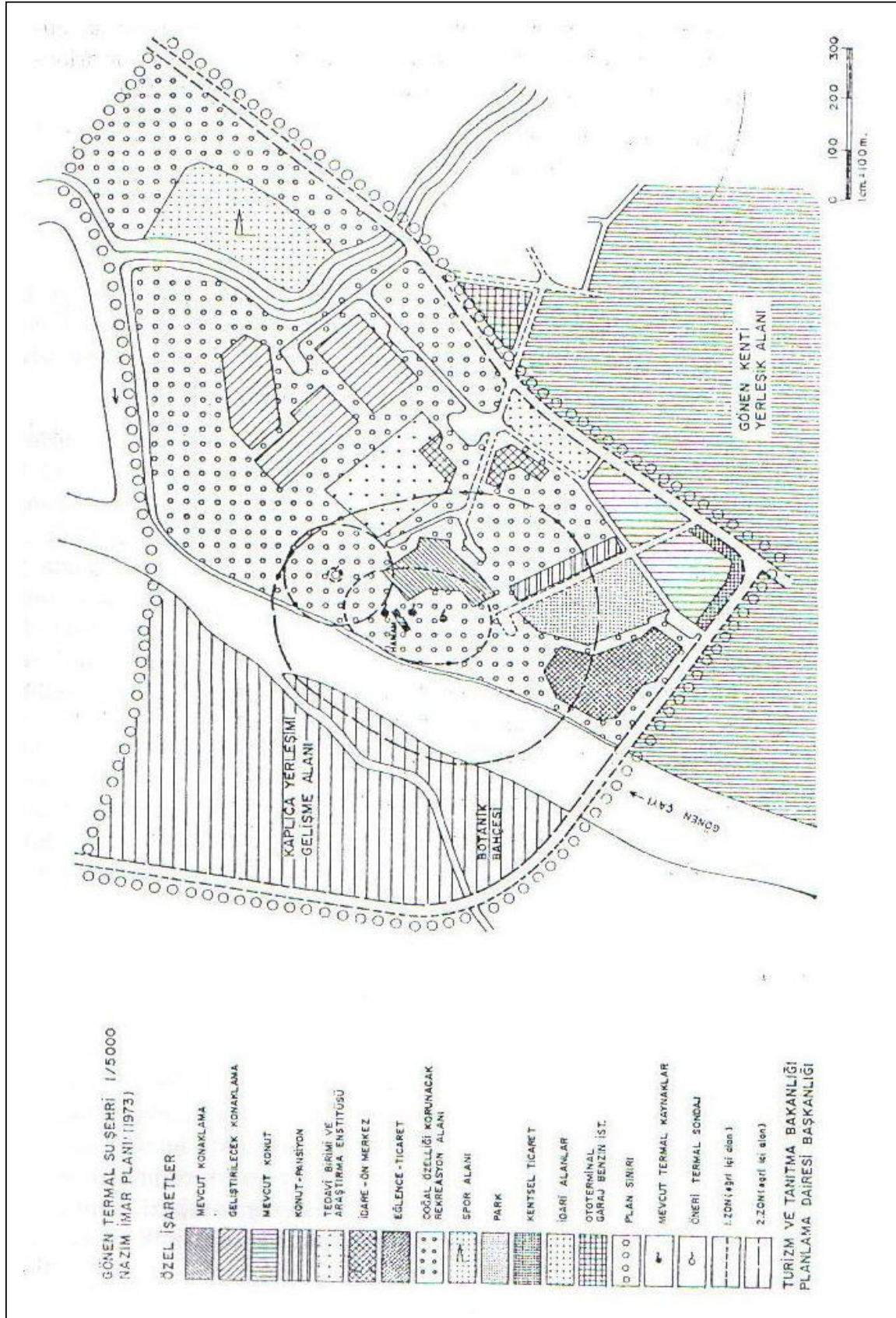
Rekreasyon alanları, Gönen Çayı boyunca düzenlenerek, küristlerin çaydan balık tutma, su sporu, vs. yoluyla yararlanmaları da sağlanacaktır. Mevcut park aynen korunacaktır.

Rekreasyon alanlarının devamında yer alan doğal özellikleri korunacak alanlar, aktif yeşil olarak yararlı olacaklardır. Gerçekten su şehri yakın çevresinde belirecek olumsuzluklar bu aktif yeşil zonla önlenecektir. Botanik bahçesinde ise kültür deseni geliştirilecektir.

Spor-rekreasyon alanları, doğal özelliği korunacak alan, botanik bahçesi birbirlerini tamamlayan yeşil alanlar olacak ve bu alanların her birinde kesin inşaat yasağı uygulanacaktır. Spor alanları dışındaki yeşil alanlar toplam 52 h_a dır. Bu alanın 4,5 h_a sı botanik bahçesine ayrılmıştır. Adı geçen yeşil alanlar içinde, 25 h_a alanda kamping yer alacaktır.

Türkiye’de kentsel yerleşmelerde minimum sayılacak standarda sahip olan yeşil alanlar, Termal Su Şehri Planlamalarında, termal ve iklimik olanaklardan gerçek yararlanmayı sağlamak için maksimum standartlara varmak zorundadırlar. Ayrıca Gönen Termal Su Şehri gibi çevre olumsuzlukları (Bandırma yolu kenarı) ve kente bağlantıları (hamam, müze gibi) mevcut olan yerleşmelerde, yeşil alan standartları daha da yüksek tutulmak zorundadır. Gönen Termal Su Şehri için (doğal özelliği korunacak yeşil alan hariç) öngörülen yeşil alan 150 m²/kişi olarak saptanmıştır.

Aşağıdaki şekilde Gönen termal su şehri 1/5000 ölçekli nazım imar planı verilmiştir. (Ülker, İ., 1988, s:143)

Gönen termal su şehri nazım imar planı (Ülker, İ., 1988, s:143)

Ek 6 Çanakkale ve Balıkesir’de termal turizmin gelişimi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yaptığı stratejik çalışma

**T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Turizm Stratejisi, 2006**

TROYA KÜLTÜR VE TERMAL TURİZM GELİŞİM BÖLGESİ

Troya, dünyadaki en ünlü arkeolojik kentlerden birisidir. Troya’da görülen 9 katman, kesintisiz olarak 3000 yıldan fazla bir zamanı göstermekte ve Anadolu, Ege ve Balkanların buluştuğu bu benzersiz coğrafyada yerleşmiş olan uygarlıkları izlememizi sağlamaktadır. Troya’daki en erken yerleşim katı M.Ö. 3000-2500 ile erken Bronz Çağı’na tarihlenmektedir, daha sonra sürekli yerleşim gören Troya katmanları M.Ö. 85 – M.S. 8. yy’a tarihlenen Roma Dönemi ile sona ermektedir. Troya, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle burada hüküm süren uygarlıkların diğer bölgelerle ticari ve kültürel bağlantıları açısından daima çok önemli bir rol üstlenmiştir. Troya ayrıca gösterdiği kesintisiz katmanlaşma ile Avrupa ve Ege’deki diğer arkeolojik alanlar için referans görevi görmekte ve 1998 yılından bu yana Dünya Miras Listesinde yer almaktadır. Birçok uygarlığa konu olmuş bölge, günümüzden 6 bin yıl öncesine kadar dayanan çeşitli uygarlıkların izini taşımaktadır. Frig, Aioliyalılar, Lidya, Pers, Makedonya, Bergama Krallığı, Roma ve Bizans dönemlerinin bölgede yaşadığı yapılan kazılar neticesinde belirlenmiştir. Ancak, çeşitli kaynaklar bölgenin asıl tarihinin asıl tarihinin “Troya” ile başladığını vurgulamaktadırlar. Bakanlığımız bu tarihi önemin yarattığı çekim özelliğinden ve bölgenin sahip olduğu eşsiz doğal güzelliklerden hareketle Çanakkale ve Balıkesir illerini içine alan bölgede “Troya Kuzey Ege Turizm Gelişim Bölgesi”nin önemli bir turizm bölgesi olarak geliştirilmesini ön görmektedir.

ANA TEMA

Bölgenin Sağlık ve Termal Turizm ve Kırsal Turizm çerçevesinde geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bölgede, ülkemizdeki pek az termal merkezde bulunan kıyı alanında termal su potansiyeli “Troya Kuzey Ege Turizm Gelişim Bölgesi”nde bulunmaktadır. Bu kaynaklardan da faydalanarak bölgenin en önemli doğal potansiyeli olarak ele alınabilecek mitolojideki ilk güzellik yarışmasının yapıldığı “Kaz Dağları”nın iklimatik özelliği ve pek çok endemik türün yer aldığı flora-fauna özelliği de esas alınarak, termal ve kıyı potansiyeli ile bütünleştirilerek bölgede düşük yoğunlukta (butik tarzda) nitelikli turizm gelişiminin oluşturulması hedeflenmektedir. Bu şekilde geliştirilmesi hedeflenen turizm faaliyetleri ile uluslararası düzeyde sağlık ve kültür turizm bölgesi olarak geliştirilmesi öngörülmektedir. Doğal ve kültürel çevrenin korunması ve geliştirilmesi turistik çekiciliği büyük ölçüde arttırmaktadır. Ekonomik, toplumsal ve estetik gereksinimleri karşılarken çevresel kaynakların sürekliliğini sağlayan turizm yaklaşımı olarak nitelendirilebileceğimiz ekoturizm bölge turizm çalışmalarının temelini oluşturacaktır. Geleneksel “güneş-deniz-kum” hedefli turizmin yerine turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel dokuyu koruyacak faaliyetler, programlar ve ziyaretçilerin beklentilerini karşılayacak gelişme planlarıyla desteklenen istasyonlar olarak planlanması ve bu yaklaşımın plansız yapılaşan bölgeler ve henüz yapılaşmamış turizm potansiyeli yoğun bölgelerde gelişim trendinin biçimlendirilmesi imkânını verecektir. Golf, Dağ, Yayla, Av, Sağlık- Kaplıca, Kültür, Botanik (Bitki İnceleme), Kamp Karavan Turizmi, Gençlik Turizmi gibi turizm çeşitlerinin bölgeye adaptasyonu ile insanları doğaya çekerken, doğanın tahrip olmasını engelleyici politikalarda göz önünde bulundurulacak ve bununla ilgili denetimler oluşturulacaktır. Projede ana hedef, doğanın insana sunduğu değerlerden yararlanılması ve bu değerlerin koruma altına alınmasıdır.

ULAŞIM VE ALTYAPI

Bölge Ankara ve İstanbul’u İzmir’e bağlayan karayolu üzerinde bir transit merkez durumundadır. Bursa-Ankara-İstanbul ve İzmir illerine asfalt yollarla bağlıdır. Ayrıca İstanbul üzerinden feribot ve deniz otobüsü ile ulaşılabilirdiği gibi, bölge içindeki Körfez Havaalanı ve Balıkesir Havaalanının hizmete girmesiyle İstanbul havayolu bağlantısı da bulunmaktadır. Troya Bölgesi Marmara ve Ege Denizi’ne kıyıları olması nedeniyle zengin bir potansiyele sahiptir. Ege kıyılarında (Alibey Adası, Sarımsaklı, Bozcaada, Gökçeada) - Burhaniye (Ören) - Edremit (Akçay, Altınoluk), Marmara kıyılarında ise Gönen (Denizkent)" Bandırma, Erdek ve Marmara (Avşa Türkeli) turizme hareketlilik kazandıran yörelerdir. Ayrıca bölge için mevcut demiryolu ulaşımının sefer sayısının artırılmasıyla güçlendirilmesinin iç turizm hareketliliğini arttıracığı düşünülmektedir. Çanakkale’ye kurvaziyer limanı, Geyikli Bozcaada, Gökçeada ve Avşa adasına yat limanı yapılması bölge için geliştirilen ulaşım önerileri arasındadır.

BÖLGENİN TURİZM ÇEŞİTLİLİĞİ VE ENTEGRASYONU

Balıkesir ve Çanakkale illerinin birçok turizm faaliyetleri çerçevesinde gelişme potansiyeli bulunmaktadır. Bölgede belirlenecek eko turizm yaklaşımı turizm gelişme alanlarının öncelikli koruma-kullanma dengesinin gözetilerek planlı bir şekilde ele alınması ve flora-fauna çeşitliliği açısından son derece hassas olan ve büyük

önem arz eden “Kaz dağları”nda temel gelişim kavramı olarak kabul edilecektir. Marmara Denizi ve Ege Denizinde yer alan uzun kıyı bandı ve tarihi çevre dokusu ilişkisinin kurularak bu yörelerin nitelikli konaklama tesislerine dönüştürülmesi uygun alanlarda az yoğunlukta nitelikli küçük işletmelerle (butik oteller) hayat bulması sağlanacaktır. Bu kapsamda bölge turizm gelişiminde önemli bir çekici özellik olarak ortaya çıkan termal su potansiyeli ve bu potansiyelin kullanımına yönelik termal kaynaklı tesisler başta olmak üzere doğa turizmi, kıyı turizmi, av turizmi vb. turizm türleri ile bütünleşmesi ve yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle de ilişkilendirilmesi sağlanacaktır. Bölgedeki Milli Parklar ve diğer koruma statüleri kapsamında yer alan alanların planlama çalışmalarının ivedilikle tamamlanarak ileride karşılaşılabilecek olumsuz etkilerin ve kaçak yapılaşma riskinin minimize edilmesi öncelikli hedeftir. Bu sayede Troya Bölgesindeki Antik Kentler, Tarihi ve Doğal Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Koruma Alanları ve Yaban Hayatı Koruma Sahaları bölge turizmine çeşitlilik arz edecek nitelikte olanaklar sunacaktır. Bölge yalnızca antik çağdan miras kalan çeşitli ören yerlerini değil, aynı zamanda uygarlık çağının en kanlı savaşlarından birinin geçtiği “Gelibolu Yarımadası”nı da bünyesinde barındırmakta, bu da bölgenin uluslararası önemini daha da arttırmaktadır. Troya Bölgesi, önemli bir doğa ve kültür turizmi potansiyeline sahiptir. Kültür turizmine yönelik bu potansiyelin kazı, restorasyon, alan düzenlemeleri ve benzeri çalışmalarla turizme kazandırılması gerekmektedir. Bölgede kültür ve termal turizme ek olarak turizm çeşitliliğin sağlanması için av turizmine hizmet verecek tesislerin geliştirilmesi ayrıca bölgede yer alan doğal değerlerin de doğa ve macera turizminde kullanılmak üzere düzenlenmesi gerekmektedir.

KONAKLAMA

Bölgede mevcut Ezine-Kestanbol-Edremit-Güre, Gönen Termal Turizm Merkezlerinin yanı sıra Kaz Dağlarının güney yamaçlarında yer alan jeotermal kaynakların tespitiyle diğer turizm türleri ile entegrasyon sağlanarak planlama yapılacak ve yeni yatırımlar ile nitelikli tesis sayısının ve nitelikli yatak kapasitesinin bölgede artırılması sağlanacaktır. Ayrıca Erdek ve Avşa Adasını kapsayan yeni bir turizm kenti ilan edilecektir. Bölge içinde yer alan turizm türlerine uygun turizmin geliştirilebileceği alanlar belirlenerek, fiziki planların tamamlanmasının ardından turizm yatırımcılarına tahsis stratejik plan kapsamında gerçekleştirilecektir. Bölgede mevcut olan 42.000 civarındaki yatak kapasitesinin Stratejik Plan kapsamında 100.000’e ulaşması hedeflenmektedir. Sonuç olarak, en kısa sürede bölgenin turizm amaçlı planlaması tamamlanarak yatırıma başlanarak bölgenin önümüzdeki orta ve uzun vadede doğa-kültür ve termal turizmde ülkemizin ve dünyanın en önemli varış noktalarından biri olması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

İDARİ YAPILANMA

Bölgenin kendi başına bir turizm gelişim bölgesi oluşturacak şekilde geliştirilebilmesi yapılacak yatırım ve uygulanacak projelerin bütünlük sağlayabilmesi için kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör temsilcilerinden oluşan Troya Altyapı ve Hizmet Birliği kurulması için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	29.10.1975	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1986 – 1993	Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi
Lisans	1993 – 1997	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	1997 – 2000	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilimdalı Mimari Tasarım YL Programı
Doktora	2001 –	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilimdalı Mimari Tasarım Doktora Prog.

Çalıştığı kurumlar

1997 – 2000	Doğan Tekeli, Sami Sisa, G. Çakırkaya İnş. Ort.
1995 – 2006	Güvenç İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.
2000 – 2006	E Yapı Tic. Ltd. Şti.